

ŞAHİDÎ BEG'S *DİVÂN*:
A TRANSCRIPTION AND TEXTUAL ANALYSIS

EYÜP TUGAY BAHAR

BOĞAZIÇI UNIVERSITY

2020

ŞAHİDÎ BEG'S *DİVÂN*:
A TRANSCRIPTION AND TEXTUAL ANALYSIS

Thesis submitted to the
Institute for Graduate Studies in Social Sciences
in partial fulfillment of the requirements for the degree of

Master of Arts
in
Turkish Language and Literature

by
Eyüp Tugay Bahar

Boğaziçi University

2020

ŞAHİDÎ BEG'İN *DİVÂN*'I:
YAZIÇEVİRİM VE METİN İNCELEMESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans Tezi

Eyüp Tugay Bahar

Boğaziçi Üniversitesi

2020

DECLARATION OF ORIGINALITY

I, Eyüp Tugay Bahar, certify that

- I am the sole author of this thesis and that I have fully acknowledged and documented in my thesis all sources of ideas and words, including digital resources, which have been produced or published by another person or institution;
- this thesis contains no material that has been submitted or accepted for a degree or diploma in any other educational institution;
- this is a true copy of the thesis approved by my advisor and thesis committee at Boğaziçi University, including final revisions required by them.

Signature.....

Date19.06.2020.....

ABSTRACT

Şahidî Beg's *Dîvân*: A Transcription and Textual Analysis

The subject of this thesis is the *Dîvân* written in Turkish by Şahidî Beg, one of the Ottoman poets who is thought to have lived in the second half of the sixteenth century and possibly in the first years of the seventeenth century. The main goal of this study is to give information about Şahidî Beg's life, his work and literary personality as far as possible and to analyse his *Dîvân*.

Accordingly, I have read the only located manuscript copy of the *Dîvân* and made the transcription of it. After a short introduction, I give information about Şahidî Beg's life, his work and literary personality only by means of the information that I was able to gain from the manuscript copy, and then I examine the *Dîvân* in terms of form and content.

First, I introduce the manuscript copy of the *Dîvân* and I present information about the verse forms that were used in the *Dîvân* and their distribution in the *Dîvân*, as well as the other structural features such as meter and rhyme. Afterwards, I put forward the characteristics of the language and spelling of the *Dîvân* and I exhibit the contextual features of the *Dîvân* by giving examples from the poems.

In the final part, I give preliminary information about the methodology that I used in the transcription and the transcription chart, and then I present the transcription of the manuscript copy. I have prepared a small index for proper nouns. I also provide a facsimile of the manuscript copy at the end of my study.

(See Appendix A for an extended abstract.)

ÖZET

Şahidî Beg'in *Dīvān*'ı: Yazıçevrim ve Metin İncelemesi

Bu tezin konusu, 16. yüzyılın ikinci yarısında ve belki 17. yüzyılın ilk yıllarında yaşadığı düşünülen bir Osmanlı şairi olan Şahidî Beg'in Türkçe yazmış olduğu *Dīvān*'ıdır. Bu çalışmanın temel amacı, Şahidî Beg'in yaşamı, eseri ve edebî kişiliği hakkında elden geldiğince bilgi vermek ve *Dīvān*'ını biçim ve içerik açısından incelemektir.

Bu doğrultuda, *Dīvān*'ın tespit edilen tek yazma nüshası okunmuş ve yazıçevrimli metni ortaya çıkarılmıştır. Kısa bir giriş bölümünden sonra yalnızca yazma nüshadan edinilebilen bilgiler aracılığıyla şairin yaşamı, eseri ve edebî kişiliğine ilişkin bilgi verilmiş ve daha sonra eser biçim ve içerik bağlamında incelenmiştir.

İlk olarak yazma nüshanın tanıtımı yapılmış, daha sonra *Dīvān*'da kullanılan nazım biçimlerine ve bunların dağılımına, ayrıca ölçü, uyak ve redif gibi başka biçim özelliklerine ilişkin bilgiler verilmiştir. Ardından *Dīvān*'ın dil ve yazım özellikleri ortaya konmuş ve *Dīvān*'ın içerik özellikleri şairlerden örnekler verilerek gösterilmiştir.

Son bölümde ise yazıçevrimli metnin hazırlanmasında izlenen yol ve kullanılan yazıçevrim sistemi ile ilgili ön bilgiler verildikten sonra yazıçevrimli metin ortaya konmuştur. *Dīvān*'da yer alan özel adlar için küçük bir dizin hazırlanmıştır. Çalışmanın sonuna ise yazma nüshanın tıpkıbasımını eklenmiştir.

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanması sırasında varlıklarını üzerimden hiç eksik etmeyen, benim varlığımı dahi anlamlı kılan, bütün ihmalkarlıklarına karşın bana destek olmaktan asla vazgeçmeyen aileme, annem Ayşe Bahar'a, ablam Esra Tiken'e ve yeğenim Bahar Tiken'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Dīvān'daki şiirleri okurken yaşadığım sıkıntıları çözmek için derin bilgi birikimiyle bana destek olan ve başka konularda da danışmanlığımı eksik etmeyip akademik yaşamıma türlü katkılarda bulunan tez danışmanım Doç. Dr. Tülay Gençtürk Demircioğlu'na, tez savunma jürisinde yer alma lütfunu gösteren Prof. Dr. Fatma Büyükkarcı Yılmaz'a ve Prof. Dr. Hanife Koncu'ya özel teşekkürlerimi sunarım.

Dīvān'ın elimizdeki tek yazma nüshasının dijital kopyasını benimle paylaşan İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Nadir Eserler Kütüphanesi yetkililerine teşekkür ederim.

Tez yazma süreci boyunca desteğini her zaman hissettiren ve güçlükler karşısında pes etmemenin ne yüce bir erdem olduğunu hatırlatan sevgili arkadaşım Azime Şahin'e çok teşekkür ederim. Benimle aynı dönemde yüksek lisans tezini hazırladığı için kendisiyle sık sık karşılıklı olarak motivasyon konuşmaları yapma fırsatı bulduğum ve moralimi her zaman yüksekte tuttuğunu gördüğüm sevgili arkadaşım Tuğba Arda'ya ayrıca teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1: GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 2: ŞAHİDÎ BEG'İN YAŞAMI, ESERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ	3
2.1 Yaşamı	3
2.2 Eseri	11
2.3 Edebî kişiliği	11
BÖLÜM 3: <i>DİVÂN</i> 'IN İNCELENMESİ	13
3.1 Yazma nüshanın tavsifi	13
3.2 <i>Dīvān</i> 'ın biçim özellikleri	20
3.3 <i>Dīvān</i> 'ın dil ve yazım özellikleri	32
3.4 <i>Dīvān</i> 'ın içerik özellikleri	40
BÖLÜM 4: YAZIÇEVİRİMLİ METİN	91
4.1 Yazıçevrimli metnin hazırlanmasında izlenen yol	91
4.2 Kullanılan yazıçevrim sistemi	95
4.3 Yazıçevrimli metin	96
4.4 Özel adlar dizini	306
BÖLÜM 5: SONUÇ	312
EK A: UZUN ÖZET (EXTENDED ABSTRACT)	314
EK B: YAZMA NÜSHANIN TIPKIBASIMI	317
KAYNAKÇA	386

KISALTMALAR

Ar.	Arapça
Az.	Azerbaycan Türkçesi
bkz.	bakınız
c.	cilt
ed.	editör
Fa.	Farsça
G	gazel
H.	Hicrî
haz.	hazırlayan
K	kaside
krş.	karşılaştırınız
M.	Miladî
mm.	milimetre
Mü	müseddes
ö.	ölümü
s.	sayfa
sad.	sadeleştiren
sl.	saltanatı
Top.	toplam
Tü.	Türkçe
vb.	ve benzeri

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu çalışmada Şahidî Beg'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Koleksiyonu 5510 numarada kayıtlı bulunan *Dīvān*'ı incelenmiştir. Bu amaçla ilk önce yazma nüshanın yazıçevrimli metni ortaya çıkarılmıştır. *Dīvān* mürettep bir divan değildir, ancak yazıçevrimli metin hazırlanırken şiirlerin yazma nüshadaki sırasında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Yazıçevrimli metin ortaya çıkarıldıktan sonra Bölüm 2'de Şahidî Beg'in yaşamı, eseri ve edebî kişiliği hakkında –tek eseri olan *Dīvān*'ın sağladığı verilerden hareketle– bilgi verilmiştir. Şahidî Beg'in edebî kişiliği hakkında da özellikle *Dīvān* aracılığıyla çıkarımlarda bulunulmuştur.

Bölüm 3'te ilk olarak elimizdeki tek yazma nüsha tanıtılmış ve *Dīvān*'ın biçimsel özellikleri ortaya konmuştur. Bu bakımdan ilk önce *Dīvān*'da kullanılan nazım biçimleri ile bunların sayıca dağılımları hakkında bilgi verilmiştir. Ardından *Dīvān*'da kullanılan aruz kalıpları tablo hâlinde gösterilmiş ve *Dīvān*'da uyak ve redif kullanımı konusu klasik edebiyatın uyak anlayışı esas alınarak örnek beyitlerle incelenmiştir. Sonra *Dīvān*'ın dil ve yazım özellikleri incelenerek ünlülerin, ünsüzlerin ve kimi sözcükler ile kimi eklerin yazılışı, hareke kullanımı gibi konular örneklerle ele alınmıştır. Birtakım sözcüklerle sınırlı olup klasik yazılıştan ayrıldığı için dikkat çeken yazım özelliklerine rastlanmış olsa da elimizdeki yazma nüshanın genel itibarıyla 16. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin klasik dil ve yazım özelliklerini barındırdığı tespit edilmiştir.

Dīvān'ın içerik özelliklerinin incelendiği alt bölümde ise Şahidî Beg'in şiirlerinde göze en çok çarpan konular ele alınmış ve bunlara beyitlerden örnekler

verilmiştir. Şahidî Beg'in edebî kişiliği üzerinde etkisi bulunduğu düşünölen şairlere de değinilmiş, bu bağlamda Hafız-ı Şirazi'nin (ö. H. 792, M. 1390 [?]), Ahmed Paşa'nın (ö. H. 902, M. 1496), Fuzulî'nin (ö. H. 963, M. 1556) ve başka şairlerin kimi beyitleri Şahidî Beg'in kimi beyitleriyle karşılaştırılmıştır. Şahidî Beg'in genel itibarıyla lirik üslubu benimsediğı ve âşıkane gazeller yazdığı görölmüştür. Şairin kullandığı mazmunlar ve işlediğı hayaller, 16. yüzyılın klasik edebiyat anlayışıyla eserler veren şairlerin büyük ölçüde benimsediğı ve ortaklaşa kullandığı mazmunlar ve hayallerle büyük oranda örtüşmektedir.

Bölüm 4'te yazıçevrimli metnin hazırlanmasında izlenen yol ayrıntılı olarak anlatılmış ve *Dīvān* metni için hazırlanan yazıçevrim sistemi belirtilmiştir. Ardından yazıçevrimli metin ortaya konmuş ve *Dīvān*'da geçen özel adlar için küçük bir dizin hazırlanmıştır. Ek B'de ise yazma nüshanın tıpkıbasımına yer verilmiştir.

BÖLÜM 2

ŞAHİDÎ BEG'İN YAŞAMI, ESERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

2.1 Yaşamı

Şimdiye dek elimize geçen şair tezkirelerinin, ansiklopedilerin ve benzeri eserlerin hiçbirinde elimizdeki *Dīvān*'ın müellifi olan Şahidî Beg'den söz edilmemektedir.

Bununla birlikte Türk edebiyatı tarihinde Şahidî mahlasını kullanmış başka şairler olduğu bilinmektedir. Öncelikli olarak Şahidî mahlaslı öbür şairler hakkında bilgiler vermek yerinde olacaktır.

Şair tezkireleri, divan şairlerine yer veren ansiklopediler ve benzeri eserler incelendiğinde Türk edebiyatı tarihinde Şahidî mahlasını kullandığı bilinen üç şair olduğu görülür. Bu şairlerin ilki Edirneli Şahidî (ö. H. 901'den, M. 1495'den sonra) diye de bilinir. Klasik tezkireciler arasında Edirneli Şahidî'yi ilk kez tanıtan ve hakkında en fazla bilgiyi veren Latifî, *Tezkiretü's-Şu'arā ve Tabşıratu'n-Nuzamā* adlı eserinde “Edirnevîdür. Sultān Cem'ün kâtib-i sırrı ve hâzık-ı debîri idi ve a'yân-ı erkānuñ medārun-aleyhi ve der-i devlet-me'ābınuñ müşārun-ileyhi idi. Egerçi ekşer-i fende mütefennindür lākin fenn-i şi'rde ol kadar rüsûhı yokdur ve eş'ârında sâde ve hâyîde ma'naları çokdur. Dīvânında kabûle kâbil gerçi ba'zı ebyâtı dahı vardur ammâ şütür ü gürbe maķûlesi nā-hem-vârdur. Bu huşûşa vuķûf u şu'ūr tetebbu'-ı devāvîne menûtdur. Bu bir kaç matla' matbûe olan ebyâtından ve maķbûl ü mer'î olan kelimâtındandır,” demekle ve onun aşağıdaki beyitlerini aktarmakla yetinir:

Dêdüm ki görmedüm cānā gözün gibi güzel gözler

Dêdi ben dahı görmedüm senün gibi güzel gözler

Çeşme-i Hızr déyen cām-ı Sikender lebünje

Yaraşur āyīneden ʔob dēsem ğabğabuņa (Latīfī, 2000, 319)

Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Aḥbār*'ında Edirneli Şahidî hakkında

“Edirnelidür. Sultān Cem merḥūmuḡ defter-dārı olup ba°zı sāde şanāyi° u tevriyeden āzāde beyitler ile ol ʔapunuḡ mā-bihi°l-iftihārı idi. Bu iki matla° anuḡdur,” diyerek yukarıdaki iki beyti aynen aktarır (Gelibolulu Mustafa Âlî, 1994, s. 157). Kınalızade Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şu°arā*'sında “Edirne'dendür. Cem Sultān'ı defter-dārı idi. Eş°arı nazm-ı ʔudemā gibi leʔāfet ü şafādan °ārīdür. Bu şi°r anuḡdur,” diyerek yukarıdaki beyitlerin ikincisini verir (Kınalı-zāde Hasan Çelebi, 2014, c. 1, 509). Bekir Kayabaşı'nın 1997 yılında hazırladığı doktora tezinde yazıçevrimli metnini verdiği *Zübdetü'l-Eş°ār* adlı tezkirede ise müellif Kafzade Faizî, “Şāhidî Edirnevî Sultān Cem meddāḡlarındandır. *Leylî vü Mecnūn*'ı görilüp andan intihāb olındı,” açıklamasından sonra aşağıdaki altı beyit aktarır:

Dēyüp Mecnūn o dem bir dost bir post

Geyüp bir postı ʔıtdı reh-i dost

Girüp bu şekle ol rūḡ-ı muşavver¹

Özin °ışk içre ʔurbān étmek ister

°Adem yolına ben °azm étüm ey yār

Benüm şanmaḡ ki andan dönüşüm var

¹ Kayabaşı, مصور diye yazılan sözcüğü yanlış olarak *Manşūr* okumuştur.

Egerçi göydürür pervāneyi şem^c
Özinde ʿākıbet maḥv eyler ol lem^c

Ruṭūbet ol dem olup şöyle nā-yāb
Hevāya münkalib olmışidi āb

Dil-i sūzān olup çün şem^c-i raḥşān

Ḳılurdu giryetin ḥandeyle pinhān (Kayabaşı, 1997, s. 356)

Ancak, Nazire Erbay’ın 2012 yılında Edirneli Şahidî’nin *Leylā vü Mecnūn* adlı mesnevîsi üzerine hazırladığı doktora teziyle karşılaştırıldığında, bu altı beyitten yalnızca dördüncü ve altıncı sırada gelen beyitlerin –birtakım farklarla da olsa– mesnevînin 3380. ve 4478. beyitleriyle örtüştüğü görülür (Erbay, 2012, s. 509 ve 589). Bu durum, Kafzade Faizî’nin, *Leylā vü Mecnūn* adlı mesnevînin günümüze ulaşmayan bir başka nüshasını gördüğünü ve bu altı beyti oradan aktardığını düşündürmektedir. Bununla birlikte, Erbay’ın çalışmasında Kafzade Faizî’nin tezkiresine herhangi bir atıfta bulunulmamıştır. Edirneli Şahidî’yi ilk kez “Şāhidî Çelebi” diye tanıtan Mehmed Süreyya, *Sicill-i ʿOsmānī*’sinde “(Şāhidî Çelebi) Edirnelidir. Şeh-zāde Cem’iñ defter-dāri oldu. 901 tārīhinden sonra menkūb ḳalup fevt olmuşdur. Şiʿr ü inşāsı vardır.” (Mehmed Süreyya, 1311, c. 3, s. 132) ifadelerini kullanırken Mehmed Nail Tuman ise “Şāhidî Çelebi, Edirneli, Şeh-zāde Cem defter-dāri, vefātı H. 901, M. 1495’den şonradır,” dedikten sonra muhtemelen Kafzade Faizî’nin tezkiresinden gördüğü “Girüp bu şeikle ol rūḥ-ı muşavver / Özin ʿışḳ içre ḳurbān ʿtmek ister” beytini aktarır ve kullandığı kaynakları verir (Tuman, 2001, c. 2, s. 477). Latifî’nin, Âlî’nin ve Hasan Çelebi’nin Edirneli Şahidî hakkındaki sözleri

şöyle toparlanabilir: Pek çok konuda bilgi sahibi olmasına karşın şiir alanında derinliği yoktur. Şiirleri letafetten ve sanat gücünden yoksundur ve söylene söylene eskimiş ifadelerle doludur. Bununla birlikte *Dīvān*'ında kabule değer birkaç beyit bulunabilir. Cem Sultan'ın defterdarı olmakla önemli bir mevki sahibi olmuştur.

Şairin şimdiye dek iki eseri bilinmektedir: İlk kez Latifi'nin değındiğı *Dīvān*'ı henüz ele geçmemiştir. Erbay'ın tenkitli metnine göre 5660 beytiyle, Leyla ile Mecnun hikâyesi üzerine Anadolu sahasında yazılmış ilk ve en hacimli mesnevî (Erbay, 2012, s. vii) olan *Leylā vü Mecnūn (Gül-şen-i 'Uşşāk)* ise ilk kez Kafzade Faizî'nin yukarıda sözü geçen tezkiresinde anılmıştır.

Edirneli Şahidî'nin asıl adı, doğum tarihi, ölüm tarihi ya da nereye gömüldüğü hakkında eski kaynaklarda herhangi bir bilgi yer almazken ilk kez Hilmi Yücelen'in *Türk Mali Tarihine Toplu Bir Bakış ve Maliyeci Şairler Antolojisi* adlı çalışmasında bu konularda bilgiler verilmiştir. Yücelen'e göre şairin asıl adı İbrahim'dir. H. 875 (M. 1470-71) yılında doğmuştur. Cem Sultan'ın ölümünden (M. 1495) sonra kendi ölümüne dek süren on yıl içinde gözden düşmüş, M. 1505'te ölmüş ve Edirne'de babasının yanına gömülmüştür. (Yücelen, 1973, s. 73) Ancak Yücelen'in "bibliyografya" başlığı altında sunduğu kaynaklarda bu bilgileri destekleyecek hiçbir veri yoktur. Bununla birlikte şairin bu sözde asıl adı ve ölüm tarihi Rıdvan Canım'ın *Başlangıçtan Günümüze Edirne Şâirleri* adlı çalışmasında (Canım, 1995, s. 60-61) ve yine Canım'ın Dergâh Yayınları'ndan çıkan *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* için yazdığı maddede (Canım, 1998, s. 91) tekrarlanmıştır. Erbay, doktora tezinde Hatice Aynur'un bir makalesinde *Sicill-i 'Osmānî*'ye dayanarak yaptığı çıkarımı kaynak göstererek Mehmed Süreyya'nın Edirneli Şahidî'nin H. 901 (M. 1495-96) yılında öldüğünü söylediğini iddia eder (Erbay, 2012, s. 15). Oysa Mehmed Süreyya, *Sicill-i 'Osmānî*'de Edirneli Şahidî hakkında

“901 tārīhinden sonra menküb alup fevt olmuşdur,” demiştir (Mehmed Süreyya, 1311, c. 3, s. 132). Mehmet Fatih Köksal’ın geniş bir kaynakayla birlikte *Türk Edebiyatı İsimler Sozlugu* iin hazırladığı maddede işaret ettiği üzere, miladı karşılığı 1470-71 iken Yücelen’in 1459 olarak verdiği H. 875 yılı, aynı mahlası taşımasından ötürü karıştırılan ve aşağıda da değinilecek olan Muğlalı şahidı İbrahim Dede’nin (. H. 957, M. 1550) doğum tarihidir (Köksal, 2013). Hatta Yücelen’in Edirneli şahidı’den örnek olması iin sunduğu beyitlerden bir tanesi, “Gah olur kısem tolar pır pır döner bazarda / Gah olur halı bağa bazarı pır pır döndürür” beyti, Muğlalı şahidı İbrahim Dede’ye aittir (ıpan, 1985, s. 90). Edirneli şahidı’nin ölüm yılı olarak verilen M. 1505 yılına ihtiyatla yaklaşan Köksal’ın, eski kaynaklarda kanıt niteliğinde hibir veri olmadığı halde, şairin asıl adının İbrahim olduğu konusunda herhangi bir şüphesi yoktur. Ayrıca Köksal, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi’nde TY 5510 numaralı yazma nüshada yer alan *Dıvan*’ın Edirneli şahidı’ye ait olduğunu söylediği tespit edilen ilk ve tek kişidir (Köksal, 2013). Ancak Köksal bu bilgiye hangi kaynaktan eriştiğini belirtmez ya da hangi yöntemle bu kaniya vardığına ilişkin herhangi bir dayanak sunmaz. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi’ndeki kayıtlarda ise daha garip bir durum söz konusudur: Kütüphanede yer alan Arap esaslı harflerle yazılmış katalog fişlerinde yalnızca şahidı mahlası verilirken ve herhangi bir künye bilgisi ayrıntılı olarak yer almazken İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığının İnternet sitesi üzerinden aynı yazma nüsha iin yapılan katalog taramasında ulaşılan NEKTY05510 ve NECTY05510 demirbaş numaralı kayıtlarda *Dıvan*’ın müellifi olarak Muğlalı şahidı İbrahim Dede (. H. 957, M. 1550) gösterilmektedir. Söz konusu *Dıvan*, ilgili bölümlerde ayrıntılı olarak aıklanıp kanıtlar sunulacağı üzere, Edirneli şahidı’ye ya da Muğlalı şahidı İbrahim Dede’ye ait değildir.

Şahidî mahlasını kullanan bir başka şair ise içlerinde en çok tanınmış ve en çok eser vermiş olan Muğlalı Şahidî İbrahim Dede'dir. Bünyamin Tan, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* için hazırladığı maddede şair tezkirelerinin ve başka kaynakların verdiği bilgileri toparlamış olduğu için burada bu bilgilerin yalnızca bir bölümü tekrar edilecektir. Muğlalı Şahidî İbrahim Dede, H. 875 (M. 1470-71) yılında Muğla'da doğmuştur. Babası, Mevlevî şeyhlerinden Salih Hedayî Dede'dir. Öğrenimine babasından aldığı derslerle başlamış, daha sonra İstanbul'a ve Bursa'ya giderek tahsilini sürdürmüştür. Muğla'ya döndükten sonra tasavvuf yoluna giren şair önce Vefaî şeyhlerinden Şeyh Bedreddin'e, daha sonra Denizli'de Fani Dede'nin huzurunda Mevlevîlik tarikatına intisap etmiştir. Kaynaklar, Muğlalı Şahidî İbrahim Dede'nin başka intisaplarından da söz eder. Bursa'da, Denizli'de, Kütahya'da ve Afyonkarahisar'da Mevlevî şeyhleriyle sohbetlerde bulunmuş ve bu sohbetlerden edindiği birikimi Muğla'daki dergâha da aktarmıştır. H. 957 (M. 1550) yılında ölmüş olan ve önceleri Afyonkarahisar'da gömülü bulunan şair, daha sonra memleketi Muğla'ya gömülmüştür. Tan, şairin edebî kişiliği hakkında farklı kaynaklarda yer alan şu değerlendirmeleri aktarır:

“Latifî onun ilimde oldukça üstün olduğunu fakat şiirde ise ilmi kadar yeteneğinin olmadığını söyler. Kınalızâde de bazı güzel beyitlerinin olduğunu, fakat şiirlerinde şairane bir heyecanın bulunmadığını ifade eder. Şiirini daha çok Mevlevîliği yaymak ve görüşlerini anlatmak amacı ile söylediği için sanat yönünü önemsemediği ifade edilmektedir. Mustafa Çıpan ise onun özellikle Türkçe şiirlerinde vezne hâkimiyeti, üslubu, ifadelerindeki samimiyeti, kelime hazinesi ve kullandığı Türkçe deyimler itibariyle başarılı bir şair olduğunu ifade eder.” (Tan, 2013).

Muğlalı Şahidî İbrahim Dede'nin pek çok eseri bilinmektedir ve bunların bir bölümü günümüze ulaşmıştır: 1) Türkçe *Dīvān*: Bu eser üzerine –bir başka eseri olan *Gül-şen-i Vahdet* ile birlikte– Mustafa Çıpan 1985 yılında bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. 2) Farsça *Dīvān*: Henüz bulunmuş değildir. 3) *Gül-şen-i Vahdet*: Mevlana Celaleddin Rumî'nin *Meşnevî*'sine benzer tarzda 491 beyit olarak yazılmıştır ve yirmi bir nüshası bilinmektedir. 4) *Mevlid*: 823 beyittir. 5) *Gül-şen-i Tevhîd*: Mevlana Celaleddin Rumî'nin *Meşnevî*'sinin her cildinden yüzer beyit seçilerek her bir beytin beşer beyitle şerh edilmesiyle meydana getirilmiş Farsça bir eserdir. 1878'de İstanbul'da basılmış, 1967'de Türkçeye çevrilmiştir. 6) *Gül-şen-i Esrâr*: Üç nüshası bilinen bu eser şairin kendisi, babası, şeyhi ve Mevlevîlik tarikatının adabı hakkında bahisler içerir. Nuri Şimşekler, 1998 yılında bu eser üzerine bir doktora tezi hazırlamıştır.² 7) *Gül-şen-i İrfân*: Henüz ele geçmemiştir. 8) *Tuhfe-i Şâhidî*: Farsça-Türkçe manzum sözlük olup Muğlalı Şahidî İbrahim Dede'nin en ünlü eseridir. Yalnızca Türkiye'deki kütüphanelerde onlarca nüshası vardır. Bu eser üzerine pek çok şerh ve nazire yazılmıştır. Eser, Arapçaya ve Rumcaya da çevrilmiştir. 9) *Gülistân Şerhi*: Farsçadır, ancak henüz bir nüshasına rastlanmamıştır. 10) *Şoḥbet-nâme*: Arapçadır, bir nüshası bilinmektedir. Mürşit ile müridin sohbet adabından söz eder. 11) *Müşâdehât-ı Şâhidiyye*: Arapçadır, Mevlana Celaleddin Rumî'den ve şeyhi Divanî Muhammed Çelebi'den aldığı feyizler anlatılmıştır. 12) *Tırâş-nâme*: Farsçadır, iki nüshası bilinmektedir. 13) *Risâle-i Āfâk u Enfüs*: Farsçadır, iki nüshası bilinmektedir.

Şahidî mahlasını kullandığı bilinen şairlerin sonuncusundan ise ilk kez Mehmed Süreyya söz eder. Yazar, *Sicill-i 'Osmanî*'sinde Muğlalı “Şâhidî İbrâhîm Dede” maddesinin altında şöyle der: “Mu'âşırı (Şâhidî) Çelebi daḥi evvelce tâlib-i

² Şimşekler, N. (1998). *Şâhidî İbrâhîm Dede'nin Gülşen-i Esrâr'ı: tenkitli metin - tahlil*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Konya.

‘ilm, sonra sipāhī oldu. 960 sālinda fevt oldu. Eş‘ārı hālāvetsizdir. *Gūlistān*’ı şerh etmişdir.” (Mehmed Süreyya, 1311, c. 3, s. 132) Mehmed Nail Tuman da *Tuhfe-i Nā‘ilī*’sinde yalnızca “Şāhidī Çelebi, sipāhī, vefātı H. 960, M. 1552” demekle yetinir ve *Sicill-i ‘Osmānī*’yi kaynak gösterir (Tuman, 2001, c. 2, s. 478). Bu kaynakların hiçbirinde doğum yeri ve tarihi bilinmeyen ve H. 960 (M. 1552-53) yılında vefat eden Şāhidī Çelebi’nin şiirlerinden örnekler bulunmamaktadır. Beyhan Kesik’in *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* için hazırladığı maddede Şāhidī Çelebi’nin ölüm yılının M. 1522-53 olarak verilmesi bir yazım yanlışından ibarettir (Kesik, 2014).

Bu çalışmanın konusu olan *Dīvān* ise yukarıdakilerden bütünüyle farklı ve hakkında eski ya da yeni hiçbir kaynakta herhangi bir bilgiye rastlanmayan Şāhidī mahlaslı bir başka şaire aittir. Bu şair, *Dīvān*’ın en başında Şāhidī Beg diye geçer. İlgili bölümlerde de değinileceği üzere, elimizdeki *Dīvān*’da en çok anılan coğrafi bölge Mısır’dır. Mısır’a beylerbeyi olarak atanan paşalar adaletleriyle bu memleketi şereflendirmiştir. Yusuf kıssasına atıfta bulunulan beyitlerde de bu yer adı sıklıkla geçer. Aynı bölgede bulunan Circā جرجا (*Dīvān*’da Circe) ve Manşūra منصوره şehir adları da birer kez anılmıştır. Nil Nehri de *Dīvān* boyunca en çok anılan ırmaktır ve Mısır’dan geçerek Akdeniz’e dökülmektedir. Bu veriler ışığında bu *Dīvān*’ın müellifi Şāhidī Beg’in Mısır ahalisinden olduğu ya da en azından ömrünün bir bölümünü Mısır’da geçirdiği çıkarımı yapılabilmektedir. Kendisiyle aynı mahlası kullanmış olan öbür üç Şāhidī hakkında ise Mısır’da bulduklarına ilişkin herhangi bir kayıt yoktur. Nitekim Edirneli Şāhidī’nin Mısır’ın M. 1517 yılında Osmanlı İmparatorluğu egemenliği altına girmeden önce vefat ettiği düşünülmektedir. Muğlalı Şāhidī İbrahim Dede ise –yukarıda değinildiği üzere– tahsilini İstanbul’da ve Bursa’da sürdürdükten sonra tasavvuf yoluna girmiş ve Muğla’da, Bursa’da, Denizli’de, Kütahya’da ve Afyonkarahisar’da bulunmuştur.

Elimizdeki *Dīvān*'da, şair Şahidî Beg'in yaşadığı dönem hakkında kesin yargılarda bulunmayı sağlayacak kadar veri yoktur. Ancak bir gazelde Sultan I. Süleyman'ın (sl. M. 1520-1566) anılması ve bir müseddes boyunca Sultan III. Mehmed'in (sl. M. 1595-1603) övülmesi, Şahidî Beg'in büyük olasılıkla 16. yüzyılın ikinci yarısında ve belki 17. yüzyılın ilk yıllarında yaşadığını düşündürmektedir.

2.2 Eseri

Şahidî Beg'in günümüze ulaşan tek eseri Türkçe yazılmış *Dīvān*'ı olup Bölüm 3'te bu eser üzerine ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

2.3 Edebî kişiliği

Şahidî Beg'in yaşamına ve eserine değinen herhangi bir kaynak bugüne dek bulunmadığı gibi onun edebî kişiliğine ilişkin herhangi bir bilgiye de şimdiye değin ulaşılammıştır. Bu çalışmada Şahidî Beg'in edebî kişiliği üzerine yapılacak bütün çıkarımlar ve ulaşılabilecek bütün kanılar şimdilik yalnızca şairin elimizdeki tek eseri olan *Dīvān*'a dayanmaktadır. Nitekim Şahidî Beg'in edebî kişiliğini yansıtan pek çok unsur, *Dīvān*'ın içerik özelliklerinin incelendiği alt bölümde daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Bununla birlikte, genel hatlara değinmek gerekirse, Şahidî Beg'in lirik üslubu benimsediği ve âşıkane gazeller yazdığı görülür. Aşk, klasik şiirde –gerek beşerî gerekse ilahî boyutta– en çok işlenen kavramdır. Klasik edebiyat anlayışının en temel konusu olan aşk üzerinden geniş bir hayal dünyası kurulmuştur. Kendisinden önce yetişmiş şairlerin miras bıraktığı klasik edebiyat geleneğini izleyen Şahidî Beg de aşk kavramını, âşığı ve sevgiliyi yoğun bir biçimde işlemiştir. Aşkın çetin ve bir o denli kutsal oluşunu, sevgiliye ait güzellik unsurlarını, sevgilinin âşığa yaptıklarını ve

âşğın aşk yolunda çektiklerini klasik şiirin sanat yüklü anlatımlarından ve türlü söz ve anlam sanatlarından yararlanarak betimlemiştir. *Dīvān*'ın genelinde kullanılan mazmunlar ve işlenen hayaller, 16. yüzyılın klasik edebiyat anlayışıyla eserler veren şairlerin büyük ölçüde benimsediği ve ortaklaşa kullandığı mazmunlar ve hayallerle büyük oranda örtüşmektedir.

Dīvān'ın kimi yerlerinde İranlı şairlerden Hafız-ı Şirazî'nin (ö. H. 792, M. 1390 [?]) ve Osmanlı şairlerinden ise Ahmed Paşa'nın (ö. H. 902, M. 1496), Necatî Beg'in (ö. H. 914, M. 1509), Fuzulî'nin (ö. H. 963, M. 1556), Muhibbî'nin (ö. H. 974, M. 1566) ve Baki'nin (ö. H. 1008, M. 1600) etkileri görülebilmektedir.

Dīvān'da söz konusu şairlerin ünlü beyitlerini hatırlatan beyitler olduğu gibi bu şairlerin kimi şiirlerine nazire olması kuvvetle muhtemel şiirler de mevcuttur.

Buradan hareketle, Şahidî Beg'in yukarıda anılan şairleri yakından takip ettiği söylenebilir.

BÖLÜM 3

DĪVĀN'IN İNCELENMESİ

3.1 Yazma nüshanın tavsifi

Şahidî Beg'in *Dīvān*'ının bilinen tek yazma nüshası İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Koleksiyonu 5510 numarada kayıtlıdır. Kütüphanede yer alan Arap esaslı harflerle yazılmış katalog fişleri ile İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığının İnternet sitesi üzerinden yapılan katalog taramasında ulaşılan NEKTY05510 ve NECTY05510 demirbaş numaralı kayıtlara bakıldığında ve yazma nüshanın dijital kopyası ayrıca incelendiğinde elde edilen bilgiler şöyle toparlanabilir:

Cilt ve kâğıt: Şirazesî hasarlıdır ve bir forması kopmak üzeredir. Mıklepli, sırt ve sertap kahverengi meşin, kapaklar ebru kâğıt ciltlidir. Kâğıdı aharlıdır. Su yollu, filigranlıdır. Ölçüleri 195x135 mm. olup yaprak sayısı 66'dır.

Yazı: Nüshada cetvel, serlevha ya da tezhip bulunmamaktadır. Her sayfada iki sütun vardır, her sayfada çoğunlukla on bir satır olmakla birlikte satır sayısı değişkenlik göstermektedir. İnternet sitesi üzerinden ulaşılan katalog taraması sonuçlarına göre yazı taliktir, ancak bu nüshanın yazısına –bütün sayfaları kapsamamakla birlikte– nestalik demek daha doğrudur. 1b-7b sayfaları arasında ise daha çok neshe yakın bir yazı tipi vardır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Nüsha içeriği: Ön kapağın arkasında –kütüphane bilgisayarlarında yer aldığı biçimiyle– yazma nüshanın demirbaş numarası olan “T 5510” ibaresi, yazma nüshanın Yıldız Kütüphanesi'nde iken kayıtlı olduğu Doğu Arap rakamlı eski demirbaş numarası “2835 / 84” ve onun hemen altında “Tedkik edilmiştir” mührü vardır. 1a'da “Yā Kebīkeç” lafzı, Ashab-ı Kehf diye de bilinen topluluktaki yedi

aldıktan sonra *Dīvān*'ın metni başlamakta ve *Dīvān* 62b'de bitmektedir. *Dīvān*'ın metninin baş ve son satırları şöyledir:

(Baş) 1b *Dīvān-ı Şāhidī Beg sellemehu'llāhu*
 Ḥarfū'l-Elif
 Elā yā eyyuhes-sāķī edir ke'sen ve nāvilhā
 Anı nūş eyleyenler şerr [ü] ḥaķķı fehm eder bil ha

(Son) 62b *Yā – Yūri Şāhidiyā eyle tevekkül Ḥaķķ'a*
 Ḥamdu li'llāh ki tamām oldı sözüñ ḥayr-ḥatem
 Tedķīķ edilmişdir
 8 Nīsān 1928

Dīvān metni boyunca (1b-62b) bütün yaprakların “a” sayfasının sol üst köşesine farklı Arapça ibareler yazılmıştır. 15b'de yazım yanlışları içeren ve tam olarak anlaşılmayan “Ey benim cānum ol raķīb gözlerin her vaķt o ülfet étdükde körleri[?] [...] ne °aceb Aşlı mıdur adı[?] ol raķībünñ gözleri kūr olsun bulmasun[?] meydān[?] ey efendüm ol raķībe bī-tekellüf” sözleri yer almaktadır. 49b'de tamamı anlaşılmayan “benüm efendi ḥazretleri [...]” ibaresi ve 50a'da “benüm efendi sultānum, sene 1225” (H. 1225, M. 1810-11) ibaresi vardır. 52b'de ise son dörtlüğünden Ḥalīlī mahlaslı bir şaire ait olduğu anlaşılan ve “Ḥum-ḥāne-i derdünle / Peymānelik el vērđi / °Aķlum dēreyim dērdüm / Dīvānelik [el vērđi]” dörtlüğüyle başlayan bir şiir vardır. 11a'da “Selīm”, “Aḥmed” ve –iki kez basılmış– “Ḥusrev bin °Abdi'llāh bende-i İlāh” yazılı mühürler vardır. 33b'de yalnızca “°Abdu'llāh bende-i İlāh” yazılı bir mühür görülmektedir. 34a'da ise “°Abdu'r-raḥmān” adını ve onun çevresinde Farsça “*Ey Bār-ḥudā be-heķķ-i hestī / Şeş çiz merā meded firistī / °İlm u °emel u ferāḥ-destī / Īmān u emān u ten-durustī*”⁸ şiirini içeren bir mühür ile

⁸ Fa. *Ey Bār-ḥudā be-heķķ-i hestī / Şeş çiz merā meded firistī / °İlm u °emel u ferāḥ-destī / Īmān u emān u ten-durustī* ای بارخدا به حق هستی | شش چیز مرا مدد فرستی | علم و عمل و فراخدستی | ایمان و امان و تندرستی

“Abdu’llāh bin Ḥasan luṭf-ı İllāh[?] [...]”, “Abdu’llāh bin [...] luṭf-ı İllāh[?] [...]” ve “Ḥusrev bin ‘Abdi’llāh bende-i İllāh” yazılı üç başka mühür mevcuttur. 20b sayfasına ilk dörtlüğü “Her tarafa fermān gitdi kaşduña / Başuña bir çäre bul ‘Osmānoğlu / Yeddi vezīr ta‘yīn oldı üstüğe / Kırk biñ ‘asker ile bil ‘Osmānoğlu” olan “Türkī[-i] ‘Osmānoğlu” başlıklı ve farklı kaynaklarda farklı versiyonları bulunan bir türkü ters biçimde yazılmıştır.

8a, 8b, 13b, 15b ve 17a sayfalarında *Dīvān* metnine dâhil olmakla birlikte kenara yazmak zorunda kalınmış gazeller vardır. 1b-54b sayfaları arasında gazeller yazıldıktan sonra 54b’de “tārīḥ, taḥrīren fī evāḥiri Cemāziye’l-evvel sene 1012” ibaresi yazılmıştır. H. 1012 yılının Cemaziyevvel ayının son on günü, yani 21 ila 30. günleri arası, Miladî takvimde 27 Ekim 1603 Pazartesi ila 5 Kasım 1603 Çarşamba tarihleri arasında denk gelir. Ancak *Dīvān* metni devam etmektedir. 55a-57a arasında müseddesler, 57a-62b arasında ise kasideler yazılmıştır. *Dīvān*, 62b’de bittikten sonra aynı sayfada “Tedkīk édilmişdir – 8 Nīsān 1928” mührü görülür.

63a-66b sayfaları arasında farklı şairlerden şiirler yer almaktadır. Elimizdeki yazma nüsha incelendiğinde, aşağıda matla beyitleri verilen şiirlerin bazılarının bu şiirleri barındıran divanların tenkitli metinlerinde yer almayan birtakım nüsha farklarını ve bazı yazım yanlışlarını içerdiği de görülmektedir:

– Üsküplü İshak Çelebi’den (ö. H. 943, M. 1537) “Bu çeşmüm çeşme-sārınuñ ‘aceb ḥūnīn aḡar yaşı / Meger varise ol ‘aynuñ ciger dağındadur başı” (Üsküblü İshâk Çelebi, 1989, s. 313-314), “Gerçi Yūsuf gibi mümtāz güzel nādīr olur / Aña ‘ālemde nazīrūñ daḡı yok söz bir olur” (Üsküblü İshâk Çelebi, 1989, s. 149-150) ve “Bundan gidicek cān ḡam-ı cānānile gitsün / Āmīn diyen dünyādan imānile gitsün” (Üsküblü İshâk Çelebi, 1989, s. 251) matla beyitlerine sahip üç gazel

‘Ey yüce Allah’ım! Varlığın hakkı için şu altı şeyi bana yardım olarak gönder: İlim, amel, el açıklığı, iman, emniyet ve beden sağlığı.’

– Tacîzade Cafer Çelebi'den (ö. H. 921, M. 1515) “Söylemek kaçd itdügümce yāra derd-i hasretüm / Ağlamak tutar beni güftāra kalmaz kudretüm” (Erünsal, 1983, s. 339) matla beyitli bir gazel

– Dimetokalı Vahdetî'den (ö. H. 1007, M. 1598) “Cānumı kaşuğa kurbān edeyin n'olsa gerek / Alnuma kilik-i kazā çekdügi resm olsa gerek” (Öztürk, 2006, s. 89) matla beyitli bir gazel

– Harabatî mahlaslı bir şairden “Çarḥ içinde gece gündüz āh edüp ağlar garîb / Derd-i hicrūn āteşine yüregın dāğlar garîb” matla beytine sahip bir gazel

– Veysî mahlaslı Alaşehir doğumlu Üveys bin Mehmed'e (ö. H. 1037, M. 1628) atfedilen, 17. yüzyılın başlarında gerek yönetimde gerekse toplumda görülen yozlaşmaya ilişkin eleştirileri içeren, kaside nazım biçiminde yazılmış olan ve “Elā yā kavm-ı İstanbul bilün taḥkîk oluḡ āğāh / Erişür nā-gehān bir gün size kahrile ḥışmu'llāh” beytiyle başlayan bir hicviye (Kut, 1970, s. 171-175; Hoca, 2002, s. 63-69; Egüz, 2009, s. 63-68; Gültekin, 2013, s. 38-45)

– Refikî mahlaslı bir şairden “Çeşm-i mestün zāhid iken beni evbāş eyledi / Rāzumı ıışkuḡ cihān ḥalkına hoş fāş eyledi” matla beyitli bir gazel

– Baki'den (ö. H. 1008, M. 1600) “Ağyāra kıldı ḥançerile ġamzesi hücum / Küffāra çekdi tıgını şan pādişāh-ı Rūm” (Küçük, 2011, s. 301) ve “Dilā bülbül şanurdum ben hemān gül-şende dil-dāde / Belā bu güllerün ruḡ-sārına şeb-nem de üftāde” (Küçük, 2011, s. 378) matla beyitli iki gazel

– Necatî Beg'den (ö. H. 914, M. 1509) “Ḥur-şîd saḡa beḡzemese Müşteriyile / Bakmazdı gök yüzine kimesne yeriyile” (Tarlan, 1963, s. 426-427) matla beyitli bir gazel

– Ahmed Paşa'dan (ö. H. 902, M. 1496) “Çîn-i zülfün miske beḡzetdüm ḥatāsın bilmedüm / Key perîşān söyledüm bu yüz karasın bilmedüm” (Tarlan, 1966,

s. 245-247) ve “Ehl-i diller şohbet-i cānānda cānın yaqdılar / Şem° için pervāneler cānı cihānın yaqdılar” (Tarlan, 1966, s. 146-147) matla beyitli iki gazel

– Hadidî mahlaslı bir şairden “Kaşlarıñdan gördi şāhum gurre garrālanmağı / Şaçlarıñdan öğrenür sünbül muṭarrālanmağı” matla beyitli bir gazel

66b’nin sonunda şu cümleler yer almaktadır: Eger kıl qaravaş kaçar olursa yā hātūn erinden kaçar olsa işbu āyeti yufka etmege yazgıl, yédürgil, kaçmaz.

Bi°smi’llāhi°r-rahmāni°r-rahīm | E lem tera ile°llezīne ḥaracū min diyārihim ve hum ulūfun ḥazera°l-mevti, fe kāle lehum[u°llāhu°] *mūtū summe aḥyāhum*⁹ | *Yā*

*eyyuhe°llezīne*¹¹ *āmenu°şbirū ve şābirū ve rābiṭū ve°tteku°llāhe*¹² *le°allekum*

*tuflihūne*¹³ | İşbu süre-i ve°s-semā°i ve°ṭ-ṭāriki¹⁴ ilā āḥirihī zarar-ı bostān kabāḥatli¹⁵

yér. İşbu süre[yi]¹⁶ dört pāre kāğıda yazup bāzincān dalına bağlağıl, cümlesi

helā[k][?]

Nüşa, 66b’de bitmektedir.

Elimizdeki yazma nüshanın müellifin yazdığı müsvedde niteliğinde bir nüsha mı yoksa bir müstensih nüshası mı olduğu konusunda kesin bir yargıya varmak ilk

⁹ Bu kısım yazma nüshada yoktur, ayetin asıl metni yardımıyla tamamlanmıştır.

¹⁰ Bkz. *Kur’an*, Bakara/2:243 : *E lem tera ile°llezīne ḥaracū min diyārihim ve hum ulūfun ḥazera°l-mevti, fe kāle lehumu°llāhu mūtū summe aḥyāhum inne°llāhe lezū faḍlin °ale°n-nāsi ve lākinne eksera°n-nāsi lā yeşkurūne* إِنَّ أَحْيَاهُمْ °إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أَلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ °الله لَدُو فَضَّلَ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ °Binlerce kişi iken ölüm korkusuyla beldelelerinden çıkanlara bakmaz mısın? Allah da onlara, “Ölün!” dedi. Sonra da onlara bir hayat verdi. Muhakkak ki Allah insanlara karşı ikram ve ihsan sahibidir. Ancak insanların pek çoğu şükretmiyorlar.’ (Yazır, 2009, s. 40)

¹¹ Yazma nüshada *eyyuhe°llezīne* أَيُّهَا الَّذِينَ sözü’nün başında elif kürsüsünde hemze ° olması gerekirken yalnızca yā harfinin yukarı hizasına denk gelen bir hemze ° yazılmıştır.

¹² Yazma nüshada *ve°tteku°llāhe* وَاتَّقُوا اللهُ sözü, ilk iki hecenin okunuşunun bir el takısına işaret ettiği sanıldığı için ve *itteku°llāhe* اتَّقُوا اللهُ eylem çekiminin sonundaki okunmayan ° harfi yazılmadığı için, yanlış olarak *ve°tteku°llāhe* وَاتَّقُوا اللهُ biçiminde yazılmıştır.

¹³ Bkz. *Kur’an*, Al-i İmran/3:200 : *Yā eyyuhe°llezīne āmenu°şbirū ve şābirū ve rābiṭū ve°tteku°llāhe le°allekum tuflihūne* يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ °Ey iman edenler! Sabredin, sabır yarışında düşmanlarınızı geçin, cihad için hazır ve bağlantılı olunuz. Allah’a (karşı gelmekten) korunun ki, kurtuluşa eresiniz.’ (Yazır, 2009, s. 77)

¹⁴ Bkz. *Kur’an*, Tarık/86:1 : *Ve°s-semā°i ve°ṭ-ṭāriki* وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ °Göge, târik’a, sabahyıldızına yemin olsun!’ (Yazır, 2009, s. 592)

¹⁵ Yazma nüshada yanlış olarak *kabāḥatli* قَبَاحَتْلِي yazılmıştır.

¹⁶ Son hece olan +(y)I belirtme durumu ekinin yazımı tuhaftır. Arapça *süre* سورة sözcüğünün sonundaki hā harfi yazılmamıştır. Ancak +(y)I belirtme durumu eki, hā harfinin üzerine konan Farsça izafe kesresi biçiminde yazılmıştır.

başta güç görünmektedir. Bununla birlikte yazma nüshada yer alan şu veriler elimizdeki yazma nüshanın bir müstensih nüshası olabileceği yönünde birtakım çıkarımlarda bulunmaya olanak tanımaktadır:

1 Birtakım sözcüklerde nokta, harf ya da hece eksikliğinden veya fazlalığından kaynaklanan yazım yanlışları vardır. Nokta eksiklikleri çok fazladır.

2 4a'da yer alan G 12, 10b'de yer alan G 45 ve 34b-35a'da yer alan G 150 dörder beyitli görünmektedir. 10b'nin sonunda yer alan G 45'in en azından *Şāhidī* mahlasını içeren beşinci beytinin de olduğu, 10b'deki *Şāhidī* reddadesinden anlaşılmaktadır. G 12 ve G 150 için ise son beyitlerine dair hiçbir ipucu yoktur.

3 9b'nin sonunda yer alan G 40 ile 10a'nın başında yer alan G 41 üçer beyitli görünmektedir. Bu iki gazelin aruz kalıbı aynı olmakla birlikte uyak yapıları birbiriyle uyuşmaz. 9b'de reddade yoktur. Ancak G 40'ın ilk üç beytinin ve G 41'in özellikle son üç beytinin elimizdeki yazma nüshada yer alması, bu nüshanın bir başka nüshadan istinsah edildiği sırada atlama olduğunu düşündürmektedir.

4 11b'nin sonunda yer alan G 50 iki beyitli, 12a'nın başında yer alan G 51 ise bir beyitli görünmektedir. Bu iki gazel de aynı aruz kalıbına sahiptir ancak uyak yapıları birbiriyle uyuşmaz. 11b'de de reddade yoktur. G 50'nin ilk iki beytinin ve G 51'in özellikle son beytinin elimizdeki yazma nüshada yer alması, bu nüshanın bir başka nüshadan istinsah edildiği sırada atlama olduğunu düşündürmektedir.

5 1b-7b sayfaları arasında daha çok neshe yakın bir yazı tipi vardır. Harfler nispeten yalın biçimlere sahiptir ve noktalar tek tek yazılmıştır. 7b'nin sonlarına doğru G 29'dan 62b'nin sonuna dek nestalik bir yazı görülür. Bu sayfalar arasında harfler daha karmaşık biçimlerde yazılmıştır. Bazı harflerin kuyrukları oldukça uzun

ve kıvrımlıdır. Noktalar birbirleriyle bitişiktir. Bu görünüm, en az iki kişiye ait el yazılarının olduğunu düşündürmektedir.

6 7a-7b sayfaları arasında yer alan G 27'nin 7a'nın sonundaki üçüncü beytinin ikinci dizesi olan "Heme maḳbūl-i ʿālemdür Muḫammed" dizesi, 7b'nin başındaki dördüncü beytin ikinci dizesinde de aynı biçimde yazılmıştır. Bu da müstensihin bu dizeyi dalgınlık sonucu olarak yeniden yazdığını düşündürmektedir.

7 55a-57a sayfaları arasında yer alan üç müseddes için kırmızıyla yazılmış başlıkların hepsinde "müseddes" yerine yanlış olarak "muḫammes" ibaresi vardır. Şiirleriyle ve sanat gücüyle övünen bir şairin kendi yazdığı şiirlerin nazım biçimini bilmemesi beklenemez. Bu büyük yanlış, büyük olasılıkla müstensih kaynaklıdır.

8 Ayrıca bu üç müseddeste her bendin son iki dizesi tekrar ettiği için bu müseddeslerin her biri mütekerrir olmakla birlikte üçüncü müseddesin beşinci ve altıncı bentlerinde bir farklılık söz konusudur. İlk üç bendin son dizesi "Ḳatı düşkünlüğüm var ḳalmışam rāh-ı mezelletde" iken son iki bendin son dizesi "Ḳatı düşkünlüğüm var ḳalmışam ḥāk-i mezelletde" biçimindedir. Tek sözcüklük bu farkın da şiirlerini inci taneleri gibi gören şairin kaleminden değil müstensihin kaleminden çıkmış olması muhtemeldir.

3.2 *Dīvān*'ın biçim özellikleri

3.2.1 Nazım biçimleri

Şahidî Beg'in *Dīvān*'ı, klasik divan düzeninden farklı olarak, gazellerle başlar. Öbür nazım biçimlerinde yazılmış olan şiirler ise gazellerden sonra yer alır. *Dīvān*, bu hâliyle mürettep bir divan değildir; ancak gazeller, uyaklı dizelerin son harfleri Arap

abecesindeki sıraya uyacak biçimde sıralanmıştır. Tespit edilebildiği kadarıyla, *Dīvān*'da 237 gazel, 3 müseddes ve 9 kaside yani toplamda 249 şiir vardır.

Gazellerin çoğu, toplamda 211 gazel olmak üzere, beş beyitlidir. Bundan başka, yedişer beyte sahip 19 gazel vardır. Kalan 7 gazel ise beş beyitten az (yazma nüshada bir beyti olan 1 gazel, iki beyti olan 1 gazel, üç beyti olan 2 gazel ve dört beyti olan 3 gazel) olmakla birlikte, yazma nüshanın tavsifiyle ilgili bölümde açıklandığı üzere, istinsah sırasında bu gazellerin birkaç beytinin atlanmış olması muhtemeldir.

Şahidî Beg, zāl ذ harfi dışındaki bütün Arap harflerini –uyaklı dizelerin sonunda– kullanarak gazeller yazmıştır. Bu harflerden –sırasıyla– elif ا harfiyle 10, bā ب harfiyle 2, tā ت harfiyle 6, s̄ā ث harfiyle 1, cīm ج harfiyle 3, ḥā ح harfiyle 1, ḥā خ harfiyle 1, dāl د harfiyle 5, rā ر harfiyle 36, zā ز harfiyle 12, sīn س harfiyle 1, šīn ش harfiyle 4, šād ص harfiyle 2, zād ض harfiyle 1, ṭā ط harfiyle 1, zā ظ harfiyle 1, ʿayn ع harfiyle 1, ġayn غ harfiyle 1, fā ف harfiyle 2, kāf ق harfiyle 6, kāf ك harfiyle 18, lām ل harfiyle 10, mīm م harfiyle 13, nūn ن harfiyle 31, vāv و harfiyle 3, hā ه harfiyle 25 ve yā ي harfiyle 40 gazel yazılmıştır.

Dīvān'da yer alan üç müseddesin her biri altı dizelik beş bentten oluşur. Bütün müseddeslerde her bendin son iki dizesi –üçüncü müseddesteki özel durum dışında– olduğu gibi tekrar ettiği için bu üç müseddes de mütekerrir müseddestir.

Dīvān'daki kasideler kısa olmakla birlikte genel itibarıyla klasik kaside düzenine ve bölümlerine sahiptir. Kasidelerin beyit sayıları sırasıyla 19, 21, 15, 19, 13, 14, 15, 15 ve 29'dur. İçlerinde en uzun kaside olan son kasidenin ayırt edici bir özelliği vardır: Bu kaside; her beytin ilk harfi Arap abecesinin bir harfiyle başladığı için bir “elif-nāme”, beyitlerin ilk harfleri elif harfinden başlayarak yā harfine dek

düz sırayla ilerlediği için –ve aynı zamanda bu harfleri vezne de dâhil ettiği için– bir “düz elif-nāme”dir (Öztoprak, 2011, s. 322).

Müseddeslerdeki bentler de beyitlere bölünür ve ona göre hesaba katılırsa, tespit edilebildiği kadarıyla, elimizdeki yazma nüshada toplam 1414 beyit (2828 dize) olduğu görülür.

3.2.2 Ölçü

Dīvān'da toplam 12 farklı aruz kalıbından yararlanılmış olup şiirlerin kalıplara göre dağılımı –en çok kullanılan kalıp en başta verilmek suretiyle– şöyledir:

Tablo 1. Şiirlerin Aruz Kalıplarına Göre Dağılımı

	G	Mü	K	Top.
fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün	96	1	3	100
mefā°ilün mefā°ilün mefā°ilün mefā°ilün	48	1	3	52
fe°ilātün (fā°ilātün) fe°ilātün fe°ilātün fe°ilün (fa°lün)	37	–	1	38
mef°ülü fā°ilātü mefā°ilü fā°ilün	18	–	2	20
mefā°ilün mefā°ilün fe°ülün	10	1	–	11
mef°ülü mefā°ilü mefā°ilü fe°ülün	9	–	–	9
fe°ilātün (fā°ilātün) mefā°ilün fe°ilün (fa°lün)	5	–	–	5
fe°ilātün (fā°ilātün) fe°ilātün fe°ilün (fa°lün)	4	–	–	4
fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün	4	–	–	4
mef°ülü fā°ilātün mef°ülü fā°ilātün	3	–	–	3
mef°ülü mefā°ilün mef°ülü mefā°ilün	2	–	–	2
mefā°ilün fe°ilātün mefā°ilün fe°ilün (fa°lün)	1	–	–	1
Toplam	237	3	9	249

Aşağıda ise hangi aruz kalıbıyla hangi şiirlerin yazıldığı verilmiştir:

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün: G 2, 6, 8, 10, 12, 16, 20, 21, 29, 31, 36, 38, 39, 40, 41, 45, 46, 47, 50, 51, 53, 57, 58, 60, 61, 62, 64, 67, 74, 76, 77, 79, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 94, 95, 100, 101, 103, 106, 111, 112, 113, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 141, 145, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 160, 162, 163, 164, 167, 169, 170, 172, 174, 175, 178, 182, 185, 188, 190, 193, 195, 199, 200, 206, 214, 215, 217, 218, 221, 223, 224, 229, 235, 236, 237; Mü 1; K 1, 4, 7

mefā°ilün mefā°ilün mefā°ilün mefā°ilün: G 1, 5, 15, 18, 19, 30, 33, 34, 37, 43, 66, 69, 70, 71, 73, 78, 81, 92, 93, 97, 102, 104, 114, 124, 129, 130, 131, 134, 137, 140, 144, 155, 156, 158, 159, 161, 166, 168, 171, 177, 179, 187, 197, 202, 204, 226, 227, 230; Mü 3; K 2, 6, 8

fe°ilātün (fā°ilātün) fe°ilātün fe°ilātün fe°ilün (fa°lün): G 3, 14, 32, 35, 44, 49, 52, 55, 68, 84, 96, 98, 109, 110, 126, 127, 132, 133, 139, 147, 153, 173, 183, 184, 189, 198, 201, 203, 207, 208, 209, 211, 212, 216, 222, 231, 233; K 9

mef°ülü fā°ilātü mefā°ilü fā°ilün: G 22, 48, 56, 63, 72, 75, 80, 82, 99, 116, 142, 165, 194, 196, 205, 210, 213, 234; K 3, 5

mefā°ilün mefā°ilün fe°ülün: G 11, 17, 24, 25, 26, 27, 54, 59, 83, 220; Mü 2

mef°ülü mefā°ilü mefā°ilü fe°ülün: G 4, 7, 13, 105, 108, 135, 146, 191, 232

fe°ilātün (fā°ilātün) mefā°ilün fe°ilün (fa°lün): G 9, 65, 107, 157, 192

fe°ilātün (fā°ilātün) fe°ilātün fe°ilün (fa°lün): G 28, 180, 219, 225

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün: G 128, 138, 143, 186

mef°ülü fā°ilātün mef°ülü fā°ilātün: G 42, 136, 176

mef°ülü mefā°ilün mef°ülü mefā°ilün: G 181, 228

mefā°ilün fe°ilātün mefā°ilün fe°ilün (fa°lün): G 23

3.2.3 Uyak ve redif

Klasik Osmanlı edebiyatı döneminde yazılmış şiirlerin en önemli öğelerinden biri olan uyak (kafiye), halk şiiri ve modern şiir incelemeleri için kullanılan yarım uyak, tam uyak, zengin uyak, cinaslı uyak, tunç uyak gibi terimlerle ele alınamaz.

Kaynağını Arap edebiyatından alan ve Türklerin İran edebiyatı aracılığıyla tanıdığı klasik edebiyatın uyak anlayışı, günümüzdekinden çok farklıdır. “Bu dönem şairi için kafiyenin kuralları en ince ayrıntısına kadar belirlenmiştir. Daha da önemlisi kafiye, bilimsel bir disipline sokulmuş ve “ilm-i kavâfi” adıyla okullarda öğretilmiştir.” (Ünlü, 2012, s. 328) Bu disiplin ise bir şiirin uyak yapısını günümüzde kullanılanlardan daha farklı terimlerle incelediği için klasik edebiyat anlayışıyla yazılan şiirler üzerinde araştırma yapanların bu terimleri bilmesi gerekir. Çünkü “edebî eserlerin değerlendirilmesinde nasıl ki yazıldığı dönemin edebî anlayışı veya sosyal durumlar dikkate alınıyorsa, metinlerin şekil incelemesi yapılırken de dönemin belâgat kuralları göz önünde bulundurulmalıdır. Dönemin şairi, şiirini meydana getirirken hangi kurallara dayanarak hareket ettiyse günümüzde bu şiirin incelenmesinde de aynı kurallara dikkat edilmesi gerekmektedir.” (Ünlü, 2012, s. 332) Klasik edebiyat anlayışına göre dokuz uyak harfi vardır. Bunların beşinin *Dīvān*'daki kullanımına aşağıda ayrıntılı olarak değinilmiştir.

Şahidî Beg'in şiirleri klasik Osmanlı edebiyatı dönemi boyunca kabul gören ve uyaklı sözcüklerin Arap esaslı harflerle yazılışına dayanan disipline göre incelendiğinde, şiirlerin hemen hemen hepsinde *revī* روى harfinin kullanıldığı görülür. Revi, uyağın en sonundaki temel harftir (Muallim Naci, 2017, s. 75; Dilçin, 2019, s. 60).¹⁷ Revi olmaksızın bir şiirde uyak sağlanamaz. *Dīvān*'daki kimi şiirlerin uyakları yalnızca *revī* harfini barındırır. Bu tür uyak türüne *kāfiye-i mücerrede* كافيية

¹⁷ Tek başına *revī* terimi için türlü kaynaklarda ayrıntılı alt başlıklar açılmıştır. Ancak bu çalışmada bunlara değinilmeyecektir. Ayrıntılar için Muallim Naci'nin ve Cem Dilçin'in eserlerine bakılabilir.

مجرده denir. Kimi şiirlerin uyaklarında ise reviden önce *te'sis* تأسيس, *dahil* دخیل, *ridf* ردف ve *kayd* قيد olmak üzere başka uyak harfleri de bulunur. Reviden önce başka bir uyak harfinin de kullanıldığı uyak türlerine ise toplu olarak *kāfiye-i mürekkebe* قافية مركبة adı verilir ve *kāfiye-i mürekkebe* de tesis ile dahil harflerinin kullanıldığı *kāfiye-i mü'essese* قافية مؤسسه, *ridf* harfinin kullanıldığı *kāfiye-i mürdefe* قافية مردفه ve *kayd* harfinin kullanıldığı *kāfiye-i muḳayyede* قافية مقيدة olmak üzere üçe ayrılır. Uyağında yalnızca *revi* harfini barındıran şiirler için G 7'de sondaki elif ٰ harfi ve G 193'te +*mağa* redifinden önceki *lām* ل harfi *revi* örnek gösterilebilir:

Derdine düşüp bir güzelün olayın ifşā

Ben dahı neler çekdüğümü anlaya dünyā

Şol Yūsuf-ı Ken'ān'ı sevüp cān u gönülden

Fāş olmadı mı ışkile ʿālemde Züleyhā

G 7/1-2

Ḳılca ḳaldı cānumuz ber-dār-ı zülfün olmağa

Ser vērür Manşūr-veş der-gāhuña yol bulmağa

Nergis-i çeşmün beni ğāyetde bīmār eyledi

Başladı yap yap bahār-ı ʿömrüm ey cān şolmağa

G 193/1-2

Dīvān'da tesis ile dahil harflerinin kullanıldığı kafiye-i müessese yapısıyla yazılan şiirler çok değildir. Tesis, *revi* ile arasında harekeli bir harf bulunduran elif harfidir (Muallim Naci, 2017, s. 77; Dilçin, 2019, s. 61). Dahil ise tesis ile *revi* arasında bulunan harekeli harftir (Muallim Naci, 2017, s. 79; Dilçin, 2019, s. 61).

Kafiye-i müessese denen uyak yapısında tesis ile dahil harflerinin her ikisi de reviden önce ve yan yana olmalıdır, bu ikisinden biri olmadığı takdirde öbürü de yok hükmündedir. Bununla birlikte dahil harfi bütün dizelerde aynı olmak zorunda değildir. G 141’de *bulmasın* redifinden önceki sözcüklerde /t/ ünsüzünü gösteren tā ت harfi revî, /ā/ ünlüsünü gösteren elif ٰ harfi tesis ve bütün dizelerde /ye/ seslerini gösteren üstün (fethā) harekeli yā ِ harfi dahildir:

Göreyin  ömr-i  adū  ālemde g āyet bulmasun

Boğazın dest-i ecel şıksun nihāyet bulmasun

Halk içinde mübtezel olsun olup  or u  a ır

 apu  apu devr  d p hergiz ri āyet bulmasun

G 141/1-2

G 47’de ise *mi var* redifinden önceki sözcüklerde r    harfi revî ve elif ٰ harfi tesis olmakla birlikte dahil harfleri her beyitte farklıdır, yine de bu gazel söz konusu iki harfi de i erdiği i in kafiye-i müessese yapısına sahiptir:

Dostum c z  g z n  devrinde bir s hir mi var

Y  anu  sihrini ibt l  tmege m hir mi var

Eyledi ni e m s lm n  es r-i bend-i  am

Deyr-i  ālemde bug n z lf n  gibi k fir mi var

G 47/1-2

 ahid  Beg, Şiirlerinde revinin yanında en  ok ridf harfini kullanmıştır. Ridf, aralarında harekeli bir harf olmamak  zere reviden  nce gelen ve / / sesini veren elif

ا ya da /ū/ sesini veren vāv و ya da /ī/ sesini veren yā ي harfidir (Muallim Naci, 2017, s. 79; Dilçin, 2019, s. 61). Ridfin de iki türü vardır: Birincisi revî ile arasında hiçbir harf bulunmayan, ikincisi ise revî ile arasında cezimli (sākin) bir harf bulunan ridf türüdür. İkinci türdeki bu cezimli (sākin) harfe *ridf-i zā'id*, elif ا ya da vāv و ya da yā ي harfine ise *ridf-i ašlī* denir. Ridf-i zaid nispeten az kullanılır (Muallim Naci, 2017, s. 79-80). Nitekim Şahidî Beg'in *Dīvān*'ında ridf-i zaid yer almamaktadır. *Dīvān*'da ridf olarak en çok elif ا harfi kullanılmıştır. Örneğin G 186'da *olduğundan baña ne* redifinden önceki sözcüklerde nūn ن harfi revî ve /ā/ sesini veren elif ا harfi ridf, G 135'te *+um* redifinden önceki nūn ن harfi revî ve /ū/ sesini veren vāv و harfi ridf, G 48'de ise *+dür* redifinden önceki hā ح harfi revî ve /ī/ sesini veren yā ي harfi ridftir:

Halk şādān olduğundan baña ne

Dağı giryān olduğundan baña ne

Cān esīr-i miḥnet ola gönlümün

İşka sultān olduğundan baña ne

G 186/1-2

Eyyām-ı bahār êrdüğünü gördü üyünüm

Dağlara düşürdü beni arturdu cününüm

Gül ruḥlarını arz edicek baña o gönçe

Bülbül gibi kalmadı yine şabr u sükünüm

G 135/1-2

Gel gör cemāl-i sākīyi kim hoş şabīhdür

Nüş eylemek elinden ayağı melīhdür

Dêrlerdi baña ışka dşen slim olur mı

a budur ki szleri cmle Őadr

G 48/1-2

Dvn'da kayd harfinin kullanıldığı kafiye-i mukayyede yapısıyla yazılmış Şiir sayısı ise yok denecek kadar azdır. Kayd, ridf harfinden ayrı olarak reviden nce gelen cezimli (skin) harftir (Muallim Naci, 2017, s. 81; Dilin, 2019, s. 63).

Dvn'da yalnızca G 14 ile G 16'da t  harfi revî ve sn  harfi kayd iken M 1'in yalnızca drdnc bendinin ilk drt dizesinde /g/ nszn gsteren kf  harfi revî ve nn  harfi kayddır:

Bir Őad rdi ulağuma benm rz-ı elest

Ddiler bezm-i fenda olı gr bde-perest

Alını devŐuremez başına t haşre degin

Mey-i ıŐkile ey pr-i muğn olan mest

G 14/1-2

Dutd lem yzini vze-i tob u tfeng

Oldı  gn  gece ol arada mukem ceng

Birbirine girdi belrsz olup Trk  Fireng

bet toprağa yz urd ad yaşdandı seng

Bu cihn durduğ dursun salanatda ber-arr

azret-i Sultn Meemmed sye-i Perverd-gr

M 1/4

Bütün bunlarla birlikte Şahidî Beg'in kimi şiirlerinde uyak yapılarının sağlam olmadığı da görülmektedir. Örneğin G 146'da şiir boyunca sabit olan bir revî harfi yoktur. İlk beyitteki *cemâlin* ile *bâlin*, üçüncü beyitteki *me^oâlin* ve dördüncü beyitteki *hâlin* sözcüklerinde +*in* redifinden önceki lām harfi revî ve /ā/ sesini veren elif ^l harfi ridf iken ikinci ve beşinci beyitlerdeki *murâdın* sözcüğü bu açıdan öbürleriyle uyuşmaz:

Gösterdi başa ol yüzi meh şem^e-i cemâlin

Pervâne-i dil odlara yakdı per ü bâlin

Birlige yêtüp ikiligi terk eden ^eâşık

Kendüye gelüp buldı vücūdında murâdın

G 146/1-2

G 206'da ise daha ilginç bir durum vardır: İlk beytin ilk dizesinde *çeşmesi* ve ikinci dizesinde *diñmesi* sözcüğü yer alırken sonraki beyitlerin ikinci dizelerinde sırasıyla *gülmesi*, *yêlmesi*, *ölmesi* ve *geçmesi* sözcükleri yer almaktadır. Gazelin bütün beyitlerinde ortak bir +*si* redifi söz konusudur, *çeşmesi* sözcüğü dışındaki sözcükler ise kendi arasında +*mesi* redifini paylaşır. Bunlarla birlikte yalnızca *gülmesi*, *yêlmesi* ve *ölmesi* sözcükleri kendi içinde bir lām harfi ortaklığına sahiptir.

Nîl-veş taşup döküldi yine çeşmüm çeşmesi

Aksun ol rüz-ı kıyâmet oldu anuñ diñmesi

Ben diyâr-ı gurbete düşdüm düşel'den dostum

Bu dil-i gam-gînumüñ olmadı bir gün gülmesi

G 206/1-2

Klasik edebiyatta yukarıda değinilen beş harften başka dört uyak harfi daha vardır. Reviden sonra gelen harfe *vaşl* وصل, vaşldan sonra gelen harfe *hurūc* خروج, hurucdan sonra gelen harfe *mezīd* مزيد ve mezidden sonra gelen harfe ya da harflere *nāʿire* نائرة denir. Bununla birlikte Muallim Naci uyağın birincil harfinin revî olduğunu hatırlatmış ve reviden sonra gelen bu dört harfi –aynı anlamda ve işlevde kullanılan eklerin, sözcüklerin ya da söz öbeklerinin günümüzde redif olarak tanımlanması gibi– toplu olarak redif saymak gerektiğini belirtmiştir (Muallim Naci, 2017, s. 83).

Uyak örgüsü her bentte ayrı olan 3 müseddes hesaba katılmazsa, Şahidî Beg'in *Dīvān*'ındaki 246 şiirin 60'ı redifsiz, 69'u yalnızca ek biçiminde redifli, 61'i yalnızca sözcük biçiminde redifli, 8'i yalnızca söz öbeği biçiminde redifli, 42'si ek ile sözcük biçiminde redifli ve 5'i ise ek ile söz öbeği biçiminde rediflidir. Bununla birlikte bütün şiirlerde uyakların ve rediflerin biçimi tıpatıp aynı değildir. Bazı şiirlerin bazı beyitlerinde Arap esaslı harflerle yazılışı açısından benzeşen sözcükler biçim bilgisi açısından farklılıklar gösterdiği için uyakları ve/veya redifleri yüzde yüz örtüşmemektedir. Yedi beyitlik G 142'de ise gazelin uyak yapısına giren sekiz dizenin dördü çekim eki ile sözcük biçiminde redifli ve biri yapım ekiyle sözcük biçiminde redifli iken kalan üç dize yalnızca sözcük biçiminde rediflidir. Şahidî Beg, rediflerini büyük oranda Türkçe unsurlardan seçmiştir. Ek barındıran rediflerdeki bütün ekler Türkçedir. Ek ile olsun ya da olmasın sözcük/söz öbeği barındıran rediflerle yazılmış 117 şiirin yalnızca 23'ünde yabancı unsur bulunmaktadır. Bu 23 şiirin 17'sinde Arapça, 2'sinde Farsça, 1'inde Türkçe+Farsça, 1'inde Arapça+Farsça+Türkçe, 1'inde Türkçe+Arapça ve 1'inde Arapça+Türkçe unsur vardır.

Yalnızca ek biçiminde redif kullanımı:

Āstān-ı yārda aṅılmaz oldu adumuz

Ẓulmın arturdu o zālîmden alınmaz dādumuz

Demedi bir gün nedür ḥālün senün ey derd-mend

Yohsa gūş étmez mi kūyında olan feryādumuz G 76/1-2

Kimden öğrendi o nev-reste cefā-kārlığı

Yā kimün taʿlîmidür böyle sitem-kārlığı

Dostlar cānuma geçdi beni zār étdi o yār

Bilmezem niçeye dek éde dil-āzārlığı G 209/1-2

Yalnızca sözcük/söz öbeği biçiminde redif kullanımı:

Yine gösterdi erişüp gül-şene dīdār gül

Reng-i rüy-ı yār ʿaksin eyledi ızhār gül

Şāh-ı gönçe ḥilʿat-ı nev-rūzı geymişdür meger

Ṭaḫınup yanına ḥaṅçer şoḫunur her bār gül G 120/1-2

Beni āşüfte eyler meh yüzün cānā bugün yarın

Éder mihr-i ruḫun cān u dili şeydā bugün yarın

Meh-i nevsin bugün şehir içre sen ey yâr-ı bî-hem-tâ

Hilâl iken olursın bir meh-i garrâ bugün yarın

G 158/1-2

Ek ile sözcük/söz öbeği biçiminde redif kullanımı:

Dil-rübâlar vaşlıdur mihr ü maḥabbetden ğaraż

Cânile cân olmadur dil-berle ülfetden ğaraż

Seyr-i dîdâr u temâşâ-yı cemâl-i yârdur

Ḥaḫ bu kim ey zâhid-i nâ-dân cennetden ğaraż

G 85/1-2

Dil dilerse yok demem dil-dâra ğâyet hoş gelür

Yara görse sînede ol yâra ğâyet hoş gelür

Cân verürdüm yâr eşiginde *fe-emmâ* korğarın

Ben ölicecek ol kıala ağıyâra ğâyet hoş gelür

G 38/1-2

3.3 *Dîvân*'ın dil ve yazım özellikleri

Elimizdeki yazma nüsha, genel itibarıyla 16. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin klasik dil ve yazım özelliklerini barındırmaktadır. Bununla birlikte birtakım sözcüklerle sınırlı olup klasik yazılıştan ayrıldığı için dikkat çeken yazım özelliklerine de yazma nüsha boyunca rastlanmaktadır:

a) Oğuz grubu Türk dillerinde üçüncü teklik kişi iyelik ekinden sonra görülen ve *zamir n'si* de denen /n/ ünsüzü şu sözcükte yoktur: *êtdügice* ایتدوکیجه G 94/2.

b) *Dīvān*'da kimi Türkçe sözcüklerin Farsça tamlama yapısına sokulduğu da görülür:

‘*adū-yı bilmeze* عدوي بلمزه G 21/2, ‘*Andelīb-i göñlümi* عندليب كوكلمى G 148/7, ‘*ayağ-ı şabūh* اياغ صبح G 23/1, ‘*hāne-i göñlüm* خانهء كوكلم G 75/3, ‘*hayāl-i kaşuñ* خيال فاشك G 2/2, ‘*Ķan-ı ‘āşıkđur* قان عاشقدر K 4/4, ‘*Ķaşīde-i Güneş* كئش قصيدهء K 4/başlık.

c) Kimi Türkçe sözcükler ise ‘ve’ anlamını veren Farsça “atıf vāvı”nın kullanıldığı söz öbeklerinde yer almaktadır: ‘*At u fıl ü kergedānile* ات و فيل و كركدانيله G 10/3; ‘*ay u günle* اي و كونه G 109/2; ‘*cān u göñül* جان و كوكل G 198/3, G 204/1; ‘*cān u göñülden* ايشدن و كوچدن G 110/2; ‘*işden ü güçden* ايشدن و كوچدن G 7/2, G 113/1, G 126/2, G 216/1; ‘*işden ü güçden* ايشدن و كوچدن G 110/2.

ç) İki yerde *içün* edatı üçüncü teklik kişi emir kipinde (-*sUn*) çekimlenen eylemden sonra –alışılmışın dışında olarak– ‘diye’ anlamında kullanılmıştır: ‘*Ķaşra çıkmasun için* ايشون چقماسون ايشون G 222/4, ‘*Unudulmasun için* اونودلماسون ايشون K 6/11.

3.3.1 Ünlülerin yazılışı

a) /a/ ve /ā/ ünlülerini içeren kimi sözcüklerde söz başında, çoğunlukla söz ortasında ve bazen söz sonunda medli elif ʾ kullanılması: ‘*acı* اجر G 217/3, ‘*Adın* أدن G 108/4, ‘*anılmaz* اكلمز G 76/1, ‘*ayağına* اياغينه G 187/5, ‘*baña* باكه G 186/1, ‘*Dağı* داخي G 150/3, ‘*esrārına* اسرارنه G 49/4, ‘*hebā* هبا G 10/2, ‘*icrā* اجرا K 8/8, ‘*nā-dān* نادان G 85/2, ‘*rüsvā* رسوا Mü 3/5, ‘*seyrānum* سيرانم G 26/4 vb.

b) +A yönelme durum ekinin hā ە yerine elif ʾ ile yazılması: ‘*baş* باش G 188/2, ‘*kucağa* قوجغا G 112/5.

c) +II/+IU yapım ekinin son hecede gerek düz ünlü gerekse yuvarlak ünlü barındıran kimi sözcüklere +*lu~+lü* لو biçiminde eklenmesi: ‘*bellü* بللو G 10/2, ‘*gizlü* كزلو K 2/19, ‘*gözlüler* كوزلولر G 1/6, ‘*şıfatlu* صفتلو G 142/4, ‘*yüzlüyi* يوزلويي G 35/5 vb.

ç) Kimi okutucu harflerin yazılmaması: *gemici* كمجي G 222/5, *görüp* كورب K 9/15, *güneş* كنش K 4/1, *kuculan* قوجلن G 201/5, *kuzıcağum* فوز جغم G 153/4, *öpsün* اوپسن G 122/5, *sürgün* سوركن G 141/5, *sürüyi* سوريي K 3/15, *yap yap* ييبب G 11/5 vb.

3.3.2 Ünsüzlerin yazılışı

Yazma nüshada çoğu kez noktaları unutilan ya da yanlış yazılan harfler bir kenara bırakılırsa *Dīvān*'da ünsüzlerin şu yazılışları öne çıkar:

a) /b/ ünsüzünün bā ب yerine pe پ ile yazılması: *bahāri* بهاري G 122/4, *bister-i* بستر G 114/2, G 153/4; *muğ-beçe* مغچه G 31/1; *muğ-beç[e]yle* مغچهيله G 21/4.

b) /p/ ünsüzünün pe پ yerine bā ب ile yazılması: *çep* چپ G 11/3; *hep* هب G 11/2, G 24/2, G 37/2, K 7/8 vb.; *pād-şāh* بادشاه Mü 2/1; *yap* ياب K 5/11; *yap yap* ييبب G 11/5, *yab yab* G 75/2, G 193/2.

c) Aynı kökten gelen sözcüklerin yazımında bazen cīm ج ve bazen çe چ harfinin kullanılması: Bu durum, *Dīvān*'da özellikle *güç* ‘güç, kuvvet’ sözcüğü ile *kuç-* ‘kucaklamak’ eyleminin yazımında görülür. Bunun nedenini ilgili sözcüklerin kökenlerinde aramak gerekir. Çuvaşça dışındaki bütün Türk dillerinin atası olduğu düşünülen ve Ana Türkçe adı verilen kuramsal dil, birincil uzun ünlülere sahipti. Bu uzun ünlüler en sistemli biçimde Türkmencede, Yakutçada ve Halaççada korunmuş iken kalan Türk dillerinde çok büyük oranda kısalmıştır. Bu kısalan ünlüler, sınırlı sayıdaki sözcüklerde birtakım seslik izler de bırakmıştır.¹⁸ Bu seslik izlerden biri, özellikle Azerbaycan Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi (ve ardılı olan Türkiye Türkçesi) gibi Oğuz grubu Türk dillerinde ve lehçelerinde görülür. Buna göre ilk hecedeki birincil uzun ünlü, kısalırken kendisinden hemen sonra gelen ya da ünsüz çifti içinde

¹⁸ Talat Tekin'in 1995 yılında yayımlanan *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler* adlı çalışması, bu konular hakkında ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Aşağıda çözümlemesi yapılan örnek sözcükler için ilgili çalışmanın 171 ila 186. sayfaları arasına bakılabilir.

gelen ötümsüz ünsüzü ötümlü hâle getirir. Bu ötümlüleşme, Türkiye Türkçesinde çoğunlukla şu durumlarda gerçekleşir:

i) Tek heceli kimi sözcüklere ünlüyle başlayan bir ek getirildiğinde: *ant*, *and+ı* < **ānt*; *dip*, *dib+i* < **tūp*; *gök*, *göğ+e* < **kōk*; *uç*, *uc+u* < **hūç* vb.,¹⁹

ii) Birden çok heceli kimi sözcüklerin eski dönemlerden kalan biçimlerindeki ötümsüz ünsüz iki ünlü arasında kaldığında: *adım* < *ad-ım* < **āt*- ‘adım atmak’²⁰, *ağar-* < **āk+ar-* < **āk* ‘ak, beyaz’, *gece* < **kēç+e* < **kēç* ‘geç’, *obur* < *ob-ur* < **ōp-* ‘içmek, yutmak’, *kucak* < *kuc-ak* < **kūç-* ‘kucaklamak’ vb.

Bununla birlikte; *ad* (< **āt* ‘ad, isim, unvan’), *od* (< **hōt* ‘od, ateş’), *öd* (< **ōt* ‘öd, safra kesesi’) *sac* (< **sāç* ‘sac, tava’) ve *yad* (< **yāt* ‘yad, yabancı’) sözcüklerinde olduğu gibi eksiz olduğu hâlde ünsüz ötümlüleşmesinin gerçekleştiği az sayıda örnek vardır. Bu açıdan Azerbaycan Türkçesi daha düzenlidir. Ana Türkçe döneminde birincil uzun ünlü barındırmış olan sözcüklerde uzun ünlüden sonraki ötümsüz ünsüz, Azerbaycan Türkçesinde sözcüğün eksiz durumunda dahi ötümlüleşmiştir: Az. *ağ* = Tü. *ak* < **āk*, Az. *dib* = Tü. *dip* < **tūp*, Az. *gēc* = Tü. *geç* < **kēç*, Az. *göy* = Tü. *gök* < **kōk*, Az. *süd* = Tü. *süt* < **sūt*, Az. *yurd* = Tü. *yurt* < **yūrt* vb.

Osmanlı Türkçesi döneminde ise birtakım sözcüklerde meydana gelen bu ötümlüleşme kimi zaman yazılışa da yansımıştır. *Dīvān* metni boyunca çoğu kez cīm ğ ile çe ğ harfi yazılış bakımından birbirinden ayırt edilirken sınırlı sayıdaki sözcükte görülen böylesi bir ikili kullanım, söz konusu ünsüz ötümlüleşmesini yazılışa yansıtma çabası içerisinde bulunulduğunu düşündürmektedir. Bu yüzden aynı kökten

¹⁹ Ötümsüz ünlünün ötümlüleşmesi olayının ötümsüz ünsüzle biten tek heceli bütün Türkçe sözcüklerde gerçekleşmemesinin asıl nedeni de Ana Türkçe kuramsal biçimlerdeki bu ünlü niteliği farkıdır: *but*, *bud+u* < **būt* ancak *ot*, *ot+u* < **ot*; *öç*, *öç+ü* < **hōç* ancak *göç*, *göç+ü* < **kōç* vb.

²⁰ Türkiye Türkçesinde yalnızca *adım at-* sözünün içinde yaşamakta olan bu eylemin bilinen *at-* (< Ana Türkçe **at-* ‘atmak’) eylemiyle herhangi bir köken ilişkisi yoktur. Üstelik bu eylem, ilk dönem Osmanlı Türkçesi metinlerinde *ad-* biçiminde *adım ad-* sözünün içinde yaşamıştır.

türeyen kimi sözcüklerde *çe* چ harfi beklenirken *cīm* ج harfi de kullanılmıştır.

Yazıçevrimli metinde ise –yazma nüshadaki yazılışa sadık kalmak yoluyla– *cīm* ج harfi kullanılmışsa /c/, *çe* چ harfi kullanılmışsa /ç/ okunmuştur:

güc كوج G 21/1, G 21/2, G 21/3, G 21/4, G 21/5, G 111/4; ancak *güç* كوج G 203/2, *güçden* كوچدن G 110/2, *güçdür* كوچدر G 194/2. Krş. Ana Türkçe **kūç* ‘güç, kuvvet’ > Türkçe *güç*, *güc*+*ü* = Türkmence *güyç* = Yakutça *kūs* = Halaçça *kīç* = Azerbaycan Türkçesi *güc* (Tekin, 1995, s. 43, 78, 84, 131, 185).

kucağa قوجغا G 112/5, *kuçalar* قوجالار G 52/3, *kuçanlar* قوجنلار G 226/2, *kuçarlar* قوجرلار G 17/4, *kuçul* قوجل G 121/4, *kuçulan* قوجلن G 201/5, *kuçulmayan* قوجلمين G 175/3, *kuçulur* قوجلور G 49/2; ancak *kuçmağ* قوجماغ G 237/5, *kuçmağa* قوجماغه G 145/3 ve G 191/2, *kuçmaya* قوجميه G 201/4. Krş. Ana Türkçe **kūç*- ‘kucaklamak’ > Türkçe *kuç*-~*kuc*- = Azerbaycan Türkçesi Kaşkay ağzı *gūç*- = Azerbaycan Türkçesi *guc*-~*gucu*- = Yakutça *kūs*- (Tekin, 1995, s. 45, 59, 131, 157, 179).

Bütün bunlardan farklı olarak G 149/4’te *içdüm* sözcüğü –*çe* yerine *cīm* ile– *ايچدم* biçiminde, G 166/5’te *iç* sözcüğü *ايچ* biçiminde, K 7/1’de ise *içre* sözcüğü *ايچره* biçiminde yazılmıştır.

ç) /ŋ/ ünsüzünün yazılışı: Art damak geniz ünsüzü, harekesiz yazılmış pek çok metinde olduğu gibi, *Dīvān*’da da çoğu kez *kāf* ك biçiminde yazılmıştır: *aña* آكه G 187/5, *gönül* كوكل G 74/3, *lebüñdür* G 26/1, *şu deñlü* شو دكلو G 129/3 vb.

Kimi yerlerde ise bu ünsüz –özellikle yazılışı aynı olan sözcüklerin birbirine karışmasını önlemek amacıyla– üç noktalı *kāf* كڭ (kāf-ı nūnī) biçiminde yazılmıştır: *añma* آكهه G 20/4, *diñmesün* ديگمسون G 88/5, *eliñ* اللڭ G 159/1, *ol deñlü* اولدكلو K 2/9 vb.

3.3.3 Harekelerin kullanılışı

Osmanlı Türkçesiyle yazılmış metinlerin büyük bir bölümünde olduğu gibi elimizdeki *Dīvān*'da da genellikle harekesiz bir yazı vardır. Bununla birlikte, çoğunlukla yazılışı aynı olan sözcüklerin birbirine karışmasını önlemek amacıyla, birkaç sözcükle sınırlı kalan bir hareke kullanımı göze çarpar. Aşağıda Şahidî Beg'in *Dīvān*'ında harekelerin kullanımı ile ilgili ayrıntılar yer almaktadır:

a) Üstün (fetha), üstüne yazıldığı harfi /a/ ya da /e/ sesiyle okutmak için kullanılır:

a^elām أعلام G 126/1, *a^elām* أعلام G 127/1, *atdı* أتدي G 89/4, *derdüñile* دردیگله G 153/4, *gevdemde* گودمه G 89/1, *qaldum* قلدم Mü 3/2, *keseli* كسلي 'kestiğinden beri' G 208/1, *keseli* كسلي 'gevşekliği, uyuşukluğu, tembelliği' G 208/1, *mey* مي K 2/18.

b) Esre (kesre), altına yazıldığı harfi /ı/ ya da /i/ sesiyle okutmak için kullanılır:

derdüñile دردیگله G 153/4, *i^elām* إلام G 126/1, *i^elām* إلام G 127/1.

c) Ötre (zamme), üstüne yazıldığı harfi /u/ ya da /ü/ sesiyle okutmak için kullanılır:

gölse گلسه G 25/2.

ç) Şedde, üstüne yazıldığı harfin iki kez okunduğunu göstermek için kullanılır.

Çoğunlukla Arapça sözcüklerde görülür. Örneğin: *kışşası* قصصسي G 77/3, *lucce* لجه G 222/5, *sırruñı* سرکی G 180/3, *ummāna* عمانه G 129/3 vb. Bununla birlikte Türkçe +*lAr* çokluk ekinin lām ل harfiyle biten bir sözcüğe eklendiği kimi yerlerde de şedde kullanılmıştır: *diller* دلر K 9/9; *ehl-i diller* اهل دلر G 1/3, G 139/5, G 156/3; *ellerinde* اللرنده G 217/4; *ellerüñ* اللرك G 101/5; *emelleri* امللري G 205/5; *eller* ايلر G 101/5; *gazeller* غزلر G 139/5; *gazelleri* غزلري G 205/3; *güller* گلر G 232/3; *güller midür* گلر ميدر G 53/1; *güzelleri* كوزلري G 205/4; *Häller* خاللر G 86/2; *mağalleri* محللري G 205/1; *yıllarca* يللرجه G 126/4. Şu iki Türkçe sözcükte de şedde görülmektedir: *başşa* بصسه G 179/5, *uşşı* اوصي G 178/2.

3.3.4 Ayrı sözcüklerin bitişik yazılması

Yazma nüshada asıl itibarıyla iki ayrı sözcükten oluşmalarına karşın bitişik yazılan ya da Farsça tamlama yapısı içinde oldukları için ayrı yazılmaları gerekirken tek bir sözcük gibi bitişik yazılan az sayıda söz öbeği vardır. Bu tür öbeklerde yer alan sözcükler yazıçevrimli metinde ayrı yazılmıştır. Günümüz Türkçesinde de *çünkü*, *meğerki* ve *sanki* olarak yaşayan *çünkü*, *çünküm*, *megerkim* ve *şanki* sözleri ise bu kuralın dışında tutulmuştur:

- a) İki ayrı sözcükten oluşan söz öbekleri: *ben de* بنده G 91/4, G 114/5, G 127/4, G 137/5; *çıktı ki* چىدیکه G 188/2; *egerç[i] kim* اکرچکم G 205/2; *em sem* امسم G 211/2; *gerç[i] ki* کرچکه G 35/1; *gönlümi ki* کولکومیکه K 5/11; *gördi kim* کوردیکم G 214/5; *kaçan kim* قچنکم G 81/4; *ne ‘aceb* نعجب G 96/3; *ne ğam* نغم G 138/6; *ne deñlü* ندکلو G 69/5, K 2/21; *ol dem* اولدم G 202/4; *ol deñlü* اولدنگلو K 2/9; *ol kadar* اولقدر G 69/3, G 133/4; *oli gör* اولیکور G 14/1; *sen dañı* سندخی G 232/2; *siñ siñ* سىگسىگ G 1/4; *Süleymān’sın ki* سليمان سنکه K 7/8, *şimden ğerü* شمدنکیرو G 73/1, *yap yap* ییبیب G 11/5 vb.
- b) Farsça tamlama yapıları: *hāk-i pāyi* خاکپایي K 4/7; *hāk-i pāyına* خاکپایینه K 9/1; *hāk-i pāyuñ* خاکپایک G 12/5, K 6/2; *hāk-i pāyuñdur* خاکپایکدر G 8/5; *hāk-i rāhi* خاکراهي G 67/3.

3.3.5 Eklerin ayrı yazılması

Dīvān'da bitişik yazılan sözcükler kadar ayrı yazılan ekler de göze çarpar. Ayrı yazılan eklere yazma nüsha boyunca daha çok rastlandığı için burada birkaç örnek vermek yeterli olacaktır:

a) +sIn ikinci teklik kişi eki: ‘*ālī-himem sensin*’²¹ K 7/5, *artuğsın* K 2/21, *dërimişsin* G 186/6, *küh-kensin* G 155/3, *pārehensin* G 155/1, *Süleymān’sın ki* K 7/8 vb.

b) Başka ekler: *ëşigüñe* G 115/3, *Feyz-i Hağdur* G 150/4, *gemisin* G 222/5, *gözlerümden* G 88/5, *güçdür* G 194/2, *güzellik* G 124/1, *melālümdür* G 30/2, *olmuş* G 224/4, *öpsün* G 122/5, *sevdüğümce* G 93/4 vb.

3.3.6 Birtakım sözcüklerin yazılışı

a) Yazma nüshanın kimi yerlerinde aslından farklı ve hatta yanlış yazılışlar yer almaktadır. Bunların çoğunu asıl yazılışının içinde yer almadığı hâlde bir ünlüye işaret eden okutucu harflerin kullanıldığı Arapça ve Farsça sözcükler oluşturur:

‘*andelīb*’ G 72/3, G 224/3, K 1/18; ‘*andelīb-i*’ G 33/3, G 120/6, G 148/7, G 215/4, K 1/13; ‘*andelībem*’ G 203/2; *giryān* G 186/1; *hasretem* G 223/2; *hasretiyle* G 113/2; *hem-demüm* Mü 3/2; *kahramānī* G 125/6; *kurbān* G 148/4, G 219/3; *kurbāna* G 129/6, K 3/11; *kurbāni* G 98/5; *kurbānlık* G 58/3; *kürsī-i* G 187/3; *pārehen* G 118/3, G 202/4; *pāreheni* G 216/6; *şūretile* G 82/1; *şereri* G 191/1; *şöhretümüz* G 72/5; *taşavvufa* G 146/4; *üns* G 164/1; *vağdeti* G 213/3.

b) Günümüz Türkçesinde de kullanılan *elbette* sözcüğü yazma nüsha boyunca her zaman *elbetde* biçiminde yazılmıştır (bkz. G 17/1, G 71/2, 73/4, G 116/3, G 146/5, G 177/5, G 216/5). Bu biçim, Ar. *el-bette* ‘kesinlikle, mutlaka’ sözcüğünün bozulmuş biçimidir. Türkçede *elbette* sözcüğünün sonundaki /te/ ses

²¹ Bu sözcüklerin yazma nüshada birbirine yakın yazılmış olması, ‘*ālī-himemsin sen*’ okuyuşunu da düşündürmektedir.

grubu +DA bulunma durum eki gibi yorumlanmış ve daha sonra bunun da etkisiyle *elbet* diye bir sözcük ortaya çıkarılmıştır.

c) Günümüz Türkçesinde de yaşayan Farsça kökenli *destan* sözcüğü, Osmanlı Türkçesinde –aslına uygun olarak– *dāstān* داستان biçiminde yazılırdı. Nitekim G 46/1’de bu yazılışa uyulmuştur (*dāstānum* داستانم). Ancak G 153/5’te bu sözcük *destān* داستان biçiminde yazılmıştır.

ç) G 210/3’te Farsça *ki* bağlacı که biçiminde değil كي biçiminde yazılmıştır.

d) Mü 2/2’de *işbu* sözcüğü ایشبو biçiminde ayrı yazılmıştır.

3.4 *Dīvān*’ın içerik özellikleri

Şahidî Beg’in *Dīvān*’ında üzerine bir divan tahlili çalışması yapılacak kadar zengin malzeme vardır. Bu zenginliğin kaynağı, 13 ila 14. yüzyılda başlayan bir edebiyat geleneğinin 16. yüzyılda büyük ölçüde yerleşmiş olması ve Şahidî Beg’den önce yetişmiş şairlerin ortaya koyduğu yetkin eserlerdir. Ancak bu çalışmada yalnızca en çok dikkat çeken unsurlar ele alınmış, *Dīvān*’ın içerik özelliklerine bir giriş mahiyetinde açıklamalar yapılmıştır.

3.4.1 İnanç

3.4.1.1 Allah

Şahidî Beg’in *Dīvān*’ında Allah’ı öven müstakil bir şiir olmamakla birlikte ona olan övgülerini ve yakarışlarını içeren beyitleri pek çok şiirinde dağınık olarak mevcuttur. G 59 ise baştan sona Allah’a yakarışı içerdiği için şairin münacat içerikli müstakil bir şiiridir. Ayrıca Şahidî Beg, Allah’ı şiirlerinde türlü isimleri ve sıfatlarıyla anmıştır. Örneğin; Allah tek gerçek yaratıcı olmasından ötürü *Ḥaḳ*, *Ḥaḳ Te‘ālā* ve *Ḥazret-i Ḥaḳ* diye, yaratıcılık vasfından ötürü *Bārī Ḥudā*, *Bārī Te‘ālā*, *Bennā-yı Ezel*, *Bennā-*

yı *Ḳudret*, *Hallāk-ı Ezel*, *Hāzret-i Bārī* ve *Naḳḳāş-ı Ezel* diye ve büyüklük sahibi olmasından ötürü *Celīl* ve *Zü'l-Celāl* diye anılmıştır:

Vişāl-i yārdan ey Şāhidī sen

Ümīdünj kesme Allāh vère yap yap G 11/5

Seni sevmek günāh ise cānā

Ḥayra yazsun günāhumı Allāh G 192/3

Dil ḥānesini étmege maʿmūr ʿışḳ ile

Bennā-yı Ḳudret urdı yine bir ağır temel G 116/4

Olupdur Şāhidī çün ḥaste-ḥātır

Ḥudāyā luṭfile dermāna ergus G 59/5

Sen ḥatādan şakla yā Rab ʿāşık-ı şeydāları

Muttaşıl artsun kara gözlülere sevdāları G 235/1

Hāşılı meddāḥıyam şāhib-kırānuş Şāhidī

Söyledür luṭfindan iḥsān eyleyüp ol Zü'l-Celāl G 125/7

3.4.1.2 *Kur'an*

İslam dininin son kutsal kitabı *Kur'an*'a ve onun kimi surelerine de *Dīvān*'da farklı bağlamlar içerisinde yer verilmiştir. *Kur'an*'ın sayfalara yazılıp kitap hâline getirilmiş biçimini tarif etmek için kullanılan *mushaf* kavramı, kimi beyitlerde

sevgilinin güzelliğinin simgesidir. Bu güzellik mushafını okuyanlar, *Kur'an*'ın Nur, Tebareke (Mülk) ve İhlas surelerini okur gibidir. Âşığın ölmek üzere oluşunu konu alan bir beyitte halk arasında ölümler için okunması bir gelenek olan Yasin Suresi de hatırlatılmıştır. Leyla ile Mecnun hikâyesi bağlamında yazılan bir beyitte Mecnun'un hayata Leyla'yı merkeze alan bir bakış açısıyla baktığına bir kanıt sunmak üzere Leyl Suresi'ne telmihte bulunulur. Bir başka beyitte ise Arap ülkesini fetheden sultanın kılıcına zaferinin nişanesi olarak Feth Suresi'nin özellikle ilk ayetinin yazılmasının yeri olduğu belirtilmiştir:

Rûh-ı pāk-i Aḥmed'i yād etdi bir şāhib-nefes

Meclis-i ʿirfāna geldi muttaşıl Qurʾān okur

G 60/2

Bir ḥaber vère baḡa ḥāşılı maṭlūbumdan

Muşḥaf-ı ḥüsnini yāruḡ açā bir fāl ehli

G 233/2

Ḥaḡ bilür muşḥaf-ı ḥüsnüñe nazār etdükçe

Süre-i Nūr u Tebārek'le okurın İḥlās

G 84/2

Yatur ölümli derdüñile ḥaste Şāhidī

Gel Yāsīn okı üstine cānā kitābuḡ aç

G 22/5

Varmamış olaydı Mecnūnlar maḡām-ı rāḡata

Süre-i *ve'l-leyl* okurdı benden alurdı sebaḡ

G 95/4

Vechi var *innā fetahñā* yazıla şemşirüñe

Feth olup mülk-i °Arab yardımcıñ oldu Zül-Celāl

K 7/11

3.4.1.3 Peygamberler

İslam dinin yeryüzünde yayılması için Allah tarafından farklı dönemlerde farklı coğrafyalarda yaşayan topluluklara peygamberler gönderilmiştir. Âdem'den Muhammed'e dek pek çok peygamber gelip geçmiş ve hepsi gönderildikleri toplulukları İslam dinine çağırmıştır. *Dīvān*'da bu peygamberlerin bir bölümü türlü vesilelerle anılmaktadır. Nuh'a telmihte bulunan beyitler, Nuh'un çok uzun bir ömür sürdüğünü de hatırlatarak şairin kendisi ya da sözünü ettiği kişi için uzun bir ömür dilediğini belirtir. Bir beyitte Allah tarafından gerek canıyla gerek maliyle ve gerekse sevdikleriyle sınanmış olan Eyyub'un "bin türlü bela" çektiği hatırlatılır. Daha çok "Halil" sıfatına değinilen İbrahim'in Nemrud tarafından ateşe atılmasına telmih yoluyla özellikle ayrılık ateşini anlatan beyitler yazılmıştır. Yakub'un Mısır'a sultan olan oğlu Yusuf'tan ayrılığı ve bu ayrılık yüzünden gözlerini kaybedene dek gözyaşı dökmesi –Şahidî Beg'in Mısır'a, Nil'e, Yakub'a ve Yusuf'a pek çok şiirinde değinmesinden olsa gerek– birkaç farklı beyitte tekrar edilir. Şair bir beyitte Musa'nın mucizeler göstererek karşısındaki sihirbazların illüzyonlarını boşa çıkarmasına gönderme yapmıştır. Süleyman'a ise özellikle mülk sahibi oluşu ve karıncayla olan hikâyesi münasebetiyle telmihte bulunulmuştur. Klasik Osmanlı edebiyatı döneminde yazılmış pek çok eserde olduğu gibi Şahidî Beg'in *Dīvān*'ında da İsa'nın ölüleri diriltme mucizesine atfen sevgilinin ölmüş âşığını dirilttiğini anlatan beyitler mevcuttur. Son peygamber Muhammed ise *Dīvān*'da çok az beyitte ve genel itibarıyla 'Muhammed Mustafa hakkı için' anlamına gelen ibarelerin

kullanıldığı ya da onun neslinden olduğuna inanılan kişilerin anlatıldığı beyitlerde anılır:

Dürme °ömrüm defterini °ömr-i Nūh erzānī kııl	
Çekeyin Eyyüb-veş yoluñda biñ dürlü belā	G 6/2
Ḥalīl'üm āteş-i hicrāna düşdi Şāhidī bendeñ	
Visālūñ gül-sitānına erişdür nāra yaşdanmış	G 81/5
Bugün Ya°küb-veş ol Yūsuf-ı gül-çihreden ayru	
İki çeşmümden akan Nīl-veş dāyim bulanıkdur	G 43/2
Gözüm Ya°küb-veş giryān olupdur	
Beni ol Yūsuf-ı Ken°ān'a êrgür	G 59/4
Bātl eylerse n'ola sihrini cümle sāhirüñ	
Keşf édüpdür mu°ciz-i Mūsā gibi envār gül	K 1/4
Rāh-ı ğamda mūr-veş oldum zelīl	
Êl Süleymān olduğundan baña ne	G 186/4
Mürde-dil şerbet-i la°lünle olupdur ihyā	
Dem-i °İsā'sın eyā rūḥ-ı muşavver güyā	G 3/1

Sever cān u göñül sen dil-beri şāhum Hudā haqqı

Terahhum eyle sultānum Muḥammed Muştafā haqqı G 204/1

3.4.1.4 Dört halife, Hasan, Hüseyin

Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali; son İslam peygamberi Muhammed'in vefatından sonra onun kurduğu ilk İslam devletini halife sıfatıyla yönetmiştir. Bu ilk dört halifeye “Hulefa-yı Raşidin” de denir. *Dīvān*'da hem bu dört halife hem de Ali'nin oğulları Hasan ile Hüseyin anılmıştır:

Ƙıyar bir gün baña ol Zü'l-Fiķār-ı ğamzen ey hūnī

Ebū Bekr ü °Ömer °Oşmān °Aliyyü'l-Murtażā haqqı G 204/2

Haqqā budur ki Hażret-i Şiddīķ °Ömer gibi

Ey dil yolında ol yūri şādīķ Muḥammed'ün G 99/2

Muşhaf alup öñine gördüm çün ol cānān oķur

Şan Habību'llāh'a karşı Hażret-i °Oşmān oķur G 60/1

Merdāne ol °Alī-şifat aña maḥabbet ét

Olmaķ gereksin °ışķına lāyık Muḥammed'ün G 99/4

Meded dil-teşneyem ķandur lebünj āb-ı hayātından

Hasan şāhum mürüvvet kııl Hüseyin-i Kerbelā haqqı G 204/3

3.4.1.5 Cennet, cehennem, Hızır

Şahidî Beg, “cennet” kavramını özellikle sevgilinin yaşadığı çevreyi nitelemek için bir benzetme unsuru olarak kullanmıştır. Hatta sevgili “huri” ve “gılman” adı verilen hizmetçilere ve sevgilinin bulunduğu bölge de cennete tercih edilir. Bu kavramla bağlantılı olarak farklı bağlamlara sahip beyitlerde *cennet*, *behişt*, *firdevs*, *ravza* ve *bâğ-ı İrem* sözleri kullanılmıştır. Bir beyitte ise hasetçilerin başkaları yüzünden kendi yerlerini cehenneme çevirdiklerini ve boşu boşuna yanıp yakıldıklarını anlatmak için *cehennem* sözcüğü kullanılır. Hızır ise uzun ve bereketli yaşamın simgesi olarak pek çok klasik şiirde olduğu gibi Şahidî Beg’in şiirlerinde de kendine yer bulmuştur:

N'ola yüzüñ görmegiçün kûyuña varsam şehâ

Ehl-i cennet olana çünkim vèrür dîdâr hâz

G 87/2

N'èder hūrî vü gılmân-ı behiştî

Olan ey Şâhidî dîdâra maşşûş

G 83/5

Él içün yerin cehennem eyleyen birkaç hasûd

Yok yere yanup yakılmaqla nedür gavgâları

G 235/3

Gün-be-gün ben dostum ıışkuñla olduçça zebün

Hızır-veş sen sağ olup  ömrüñ füzün olsun füzün

G 162/1

3.4.1.6 Tarikatlar

Dîvân'da farklı vesilelerle farklı tarikatların/tasavvuf ekollerinin adı anılmıştır.

Şahidî Beg'in hayatının pek çok noktası hakkında olduğu gibi onun bir

tarikata/tasavvuf ekolüne mensup olup olmadığı hakkında kesin yargılarda bulunmak

güç olmakla birlikte şairin özellikle Gülşenîlik tarikatına yakın olduğu düşünülebilir. Bir beyitte kimi çevrelerce ve kaynaklarca bir tarikat sayılmayan Melamîliğe de “belazede” olmak vesilesiyle değinen şair, tasavvuf konularının işlendiği bir gazelin bir beytinde Bektaşîliğe atıfta bulunur. *Mevlevî* sıfatı ise özellikle aşk konulu bir gazelde âşığın “dönüş”ünü anlatmak için bir benzetme unsuru olarak kullanılmıştır:

Bu tarîk-i Gül-şenî’de mürşid-i kâmil olup

Gösteren şimdi Hâyâlî-zâde’dür rāhı bağa

G 2/4

Dilerin hayrile yād eyleyeler Şāhidî’yi

Tekye-i Gül-şenî’de sâkin olan şāl ehli

G 233/5

Kimdür dēyü şorarsañuz üftāde Şāhidî

Bir ‘āşık-ı belā-zede ha bir Melāmetî

G 213/5

Tekye-gāh-ı ‘ālemünj olduķ kalender-meşrebi

Pā bürehne baş açuķ bu yolda Bekdaş’uz bugün

G 164/3

Mevlevî-veş dōneyin tekye-i ‘ışkuñda senünj

Atayın göklere şevķ-i ruħuñ ile külehi

G 231/2

3.4.2 Toplumsal yaşam

3.4.2.1 Tarihî kişilikler

Dīvān’da Şahidî Beg’in yaşadığı dönemdeki toplumsal yaşama ilişkin farklı öğelere yer verilmiştir. Bunlardan bir tanesi, şairin yaşadığı dönemde tarih sahnesinde yer

almış kişilerdir. Çok sınırlı sayıda olmakla birlikte *Dīvān*'da kimi Osmanlı padişahlarına ve paşalarına yer verilmiştir. Şahidî Beg bir beyitte şiir gücünü mücevherlere benzetir ve bu mücevherler “Sultān Süleymān” dediği padişaha sunulsa padişahın bunları “nice yüz bin halis altın” karşılığında alacağını söyler. Bu beyitteki “Sultān Süleymān”, yazma nüshadaki H. 21-30 Cemaziyelevvel 1012 (M. 27 Ekim-5 Kasım 1603) tarihi dikkate alınır, Sultan I. Süleyman (sl. M. 1520-1566) olmalıdır.²² Nitekim Sultan I. Süleyman'ın Muhibbî mahlasıyla Türkçe ve Farsça şiirler yazdığı ve divanlar tertip ettiği bilinmektedir:

Alurđı niçe yüz biñ hāliş altuna ĥarācını

Sözüm gevherleri ‘arz olsa ger Sultān Süleymān’a G 177/4

Dīvān'da anılan bir başka Osmanlı padişahı ise Sultan III. Mehmed'dir (sl. M. 1595-1603). Bu kaniya varmaya yardımcı olan unsur ise yine yazma nüshadaki H. 21-30 Cemaziyelevvel 1012 (M. 27 Ekim-5 Kasım 1603) tarihinin Sultan III. Mehmed'in M. 1595-1603 yılları arasındaki saltanat dönemiyle örtüşmesidir.²³ Sultan III. Mehmed'in özel olarak övüldüğü Mü 1'de her bendin sonunda tekrar eden şu dizelerde padişahın adı geçmektedir:

Bu cihān durduĥça dursun salĥanatda ber-ĥarār

Ĥazret-i Sultān Meĥammed sāye-i Perverd-gār Mü 1/1-5

²² Sultan II. Süleyman ise M. 1642-1691 yılları arasında yaşamıştır.

²³ Sultan II. Mehmed M. 1432-1481 yılları arasında ve Sultan IV. Mehmed ise M. 1642-1693 yılları arasında yaşamıştır.

Şahidî Beg, Mısır'da beylerbeyliği yapmış kimi Osmanlı paşalarına da eserinde yer vermiştir. Ancak bir bölümünün adları da verildiği hâlde bu kişilerin kimliklerini yalnızca *Dīvān*'daki şiirler üzerinden kesin olarak belirlemek mümkün görünmemektedir. *Dīvān*'da anılan bütün Osmanlı paşalarının ortak özelliği ise Mısır'a beylerbeyi olarak atandıkları zaman bu memlekete adalet getirmeleri ve Mısır halkını refaha kavuşturmalarıdır. Onlar sayesinde Mısır mamur olmuş ve Mısır ahalisi sıkıntılardan kurtulmuştur:

°Alī Paşa kim oldur mīr-i mīrān

Vezīr-i pād-şāh-ı āl-i °Oşmān

Mü 2/1-5

Ol °Alī Paşa vezīr-i pād-şāh-ı baḥr u ber

Söylese her bir sözinden açılır bisyār gül

K 1/9

Mülk-i Mıṣr'a Ḥāzret-i Aḥmed ki paşadur bugün

Ayağı tozın n'ola eylerse tāc-ı ser güneş

Olduğuyçün ḥaḳ bu kim maḳbūl-i sulṭān-ı cihān

Taḥt-ı Yūsuf aḡa erzānī vü bir çāker güneş

K 4/9-10

Şīn – Şol kān-ı mürüvvet Ḥüse(i)n Paşa kim

Ehl-i Mıṣr oldu anuḡ gelmesi ile ḥurrem

K 9/13

K 6'da –ve belki K 5'te– son İslam peygamberi Muhammed'in neslinden olan bir Osmanlı paşası övülmüştür. K 6'da bu paşanın adı dahi açıkça Muhammed olarak

verildiği ve “nām-ı şerīfūn” tamlaması da kullanıldığı için bu kasidede övülen kişi M. 1596-1598 yılları arasında Mısır beylerbeyliği yapmış olan Eş-Şerif Muhammed Paşa olabilir:

Nesl-i Resūl ü āl-i Muḥammed’sin ey emīr

Paşa-yı ʿadl ḥulḳ-ı ḥasen şūret-i cemīl K 5/7

Ḥabīb-i Ekrem’üñ evlādı bir paşa-yı ʿādilsin

Daḫı nām-ı şerīfūndür Muḥammed ey kerem kānı K 6/7

G 9’da ise yalnızca “Ḥāzret-i Paşa” ibaresiyle, herhangi bir ad verilmeksizin, bir Mısır beylerbeyi övülmüştür:

Ey seḫā kānı Ḥāzret-i Paşa

Kerem ü luḫfuñ oldı ḫalḳa ʿatā

Pād-şāhuñ vezīrisin el-ḫaḳ

Şadr-ı ʿizzet saña revā vü sezā

Ḳurtarup ey ʿazīz-i mülk-i Mıṣ(ı)r

Yūsuf-ı cānı çāh-ı ğamda ḳoma G 9/1-3

Dīvān’da farklı şiirlerde geçen Ahmed, Ahmed Efendi, Ferruh, Hasan Can, Hayalî-zade, Hatem, Muhammed, Mahmud, Mercan, Musli Şah, Nuh, Şah Muhammed, Şöhretî Efendi, Yahya ve Yusuf adlı kişilerin kimlikleri de kesin olarak

belirlenememiştir.²⁴ Yalnızca aşağıdaki beyitlerden hareketle Ahmed Efendi'nin bir kadı ve Mercan'ın bir kahvehane sahibi olduğu çıkarımı yapılabilir:

Resül-i Ekrem'ün şer'î şerîfin eyleyüp icrâ

°Adâlet şâhibi Aḥmed Efendi ol kerem kânı

K 8/8

Murâd edindi yârân-ı şafâ medḥ edeler anı

Anuḥün bî-tekellûf ḳahvesi zıkr oldı Mercân'ı

G 102/6

3.4.2.2 Coğrafi bölgeler

3.4.2.2.1 Mısır

Mısır, Şahidî Beg'in *Dīvân*'ında en çok anılan coğrafi bölgedir. Mısır'a beylerbeyi olarak atanan paşalar adaletleriyle bu memleketi şereflendirmiştir. Yusuf kıssasına atıfta bulunulan beyitlerde de bu yer adı sıklıkla geçer. Mısır'ın güzellerinin yanında “diyar-ı Rum” ve “iklim-i Rum” diye de bilinen Anadolu'nun güzelleri hatıra bile getirilmez. *Dīvân*'da serpiştirilmiş hâlde ulaşılan bu veriler, Şahidî Beg'in Mısır ahalisinden olduğu ya da en azından ömrünün bir bölümünü Mısır'da geçirdiği çıkarımını yapma olanağı sağlamaktadır. Kendisiyle aynı mahlası kullanmış olan öbür üç Şahidî hakkında ise Mısır'da bulduklarına ilişkin herhangi bir kayıt yoktur:

Mısr'ıñ güzellerini gören Rüm'ı neylesün

Hergiz gelür mi ḥâtıra dâr u diyârumuz

G 72/4

²⁴ Bunlar arasında Ahmed, Muhammed, Mahmud, Nuh ve Yusuf adlı kişiler kimlikleri bilinen tarihî kişilikler ile tevriyeli olarak da anılmıştır.

Çünkü geldi milket-i Mısr'ı müşerref eyledi

Yūsuf-ı şānī dēnilürse aña gāyet maḥal

G 122/2

Mısr'a bir āfet-i devrān geldi

Hüsnile Yūsuf-ı Ken'ān geldi

G 225/1

Klasik şiirde *mısr* sözcüğü, bilinen coğrafi bölgeyi göstermesinin yanında, temel olarak 'ülke' anlamında da kullanılmış ve bu yolla tevriye yapılmıştır (Batislam, 2011, s. 204). Nitekim Şahidî Beg'in *Dīvān*'ında da bu kullanım göze çarpar. Aşağıdaki beyitlerde olduğu gibi, bu tür tevriyeli kullanımların görüldüğü beyitlerde *mısr* sözcüğü, tevriye sanatının gereği olarak, söz konusu coğrafi bölgeyi çağrıştırmakla birlikte basit olarak 'ülke' anlamını kastettiği için yazıçevrimli metinde küçük harfle başlatılmıştır:

Yā Rab ḥarāba vardı mısr-ı vücūdum āḥir

Ḳul gibi zār u maḥzūn sultāncıgum yitürdüm

G 136/3

Böyle bu Yūsuf-ı hüsnile o şāh

Gönlümün mısrına sultān oldu

G 219/2

Şahidî Beg, yalnızca Mısır'ı değil bu bölge içinde yer alan birtakım şehirleri de anmıştır. Bunlardan biri, bugünkü Mısır Arap Cumhuriyeti'nin Sevhāc سوهاج (Mısır Arapçasında *Sūhāg*) adlı yönetim bölgesinde bulunan Circā جرجا (Mısır Arapçasında *Girgā*) şehridir. *Dīvān*'da Circe جرجه diye yazılmış olan bu şehir, Nil Nehri'nin batı kıyısında yer almaktadır. *Dīvān*'da anılan bir başka şehir ise bugünkü

Mısır Arap Cumhuriyeti'nin başkenti Kahire'nin 118 kilometre kuzeyinde yer alan ve Değahliyye دقهليه adlı yönetim bölgesinin merkezi olan Maşūra منصوره şehridir. Maşūra şehri, H. 616 (M. 1219) yılında Eyyubî sultanı el-Melikü'l-Kamil Muhammed tarafından kurulmuştur (Şemseddin Sami, 1316, c. 6, s. 4451).

Elümde ƙaldı āhir bī-ğaraž şol dāmen-i luţfuŋ

Götürdüm ayağı hicrūŋ ğamıyla Circe'den gitdüm G 130/4

Bugün Maşūra'da cem'iyyeti var cümle yārānuŋ

Oğınur şi'r-i gevher-bārı her dem ehl-i 'irfānuŋ G 102/1

3.4.2.2.2 Irmaklar

Coğrafi bölge olarak ırmaklar da klasik şiirde önemli bir yere sahiptir. Şiirlerde türlü vesilelerle ırmak adlarının geçtiği görülür. Şahidî Beg'in *Dīvān*'ında ise –şairin yaşadığı bölgeyle ilgili olsa gerek– özellikle Nil Nehri anılmıştır. Afrika'nın kuzeydoğusunda yer alan, kaynağından itibaren döküldüğü Akdeniz'e kadar 6648 kilometre kateden ve dünyanın en uzun ırmağı olan Nil Nehri, tarih boyunca özellikle Mısır'ın dini, kültürel, siyasal, ekonomik ve sosyal hayatında büyük rol oynamaktadır. Nil Nehri'nin taşması, tarih boyunca Mısır ahalisinin yaşamında derin bir etki yapmış ve Mısır'da sulama faaliyetleri 19. yüzyıla dek Nil Nehri aracılığıyla yürütülmüştür (Tok, 2013, s. 199). Bu ırmak yeterli miktarda taşıdığı ve zamanında geri çekildiğinde Mısır halkı bolluk içerisinde geçimini sürdürmüş ve Mısır'daki ticaret hayatı canlı kalmıştır. Ancak Nil Nehri zamanında taşmadığında sulama faaliyetleri yürütülemeyip yeterli ürün elde edilemediği için kıtlık yaşanmıştır. Kıtlık zamanları ise salgın hastalıkların ülke halkı arasında yayılması

için uygun bir ortam olmuştur. Nil Nehri'nin zamansız ve aşırı seviyede taşması da aynı şekilde salgın hastalıklara zemin hazırlamıştır (Tok, 2013, s. 198). Nil Nehri, *Dīvān*'da gözyaşının da simgesidir. Âşığın sevgilisinden ötürü döktüğü ve bitmek tükenmek bilmeyen gözyaşları, büyüklüğünden ve durmayıp akmasından ötürü Nil Nehri'ne çokça benzetilmiştir.

Şahidî Beg'in şiirlerinde Orta Asya'nın en büyük iki ırmağından biri olan Ceyhun Nehri ve Fırat ile Dicle ırmaklarının Basra Körfezi'nden denize dökülmeden önce birleştikleri yer olan Şat (Şattülarap) Nehri de anılmıştır. Bununla birlikte, bu nehir adları özellikle âşığın gözyaşlarının betimlendiği beyitlerde Nil Nehri ile birlikte geçer:

Seyr-i kenâr-ı Nîl'e varılmağa çâre yok

Bağladı cümle yolumu Mısr'uñ güzelleri

G 205/4

Meksür-hâtır étme beni kesr-i Nîl'de

Yap göñlümi ki yâver ola saña ol Celîl

K 5/11

Nîl-veş kıan ağladur her demde ol Yûsuf-cemâl

Yaşumuñ her kıatresin billâhi Ceyhûn eyledi

G 199/2

Cüş éderse Nîl-veş ğarķ eyleye şehr-i dili

Kıatre-i eşküm görenler gördiler Ceyhûn u Şat

G 86/4

3.4.2.2.3 Diğer bölgeler ve şehirler

Şahidî Beg, *Dīvān*'ında Mısır'ın ve Nil Nehri'nin yanında başka coğrafi bölgelere ve şehirlere de yer vermiştir. Farklı yerlerin en az birer kez tanıklandığı aşağıdaki beyitlerde Şahidî Beg'in özellikle kendi yaşadığı bölge olduğu düşünülen Mısır'a yakın coğrafi bölgeleri ve şehirleri andığı görülür. Bunlar arasında Yemen'in, bugünkü Yemen Cumhuriyeti'nin başkenti San'a²⁵ şehrinin ve yine bugünkü Yemen Cumhuriyeti'nde bir şehir olan Aden şehrinin Şahidî Beg için özel bir yeri vardır. En değerli kırmızı akik taşlarının çıkarıldığı Yemen ve çevresi, şairin akik taşlarına benzeyen fikirlerinin ve sevgilinin yine akik taşlarıyla bağdaştırılan dudaklarının simgesi olmuştur:

Be-ḥaḳḳ-ı Ka'be iḳlīm-i Yemen ḥātır-nişānumdur

Anuḩün ben °aḳīḳ-i fikrūmi Şan°ān'a gönderdüm G 129/5

Uzun uzak fik(i)rler gelmez idi gönjlüme hergiz

°Aḳīḳ-i leblerin yāruḩ aḩup êtdüm °Aden fikrin G 166/2

Şahidî Beg gerek sevgilinin birtakım güzellik unsurlarını gerekse âşığın âşıklık hâllerini betimlerken de coğrafi bölgelerden ve şehirlerden yararlanmıştı. Bir beyitte sevgilinin yanağındaki ben, kara renginden ötürü ahalsinin esmer oluşuyla ünlü Habeş ülkesiyle ilişkilendirilmiştir. Benin gül gibi kızıl olan yanaktaki konumu, Habeş ülkesinin sultanının gül bahçesine düşüp yaslanmasına benzetilmiştir. Bir başka beyitte ise âşığın perişan gönlünü kuyuya benzetilen sıkıntılardan kurtarışı, Yusuf kıssasına telmihte bulunarak anlatılmıştır. Bu telmih sırasında Yusuf'un

²⁵ *Dīvān*'da bu şehir için bir nispet ifadesi olarak *Şan°ān* sözcüğü kullanılmıştır. Bu sözcük ile Yemenli muhaddis Ebu Bekir Abdürrezzak bin Hemmam bin Nafi es-Şan°anî el-ḩimyeyî'ye (ö. H. 211, M. 826-27) atıfta bulunulmuş olmalıdır. Bkz. G 129/5.

babası Yakub'un yaşadığı yer olan ve Kenan diye de bilinen Antik Filistin toprakları anılmıştır:

Ruḥuḅda ḥāl-i Hindūlar gül-i ruḥ-sāra yaşıdanmıṣ
Habeṣ sultānıdur gūyā düşüp gül-zāra yaşıdanmıṣ G 81/1

Ḥalāṣ édüp dil-i zār u nizārum çāh-ı miḥnetden
Ben anı Yūsuf-ı Mıṣrī gibi Kenān'a gönderdüm G 129/4

Bir tanesi aşağıda örnek olarak verilen iki beyitte Irak'ta Kufe'nin 10 kilometre batısında bulunan Necef şehri dolaylı olarak anılmıştır. Ali'nin türbesinin yer aldığı bu şehir Şiilerce kutsal sayılmıştır. Nitekim klasik şiirde pek çok farklı sıfatla anılan Ali, bu şehre atfen de "dürr-i Necef", "sultān-ı Necef" ve "şāh-ı Necef" gibi sıfatlarla anılmıştır (Aydın, 2011, s. 25; Kufacı, 2019, s. 476; Yeşilbağ, 2019, s. 696). Şahidî Beg'in *Dīvān*'ında da bu tür kullanımlar görülmektedir. Kerbela da klasik şiirde sık sık anılan şehir adlarından biri olup son İslam peygamberi Muhammed'in torunlarından biri olan Hüseyin'in aile bireyleriyle birlikte şehit edildiği yerdir. Bu iki yerin ortak özelliği, ehl-i beyten olan Ali ve Hüseyin için tutulan yasların simgesi olmalarıdır:

Baḥr-ı ıṣṣık içre olupdur ḥalka-i çeşmüm şadef
Dāne dāne yaşlarum gevherleri dürr-i Necef G 90/1

Bir şehīd-i Kerbelā'yam kim Ḥüseyn'ümden cüdā
Tīg-i a'edādan döküldi yere ḳanum el-vedā G 88/6

Dīvān'da daha farklı coğrafi bölgeler ve şehirler de türlü vesilelerle anılmıştır. Bir beyitte Şahidî Beg övdüğü kişinin ayağının tozunu gözüne sürme yapar ve Sıfahan'ın (Isfahan) meşhur sürmesini dahi gözüne almayacağını söyler. Şahidî Beg bir başka beyitte Mısır'ı terk edip "Rûm eli" dediği Anadolu'ya gitmeyi arzular. Ancak önünde Akdeniz gibi büyük bir deniz vardır ve şair bu denizi geçmenin imkânsız olduğunu düşünür. Bir beyitte İstanbul'un ay yüzlü güzellerinin şehre parlaklık getirdiği ve her yolu güneş gibi aydınlattığı anlatılır. Bir başka beyitte ise sevgilinin kaşları nakışlara benzetilirken nakkaşlarıyla ünlü Çin ülkesi anılmıştır:

Gözüme hâk-i pâyüñ cevherini tütüyâ etsen

Alur mıydum ben artuğ ʿaynuma kuhl-ı Şıfâhân'ı K 6/2

Terk-i Mısr edüp ederdüm Rûm elini ârzû

Olmasa ey Şâhidî bu yolda deryâ geçmesi G 206/5

Gün gibi revnakı var şimdi yine her yoluñ

Tutdı şehir içini meh-rûları İstanbul'uñ G 109/1

Cânâ çekildi ya kaşuñ ol meh-cebîne nağş

Bir şüretile göstere nağğâş-ı Çîn'e nağş G 82/1

3.4.2.3 Mesnevî kahramanları

Dīvān'da daha ziyade aşk konulu mesnevîlerin kahramanlarına farklı beyitlerde telmihte bulunulmuştur. Bunların içinde en çok Leyla'ya ve Mecnun'a (Kays'a)

değiniştir. Şahidî Beg, özellikle de Kays'ın Leyla'nın kara zülflerine bağlanışını ve ondan sonra Mecnun oluşunu dile getirmiştir. Mecnun, başındaki sevdasından ötürü (Burada "sevda" kavramı hem Leyla'nın zülflerinin siyahlığını hem de Mecnun'un Leyla'yı gördüğü andan itibaren gönlünde taşıdığı yoğun duyguları düşündürmektedir.) aklını kaçırmış ve mantıklı bir insan gibi düşünme yetisini yitirdiği için de *deli/dīvāne* yani *mecnūn* olmuştur. Dağlara, çöllere düşer ve vahşi hayvanlarla arkadaş olur. Pek çok konuda olduğu gibi bugün ya da yarın ile yani zamanla ilgili bütün algıları da kapalıdır. Bütün hayatı ve bütün zamanı artık Leyla'ya odaklıdır. Birbirlerini seven ancak kavuşmaları mümkün olmayan bu iki kişinin aşkı, bu hikâyeyi okuyan ya da işiten herkesin dilinde bir efsaneye dönüşür. Şahidî Beg ise bir beytinde kendi aşkının bu efsaneyi dahi unutturacak derecede güçlü olduğunu ve bu yüzden kendi aşkının getirdiği gam yüzünden bu aşkını ifşa edebileceğini belirtmektedir. *Dīvān*'da doğrudan Mecnun anıldığı gibi *deli~delü* ve *dīvāne* sözcükleriyle de Mecnun'a telmihte bulunulmuştur:

Dil zülfüne tolaşduğıçün durmayup artar

Ey Leylî-şifat Kays gibi başdağı sevdā

G 4/2

Beni Mecnūn gibi ey Leylî-şifat zār êtdün

Düşürüp dağlara vahşiler ile yār êtdün

G 110/1

Bugünden yarını bilmez saña °aşık olan °aşık

Olur Mecnūn-ı rüsvā ey saçı Leylā bugün yarın

G 161/6

‘İşkuñ ğamından eylesem ey şeh rivāyeti

Unudalardı Leylī vü Mecnūn hikāyeti

G 234/1

Şahidî Beg, *Dīvān*’ında Husrev/Ferhad ve Şirin hikâyesini de beyitlerinde işlemiştir. İlk kez Nizami-i Gencevî’nin (ö. H. 611, M. 1214 [?]) mesnevî biçiminde kaleme alarak H. 576 (M. 1180) yılında tamamladığı bu aşk hikâyesinin asıl çifti Husrev ile Şirin olmasına ve Ferhad bu hikâyede üçüncü kişi olmasına karşın 15. yüzyıl Çağatay şairi Ali Şir Nevayî (ö. H. 906, M. 1501), bu hikâyeyi konu aldığı ve M. 1484 yılında telif ettiği eserinde Ferhad’ı merkeze almış ve eserinin adını da *Ferhād u Şīrīn* koymuştur. Nitekim Şahidî Beg’in *Dīvān*’ındaki farklı beyitlerde de asıl çift Ferhad ile Şirin’dir, bir beyitte Şirin’den söz edilmişse Ferhad’dan da söz edilmiştir. Ferhad, Şirin’e olan aşkıdan ötürü dağları delerek aşkının büyüklüğünü göstermiş ve “üstād” olarak tanınmıştır. Aşk yoluna girenler Ferhad’ı takip etmektedir. Başka şairlerin yaptığı gibi Şahidî Beg de Ferhad’ın sevdiğine kavuşmadan canını vermesini anlatırken ‘tatlı can’ anlamına gelen *cān-ı şīrīn* tamlamasından özellikle yararlanmıştır. Ferhad, sevdiği Şirin uğruna “şīrīn” cānını vermiştir. Yine *şīrīn* sözcüğünün ‘tatlı’ anlamından yola çıkılarak sevgilinin tatlı ağzını tarif ederken *şīrīn-dehen* sözünden bu *Dīvān*’da sık sık yararlanılmıştır. Husrev ise *Dīvān*’da bir kez anılmıştır:

‘İşk-ı Şīrīn ile çün Ferhād düşmiş dağlara

Biz dahı ol yolu dutduñ meylümüz üstādatur

G 36/2

Vişāl-i ‘ıydına érem dèyü Ferhād-ı ser-gerdān

Vérüpdür cān-ı şīrīni o kim dağlara yaşdanmış

G 81/3

Yine ol şîrîn-dehen yâd eylemiş Ferhâd'ını

Añmasun mı küh-ı gâmda bu dil-i nâ-şâdını

G 215/1

Bir lebi şîrîne tatlu cānumı édüp fidâ

Husrevâ Ferhâd-veş ben dañı bir nām isterin

G 154/2

Şahidî Beg, bir tek beytinde bir başka çift olan Vamık ile Azra'yı da anar ancak kendi âşıklığı yanında onların adının anılmasını istemez:

Şimdilik dehrün benüm bir °aşık-ı şürîdesi

Vāmık u °Azrâ nedür añmak yanumda adını

G 215/3

3.4.2.4 Tarihî-efsanevî karakterler

Şahidî Beg'in şiirlerinde farklı tarihî-efsanevî karakterlere de yer verilmiştir.

Bunlardan birisi, klasik Fars ve Türk edebiyatlarında çokça anılan efsanevî İran hükümdarı Cem'dir. Cemşid olarak da bilinir. Şarabın mucidi olduğu söylenir.

Cem'in kadehine özellikle sevgilinin dudakları tarif edilirken atıfta bulunulur. Bunda hem kadehteki şarabın hem de dudakların kızıl renkte oluşu etkilidir. Sevgilinin sunduğu kadeh de en az Cem'in kadehi kadar değerlidir:

Bir kadeh kim dest-i dil-ber şundı baña gam degül

Kim dēye şol ayağı ey sākī cām-ı Cem degül

G 123/1

Ol lebi mey-günile ey Şahidî

Dāyimā elde gerekdür cām-ı Cem

G 128/5

Şahidî Beg, bir beyitte Milattan Önce 356-323 yılları arasında yaşamış Makedonya kralı İskender'in adını anmıştır. İskender, klasik edebiyatta özellikle hükümdarların benzetildiği bir tarihî kişiliktir. Bundan başka olarak efsanevî *āyîne-i İskender* آيينه اسکندر vesilesiyle de İskender'in adı geçer. Bu ayna hakkında İskenderiye'ye gelmekte olan gemileri daha bir aylık yolda iken göstermesi ve yalancı insanların görüntülerini yansıtmaması gibi farklı rivayetler mevcuttur:

Yār-ı āyîne-şifat yüz véreli ağıyāra

Oldı mir'āt-ı Sikender gibi bu ıalb şikest

G 14/3

Dīvān'da adı geçen bir başka karakter ise İran mitolojisinin en güçlü kahramanı Rüstem'dir. Rüstem-i Zal ya da Zaloğlu Rüstem diye de bilinir. Firdevsî'nin (ö. H. 411, M. 1020 [?]) *Şāh-nāme* adlı eserinde çokça anılmıştır. Klasik edebiyatta özellikle güçlü kimselerin benzetildiği karakterdir:

Merd-i meydāndur bugün Rüstem-şifat ol nev-civān

Adı bellü niçe er başın kesüp étđi hebā

G 10/2

Şahidî Beg, *Kur'an*'da kendisine hikmet verildiği bildirilen, peygamberliği tartışmalı olan Lokman'ı da bir beytinde anmıştır. Halk arasında, tabipliğinin öne çıkmasından ötürü, *Lokman Hekim* olarak da bilinir. Hasta düşmüş olan ve

sevdiğinin yolunda canını feda etmek isteyen âşık, bu derde Lokman'ın dahi hiçbir zaman çare bulamayacağını bilir:

Râh-ı ııık-ı yârda cân vèrmek ister haste-hâl

Aña dermân edemez şimden gèrü Loqmân'a den

G 103/3

Bir savaş ortamını betimleyen aşığıdaki beyitte ise düşmanın başının kılıçla kesilmesi anlatılırken insan beyni yeme özelliğıyle ünlü efsanevî karakter Dahhak anılmıştır. Dahhak, eski İran mitolojisinde insan vücutlu ejder ya da ejder görünümlü insan olarak betimlenir. Nitekim Türkçede bugün de kullanılan *ejder* ve *ejderha* (< Fa. *ejdehâ* اژدها) sözcüklerinin kökeni bu efsanevî karakterin adına uzanmaktadır:

Tîg-i Daħħâkile a'dānuş ser-i bî-devletin

At ayağı altına alup kılalum pây-mâl

G 125/3

3.4.2.5 İçecekler

Şarap ile ilgili sözlerin ve mazmunların kullanım farklılıklarını bir kenara bırakırsak, *Dīvān*'da kültürel bir öge olarak dikkat çeken en önemli içecek kahvedir. Aşığıdaki beyitler, kahve tüketiminin belli bir süredir Mısır ve çevresinde kültürün bir parçası olduğunu düşündürmektedir. Bir beyitte Nil Nehri'nin kenarında açılmış bir kahvehane anlatılır. Bir başka beyitte ise Arapça kökenli *kışır*²⁶ قشیر (yazma nüshada ünlü türemesi ile *kışır*) adını taşıyan ve kahve kabuğunun haşlanmasıyla tüketilen bir kahve türü vardır:

²⁶ Bu *kışır* قشیر sözcüğü için *Ķāmūs-ı Türkî*'de şu anlamlar verilmiştir: '1. Kabuk, hububat ve meyve ve saire derisi. 2. Bilhassa kahve kabuğı ki Yemenliler bunu ayrıca haşlayıp içerler: Kışır içmek.' (Şemseddin Sami, 1317, s. 1071).

Leb-i Nîl üzre ahve-hanesi ha bu ne zîbdur

Daı af balamı afafları erafına anu

G 102/2

ı(1)r ahvesin i dn dme elden oma fincnı

Mı(1)r'dan gitmeyp ey ahid etme Yemen fikrin

G 166/5

3.4.3 Hikem beyitler

ahid Beg'in iirlerinin byk bir blm lirik olmakla birlikte gerek kendisine gerekse muhatabına gtler verdii beyitleri de mevcuttur. Bu gtlerin byk bir blm de insanın gaflete dalmaması ve bilinli hareket etmesi gerektii ile ilgilidir. Hlden anlayan, ilim irfan sahibi kimselerin arasında bulunmak ve o kimselerden olmak en byk erdemdir. Bilginin nemini kavrayan ve bylelikle gzn aan kii, hırsla deil mantıkla hareket eder. Bu yzden geici nesnelere ve dncelere eilim gstermez. Alak insanlarla muhatap olmaz ve onların erdemden yoksun davranılarından uzak olur. Bilgisizlie tutsak olmaz ve kendini srekli olarak gelitirmek iin abalar. renmenin sınırının olmadıını grr ve her bir abasının sonucunda biraz daha olgunlaır. nk btn bunların aynı zamanda Allah'ın buyrukları olduunu bilir ve ona layık bir kul olmak iin elinden gelenin en iyisini yapar:

Erien ehl-i diller hdmetini itiyr eyle

Be f aluı baua devr olma chil ha

G 1/3

Uyuma her yerde h�azır g�r Hud�'yı z�hid�	
G�fil olma gün bugündür r�h-ı H�k'da gözünü a�	G 20/3
Bu �ac�z-ı dehre ba� egme �a�ın ey �ahid�	
Dut me�eld�r er ölür �alur sonunda ey� ad	G 29/5
B�k� ömrünü b�r� r�h-ı H�k'da bezl eyle �alı�	
Eyled�n� ey �ahid� çünkim geçen ömrünü telef	G 91/5
Er olup v�rme �a�ın p�re-zen-i �ar�a gönül	
Sa�a l�yık olan oldur v�resin a�a �al�k	G 96/4
Her le�e �onma �a�ın kerkes gibi ey �ahid�	
�ah-b�z-ı �ab�u�ı gel evc-i istign�ya �al	G 117/5
G�fil yürüme gir bu gönül m�lkini seyr �t	
Genc�ne-i �ayba �r�ben a�la me��lin	G 146/3
Gel gel �irf�na �arı� eyle �eh� kesb-i kem�l	
Sa�a l�yık mı mu�ahib ola her d�n u den�	G 216/3

3.4.4 Sevgili ve sevgiliye ait unsurlar

3.4.4.1 Sa  (T .  a ; Fa. z lf, k k l, per em, g s )

Sevgiliye ait olup  zerine en  ok beyit yazılan unsur sa tır. Sevgilinin sa ları ve  zellikle z l fleri,   ı n g nl n  ba layan bir zincir gibidir. Sevgilinin kendisi   ı a

yüz vermeyecek olsa bile onun misk kokan kapkara saçları âşığın yakasını bırakmayacak, onu kendisine ve sevdasına sıkı sıkıya bağlayacaktır. Âşık ise bir mahkûm gibi bağlandığı bu zincir yüzünden bir süre sonra kendini bilmez hâle gelecektir:

Gördi kim sevdâ-yı zülfinden kesilmez Şâhidî

Bir kılile bağladı anı o miskîn perçemi G 214/5

Şaçun zencîrine dîvâne gönlüm bend olalıdan

Yitürmiş kendüyi bilmez özin dîvânedür dërler G 37/3

Sevgilinin saçları aynı zamanda perişandır, yani dağınıktır. Sevgili saçlarını kendi dağıtmış olabileceği gibi dağınıklığın nedeni rüzgâr da olabilir. Bunu gören âşıklar da “şabr u qarâr”ı yele verirler. Dolayısıyla sevgilinin saçları perişan olmakla yetinmeyip âşıkları da perişan eder, onları dağıtır. Bir tanesi aşağıda örnek olarak verilen iki beyitte ise bu “perişanlık” durumu, sevgilinin “peri şanlı” (ünü dolayısıyla peri gibi) oluşuyla ilişkilendirilerek bir söz oyunu yapılmış olur:

Vêrür şabr u qarârı bâda âh u vâh ile  uşşâk

Perişân göricek kâküllerini ol perî-şanuğ G 104/3

Perişân olalıdan  aqlumuz sevdâ-yı zülfünle

Ĥabîbüm söylenür ĥalk içre kıl ü kâlümüz bir cins G 78/2

Sevgilinin saçlarının bir başka özelliği ise âşığın aklını başından alması ve onu deliliğe sürüklemesidir. Bunu gerek kokusuyla gerekse kapkara oluşuyla yapar. Âşığın bu saatten sonra akılla bir işi olmaz. O, kendini bütünüyle sevgilisine teslim etmiştir. Delilik el verdiği için Mecnun'un yaptığı gibi dağlara düşmüştür. Saçların gece gibi kapkara oluşu da özellikle Leyla karakteri ile bağlantılıdır ve böyle bir sevgiliye karşı beslenen duyguların genel adının “sevdā” olması da, *sevdā* sözcüğü özünde “kara/siyah” rengiyle ilintili olduğu için, bu bağlantıyı daha güçlü ve gerekçeli hâle getirmektedir:

Gönlümi başdan çıkardı çarkardı yâr bu gîsüyle

Kılca ‘aqlum târ u mâr êtdi haţ-ı hoş-büyile

G 178/1

Cünün el vèrdi dağlara düşersem tañ mı ey Leylî

Başımda her nefes sevdâ-yı zülfünle hevâ artuğ

G 93/3

Cem‘iyyet-i hâtır nice olur bilmeyüp ‘aqlı

Sevdâ-yı ser-i zülf-i perîşâna düşürdük

G 105/2

3.4.4.2 Yüz (Tü. *yüz*; Fa. *rû(y)*, *çihre*)

Sevgilinin yüzü, parlaklığı dolayısıyla türlü nesnelere benzetilmiştir. Yüzün aya benzeyişi, en çok yapılan benzetmelerden olup sevgilinin genel niteliklerinden biri hâline gelmiştir. Bir beyitte pervane olan âşığın sevgilinin mum gibi parlak ve yakıcı yüzünün karşısında “yana yana” ağlamak istediği anlatılır. Buradaki *yana yana* sözü, gerek en çok bilinen *yan-* eylemi düşünülerek “yana yana” gerekse ‘dönmek’ anlamında bir başka *yan-* eylemi düşünülerek “döne döne” diye anlamlandırılabilir.

Sevgilinin yüzü, pek çok şairin yaptığı gibi, Şahidî Beg'in *Dīvān*'ında da güle benzetilmiş ve sevgilinin genel bir niteliği olmuştur:

Şorarsaḡ ḡālūmi ḡālūḡ ḡayāliyle eyā meh-rū

Göyünmiş nār-ı ʿıṣṣkuḡla niçe dāḡ-ı derūnum var G 33/2

Dostum ŧem^c-i rūyuḡa ḡarṣu

Ḥālūmi yana yana aḡlayayın G 157/2

Bahār érdi eyā ḡül-ḡihre ŧanma kim sūkūnum var

Beni baḡla ser-i zūlfūḡle yoḡsa pek cūnūnum var G 34/1

3.4.4.3 Kaş (Tü. *kaş*; Fa. *ebrū*)

Kaşlar kavisli bir biçime sahiptir. Bu yüzden pek çok şiirde sevgilinin kaşları için hilal, rā 𐤀 ya da nūn 𐤁 harfleri, mihrap ya da yay gibi türlü benzetmeler yapılmıştır. Şahidî Beg de bir beytinde kara gözlü esmer güzelleri bu özelliklerden ötürü “gece” kavramıyla ilişkilendirirken gece atmosferine uygun olarak kaşları hilale benzetmiştir. *Dīvān*'da kaşların –kavisli biçimlerinden ötürü– nūn 𐤁 harfine benzetildiği bir beyit de mevcuttur. Sevgilinin kaşları bazen mihraba da benzetilir ve sevgili böylelikle âşık için “secde-gāh” olur. Bir başka beyitte ise kaşlar, “ḡamze” denen yan bakışı bir ok gibi âşığın göğsüne atarak onu yaralayan bir yaya benzetilir:

Sīnesine Şāhidī her ḡece ʿūryān eyleyüp

Bir hilāl-ebrū ḡara gözlü güzel esmer ḡeker G 31/5

Mısr-1 ʿışk içre yanup yaqılma ey dil gözün aç	
Bir dem ol Yūsuf-ḥüs(ü)n şol qaşları zü'n-nūna bak	G 94/4
Qaşı mihrābını elden koma ey ʿāşık-ı pāk	
Secde-gāhuḡ ola dersenḡ o gözi ra'nāyı	G 198/2
Ol kemān ebrūlarından çekdügüm şerḡ eylesem	
Ġamzesi oqlar atup tā sīneme urmaġ işi	G 237/4

3.4.4.4 Kirpik (Fa. *müjgān*)

Kirpik pek çok şair tarafından ok, temren ve hançer gibi sivri uçlu nesnelere benzetilmiştir. Kirpikler, âşığın bedenine ya da gönlüne yaydan çıkan bir ok gibi saplandıktan sonra büyük yaralar açar ve âşığı öldürür. Şahidî Beg'in *Dīvān*'ında ise sevgilinin kirpiğinden tek bir beyitte söz edilmiştir. Âşık, sevgiliden hançer gibi kirpikleriyle bakmamasını ve kanına girmemesini, onu öldürmemesini ister:

Yüz vërme meded ḡançer-i müjgānuḡa her dem	
Qanuma girüp öldürür ey gözleri āfet	G 13/3

3.4.4.5 Göz (Tü. *göz*; Fa. *çeşm*)

Klasik şiirde sevgiliye ait unsurlar arasında en çok dikkat çekenlerden biri de gözdür. Pek çok şiirde olduğu gibi Şahidî Beg'in *Dīvān*'ında da göz için türlü benzetmeler söz konusudur. Bir beyitte gözler cadı gibi büyü yapar, âşıklarını büyüler. Bu büyüyü bozabilecek kimse yoktur. Bir başka beyitte ise sevgilinin gözleri bir katil gibidir, öldürücü bakışlarıyla âşığın canına kasteder. Gözler kimi zaman nergis çiçeğine de

benzetilir. Bu benzetme, sevgilinin baygın gözlerle bakıp âşığı sarhoş ya da hasta etmesinden ileri gelir:

Dostum cāzū gözün devrinde bir sâhir mi var

Yâ anuñ sihrini ibtāl étmege mâhir mi var

G 47/1

Senün çeşmün eyâ hūnī be-gāyet bī-emān ancak

Ƙıya bakışlaruñ gördüm murādı Ƙaşd-ı cān ancak

G 97/1

Nergis-i çeşmün beni gāyetde bīmār eyledi

Başladı yap yap bahār-ı  ömrüm ey cān şolmağa

G 193/2

3.4.4.6 Bakış (Ar. *gamze*)

Sevgilinin yan bakışı da âşığa türlü yollarla etki eder. Kimi zaman yaya benzeyen kaşlardan bir ok gibi fırlar ve âşığın canına saplanır. Yine de âşık, sevgili kendisine öyle ya da böyle baktığı için lütuf gördüğünü düşünür ve “bāzūña kuvvet” diye duada bulunur. Kimi zaman da bakışlar bir cellat olur ve âşığa aman vermez, onu rahat bırakmaz. Âşık da kendisini bir gün öldüreceğini düşündüğü bu cellat bakışlı sevgiliden uzak olmak için aman diler. Gözlerin büyü yaptığı gibi gözlerden çıkan bakışlar da bir cadı gibi büyü yapar ve türlü hilelerle âşığın aklını alır:

Gönderdün atup gamzeñ oƘın cānuma yét-di

Luţf ét-dün eyâ Ƙaşı kemān bāzūña kuvvet

G 13/5

Öldürür bir gün beni vèrmez emān ey Şāhidī

El-emān ol ğamzesi cellād elinden el-emān

G 151/5

Ol gözi sehḥārenūñ feryād elinden Şāhidī

Aldı ʿaqlum al ʿdüp şol ğamze-i cāzūyile

G 178/5

3.4.4.7 Ağız (Tü. *ağız*; Ar. *fem*; Fa. *dehān~dehen*)

Sevgilinin ağızı için klasik şiirde farklı benzetmeler yapılmış olmakla birlikte elimizdeki *Dīvān*'da en çok gonca benzetmesi görülür. Sevgilinin ağızı gonca gibi küçüktür. Sevgilinin genel bir niteliği hâline de gelmiş olan bu “gonca ağızlılık”, özellikle sahip olduğu renk, etrafında biten dikenler ve kendisine âşık olan bülbül ile sık sık tenasüp yoluyla ilişkilendirilmiştir. Bir beyitte ise sevgilinin ağızı inci taneleri saklayan bir hokkaya benzetilmiştir:

Laʿlūñ baña bir būse vère n'ola mürüvvet

Biʿllāhi eyā ğonçe-dehen cānuma minnet

G 13/1

Bāĝ-ı cihānda bülbül-i zārımı aĝladup

Şol ğonçe-fem taķılmaya her ḥāra isterin

G 142/5

Dostum gevher-i laʿlūñ alup aĝzuma dēdüm

Nedür ol ḥoķķa-dehān içreki dūr dāneleri

G 201/3

3.4.4.8 Dudak (Fa. *leb*)

Dudak, klasik şiirde sevgilinin en çok konuşulan bir başka unsurudur. Kızıl renginden ötürü yakut taşına benzetilir. Bu benzetme de bir zaman sonra kalıplaşmış ve sevgilinin genel niteliklerinden biri olmuştur. Böylece ‘yakut’ anlamındaki *la^el* sözcüğü başta bir benzetmelik iken tek başına ‘dudak’ karşılığında kullanılır olmuş ve bu kez bu sözcük üzerinden benzetme ilişkileri kurulmuştur. Bunların en bilineni, yine kızıl renginden ötürü, şaraptır. Âşıklar, sevgilinin şarap dudaklarıyla safa bulurlar ve asla bundan mahrum kalmak istemezler. Kimi beyitlerde klasik şairler sevgilinin dudaklarının ölüleri dirilttiğini, onlara can bağışladığını düşündükleri için ölüleri diriltme mucizesiyle bilinen peygamber İsa’yı da sevgilinin dudaklarıyla ilişkilendirmişlerdir:

Gel dirîğ étme şarâb-ı leb-i la^elüh cānā

Ehl-i diller götüri °aşık-ı mestānuñdur

G 32/4

Çollayup ol lebi mey-gūnı yine Şāhidiyā

İçelüm būse ile 7olu 7olu bādeleri

G 211/5

3.4.4.9 Tüy (Ar. *haṭ(t)*)

Dīvān boyunca farklı benzetmelerde ve farklı bağlamlarda sevgilinin yanaklarında çıkan tüylerden de yararlanılmıştır. Bir beyitte kâtiplik ile ilişkilendirilen Utarid (Merkür), sevgilinin yaprağa benzeyen yanaklarına bakarak onların üzerinde –bir yazı türünün adı olan– “ḥaṭṭ-ı reyḥānī”ye benzeyen tüyleri bir yazı gibi okumaktadır. Bir başka beyitte ise, “kılı kırk yarmak” deyiminin de desteğiyle, yanaklarında henüz tüy çıkmamış sevgiliyi betimlemekte büyük titizlik gösterildiğini anlatmak için yine *haṭ(t)* sözcüğü kullanılmıştır:

Her gēce gōkde °Uṭārid tā seḫer göz yummayup
Ruḫların evrākına bakup ḫaṭ-ı reyḫān oḫur G 60/3

Ḳılı kırk yarar ḫaṭı vaşfında ṭab°um durmayup
Varise āşüfte oldı bir °izārı sādeye G 190/4

3.4.4.10 Ben (Tü. *bej*; Ar. *ḫāl*)

Sevgilinin beni özellikle rengi ve biçimi düşünülerek farklı benzetmelere konu olmuştur. Siyah renginden ötürü bir Hindu'ya ya da Habeşî'ye –ve bağlamına göre Bilal-i Habeşî'ye (ö. H. 20, M. 641)– benzetilmesi en sık görülen benzetmelerdendir ve mutlaka sevgilinin yanağıyla yapılır. *Dīvān*'daki bir beyitte gerek siyah renginden gerekse benek biçiminden ötürü satrançtaki piyon taşına benzetilir ve bu benzetme başka satranç taşlarıyla ya da terimleriyle bir tenasüp içinde kullanılır. Bir başka renk benzerliği ise benin ambere benzetilmesine olanak sağlamıştır. Ayrıca ben, amber gibi hoş kokan kākül ile birlikte sevgilinin yanaklarını kapatıp âşığın yanakları görmesini engeller:

Ruḫunḫda ḫāl-i Hindūlar gül-i ruḫ-sāra yaşdanmış
Ḥabeş sultānidur güyā düşüp gül-zāra yaşdanmış G 81/1

Beydaḫ-ı ḫāl-i ruḫı furḫatı māt êtdi beni
Rūḫumı yolına ṭarḫ eyledüğüm şāḫ bilür G 44/2

Kākül-i hoş-büyile örtüp ʿizārın nāzdan

Hāl-i ʿanber-bārın seyr ʿtdürür açmazdan

G 163/1

3.4.4.11 Yanak (Tü. *yanak*; Fa. *ruh*, *ruh-sār*)

Sevgilinin yanakları da klasik şiirde çokça ele alınan unsurlardan biridir. Çoğu kez al renginden ötürü gül ve lale gibi çiçeklere benzetilir. Parlaklığından ötürü ise güneşe, aya ya da aynaya benzetilir. *Dīvān*'daki bir beyitte her iki benzetme de görülür. Âşık; bir yandan yankesiciye benzettiği kara saçların örtmesini istemediği yanakları güle benzetir, bir yandan da karanlık bulutlara benzettiği saçların kaldırılmasını isterken yanakları da güneşe benzetmiş olur. Bir başka beyitte de “lale yanaklı” sevgili eziyet ettiği için âşığın kan ağlaması ve bağrının kanla dolması, bu renk ilişkisinden ötürü, sevgilinin yanaklarıyla klasik bir tenasüp örneği oluşturur:

Gül ruḥlaruḡı ṭurra-i tarrāruḡ örtmesün

Refʿ ʿt seḫāb-ı zulmeti şol āf-tābuḡ aç

G 22/2

Şāhidī kan ağlamazdı dem-be-dem ey lāle-ruḥ

Dest-i cevruḡden senüḡ ger olmasaydı baḡrı ḥün

G 162/5

3.4.4.12 Bel (Tü. *bél*; Fa. *miyān*)

Bel, nispeten daha seyrek işlenen güzellik unsurlardandır. İnceliği nedeniyle kıla benzetilir. Klasik şiirde incelik ve kıl ile ilgili tenasüp ilişkileri kurulduğu da görülür. Sevgilinin ince beline sarılmak her âşığın hayalidir:

Géceler tā şubha dek şarılmağ için bī-ğaraž

Şāhidī'ye bir uzun boylu bêli ince gerek

G 111/5

Ārzū êtsem n'ola ol mū-miyānı kuçmağa

Qılca qaldı cānum ol rūḥ-ı revānı kuçmağa

G 175/1

3.4.4.13 Boy (Tü. *boy*; Ar. *kad, kâmet*)

Sevgilinin uzun ve düzgün boyu, klasik şiirde üzerine sık sık beyitler yazılan bir başka unsurdur. En çok da ince ve uzun yapısı nedeniyle servi ağacına benzetilir.

Klasik şiir geleneği yerleştikçe bu benzetme sevgilinin genel niteliklerinden biri hâline gelmiştir. *Dīvān*'daki bir beyitte sevgilinin boyu, uzun ve düzgün oluşundan ötürü, elif harfine benzetilir ve bu harf aracılığıyla mushaf ile de ilişkilendirilir.

Sevgilinin güzelliği bir mushaf gibidir, elif gibi olan boyu da bu mushafın en önemli yönlerinden biridir. Beyitte mushaftan fal bakma geleneğine de küçük bir atıfta bulunulmuştur. Bir başka beyitte ise sevgilinin uzun boyu, gül bahçesi içinde salınan bir servi gibidir:

Cemālün muşhafı ḥaqqıyçün olsun gel yêtiş cānā

Elif qaddüñi göster baña kim ferḥunde-fālümdür

G 30/4

Gül-şen içre yine sen kâmeti bālāyı gören

Görmedük ancılayın serv-i ḥırāmān dërler

G 55/2

3.4.5 Âşık ve âşıklık hâlleri

3.4.5.1 Aşk

Aşk, klasik şiirde –gerek beşerî gerekse ilahî boyutta– en çok işlenen kavramdır. Klasik edebiyat anlayışının en temel konusu olan aşk üzerinden geniş bir hayal dünyası kurulmuştur. Klasik şiirdeki âşık da bu hayal dünyasının iki başrolünden ikincisidir. Aşk, âşığın aklını başından alır ve kendisini kaybetmesine neden olur. Benliğini unutan âşık, yaşadığı bu şaşkınlıktan ötürü başıboş dolaşır. Bir beyitte âşığın düştüğü şaşkınlık hâli bir vadi gibidir ve âşık o vadide kaybolmuştur. Bir başka beyitte ise âşığın aklının başından gitmesi *bād*, *hevāyī* ve *yel-* sözcüklerinin kurduğu tenasüp ilişkisiyle desteklenmiştir:

Bir saçı Leylî'nün ışkına düşüp leyl ü nehār

Bilmezüz vādī-i hayretde yitürdük özümüz G 68/3

Bād-ı ışkuyla senün şöyle hevāyī oldum

Yeler āvāre vü bī-çāre vü ser-gerdānam G 133/3

Aşığın bu hâlleri, aşkının başkaları tarafından da duyulmasına neden olur. Âşık aşkını kendine saklamak için çok uğraşsa da sırrı ifşa olmuştur. Klasik şiirde bu ifşa durumu farklı yollarla anlatılır. *Dīvān*'da en çok Leyla ile Mecnun ve Yusuf ile Züleyha gibi ünlü aşk hikâyesi kahramanlarına yapılan telmihler dikkat çeker:

Şol Yūsuf-ı Ken'ān'ı sevüp cān u gönülden

Fāş olmadı mı ışkile 'ālemde Züleyhā G 7/2

Ey saçı Leylî cünūnumdan duyuldum 'āleme

'İşkile fāş oldı hep rāz-ı nihānum el-vedā' G 88/4

Sevda, günümüzde güçlü sevgi ve arzu duygusunu anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Klasik şiirde ise sevda düşüncesi bu güçlü sevgi ve arzu duygusu yüzünden âşığın dünyasının nasıl karardığını ifade eder. Bu düşünceye yönlendiren en önemli unsur, temel anlamı ‘kara, siyah’ olan *sevdā* sözcüğünün kendisidir. Günümüz Türkçesinde bile çok yaygın olarak kullanılan *kara sevda* deyimini, bu anlam dünyasına yapılan güçlü bir göndermedir. Şahidî Beg’in şiirlerinde sevda kavramı özellikle sevgilinin kara zülüfleriyle bir neden-sonuç ilişkisi içerisine oturtularak ele alınır:

Neler çekdüğümü sevdā-yı zülfinden o dil-dāruḡ
Mezārum taşına yazuḡ ki görsün kıl kalemlele G 179/4

°Aḡlumı bāda vērüp kıldı perīṣān-ḡāḡır
°Iṣḡı sevdāsı ile zülfi hevā-dārlıḡı G 209/4

3.4.5.2 Ayrılık

Âşık, canını feda edeceği sevgilisinden ayrı kalmanın acısını ömür boyu çeker. Ona ne denli kavuşmak istese de bu mümkün olmayacaktır. Âşık da sevgiliye kavuşmanın imkânsız olduğunu bilir. Bu durum âşığı sürekli bir gam hâlinde bırakacak ve onu gerek ruhen gerekse bedenen zayıflatacaktır. Ayrılık, özlem ve gam gibi duyguları her geçen gün daha yoğun bir biçimde yaşayan âşık en sonunda bu üzüntülerinden ölecektir. Beyitlerde bu gibi hâllerin her birine ayrı ayrı değinilmiştir:

Güṣe-i gamda ne işler Şāhidī dērsenḡ eger

Senden ayru pād-şāhum nāme-i hicrān oğur	G 60/7
Dostlar müşkil imiş yār u nigār ayrılığı	
Eyledi cān u dili zār u nizār ayrılığı	G 203/1
Dilā çün ol meh-i nā-mihr-bānumdan cüdā düşdüm	
Helāk étđi beni bir yağa ḥasret bir yağa furqat	G 15/2
Şağ olur şanma beni furqatıñ ile ölürin	
Çäre yoğ derdüme bir ʿāşık-ı nā-çār étđüñ	G 110/3
Derd-i firāka düşdüm cānāncıgum yitürdüm	
Ölmem muğarrer oldı dermāncıgum yitürdüm	G 136/1

3.4.5.3 Delilik

Aşk, yukarıda değinildiğı gibi, âşığın aklını başından aldığı için onun sağıklı bir insan gibi düşünmesine engel olur. Akli melekelerini yitiren âşık delirir ve bilinçsizce hareket eder. Delileri dizginlemek ve başkalarına zarar vermelerini önlemek amacıyla zincire bağladıkları bilinir. Klasik şiirde âşığın özellikle sevgilinin kara zülüflerini zincir edinmesi dikkat çeker. Bu bağlamda kara zülüfler ile Leyla karakteri ve deli âşık ile Mecnun karakteri mutlaka bir arada düşünülür. Nitekim *mecnūn* sözcüğü, sözlükte ‘deli, delirmiş, cinnet geçirmiş’ anlamlarına gelir:

Ŧakayın boynuma zencīr-i şaçıñ ey Leylī	
Şehr-i ʿışkıñda bugün bir delü peydā olsun	G 139/4

Lāyık-ı silsile-i zülfüne ey Leylî senün
Olmaya Şāhidî kuluñ gibi bir tāze deli G 208/5

N'eylesünler nām-ı Mecnūn'ı kim anşun Şāhidî
‘İşk ile ehl-i cünūn içinde sensin yād olan G 145/5

Düşürüp zülfün hevāsına dil-i dīvāneyi
Anı Mecnūn gibi ey Leylî-şıfat sevdāya şal G 117/3

3.4.5.4 Perişanlık

Delirme hâlerinden sonra âşığın durumu büsbütün kötüye gider. Çektiği sıkıntılar onu perişan eder, “dağınık” bir hâle düşmesine neden olur. Burada *perīşān* sözcüğünün ‘dağınık’ anlamına geliyor olması önemlidir. Âşığın perişanlığı, Şahidî Beg’in şiirlerinde özellikle sevgilinin kara zülüflerini “perişan etmesi” yani dağıtması yüzünden ortaya çıkan bir durum olarak betimlenmiştir:

Bir şacı Leylî hevāsıyla perīşān-ḥāl olup
Biz daḥı Mecnūn-ı şeydāyile kardaşuz bugün G 164/2

Her biri ‘ışkuñ ile gitdi perīşān oldı
Dostum bağla ser-i zülfüne dil-dādeleri G 211/4

3.4.5.5 Gam

Âşık, aşk derdine düştüğü andan itibaren sevinç, mutluluk, huzur gibi kavramlardan büsbütün uzak olur. Onun hayatında gam, keder gibi duygulardan başkasına yer yoktur. Bütün dünyası dert, elem ve tasa ile kuşatıldığı için ömrünün sonuna dek bunlarla yaşayacaktır. Zevkin ve sefanın yalnızca adını işitmiştir, mihnet köşesinde bir hasta gibi yatar. Çektiği bu gamın bir çaresi, bir dermanı bulunmaz:

Derd ü gam aldı beni çāre nedür sulṭānum

Künc-i miḥnetde yatur ḥaste-i bī-dermānam G 133/2

Çaldı gam-ı hicrile elemelerde dem-ā-dem

Adın eşidür oldı gönül zevk u şafānuḡ G 108/4

Âşık, baş koyduğu bu aşk yolunda eğlencesinin dahi ancak ve ancak melal olduğunu bilir. Sevgiliye kavuşmak ya da yakınında bulunmak mümkün olsa bile bu durum sonsuza dek sürmeyecek ve âşık önünde sonunda ayrılığa mahkûm kalacaktır. Bu yüzden sürekli elem çekmesi doğaldır:

Reh-i ııřkuḡda ġuřřam eksük olmaz ey kamer-ṭal'at

Dil-i maḥzūnumuḡ eğlencesi dāyim melālümdür G 30/2

İftirāk u eleme Şāhidī düşdüñse n'ola

Her viřālün çün olur āḥir-i kār ayrılıġı G 205/5

3.4.5.6 Ah

Aşkın âşığa getirdiği bir başka hâl ise ah çekmektir. Yüreği aşk ateşinden ve özellikle ayrılık ateşinden ötürü yanıp kavrulan âşık, bu ateşin bir eseri olarak sürekli ah çeker. Ah, âşığın çektiği sıkıntıların en önemli göstergelerinden biridir. Pek çok klasik şaire göre sevgili için çekilen ahlar ya bir duman gibi yükselir ya da halkı uyutmayacak derecede şiddetlidir. Şahidî Beg'in beyitlerinde de bu yaygın kullanımlar görülür:

Yağdı yandurdı beni âteş-i hicrân u firâk

Dūd-ı âhumla anuñçün pür olupdur âfāk

G 96/1

Halkı uyutmaz oldı feryād u āh u nālem

Ey Şahidî ne çāre yārāncıgum yitürdüm

G 136/5

3.4.5.7 Baht

Âşık, âşık olduğu günden beri asla bahtlı değildir ve hiçbir zaman gün yüzü görmeyecektir. Bir beyitte parlak ay gibi güzel sevgiliye tutulan âşık, bu aşk başladıktan sonra baht yıldızının göğün doruklarına gidip kaybolduğunu söyler. 'Ay' anlamındaki *meh*, 'Jüpiter' anlamını da çağrıştıran *müşterî*, 'gök' anlamındaki *semā* ve 'yıldız' anlamındaki *ahter* sözcükleri, şansın/bahtın astroloji aracılığıyla çözümlendiği pek çok çağda olduğu gibi 16. yüzyılda dahi, uyumlu bir bağlamda kullanılmış ve tenasüp sanatının güzel bir örneğini oluşturmuştur. Bir başka beyitte ise âşık sevgilinin mushafa benzettiği güzelliğinden fal bakar. Ancak sevgilinin elif gibi düzgün boyu falda çıkmadığı için talihsiz olduğunu düşünür:

Oldum cihānda bir meh-i t̄abāna m̄üşterī

Evc-i semāya ̄erdi yine bahtum ahteri

G 210/1

Görmedüm ol muşhaf-ı h̄üsnüñ elif kıaddin bugün

Ṭālī[°]üm sa[°]d olmadı çün fāl bir yüzden dahtı

G 221/3

3.4.5.8 Vücut, ten, sine

Aşk ve beraberinde gelen sıkıntılar, âşığın yalnızca ruhuna değil bedenine de etki eder. Aşk derdi yüzünden âşığın ruhunda kapanmayacak derin yaralar açıldığı gibi bedeni de merhemi bulunmayacak yaralarla dolar. Sevgilinin kirpiklerinden gelen bakışlar âşığın göğsüne ok gibi saplanır. Âşığın teni bu yaralar yüzünden öyle yanar ki çekilen ahlar kıvılcım gibi göklere yükselir. Sayısız yarayı göğsünde bir süs gibi taşıyan âşığın hiçbir işi rast gitmez. Bununla birlikte âşık, bedeninde yer yer çıkan yaralarla aşkını sevgilisine duyurabilmiş olmak ister:

Ola mı h̄āl-i dil ü derdüm o yāra i[°]lām

Oldı dāğ-ı gamı yēr yēr bedenümde a[°]lām

G 127/1

Yağduğıyçün tenümi dāğ-ı maḥabbet yēr yēr

Şerer-i āhum ̄erüp gökde Şüreyyā olsun

G 139/2

Ēdünüz h̄ālümü ol kaşları yaya i[°]lām

Oldı oqları yēri sīnede yēr yēr a[°]lām

G 126/1

Dāğlarla zīnet étdüm sīnemi yok şağışı

Ehl-i ʿıışkuñ bunca zaħmile alur mı şağ işi

G 237/1

3.4.5.9 Gözyaşı

Aşk yolunda çekilen sıkıntıların bir başka göstergesi ise gözyaşıdır. Âşık, sevgilisinden ayrı düşmenin ve güzelliğini göremeyişinin verdiği acıyla sürekli ağlar. Âşığın döktüğü gözyaşları, bir ırmak hatta bir deniz gibidir. Şahidî Beg'in şiirlerinde gözyaşı –yaşadığı coğrafyanın da etkisiyle– özellikle Nil Nehri'ne benzetilir. Yersiz olmayan bu benzetme, 'ülke' anlamında kullanılıp gerçek bir ülke olan Mısır'ı da çağrıştıran *mısr* sözcüğüyle birlikte bir tenasüp ilişkisi içerisine de oturtulmuştur:

Dem-ā-dem mā-cerā-yı ʿıışkuñ ile mısr-ı furatda

Yañılmaz Nīl-veş bu çeşm-i giryānumda mā artu

G 93/6

Mısr-ı ħüsnüñ görmeyel'den eyleyüp cūş u ħurūş

Furatuñla Nīl-i eşküm oldu bir baħr-ı revān

G 151/2

3.4.6 Şahidî Beg'i etkileyen şairler

Gerek Farsça gerekse Türkçe şiirler yazmış olan klasik edebiyat şairleri konu ve üslup açısından kendilerinden önce ya da kendileriyle aynı dönemde yaşamış şairlerden etkilenmişlerdir. Önceki ya da çağdaş şairlerin etkileri, etkilenilen şairin şiirindeki birtakım söz öbeklerinin ya da mazmunların etkilenen şairin şiirindekilerle örtüşmesi yoluyla dolaylı olarak ya da etkilenen şairin etkilenilen şairin şiirlerine nazireler yazmasıyla doğrudan gözlemlenebilir. Şahidî Beg'in durumu da öbür şairlerden farksızdır. O da kendisinden önce ya da kendisiyle aynı dönemde yaşamış

şairlerin şiirlerini okumuş ve onlardan etkilenmiştir. Bu etkilere örnek göstermek için aşağıda birkaç şairden birkaç beyit alınmış ve *Dīvān*'da örtüşen ya da özellikle nazire olarak yazıldığı anlaşılan beyitlere değinilmiştir.

Şahidî Beg'in *Dīvān*'ında etkisi en çok hissedilen İranlı şair, 14. yüzyılda yaşamış olan Hafız-1 Şirazî'dir (ö. H. 792, M. 1390 [?]). Şahidî Beg'in *Dīvān*'ının ilk dizesi, Hafız-1 Şirazî'nin *Dīvān*'ının ilk dizesiyle aynı olup Arapçadır. Şahidî Beg, bu dizeyi doğrudan Hafız-1 Şirazî'den alıntılamıştır. İsmail Hakkı Aksoyak, bir makalesinde en az on Osmanlı şairinin bu dizeyi alıntıladığını ve bu durumun Hafız-1 Şirazî'nin edebiyatımız üzerindeki etkisinin somut kanıtlarından biri olduğunu söylemiştir (Aksoyak, 1999, s. 101). Söz konusu on şairden sekizi bu dizeyi Hafız-1 Şirazî'nin yaptığı gibi ilk dize olarak vermiş, bir şair bu dizeyi kendi şiirinde ikinci dize olarak vermiş, bir başka şair ise Hafız-1 Şirazî'nin bu dizesini ufak bir değişiklikle alıntılamıştır (Aksoyak, 1999, s. 100-101). Makalede anılan şairlerden başka Edincikli Ravzî'nin de bu dizeyi iki ayrı gazelde birinci dizeler olarak verdiği görülür (Aydemir, 2007, s. 244-245). Şahidî Beg'in de bu dizeyi alıntılamış olduğu görülmekle bu dizeyi alıntılaman Osmanlı şairlerinin sayısı "en az on iki"ye çıkar:

Hafız-1 Şirazî:

الا يا ايها الساقى ادر كأسا و ناولها

که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها

Elā yā eyyuhes-sāqī edir ke'sen ve nāvilhā

Ki ʿişq āsān nimūd evvel velī uftād muşkilhā

G 1/1

(Ey saki! Kadehi dolaştır ve sun. Aşk ilk başta kolay göründü, ancak

[sonra] sorunlar çıktı.)

Şahidî Beg:

Elā yā eyyuhe^s-sākī edir ke^sen ve nāvilhā

Anı nūş eyleyenler şerr ü haqqı fehm eder bil ha G 1/1

Hafız-1 Şirazî'den ve Şahidî Beg'den aşağıda yalnızca ilk beyitleri verilen şu gazeller bütünüyle incelenip karşılaştırıldığında –gazellerin aruz kalıpları aynı olmasa da– uyakların büyük oranda ortak olduğu ve anlatılanların her iki gazelde de benzer olduğu görülmektedir. Bu bakımdan Şahidî Beg'in Hafız-1 Şirazî'nin gazeline en azından içerik açısından bir nazire yazma niyetinde olduğu düşünülebilir:

Hafız-1 Şirazî:

دیر است که دلدار پیامی نفرستاد

ننوشت سلامی و کلامی نفرستاد

Dēr est ki dil-dār peyāmē nefiristād

Nen'vişt selāmē yu kelāmē nefiristād G 109/1

(Sevgili uzun zamandır bir haber göndermedi. Bir selam yazmadı, bir kelam göndermedi.)

Şahidî Beg:

Dilerin bād-1 şabā yāra selāmum degüre

Varağ-1 mihr ü maḥabbetle kelāmum degüre G 183/1

Şahidî Beg'in aşağıdaki beytinde –gazelin bütününden bağımsız olarak–
Hafız-1 Şirazî'nin bir başka beytinin etkisi görülmektedir:

Hafız-1 Şirazî:

گشته‌ام در جهان و آخر کار

دلبری برگزیده‌ام که می‌پرس

Geşte em der cehān u āhir-i kār

Dil-berē ber-guzīde em ki mepurs

G 270/2

(Dünyayı dolaşım, sonunda öyle bir gönülçelen seçmişim ki sorma.)

Şahidî Beg:

Bir civān-ı tāze sevdüm hūlū u hūsnī bī-bedel

Geşt-i dūnyā eyledüm bulmadum eyle bir güzel

G 118/1

Şahidî Beg'in şiirlerinde klasik Osmanlı edebiyatı şairlerinin de etkileri vardır. Aşağıda klasik Osmanlı edebiyatı şairlerinden birkaçının Şahidî Beg üzerindeki etkisini görmek üzere örnekler verilmiştir. Ahmed Paşa'nın (ö. H. 902, M. 1496) “güneş” redifli kasidesine Şahidî Beg aynı redifi, uyağı ve aruz kalıbını kullanarak –aynı zamanda “Kaşide-i Güneş” başlığıyla– açıkça bir nazire yazmıştır:

Ahmed Paşa (Tarlan, 1966, s. 54):

Taht urup tāk-ı felekde hūsev-i hāver güneş

Geydi nārencī kabā urındı nūr efser güneş

K 20/1

Şahidî Beg:

Perde-i şebde yine gösterdi halka ser güneş

Zâhir êtdi nûr-ı pāk-i Aḥmed'i yek-ser güneş

K 1/1

Aşağıda birbiriyle en bağlantılı beyitleri verilen ve gerek aruz kalıbı gerekse uyakları ile redifleri aynı olan şu gazeller bütünüyle incelenip karşılaştırıldığında Necatî Beg'in (ö. H. 914, M. 1509) de Şahidî Beg üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülebilir:

Necatî Beg (Tarlan, 1963, s. 266):

Āyet-i ḥüsnüñi dil hoş vech ile takrîr êder

Şanki Yūsuf Süresini Ḥazret-i °Osmân oḡur

G 196/4

Şahidî Beg:

Muşḥaf alup öñine gördüm çün ol cānān oḡur

Şan Ḥabību°llāh'a karşı Ḥazret-i °Osmân oḡur

G 60/1

Şahidî Beg'in aşağıdaki beyti –kalıp ya da uyak ortaklığı olmamakla birlikte– özellikle “zevk u şevk ile dönmek” düşüncesini aktarması açısından Necatî Beg'in ünlü beytini çağrıştırmaktadır:

Necatî Beg (Tarlan, 1963, s. 433):

Ayağı yèr mi başar zülfüne ber-dār olanuḡ

Ẓevk u şevk ile vèrür cān u seri döne döne

G 472/2

Şahidî Beg:

Şem^c-veş rüşen kılpdur meclisüm cānāneler

Şevk u zevkile dönerse yeridür pervāneler

G 64/1

Şahidî Beg'in etkilendiği Osmanlı şairlerinden biri ise Vardar Yeniceli Hayretî'dir (ö. H. 941, M. 1534-35). Hayretî ile Şahidî Beg'in aşağıdaki beyitleri karşılaştırıldığında Şahidî Beg'in Hayretî'nin şiirine nazire yazdığı açıkça görülür:

Hayretî (Hayretî, 1981, s. 327):

Bî-cān cisme döndüm cānāncuğum yitürdüm

Bir hūsta derd-mendem dermāncuğum yitürdüm

G 316/1

Şahidî Beg:

Derd-i firāka düşdüm cānāncıgum yitürdüm

Ölmem muqarrer oldu dermāncıgum yitürdüm

G 136/1

16. yüzyılın en ünlü klasik şairlerinden biri olan Fuzulî (ö. H. 963, M. 1556) de Şahidî Beg'i etkileyen bir başka şairdir. Her ikisi de aşk kavramına şiirlerinde yoğun bir biçimde yer vermiştir. Onun şu ünlü beytinin Şahidî Beg'e “hiç kimsenin aşk derdine düşmemesi ve âşık gibi aşk yolunda perişan olmaması” düşüncesini aktarması açısından bir esin kaynağı olduğunu söylemek mümkündür:

Fuzulî (Fuzûlî, 1958, s. 154):

Menüm tek hîç kim zâr u perîşân olmasun yâ Rab

Esîr-i derd-i ʿışk u dâğ-ı hicrân olmasun yâ Rab

G 30/1

Şahidî Beg:

Kimseler bencileyin zâr olmasun

Kimseler ʿışka giriftâr olmasun

G 143/1

Aşağıda ilk beyitleri verilen gazellerin aruz kalıbı aynıdır ve Şahidî Beg, Fuzulî'nin uyaklarda kullandığı sözcüklerin çoğunu kullanmıştır. İki gazel arasındaki kayda değer tek fark, Fuzulî'nin yedi beyitlik ve Şahidî Beg'in beş beyitlik bir gazel yazmasıdır. Ancak her iki gazel karşılaştırıldığında Şahidî Beg'in Fuzulî'nin gazeline nispeten kısa bir nazire yazdığı açıkça görülür:

Fuzulî (Fuzûlî, 1958, s. 181):

Eger murād ise vèrmek şafâ-yı cevher-i rûh

Felek-mişâl yürüt sâğar-ı şarâb-ı şabûh

G 57/1

Şahidî Beg:

Şafâ-yı bâde bağışlar dilâ bu mürdeye rûh

Dem-â-dem elde pür olursa ger ayağ-ı şabûh

G 23/1

Şahidî Beg'in bir beytinde kullandığı “bir nefes şıhhat” sözü, Muhibbî mahlasıyla şiirler yazmış olan Sultan I. Süleyman'ın (sl. M. 1520-1566) ünlü bir beytini çağrıştırmaktadır. G 177/4'te “Alurdı niçe yüz biñ hâliš altuna harâcını / Sözüm gevherleri ‘arz olsa ger Sulţân Süleymân'a” diyen Şahidî Beg'in Muhibbî'den de etkilenmiş olması, yaşadığı tahmin edilen dönemler itibarıyla, mümkündür:

Muhibbî (Kânûnî Sultan Süleyman, 2016, s. 1676):

Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihānda bir nefes şıhhat gibi 3406/1

Şahidî Beg:

Gelüp görmeyeli ben hastesini ol tabīb-i cān
Ölüm haddine vardum bulmadum hem bir nefes şıhhat G 15/4

Şahidî Beg'in bir başka beytinde sevgiliye “kuru kuru” beslenen sevginin para yerine geçmediğini ve altın gümüş olmaksızın asla genç bir sevgilinin gelmeyeceğini söylemesi, Baki'nin (ö. H. 1008, M. 1600) “yalvar” üzerinden “para” kastedilerek bir tevriye sanatının yapıldığı bilinen şu beytini hatırlatmaktadır:

Baki (Küçük, 2011, s. 134):

Güzeller mihr-bān olmaz demek yanlışdur ey Bākī
Olur va'llāhi bi'llāhi hemān yalvarı görsünler G 55/5

Şahidî Beg:

Ḳurı mihr ü maḥabbet ʿarz ʿedersen manḳıra geçmez

Gözün aç sîm ü zersiz Şâhidî hergiz civân gelmez G 73/5

Şahidî Beg'in aşağıdaki beyti ise Baki'ye ait olan ve gerek aynı aruz kalıbına gerekse ortak uyaklara sahip olan bir gazeline açıkça bir naziredir:

Baki (Küçük, 2011, s. 134):

Zahm-ı sînem ol gözi mekkâra gâyet hoş gelür

Yara açarsam revâdur yâra gâyet hoş gelür G 56/1

Şahidî Beg:

Dil dilerse yoḳ dêmem dil-dâra gâyet hoş gelür

Yara görse sînede ol yâra gâyet hoş gelür G 38/1

Bütün bunlarla birlikte *Dīvân*'ın metninde yalnızca Selman-ı Savecî diye bilinen şair anılmıştır. Selman, H. 709-778 (M. 1309-1376) yılları arasında yaşamış bir İran şairidir:

Dilinden düşmesün dil-berlerün şi'r-i güher-bârın

Dürüş ey Şâhidî her vechile nazmunḍa Selmân ol G 124/5

BÖLÜM 4

YAZIÇEVİRİMLİ METİN

4.1 Yazıçevrimli metnin hazırlanmasında izlenen yol

Dīvān'ın metninin yazıçevrimi yapılırken çoğunlukla yazma nüshadaki ibareler esas alınmıştır. Yazma nüshadaki yazım özellikleri Osmanlı Türkçesinin kalıplaşmış yazım özelliklerini büyük ölçüde taşımaktadır ve ünlülerin açıkça belirtilmediği heceler görülmektedir. Bu durum ise ünlülerin özellikle düzlük ve yuvarlaklık gibi niteliklerini tespit etme konusunda birtakım güçlükler neden olmuştur. Yazıçevrimli metin hazırlanırken izlenen yollar genel itibarıyla şöyledir:

- 1 *Dīvān*, mürettep bir divan değildir. Bununla birlikte şairlerin yazma nüshadaki sırasında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.
- 2 Sayfa numaraları metnin solunda metni bölmeyecek biçimde gösterilmiştir.
- 3 *Dīvān*'daki Arapça dizelerin, *bi'llāhi* ile *va'llāhi* dışındaki Arapça kalıp ifadelerin ve ayet parçalarının yazıçevrimi eğik olarak yapılmış ve Türkçe çevirileri dipnot olarak verilmiştir.
- 4 *Dīvān* boyunca uzun ünlüyü kısa okumak veya med yapmamak yoluyla zihaf yapılmış olan heceler çok olmakla birlikte bu hecelerdeki uzun ünlüler yazıçevrimli metinde korunmuştur. Yalnızca *dünyā* دنيا ve *hecā* هجا sözcükleri yazma nüshada *dünyede* دنیهده ~ دنیهده ve *heceler* هجلا sözcüklerinde olduğu gibi elif ّ harfi olmaksızın yazıldıkları için bu biçimler esas alınmıştır.
- 5 *Ne* sözcüğüyle yapılan birleşmelerde gerek yazılışta gerek okuyuşta düşen ünlünün yerine *n'ola*, *n'içün*, *n'eyleyeyin*, *n'éder*, *n'olduğum* vb. sözlerde olduğu gibi düz kesme işareti (') kullanılmıştır. Bunun yanında, *düşel'den*, *görmeyel'den*, *vèrel'den*, *èdel'den* ve *olal'dan* sözcüklerinde görüldüğü gibi, asıl biçimleri *düşeliden*,

görmeyeliden, véreliden, édeliden ve olalidan olan sözcüklerde de düşen ünlünün yerine düz kesme işareti (') kullanılmıştır.

6 Yazma nüshada ayrı yazılan ancak ölçü gereği ünlü düşmesiyle *nic'olur, k'eyleyem, n'êtdiyse ve n'ihtimâl* gibi okunan *nice olur, ki eyleyem, ne êtdiyse ve ne ihtimâl* sözlerinin her birinde iki sözcük arasında bu birleşmeyi göstermek amacıyla alt çizgi (_) kullanılmış ve böylelikle bu sözler *nice_olur, ki_eyleyem, ne_êtdiyse ve ne_ihtimâl* diye gösterilmiştir.

7 Bütün özel adlar büyük harfle başlamış ve kendisinden sonra gelen eklerden kıvrımlı kesme imiyle (') ayrılmıştır.

8 El ل takısının kullanıldığı Arapça tamlamaların ve başka türlü birleşmelerin çoğunda el ل takısındaki düşen /e/ ünlüsünün yerine (°) işareti kullanılmış olup /l/ ünsüzünden ya da /l/ ünsüzünün benzeştiği /t/, /s/, /d/, /z/, /r/, /z/, /s/, /ş/, /ş/, /z/, /t/, /z/, /n/ ünsüzlerinden (şemsi harflerden) birinden sonra kısa çizgi (-) kullanılmıştır. Bunlardan farklı olarak *Allāh* الله sözcüğüyle yapılan tamlamalarda ve birleşmelerde kısa çizgi (-) kullanılmamış, bu yüzden *bi'l-lāhi, ḥamdu li'l-lāh, va'l-lāhi* vb. yerine *bi'llāhi, ḥamdu li'llāh, va'llāhi* vb. yazılmıştır.

9 Yazma nüshada *idi, imiş ve ise* ek eylemleri ile *içün ve ile* edatları –ilk hecede yalnızca elif ى harfinin ya da elif ى ile yā ى harfinin düşürülmesi yoluyla– bir önceki sözcükle birleşik yazılmışsa yazıçevrimli metinde de birleşik, yazma nüshada ayrı yazılmışsa yazıçevrimli metinde de ayrı yazılmıştır. *Dīvān*'ın yazıldığı dönemlerde henüz ek biçiminde kalıplaşmamış olan *durur* (> +*DUr*) درر sözcüğü ile soru edatı *mI* ise yazma nüshada kendisinden önceki sözcükle birleşik yazılmış olmakla birlikte yazıçevrimli metinde ayrı yazılmıştır. Birkaç yerde kendisinden önceki bitişik yazılan ve 'dahi' anlamına gelen *dA* ٥ bağlacı ile bu bağlacın kökeni

olup yalnızca bir örnekte kendisinden önceki sözcüğe bitişik yazılan *dahı* (< *tağı*) sözcüğü yazıçevrimli metinde ayrı yazılmıştır.

10 Arapçada muzā'af مضاعف denen, ikinci ve üçüncü kök harfi aynı cinsten olan sözcükler ölçü gereği kimi zaman şeddeli kimi zaman şeddesiz okunmuştur. Ölçü bakımından herhangi bir fark oluşmuyorsa Türkçe okunuşa uygun olarak şeddesiz okunmuştur: *dür* در 'inci' < Ar. *durr* درّ, *hağ~Hağ* حق < Ar. *hađđ* حَقّ, *sem* سم 'zehir' < Ar. *semm* سَمّ.

11 Kimi Farsça sözcüklerde hā خ ile elif ا harfleri arasında olan ve hiç okunmayan vāv-ı ma'düle harfleri v biçiminde (*bed-h^vāh* بدخواه, *h^vāb* خواب, *h^vāce* خواجه, *h^vān* خوان, *h^vān-h^vārelik* خونخوار ملك) gösterilmiştir.

12 Yazma nüshada yanlış yazılmış olan sözcükler yazıçevrimli metinde düzeltilmiş ve yazma nüshadaki yanlış yazılış da dipnot olarak gösterilmiştir. Yazma nüshada pek çok harfin noktaları unutulduğu için bu harflerle ilgili herhangi bir dipnot verilmemiş ve harfler olması gereken biçimiyle okunmuştur.

13 Yazma nüshada Arapça kökenli *āide* عائده, *cā'il* جائل, *dā'im* دائم, *fā'ide* فائده, *hā'il* حائل, *kā'il* كائل, *kā'im* قائم ve *melā'ik* ملائك sözcüklerinde söz içinde hemze ء yerine yā ي harfi yazılmış olduğundan ötürü bu sözcükler –yazma nüshaya sadık kalınarak– *āyide*, *cāyil*, *dāyim*, *fāyide*, *hāyil*, *kāyil*, *kāyim* ve *melāyik* biçimlerinde yazılmıştır.

14 Yazma nüshada unutulduğu için eksik olan harfler, heceler ya da sözcükler köşeli ayraç ([]) içinde verilmiştir.

15 Kimi sözcüklerde aruz kalıbının da etkisiyle ünlü türemeleri görülmektedir. G 207/3'te, Mü 3/4'te ve K 7/6'da *akl* عقل sözcüğünün *akal*; G 166/2'de *fikr* فكر sözcüğünün *fikir*; G 151/1'de *hayf* حيف sözcüğünün *hayıf*; K 9/13'te *Hüseyn* حسين sözcüğünün *Hüseyin*; G 94/4'te ve G 127/5'te *hüsn* حسن sözcüğünün *hüsün*; G 166/5'te *kısr* قشر sözcüğünün *kışır*; K 3/6'da *luflar* لطفلر sözcüğünün *lufluflar*; G

9/3'te, G 166/5'te, Mü 2/3'te, K 5/3'te ve K 5/8'de *Mışr* مصر sözcüğünün *Mıŝır*; G 16/3'te, G 21/2'de ve G 63/2'de *serv* سرو sözcüğünün *seriv*; Mü 2/3'te *zulmdan* ظلمدن sözcüğünün *zulumdan* ve K 9/17'de ise *zulmdur* ظلمدر sözcüğünün *zulumdur* biçiminde okunması gerekmektedir. Bu sözcükler –türeyen ünlüler ayraç (()) içine alınmak yoluyla– *ak(i)l*, *fik(i)r*, *hay(i)f*, *Hüsey(i)n*, *hüs(ü)n*, *kıŝ(i)r*, *luŝ(u)flar*, *Mış(i)r*, *ser(i)v*, *zul(u)mdan* ve *zul(u)mdur* biçimlerinde gösterilmiştir.

16 +(y)I belirtme durumu ekinin +yi biçiminde eklendiği kimi sözcüklerde bu ek –*kişiyi* كشيء, *sākīyi* ساقيء, *ŝāhidī'yi* شاهيديء vb. sözcüklerde olduğu gibi– Farsça izafe kesresi biçiminde yazılmıştır. Bu gibi durumlarda, yazılmayan /y/ ünsüzü yazıçevrimli metinde köşeli ayraç ([]) içinde (*kişi[y]i*, *sākī[y]i*, *ŝāhidī'[y]i* vb. biçimlerde) verilmiştir.

17 Son sesi /a/ ya da /e/ olup hā ◦ harfiyle biten birtakım Arapça veya Farsça sözcüklerin iyelik eki ya da yönelme durumu eki aldığı kimi yerlerde bu hā ◦ harfi yazılmamıştır. Bu gibi durumlarda, yazıçevrimli metinde /a/ ve /e/ ünlüleri köşeli ayraç ([]) içinde (*nāl[e]m*, *ğuş[a]m* vb. biçimlerde) verilmiştir. G 35/1'de كركه diye yazılan *gerçi ki* ile G 205/2'de اكرچكم diye yazılan *egerçi kim* sözlerinde ise /i/ ünlüsü köşeli ayraç ([]) içinde verilmiştir.

18 *Dīvān* boyunca *okı-* ve *yüri-* eylemleri ile bu eylemlerden türeyen başka eylemlerin ikinci ünlülerinin düz ya da yuvarlak okunması konusunda özel bir yöntem izlenmiştir: Bu eylemler ile türevleri özellikle yā harfiyle اوقى ve يوري biçimlerini içermek suretiyle yazılmışsa düz ünlüyle *okı-* ve *yüri-*, özellikle vāv harfiyle اوقو ve يورو biçimlerini içermek suretiyle yazılmışsa yuvarlak ünlüyle *oku-* ve *yürü-* okunmuştur. Bu eylemlerden türemiş sözcüklerde ikinci hecede herhangi bir ünlü yoksa da –sözcüklerin dağılımı incelendiğinde görülen yuvarlak ünlü eğilimi göz önünde bulundurularak– yuvarlak ünlüyle *oku-* ve *yürü-* okunmuştur.

19 Doğru okuyuştan şüphe edilen sözcüklerden sonra köşeli ayraç içinde soru işareti ([?]) kullanılmıştır. İstinsah sırasında atlandığı düşünülen beyitlerin yerine ise köşeli ayraç içinde dokuz nokta ([.....]) kullanılmıştır. Numarası tespit edilemeyen beyitler için beyit numarası yerine üç kısa çizgi (---) kullanılmıştır.

4.2 Kullanılan yazıçevrim sistemi

Tablo 2. Yazıçevrim tablosu

آ	a, ā	ش	ş
ا	a, ā, e, è, ı, i, u, ü	ص	ş
ايـ	è, ı, i, ī	ض	đ, ž
او	o, ö, u, ü	ط	ţ
بـ	b, p	ظ	z
بـ	p	ع	°
تـ	t	غ	ğ
ثـ	ṯ	ف	f
جـ	c, ç	ق	ķ
چـ	ç	كـ	k, g, ŋ
حـ	ḥ	كـ	ŋ
خـ	ḫ	لـ	l
دـ	d	مـ	m
ذـ	z	نـ	n
رـ	r	و	v; o, ö, u, ū, ü
زـ	z	هـ	h; a, e, i
ژـ	j	يـ	y; è, ı, i, ī
سـ	s	ء	°, -1, -i, +[y]i

4.3 Yazıçevrimli metin

[1b] Dīvān-ı Şāhidī Beg *sellemehu'llāhu*²⁷

GAZELLER

Ḥarfū'l-Elif

1

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 *Elā yā eyyuhe's-sāķī edir ke'sen ve nāvilhā*²⁸
Anı nūş eyleyenler şerr [ü] ḥaķķı fehm éder bil ha
- 2 Ḥarābāt erlerinüñ n'ola düşsek ayağına biz
Ki anlaruñ yanında ḥall olur zīrā ki müşkil ha
- 3 Erişen ehl-i diller ḥıdmetini ihtiyār eyle
Be şūfī 'aķluñı başuña devşür olma cāhil ha
- 4 'Abeş²⁹ yère 'ömür ḥarc eyleme gezme varup siñ siñ
Érişmez vuşlat-ı dil-dāra kimse yoğise çil ha
- 5 Cünün el vèrdi cānā dađa düşmem yègdür èrkenden
Ṭaķarlar gerdenüme zülfüñ ucından selāsil ha

²⁷ Ar. *sellemehu'llāhu* سَلَّمَهُ اللهُ 'Allah ona esenlik/selamet versin.'

²⁸ Ar. *Elā yā eyyuhe's-sāķī edir ke'sen ve nāvilhā* أَلَا يَا أَيُّهَا السَّاقِي أَدِرْ كَأَسَا وَ نَاوَلْهَا 'Ey saki! Kadehi dolaştır ve sun.'

²⁹ Yazma nüshada yanlış olarak *'abes* عَبَس yazılmıştır.

6 Anuñcün ehl-i dünyā cem'ine ikdām-ı tām eyler

Görürler kim kara gözlüler ağ aqçaya māyil ha

7 Eger bilmek dilerseñ Şāhidī keyfiyyet-i ıışkı

Şaķın pīr-i muğānuñ hıdmetinde olma kāhil ha

[2a]

2

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Hem-dem etmiş tā ezel Hāķ nāle vü āhı baņa

Çekdürür sūz-ı dilümden her seher-gāhı baņa

2 Şöyle naķş olmuş hayāl-i kaşuñ ey meh 'aynuma

Nīl-i eşküm cūşa gelse görünür māhı baņa

3 Tekye-i ııřķ içre etdüm çün gedālik ihtiyār

Er degüldür zıkr edenler milket-i şāhı baņa

4 Bu tarīķ-i Gül-şenī'de mürşid-i kāmīl olup

Gösteren şimdi Hayālī-zāde'dür rāhı baņa

5 Sālikem pākem yolumda evliyā ey Şāhidī

'Ālem-i bāııdan eyler terbiyet gāhı baņa

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Mürde-dil şerbet-i la^clünle olupdur ihyā
Dem-i ʿĪsā'sın eyā rūḥ-ı muşavver gūyā
- 2 Olmasun mı saçun ey dost perīşān-ḥāṭır
Göz kararup düşer üstine anuḡ bād-ı şabā
- 3 Bildi baş egmedüğüm bu zen-i gerdūna bugün
Āferīn okudı ben ʿāşıkā bir merd-i Ḥudā
- 4 Gördiler şi^crüme meyl eyledi erbāb-ı hüner
Okuyup yazmağa başladı cemī^c-i zurefā
- 5 Göklere érdi şadā-yı suḡanum Şāhidiyā
Eşidüp cümle melek eyledi taḡsīn baḡa

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fe^cülün

- 1 Sen āfet-i devrāna gönül véreli cānā
ʿİşķile olursam n'ola ben ʿāleme rüsvā

- 2 Dil zülfüne tolaşduğıçün durmayup artar
Ey Leylî-şifat Kays gibi başdağı sevdā
- 3 Gör hār-ı gamuñ n'eyledi bu bülbül-i zāra
Gül gibi kulağ tut beri ey gonçe-i ra°nā
- [2b] 4 Ceng eyledüğüm gördi sitār[e]mle eyā meh
Göz dikdi benüm seyrüme dün gece Şüreyyā
- 5 Yāruñ ayağın öpmege ey Şāhidī bir gün
El vērmedi devrān başa hayfā³⁰ vü dirīgā

5

mefā°lün mefā°lün mefā°lün mefā°lün

- 1 Kıyāmetden eşer var kāmētünđe ey kad-i bālā
Bugün anı temāşā eyleyen çekmez ğam-ı ferdā
- 2 Kadem başdum reh-i °uzlet tutup °ālemden el çekdüm
Gelüpdür göñlüme bu devlet-i dünyādan istignā
- 3 Ne bilsün kāmilüñ kadrini cāhil anlamaz nesne
Seçer mi kudret-i Hakk'ı görür mi ehli nā-bīnā

³⁰ Yazma nüshada yanlış olarak *hayfā* خيفا yazılmıştır.

- 4 Erāzilden³¹ biri ednāya baş egmez geçer gönülüm
Bugün sulţān-ı ııık olan gedānuđ biriyin cānā
- 5 Gözümi rüy-ı düşmen görmeden ey Şāhidī yumdum
Hudā hağkıyçün  aynumda degüldür niçe biğ a dā

6

fā ilātün fā ilātün fā ilātün fā ilün

- 1 Cān u dil derd [ü] ğam-ı dil-dāra oldı mübtelā
Gün-be-gün artur anı luţf eyle ey Bārī Hudā
- 2 Dürme  ömrüm defterini  ömr-i Nūh erzānī kıł
Çekeyin Eyyüb-veş yoluğda biğ dürlü belā
- 3 Gūşe-i miĥnetde tenhā Őanmađuz ben  āıııkı
Gözlerümden muttaııl gitmez ĥayāl-i dil-rübā
- 4 Derd-i  ıık-ı yāriile sen ĥātırıuđ ĥoı Őut dēyü
Gūıuma hātifden  riııdi mübārek bir Őadā
- 5 Bī-mecāl ü bī-meded yatur Şikeste Şāhidī
Bir du ā eyleğ unutmağ anı yārān-ı Őafā

³¹ Yazma nüshada yanlıı olarak *erāzilden* ارادلدن yazılmııtır.

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Derdine düşüp bir güzelün olayın ifşâ
Ben dağı neler çekdiğümi anlaya dünyâ
- 2 Şol Yūsuf-ı Ken'ân'ı sevüp cān u gönülden
Fāş olmadı mı işkile 'ālemde Züleyhâ
- 3 Def'-i ğam olup işret-i şādī olur āhir
Meydāna girüp devr edicek bāde-i hamrâ
- 4 Ben yārum ile iş-ı müdām eyledüğümce
Ölsün göreyin cān vērüben kahr ile a'dā
- 5 Vāz geldi güzel sevmeden el çekdi demişler
Bi'llāhi ne sözdür bu söz ey Şāhidī hāşā

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mihr ü mäh-ı evc-i rif'atsın yüzün işyd-ı şafâ
Görünür baksam cemālün üzre nūr-ı Muşafâ

- 2 Āf-tāb-ı ʿālem-ārā ayagıñ toprağına
Yüz sürüp mihr ü maḥabbet gösterür şubḥ u mesā
- 3 Devletüñ pāyende vü ʿömrüñ mezīd olsun mezīd
Dār-ı dünyāda felek dönsün murāduñca şehā
- 4 İsterem Bārī Teʿālā üstümüzden ırmasun
Sāye-i luḥfuñ senüñ hergiz cihānda ey hümā
- 5 İltifātuñla n'ola ʿizzet bulursa Şāhidī
Ḥāk-i pāyuñdur aña tāk-ı saʿādet ser-verā

9

feʿilātün (fāʿilātün) mefāʿilün feʿilün (faʿlün)

- 1 Ey sehā kāmı Ḥāzret-i Paşa
Kerem [ü] luḥfuñ oldı ḥalka ʿaḫā
- 2 Pād-şāhuñ vezīrisin el-ḥāk
Şadr-ı ʿizzet saña revā vü sezā
- 3 Kırtarup ey ʿazīz-i mülk-i Mış(ı)r
Yūsuf-ı cāmı çāh-ı ğamda kıoma
- 4 N'ola eyyām-ı devletüñde senüñ

Behr-mend olsa her ğarīb ü gedā

5 Çok zamāndur bilün̄de sultānum
[3b] Kalmışam bī-kes ü zelīl³² ü fenā

6 Beni kırtar mürüvvet eyle bugün
Édeyin tā ölünce ħayr-du^{cā}

7 Kaldı ayakda řāhidī-i ħaķır
Dest-ġır ol aņa be-ħaķķ-ı Ĥudā

10

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

1 Bařlayalum cān u dilden édelüm medħ ü řenā
Çünki ol merdānenün ġ meddāħıyuz řubħ u mesā

2 Merd-i meydāndur bugün Rüstem-şıfat ol nev-civān
Adı bellü niçe er başın kesüp étdi hebā

3 At u fil ü kergedānile aņa karşı duran
Ĥāke yüz urup éder āħır dil ü cānın fidā

³² Yazma nüshada yanlış olarak *zelil* زليل yazılmıştır.

- 4 Bir dahı aqrānı gelmez  aleme ol ser-ver n
Ol  ec at  ahibi ehl-i h ner merd-i H d 
- 5 Gerden-i a d ya u rasun g reyin  ahid 
Tigin  ry n eyled k e k sım-ı la lin kab 

H rfu l-B 

11

mef  l n mef  l n fe  l n

- 1 Alı madı o meh-r yile kevkeb
Nice  rmes n  hum g ge her  eb
- 2 Cem li Ka be'sini g rmeyel'den
G j lde k lmadı gitdi  af  hep
- 3 Ra ıb-i bed-li alar  d p ifs d
Sen nle k ldılar m -beyn m z  ep
- 4  Aliyy l-Murta  'nun h rmetine
H seyin' mden beni ayırma y  Rab
- 5 Vi  l-i y rdan ey  ahid  sen
 m d n kesme All h v re yap yap

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Döne döne nār-ı ıŝkuñla ciger oldı kebāb
Sākiyā bezm-i maḥabbetde gözüm yaşı ŝarāb
- 2 Sen meh-i tābānumuñ rüşen cemālin görmege
Géceler ki gelmez oldı ŝubḥa dek gözüme ḥ^vāb
- 3 Genc-i ḥüsnüñ üzre cānā ejdehā-yı zülfüñi
Göreliden bu dil-i vīrānumuz oldı ḥarāb
- 4 Ḥāk-i pāyuñ tütüyā érmezden öñdin dīdeme
Korḳarın bād-ı ecel eyler beni āḥir türāb

Ḥarfu^t-Tā

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fe^cülün

- 1 La^clün baña bir büse vère n'ola mürüvvet
Bi^cllāhi eyā gonçe-dehen cānuma minnet
- 2 Dil-teşne görüp ḥastesini geldi ṭabībüm
şundı lebin ağızuma içürdi baña şerbet

- 3 Yüz vèrme meded hançer-i müjgānuña her dem
Kānuma girüp öldürür ey gözleri āfet
- 4 Gitmez kul olup ay u güneş hīç kapuñdan
Bekler eşigün begcegizüm kār be-nevbet
- 5 Gönderdün atup ğamz[e]ñ oқın cānuma yètdi
Luţf ètdün eyā қаşı kemān bāz[ū]ña kuvvet
- 6 Alduñ yanuña uydurup aġyārı gezersin
Ululaduñ ol ite èdüp izzet [ü] hürmet
- 7 Tenhā düşürüp meclisi emdüñ leb-i yārı
Vaʿllāhi saña çıkdı yine Şāhidī şöhet

[4b]

14

fe^{ci}lātün (fā^{ci}lātün) fe^{ci}lātün fe^{ci}lātün fe^{ci}lün (fa^{ci}lün)

- 1 Bir şadā érđi kulaġuma benüm rüz-ı elest
Dèdiler bezm-i fenāda olı gör bāde-perest
- 2 ʿAқlını devşüremez başına tā haşre degin
Mey-i ʿışkile eyā pīr-i muġān olan mest

- 3 Yār-ı āyīne-şifat yüz vèrelı aġyāra
Oldı mirˆāt-ı Sikender gibi bu alb Şikest
- 4 Ehl-i ıŐkuŋ dilerem adri bülend olduça
Göreyin ola raıbün daı dāyim yeri pest
- 5 Cām-ı mey gibi leb-i sākı[y]i öp Őāhidiyā
Merabā eyle olup anuŋile dest-be-dest

15

mefāˆilün mefāˆilün mefāˆilün mefāˆilün

- 1 Müyesser olmadı çünkim baa ol yārile Őobet
Őarāb-ı ğamdur içdüġüm yèdüġüm derdile minet
- 2 Dilā çün ol meh-i nā-mihr-bānumdan cüdā düşdüm
Helāk etti beni bir yaa asret bir yaa furat
- 3 Esirger kimse yok mı ben fairi dār-ı dünyāda
Felek bu deŋlü cevr eyler bugün yārise bī-Őefat
- 4 Gelüp görmeyeli ben astesini ol abıb-i cān
Ölüm addine vardum bulmadum hem bir nefes Őıat

- 5 Egerçi Şāhidī dūnyā-yı fānīden gidersem de
Hele bir pād-şāhuḡ ʿışkı ile éderin rıḫlet

16

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Zūlf-i dil-dāra dolaşdı oldı dil sevdā-perest
Gün-be-gün ḫālüm perīşān olmada ḫātır şikest
- 2 Şanma esrār-ı ğam-ı dūnyāyile ḫayrān beni
Dostum mey-gün lebūḡ fikriyle oldum ḫan mest
- [5a] 3 Ḳaddine maġrūr olup eydūḡ şalınmasun ser(i)v
Ḳāmet-i bālā-yı cānānum yanında ḫadri pest
- 4 Çıḳdum ayakdan düşüp pāyına ben pūyān olup
Çāre ne erişmedi şol dāmen-i dil-dāra dest
- 5 Gāḫ ḫandān u gehī giryānuz ʿışk-ı yārile
Bu muḫadder[dür³³] bize ey Şāhidī rüz-ı elest

17

mefāʿilün mefāʿilün feʿülün

³³ Burada bir hecelik eksiklik vardır. Eksik hece tarafımızdan doldurulmuştur.

- 1 Olur ʿāşık-lar elbetde melāmet
Çekerler ʿışk-ı yār için nedāmet
- 2 Öleyin ben eşiginde o yāruḡ
Ṭabībā sen yūri şağ u selāmet
- 3 Bugün yarın dēyü ferdāya şalma
Terahḡhum eyle öldüm hey kıyāmet
- 4 Kucarlar tāze maḡbūbı be-her-ḡāl
Bizüm yerlerde budur şimdi ʿādet
- 5 Lebūḡden Şāhidī bir būse ister
Aḡa iḡsānlar eyle kıl ʿināyet

18

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Kerem kıl ben faḡīre eyle sulṭānum ʿaṭā ḡıdmet
Züḡürtlük cāna kār ét-di baḡa ḡāyet sezā ḡıdmet
- 2 Ümīdüm bu ki hergiz étmeyem ḡıdmetde taḡşīrāt
Buyur tek pād-şāhum luṭf u iḡsān ét baḡa ḡıd[met]

- 3 Dem-ā-dem hı̇dmetün̄de olan āḣir ber-murād oldı
Murādumdur be-ġāyet emr olursa bir yaņa hı̇dmet
- 4 Êşigün̄ hı̇dmetini eyleyenler devlete êrdi
Ziḣi devlet sa°ādet her kim eylerse saņa hı̇dmet
- 5 K̇apusı hı̇dmetin ey Şāhiḋi elden k̇oma hergiz
Kişiyi devlete êrgürmez ammā dāyimā hı̇dmet

[5b]

Harfu°ş-Şā

19

mefā°lün mefā°lün mefā°lün mefā°lün

- 1 Firākun̄dur hemīşe ey perī nālānuma bā°iş
Şeb-i hicrün̄ degül mi her seher efġānuma bā°iş
- 2 Senün̄ d[ā]mānuņa toz k̇onmamaġiçün durur dāyim
Nigārā kirpigüm cā-rüb olup giryānuma bā°iş
- 3 Cefā vü cevri le ben k̇uluñ öldürdün̄ helāk êtdün̄
Neden bu deñlü żulm êtmek °aceb sulţānuma bā°iş
- 4 Êdersin k̇atlıme k̇aşd ey gözi ḣüṅi benüm her dem
Girürsin bī-tekellüf n'oldı bilsem k̇anuma bā°iş

- 5 Serir-i nazma geçdüm pād-şāh-ı mülk-i tab° oldum
Budur akrānum içre Şāhidī °unvānuma bā°ış

Harfu'l-Cīm

20

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

- 1 Āstānuḡda raḡīb-i bedle alışmaz mizāc
Eylesün mi bir kişi andan segiyle imtizāc
- 2 Naḡd-i ḡalbüm aldı elden ḡaşılı ey sīm-ten
Nice kāfirdür alur zülfün müsülmāndan ḡarāc
- 3 Uyuma her yerde ḡāzır gör ḡudā'yı zāhidā
Ġāfil olma gün bugündür rāh-ı ḡaḡ'da gözün aç
- 4 Cān vereyin tek baḡa dermānı aḡma ey ḡabīb
Şol marīz-i °ışḡ olan ister mi derdine °ilāc
- 5 Ruḡlarından reng alup yāruḡ lebinden ter düşer
Şā°ir olanlar olur ey Şāhidī nāzük-mizāc

21

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

- 1 Mihrüñi  tmek  ad -y1 bilmeze ikr r g c
Emr je r m olduğum zikr eylesem ink r g c
- [6a] 2 B g-1 dehr içinde  add ñ g ricek c n  ser(i)v
H yret alur durduğı y rde aŗa ref r g c
- 3 R h-1  ıřkuŗ varılmaz yolda raķ b-i h r  alur
B r-1 mihr ñ g c gel r ol misk[ ]ne her b r g c
- 4 Eylemez bey  [ ] şir  bizden  aar mey-h nede
S kiy  ol muğ-be[e]yle eylemek b z r g c
- 5 ş hid  h kk  ki el yud  h y tından bug n
ek ayaėuŗ ey tab b  sen daŗı t m r g c

22

mef l  f il t  mef il  f il n

- 1 Ey Y suf-1 zam ne y z nden niķ buŗ a
 aldur  az z baŗuŗ i n ol hi buŗ a
- 2 G l ruŗlaruŗı³⁴ t rra-i tarr ruŗ  rtmes n
Ref   t seħ b-1 zulmeti şol  f-t buŗ a

³⁴ Yazma n shada *ruŗlaruŗı* ر ړړېكې yazılmıştır.

- 3 Aldı ħumār-ı ğam beni ey pīr-i mey-kede
Def[°]ine çāre kı1 der-i devlet-me[°]ābuġ aç
- 4 Sākī demidür uyuma al ayaġı ele
Birkaç kadeh ŧarāb-ı ŧabūhile ħ^vābuġ aç
- 5 Yatur ölümlü derdüjile ħaste ŧāhidī
Gel Yāsīn okı üstine³⁵ cānā kitābuġ aç

Ĥarfı[°]l-Ĥā

23

mefā[°]ilün fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün (fa[°]lün)

- 1 ŧafā-yı bāde baġıŧlar dilā bu mürdeye rūĥ
Dem-ā-dem elde pür olursa ger ayaġ-ı ŧabūĥ
- 2 ŧarāb-ı nābuġ eger alayidi lezzetini
Éderdi bir kadeĥ içmekle terk-i tevbe naŧūĥ
- [6b] 3 Ki kırtarup beni tūfān-ı ğamdan étmege ŧād
Biĥār-ı ıŧkuġ içinde dil oldu keŧtī-i Nūĥ
- 4 Yüzün sür eşigi taŧına yalvar aġa ğöġül
Üŧenme eyle niyāzuġ ki bāb-ı ĥaĥ meftūĥ

³⁵ Yazma nüshada *üstüne* اوستونه yazılmıştır.

- 5 O yāra n'eyleyeyin kim cefāsı tīginden
Çoğaldı Şāhidiyā şimdi sīneler mecrūh

Ḥarfu'l-Ḥā

24

mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Büyüdükçe 'aceb hūb oldu Ferruḥ
Ne zībā vü ne maḥbūb oldu Ferruḥ
- 2 Aḡa ḡālib geçer hep ḡalk-ı 'ālem
Severler ḡayli maḡlūb oldu Ferruḥ
- 3 Kaşı vü gözi göñlüm eyler ifsād
Meger fitne vü āşūb oldu Ferruḥ
- 4 Güzel[l]endikçe artar iltifātı
Bugün şehri içre merḡūb oldu Ferruḥ
- 5 Şorarsaḡ Şāhidī vaşfindan anuḡ
Be-ḡāyet hūb u maḥbūb oldu Ferruḥ³⁶

Ḥarfu'd-Dāl

³⁶ Bu beyit, yazma nüshanın genel nestalik yazısından farklı olarak –büyük olasılıkla sonradan– yazılmıştır.

mefāʿilün mefāʿilün feʿülün

- 1 °Aceb zībā güzeldür Şāh Muḥammed
 K̄arār êtmiş yüzinde nūr-ı Aḥmed
- 2 Yüzüme gülse şol gonçe-dehānum
 Açılır bāğ-ı ḥüsni içre bir verd
- 3 N'ola ben bendelerden °add olunsam
 Aḡa k̄ul geçinenler şimdi bī-ḡad
- 4 Güzellik mülkinüḡ sultānidur ol
 Melāḡat mışrı içre oldu sermed
- [7a] 5 Devāsız derde düşdüḡ dil vèrel'den
 Aḡa °āşık olan olur mı bī-derd
- 6 Vefā eyyāmıdur ol ḡūba söyleḡ
 Cefā sengiyle yapmasun iḡen sed
- 7 K̄apusı k̄ulluḡından ben gedāyı
 Umaram êtmeye ey Şāhidī red

mefāʿilün mefāʿilün feʿülün

- 1 Benüm ey gözleri mestānum Aḥmed
Mey-i gül-gün lebüñdür cānum Aḥmed
- 2 Yañağuş bir gül-i aḥmer degül mi
Dehānı gönçe-i ḥandānum Aḥmed
- 3 Dil-i āşüfeme raḥm eyle bir dem
Benüm rūḥum benüm imānum Aḥmed
- 4 Maḥallüñden yaña ʿazm étđi göñlüm
Meger küyuş durur seyrānum Aḥmed
- 5 Kuluşdur Şāhidī miskīn қапуñda
Terahḥum eyle gel sultānum Aḥmed

mefāʿilün mefāʿilün feʿülün

- 1 Ḥabībüm nūr-ı dīd[e]mdür Muḥammed
Bi-ḥaḳḳın Kaʿbe kıbl[e]mdür Muḥammed

- 2 Oñulmaz yüregümün yarasına
Şarılır tāze merhemdür Muḥammed
- 3 Lebin öpdükçe baña cān bağışlar
Heme maḳbül-i ʿālemdür Muḥammed
- [7b] 4 Bu ḥüsn-i ḥulķile ḥaḳḳā ki şimdi
Heme maḳbül-i ʿālemdür Muḥammed³⁷
- 5 Bugün ey Şāhidī minnet Ḥudā’ya
Dün ü gün baña maḥremdür Muḥammed

Ve lehu

28

feʿilātün (fāʿilātün) feʿilātün feʿilün (faʿlün)

- 1 Beni unutmadı yār eyledi yād
Dil-i ğam-gīnūmi kıldı hem şād
- 2 Gördiler baña vefā eyledüğün
Hep helāk oldu ḥabībüm³⁸ ḥussād
- 3 Ḳad-i bālāñile ey serv-i ḥirām
Bāğ-ı dehr içre çıkışmaz şimşād

³⁷ Bir önceki beytin ikinci dizesi, dalgınlıkla buraya da yazılmış olmalıdır.

³⁸ Yazma nüshada yanlış olarak *ḥabībüm* ḥabībüm yazılmıştır.

4 Dile cevr eyle dile mihr eyle
Bu göñül saña muṭī° u münkād

5 Şan°at-1 °ışkı eletedüm başa
Şāhidī şimdi ben oldum üstād

29

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

1 Olmağ için bir kadeḥ meyle cihānda ber-murād
Bi°z-zarūrī eyledüm pīr-i muğāna inkıyād

2 Müşterī ola umarın ol meh-i nā-mihr-bān
Ben kılını³⁹ eyleñüz bāzār-1 °ışk içre mezād

3 *Ḥamdu li°llāh*⁴⁰ sevdüğüm ma°küle kâyildür benim
Vaşlını étsem recā bir dem eger étmez °inād

4 Yazayın dendānı vaşfinda müselsel şi°rümü
İştihādı nazm-1 gevher-bārumuñ olsun ziyād

[8a] 5 Bu °acüz-1 dehre baş egme şaķın ey Şāhidī
Dut meşeldür er [ö]lür kalur soñ[ın]da eyü ad

³⁹ Yazma nüshada *kuluni* قولوني yazılmıştır.

⁴⁰ Ar. *ḥamdu li°llāhi* حَمْدُ لِلّٰهِ ‘Allah’a hamdolsun.’

Harfu'r-Rā

30

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Libās-ı faħrum ey zāhid benüm bu köhne şālümdür
Dağı cismümde dāğ-ı tāzeler māl ü menālümdür
- 2 Reh-i ıışkuında ğuşş[a]m eksük olmaz ey kamer-ıal'at
Dil-i maħzūnumuğ eglencesi dāyim melālümdür
- 3 Düşüp sevdāsına sevmiş dēyü bir zülf-i hoş-būyı
Ĥabībüm söylenen dillerde hep bu kııl ü kıälümdür
- 4 Cemālün muşhafı haķkıyçün olsun gel yetiş cānā
Elif kıaddünji göster baña kim ferħunde-fālümdür
- 5 Yabandan Ĥaķ bilür ey Şāhidī hiç almadum nesne
Kamu ebyāt [u] eş'arum ki vardur ĥasb-i ĥālümdür

31

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mest olup ol muğ-beçe ağıyāriile sāğar çeker
Şivesindendür ki destinde anı egler çeker

- 2 Görmesün ʿāşıkları aǵyārile mey içdügin
Her biri ƣan aǵlayup ǵamlar yudar semler çeker
- 3 Baña raħm eyle yeter ekdüüm Őehā bār-ı ǵamuŋ
Her ne cevriŋ varise yüklet raƣīb-i ģar çeker
- 4 Tır-i miħnet cānuña geçse ʿaceb mi ey ǵöŋül
Bir ƣaşı ya cevriŋ her laħza bu āker çeker
- 5 Sīnesine Őāhidī her gece ʿüryān eyle[y]üp⁴¹
Bir hilāl-ebrü ƣara gözlü güzel esmer çeker

32⁴²

feʿilātün (fāʿilātün) feʿilātün feʿilātün feʿilün (faʿlün)

- 1 Yine ol sākī-i ǵül-çihre dilā cānuŋdur
Leb-i mey-ǵünümü em derdüŋe dermānuŋdur
- 2 ʿİyş u nüş eyleyecek demleri fevt edemezin
Ĥāşılı Şimdi Őafā seyr-i ǵülistānuŋdur
- 3 Ger Őorarsaŋ dil-i Őürīdeden ey ǵone-dehen

⁴¹ Bu dize yazma nüshada sayfa kenarına yazılmış olup bunun yerinde Şu dize vardır: “Bu ʿacüz-ı dehre baş egme Őaħım ey Őāhidī”

⁴² Bu gazel sayfa kenarına yazılmıştır.

Bāğ-ı kūyuᅇda senüᅇ murğ-ı ᅇoş-elᅇānuᅇdur⁴³

4 Gel dirīğ étme şarāb-ı leb-i la'lüᅇ cānā
Ehl-i diller götüri °āşık-ı mestānuᅇdur

5 Yéme afyün ile bengi gözüᅇ aç Şāhidiyā
Keyf-i dünyā da hemān bāde-i ᅇamrānuᅇdur

[8b]

33

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

1 Egerçi tāb-ı °ışkuᅇla benüm cānā cünūnum var
ᅇarār étdüm ser-i zülfüᅇle bağlandum sükūnum var

2 Şorarsaᅇ ᅇālūmi ᅇālüᅇ ᅇayāliyle eyā meh-rū
Göyünmiş nār-ı °ışkuᅇla niçe dāğ-ı derūnum var

3 Nice seyr-i gülistān étmesün bu °andelīb-i dil
Açılmış gül gibi anda °izāri lāle-gūnum var

4 Nazīre söylesünler şi'rüme erbāb-ı nazma déᅇ
Nazīr olmaz bu mehzūn ᅇab'uma ᅇayli fūnūnum var

⁴³ Yazma nüshada yanlış olarak *ᅇoş-elᅇ'ānuᅇdur* خوش‌الخوانکدر yazılmıştır.

- 5 Sözümlü hatm olmasun mı hayrile ey Şāhidī şimdi
Ṭarīk-i Hāk'da Hātem⁴⁴ gibi haqqā reh-nümünüm var

34

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Bahār érdi eyā gül-çihre şanma kim sükünüm var
Beni bağla ser-i zülfünle yoḥsa pek cününüm var
- 2 Ben öldüm ḥasret-i vaşluḅla şimden gerü çār[e]m ne
Gel °ömrüm ḥāşılı söyleyeyin derd-i derünüm var
- 3 Fenā gül-zārına haq bu ki meylüm kalmadı hergiz
Başa yétmez mi dilde niçe dāğ-ı lāle-günüm var
- 4 Tehī görme beni ḥüsnüḅ kitābın édeli ez-ber
Kemāl ü ma'rifetden şimdi ey ḥ^vāce fününüm [var]
- 5 Ğam-ı ferdāyile korqutmasun ben °āşıkı vā'iz
Benüm Aḥmed gibi ey Şāhidī bir reh-nümünüm var

35⁴⁵

fe'ılātün (fā'ılātün) fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün (fa'ılün)

⁴⁴ Yazma nüshada yanlış olarak *Hātem* خاتم yazılmıştır.

⁴⁵ Bu gazel sayfa kenarına yazılmıştır.

- 1 Meclis-i meyde adeh ger[i] ki rindāne⁴⁶ dōner
Bādenūñ rengi yüzine uruban ana dōner
- 2 Her gece dolanurın kūyına ol māh-veşūñ
Şem[°]ūñ etrāfını şan şevķile pervāne dōner
- 3 Mest şanma beni ey gözlerümūñ nūrı şakın
Meyl eden leblerūñ esrārına hayrāna [dōner]
- 4 Vuşlat el vèrmiş iken eyle şafāsın yāruñ
Bu felekdür dem olur āhiri hicrāna [dōner]
- 5 O yalın yüzlüyi gördükçe gözüm Şāhidiyā
Tutuşur ıışķile dil āteş-i sūzāna dōner

36

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

- 1 °Aklumuz her lahza bir mihr-i cihān-ārādudur
Anuñiçün göñlümüz gün gibi şāf u sādedür
- [9a] 2 °İşķ-ı Şīrīn ile çün Ferhād düşmiş dağlara
Biz dañı ol yolu dutduk meylümüz üstādudur

⁴⁶ Bu sözcüğün رندانه biçiminde yazılmış olması, ‘rintlere’ anlamındaki *rindāna* رندانه sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

- 3 Öpdüğümce dāmenin başum düşer ayağına
Raḥm kılsun merdüm-i dīd[e]m ḳatı üftādedür
- 4 Şüretā a°dā bizi ednādan ednā şanmasun
Olmışuz ehle muḳārin ḳadrümüz a°lādadur
- 5 Yemeyüp afyūn u bengi sevmeyüp tiryāḳī[y]i
Şāhidī ey lebleri mey-gūn esīr-i bādedür

37

mefā°lün mefā°lün mefā°lün mefā°lün

- 1 Görenler şīve vü reftāruḳı cānānedür dērler
Şarāb-ı nāz içmişdür ḳatı mestānedür dērler
- 2 Görüp ḳaddüñ nihālin serve teşbīh eyleyenler hep
Seni ey ḳad-ḳıyāmet ḥāşılı bir dānedür dērler
- 3 Şaçuñ zencīrine dīvāne göñlüm bend olalıdan
Yitürmiş kendüyi bilmez özin dīvānedür dērler
- 4 Ferāgum var mey ü maḥbūbdan dērsem inanmazlar
Anı biz bilürüz meyli hemān oğlanadur dērler

- 5 Egerçi Şāhidī ednādan ednādur cihān içre
Velīkin intisābı hāzret-i sulţānadur dērler

38

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dil dilerse yoķ dēmem dil-dāra ğāyet hoş gelür
Yara görse sīnede ol yāra ğāyet hoş gelür
- 2 Cān verürdüm yār eşiginde *fe-emmā*⁴⁷ korķarın
Ben öliceķ ol ķala āġyāra ğāyet hoş gelür
- [9b] 3 Göre gel ben hastenī ey °ömrümün varı yetiş
Şorsalar ger hālīni bīmāra ğāyet hoş gelür
- 4 Şi'r-i sulţāna nazīre söylemek haddüm degül
Nazm-ı pür-süzum velī hünkāra ğāyet hoş gelür
- 5 Naķd-i eşküñ rüy-ı zerdünj Şāhidī göster aņa
Sīm ü zer °arz ediceķ dil-dāra ğāyet hoş gelür

39

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

⁴⁷ Ar. *fe-emmā* فَمَا 'kaldı ki, ancak'

- 1 Tīg-i hicrānuḡ beni bir gūn eyā meh pāreler
Bilmez in ol demde mā-beynūm benūm kim aralar
- 2 Sen cihān mülkinde °ömr-i cāvidān bul ser-verā
Yoluḡa cānlar niṡār etsūn ḡamu bī-ḡāreler
- 3 Bir leṡāfet var cemāl-i bā-kemālūḡde senūḡ
Görmedük āhū[?] ⁴⁸ gibi dērler gören nezzāreler
- 4 °Arz-ı dīdār et ṡalın biḡ nāz u istiḡnāyile
Görmeḡiḡün yüzüḡi cem° oldılar āvāreler
- 5 Ben ḡulın rencīde-ḡāṡır etmemek iḡün bugūn
Ḥūblar ey ṡāhidī sulṡānuma yalvaralar

40

fā°ilātūn fā°ilātūn fā°ilātūn fā°ilūn

- 1 Hicr-i yāri le tenūm pejmürde cān rencīdedür
Leblerin yād eylesem ammā dil ārāmīdedür
- 2 Ölmez in tā ḡaṡre dek bulup ḡayāt-ı cāvidān
ṡerbet-i la°li bu ben bīmāra cān-baḡṡīdedür

⁴⁸ Bu sözcüḡün sonu siliktir.

3 Menzil-i maḳṣūda ʿrdi kūy-ı yāri bekleyüp
Şimdilik üftāde göñlüm bir güzel vādidedür

[.....]⁴⁹

[10a]

41

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[.....]⁵⁰

--- Naḳd-i cān vērse n'ola yāruḡ metā^c-ı vaşlına
Ey göñül ḫaḡ bu ki şayd ʿtmek anı biḡ cān deger

--- Tāze ʿāşık olduḡun bilinsün isterseḡ eger
Ḥasb-i ḫālün söyle dāyim kimseden ʿtme ḫazer

--- Her ḡazel başına dil-ber buse ikrār eyledi
Anuñiçün sözlerüm ey Şāhidī şīrīn ü ter

42

mefʿülü fāʿilātün mefʿülü fāʿilātün

⁴⁹ 9b'den sonra kimi beyitler istinsah sırasında atlandığı için bu yazma nüshada bu gazelin yalnızca ilk üç beyti kalmıştır. Atlama olasılığı daha güçlü görünmektedir. (Bu sayfada reddade yoktur.)

⁵⁰ 10a'dan önce kimi beyitler istinsah sırasında atlandığı için bu yazma nüshada bu gazelin yalnızca son üç beyti kalmıştır. Atlama olasılığı daha güçlü görünmektedir.

- 1 Kaddün nihâli ey gül serv-i revâna beñzer
 Bâğ-ı bahâr-ı hüsniñ bir gül-sitâna beñzer
- 2 Dür dişlerünle cânâ evşâf-ı la'lün eyler
 Medhünde tab^c-ı mevzün gevher-feşâna beñzer
- 3 Göñlümdede fikr-i hâlün şol resme nakş olupdur
 İşk âteşiyle yanmış dâğ-ı nihâna beñzer
- 4 Mülk-i vücûdum içre dil hânesini her dem
 Yağmâ kılan muqarrer ol bî-emâna beñzer
- 5 Feryâdum eşidüp dâr ey Şâhidî o Leylî
 Mecnûn'um eyledügi âh u figâna beñzer

43

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kara bağrum firâkuñ âteşiyle cümle yanıkdur
 Çekilür göklere dūd-ı siyâhum aña tanıkdur
- 2 Bugün Ya^cküb-veş ol Yūsuf-ı gül-çihreden ayru
 İki çeşmümden ağan Nîl-veş dâyim bulanıkdur

- 3 Gel ey şîrîn-zebānum küh-sār-ı ğamda Ferhād'ıñ
Gözinüñ kanlu yaşından şakāyıklar boyanıkdur
- [10b] 4 Raķībā kūyına Nūh'ıñ varılmaz çekme zaħmet kim
Benüm tūfān-ı āhumdan o yollar hep kapanıkdur
- 5 Hābībüm Şāhidī'[y]i hū'āb-ı ğafletde yatur şanma
Géceler şubħa dek fikr-i vişālünle uyanıkdur

44

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Géceler zār u enīnüm benüm ol māh bilür
Şubħa dek çekdüğümü āh-ı⁵¹ seħer-ğāh bilür
- 2 Beydaķ-ı hāl-i ruħı furķatı māt étđi beni
Rūħımı yolına⁵² tarħ eyledüğüm şāh bilür
- 3 Yüz sürüp eşigünje pād-şehüm bay u gedā
Hıdmet-i hāk-i der-i devletünji cāh bilür
- 4 Kimse bilmez yüregüm yaraları şerħ olmaz
Bār-ı ıışķunđa neler çekdüğüm Allāh bilür

⁵¹ Yazma nüshada yanlış olarak *āh u* و آه yazılmıştır.

⁵² Yazma nüshada *yoluna* يولونه yazılmıştır.

- 5 Şöyle mest etti mey-i la'l-i lebün Şāhidī'[y]i
Gāh bilmez yitürür kend'özini gāh bilür

45

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Āstānuş hıdmetiyle her gedā 'izzet bulur
Pād-şāhum bende-i üftādeler rağbet bulur
- 2 'Ālī himmetle bugün her kime eylerseñ nazār
Dünyede mihr-i cihān-ārā gibi şöhret bulur
- 3 Mihr ü meh şubḥ u mesā yüz sürdügiyçün pāyuşa
Ērdi başı göklere ol vechile rif'at bulur
- 4 Eyleyen faqr ile ülfet bulmayan derde devā
Kaşuşa gelse tabībüm devlet ü şıḥḥat bulur

[.....]⁵³

[11a]

46

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

⁵³ 10b'den sonra kimi beyitler istinsah sırasında atlandığı için bu yazma nüshada bu gazelin yalnızca ilk dört beyti kalmıştır. Atlama olasılığı daha güçlü görünmektedir. Bkz. 10b'deki *Şāhidī* reddadesi.

- 1 °Åşık olmışdur dèyü bir hûba şānum söylenür
Halk-ı °ālemde anuñçün dāstānum söylenür
- 2 Kāl ü kıl olmaz dème °ışkuñ yolında⁵⁴ dostum
Tīg-i cevriñle başum kessen zebānum söylenür
- 3 Ol kadar ètdüm ser-i kūyuñda cānā nāleler
Tutdı °ālem yüzini āh u fiğānum söylenür
- 4 Eşk-i çeşmümden duyıldı °ışkuña rām olduğum
Halk içinde durmadan sırr-ı nihānum söylenür
- 5 Şāhidī dil-ħast[e]ye sükker lebin °arz eyleyüp
Tūtī-i güyā-veş ol şır[ī]n-dehānum söylenür

47

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

- 1 Dostum cāzū gözün devrinde bir sāhir mi var
Yā anuñ sihrini ibtāl ètmege māhir mi var
- 2 Eyledi niçe müsülmānı esir-i bend-i ğam
Deyr-i °ālemde bugün zülfün gibi kāfir mi var

⁵⁴ Yazma nüshada *yolunda* يولونده yazılmıştır.

- 3 Nice gizlersin cemālün nūrını ʿuṣṣāḳdan
Gün gibi ancılayın bir zāhir ü bāhir mi var
- 4 Şerḫa şerḫa yaralar kim tīg-i cevruṅden senüṅ
Sīḫ üzre ḫālūme anlar gibi acır mı var
- 5 Durmayup bir gün ḫabībüm vaşf-ı ḫüsnuṅ étmede
Şāhidī-veş ehl-i ṭabʿ içinde bir şāʿir mi [var]

48

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

- 1 Gel gör cemāl-i sākī[y]i kim ḫoş şabīḫdür
Nüş eylemek elinden ayağı melīḫdür
- [11b] 2 Dêrlerdi baṅa ʿıṣṣā düşen sālīm olur mı⁵⁵
Ḥaḳḳā budur ki sözleri cümle şaḫīḫdür
- 3 Gerçek mi saṅa ben ḳuluṅı geçmiş ol raḳīb
Şāhum inanma sözine kizb-i şarīḫdür
- 4 ʿİsā lebini aḡzuma vèrdükçe ol nigār
İḫyā eder bu mürdesini şan Mesīḫ'dür

⁵⁵ Bu dize, ölçüye uymamaktadır.

- 5 Şöhret bulursa şi'ri ile n'ola Şāhidī
Erbāb-ı nazm içinde lisān-ı faşīhdür

49

fe'īlātün (fā'īlātün) fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün (fa'lün)

- 1 Uzanup kākülün ol 'arız-ı gül-būya gelür
Nice kāfir-beçedür oynamağa şuya gelür
- 2 Nağd-i cān vérene māyil olup ol sīm-tenüm
Kuculur tālib olan 'aşıka pehlūya gelür
- 3 Şaçun efsūnını öğrenmege şehrün hūbı
Cem' olup ayık ayık sen gözi cāzūya [gelür]
- 4 Her kaçan leblerün esrārına meyl étse gönül
Şöyle hayrān olurun gözlerüm uyhuya gelür
- 5 Varsam ol māhı eger görmege ey Şāhidī ben
Gösterüp gün yüzini nāzile qarşuya gelür

50

fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

1 Tīgüñe yüz vërme hünîdür qatı ey sîm-ber
Dem-be-dem °aşıkların katline gördüm qaşd eder

2 Hıylı şordum aradum bâğ-ı cihânı geşt edüp
Bulmadum la°lün gibi ey ruhları gül taze ter

[.....]⁵⁶

[12a]

51

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

[.....]⁵⁷

--- Êtmezin ızhâr-ı kudret şî°rile ey Şâhidî
Okudukça iştihâdı nazmuma yârân vërür

52

fe°ilātün (fā°ilātün) fe°ilātün fe°ilātün fe°ilün (fa°lün)

1 Her kaçan hâne-i dilde gelüp ol meh geceler
Gün gibi gözlerüme rüşen olu[r] ol geceler

⁵⁶ 11b'den sonra kimi beyitler istinsah sırasında atlandığı için bu yazma nüshada bu gazelin yalnızca ilk iki beyti kalmıştır. Atlama olasılığı daha güçlü görünmektedir.

⁵⁷ 12a'dan önce kimi beyitler istinsah sırasında atlandığı için bu yazma nüshada bu gazelin yalnızca son beyti kalmıştır. Atlama olasılığı daha güçlü görünmektedir.

- 2 Tıfl-ı dil hüsni kitâbını diler ez-ber ède
Gèce gündüz okumağ kaçdına durmaz heceler
- 3 Dostum dâmenüñ ucına elüm érmez iken
Ne revâdur ki °adûlar seni öpüp kucalar
- 4 Ol şanem bâb-ı cefâyı⁵⁸ °aceb ez-ber kılmış
Aña ta°lîm-i vefâ ètmedi mi hîç h°âceler
- 5 Şol güzeste güzeli anma baña Şâhidiyâ
Yüregüm yağı gözüm nûrıdur ol tâzecerler

53

fâ°ilâtün fâ°ilâtün fâ°ilâtün fâ°ilün

- 1 Ol civânuñ kâkül-i hoş-büyü sünbüller midür
°Ârız [u] ruğ-sârı surh olmış °aceb güller midür
- 2 Hâller kim rüy-ı zîbâsında yèr yèr görünür
Dâne dâne her biri anuñ kıranfüller midür
- 3 Gèce gündüz gül-şen-i küyında bunca nâleler
°Aşık-ı bî-çâreler mi yoğsa bülbüller midür

⁵⁸ Yazma nüshada önceden *vefâyı* وفایي yazılmış iken bunun üzeri çizilmiş ve *cefâyı* جفایي yazılmıştır.

- 4 Yüz sürerler ol şehün düşüp ayağına müdām
İnkıyād étmiş kamu üftādeler kıllar mıdur
- 5 Beklerin ğam yolların ey Şāhidī leyl ü nehār
Yārumuñ geçdügi yollar yoħsa ol yollar mıdur

[12b]

54

mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 Hāķīķat meclis-i 'irfān benümdür
Fütüh-ı nükte-i rindān benümdür
- 2 Nedür bülbül yanumda Şimdi ey gül
Dün ü gün āhile efgān benümdür
- 3 Züleyhā-veş maħabbet 'arz edel'den
Dilā ol Yūsuf-ı Ken'ān benümdür
- 4 Suħan mülkine sulţān olduğumçün
Oķunur Şi'rüm ü dīvān benümdür
- 5 Semend-i ũab'umuñ yüĝrükluĝi var
Bugün ey Şāhidī meydān benümdür

55

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Gülseñ ağzuña⁵⁹ senüñ gonçe-i handān dërler
Beni karşıñda görüp bülbül-i nālān dërler
- 2 Gül-şen içre yine sen kām̄eti bālāyı gören
Görmedük ancılayın serv-i hırāmān dërler
- 3 Nürdur ^carız [u] ruḥ-sāruñ eyā şems-i cihān
Nazar edenler aña mihr-i dıraḥşān dërler
- 4 Seni bu mısr-ı melāḥatda gören ^caşıklar
Dañmaya barmağuña Yūsuf-ı Ken^cān dërler
- 5 Tañ mıdur Şāhidī emdükçe lebüñ bulsa ḥayāt
La^clün añılsa odur çeşme-i ḥayvān dërler

56

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Bezm-i şafāya cem^c oluban gözi alalar
Lāyık mıdur ki alile göñlümüz alalar

⁵⁹ Yazma nüshada *ağzıña* اغزیکه yazılmıştır.

- 2 Mey meclisinde olmaz ise hem-demüm o yār
Kān ağlasun sūrāhī vü dönsün piyāleler
- 3 Nemden⁶⁰ hicāb edüp kızarur her seher dēyü
Gül-goncesine haylice ter düşdi jāleler
- [13a] 4 Öykünmeye figānuma kūyuñda ser-verā
Bülbül hezār şevkile eylerse nāleler
- 5 Dāğ-ı gamile ölür isem Şāhidī eger
Hāk-i mezārum üzre benüm bite lāleler

57

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bu belā-yı ıışk kim cānumda yāhud serdedür
Anuñiçün muttaşıl göñlüm gözüm dil-berdedür
- 2 Söze āğāz etdügümce tūtī-i güyā gibi
°Aqlum u fikrüm hemān ol lebleri sükkerdedür
- 3 °Āşık öldürmegi °ādet etmiş ol hūnī meger
Kanda gitse hışmile gitmez eli hançerdedür

⁶⁰ Bu sözcüğün نمدن biçiminde yazılmış olması, 'yaşıktan, ıslaklıktan' anlamındaki *nemden* نمدن sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

4 İsterin h ak bu ki h attun  eldu in ey l ale-ru 
K al   k il olmaz hele d u men g zine perded r

5  n yo dur her bey z-1 s dede ey  ahidi
H atirum va llahi bi llahi ben m esmerded r

58

f  il t n f  il t n f  il t n f  il n

1 Gel ber  ey dil t r k-i  i ka ins nlik budur
 ah-1  i ka bende ol va llahi sult nlik budur

2 H a ılı mur -1 hev  n   etdi  omr n d nesin
Yele v rme h rmen-i varun S leymanlık budur

3 P yına y z n s r eyle c nu u a a fid 
Ger bil rsen tekye-i  i k i re kurb nlik budur

4 Bir per - anu  sa ı sevd sına d  p yine
 A lu u ya m ya v rd nse per  nlik budur

[13b] 5 H dmete bel ba la bekle  st n-1 y rı kim
 ahidi b b-1 sa adet i re der-b nlik budur

59

mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

- 1 İlahî sen beni yārāna ergus
Göñülden sevgili cānāna ergus
- 2 Koma ben bülbüli furkatla nālān
Esirge ol gül-i handāna ergus
- 3 Kerem kıl bende-i āşüfte-hāli
Efendüm sevdüğüm sulṭāna ergus
- 4 Gözüm Ya'küb-veş giryān olupdur
Beni ol Yūsuf-ı Ken'ān'a ergus
- 5 Olupdur Şāhidī çün haste-hātır
Hudāyā luṭfile dermāna ergus

60

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Muşhaf alup öñine gördüm çün ol cānān okur
Şan Habību'llāh['a] karşı Hazret-i °Osmān okur
- 2 Rūḥ-ı pāk-i Aḥmed'i yād etdi bir şāhib-nefes
Meclis-i °irfāna geldi muttaşıl Kur'ān okur

- 3 Her gèce gökde °Uṭārid tā seher göz yummayup
Ruḥların evrākına bakup ḥaṭ-ı reyḥān oḡur
- 4 Yoklayup kulla[rı]nı yanına cem° etmiş o ṣāh
Mesned-i °izzetde gördüm defter-i °unvān oḡur
- 5 Dutup el üstine dīvānum benüm biḡ nāzile
Nazm-ı gevher-bārumı ol āfet-i devrān oḡur
- 6 Gül-sitān-ı ṭab°umuḡ her verd-i ra°nāsın görüp
Bāḡ-ı dehrüḡ bülbül-i ṣūrīdesi nālān oḡur
- 7 Gūṣe-i ḡamda ne işler Ṣāhidī dersenḡ eger
Senden ayru pād-ṣāhum nāme-i hicrān oḡur

61⁶¹

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

- 1 Bendeler ol ṣāh-ı ḥüsnüḡ pend ü yaşaḡın çeker
Bend-i zülfeynine geh ṣayru vü geh ṣaḡın çeker
- 2 Gördiler baş oynadum meydān-ı °ışḡ içre bugün
Reṣk edüp °āṣıḡları ṣıdkile kulaḡın çeker

⁶¹ Bu gazel sayfa kenarına yazılmıştır.

- 3 Bir güzel şayyād gördüm mähī-i dil şaydına
Cān atup bu Nīl-i eşkümden benüm ağın çeker
- 4 Dēñ civānlar ağzuma vèrsün o şīr[ī]n leblerin
Rām olanlar ʿāşıkına gözinüñ yağın çeker
- 5 Beg midür yoḥsa serīr-i nazma geçmiş Şāhidī
Āl-i ʿOsmān’uñ meger varise sancağın çeker

[14a]

62

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Bülbül-āsā bir gül-i raʿnāya meylüm vardur
Bāğ-ı dehr içre anuñçün işim āh u zārdur
- 2 Ehl-i ʿışkuz ḥāşılı ey zāhid-i nā-dān biz
Sen bizi ḥālī şanursın bizde hikmet vardur
- 3 Ḥʿāb-ı gāfletde beni yatur kıyās eyler ḥasūd
Géceler tā şubḥa dek göñlüm gözi bīdārdur
- 4 Kişiyfe feyz-i Ḥudā’dur maʿrifet ḥaḳḳā bu kim
Cāhil-i bī-maʿrifet bilsem neden āzārdur

- 5 Gözlerüm a^cdā yüzün görmez benüm ey Şāhidī
Şanuram görsem de anı şūret-i dīvārdur

63

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Yandı yakıldı yüregümün tāze dāğı var
Āteş düşürdi cānuma dilde ocağı var
- 2 Karşu varurdu pāyuña kıddün görüp ser(i)v
Etrāfın aldı cūlar ayağında bağı var
- 3 Varmaz maħallesine o yāruñ raķīb-i bed
Kovdu yanından ol iti muħkem yaşağı var
- 4 Gitmez yabāna bekler eşigünj⁶² tıfl-ı dil
Üns oldu itlerünle yatağı durağı var
- 5 Baş egmeyüp bu milket-i dünyāya Şāhidī
Çekdi ayağı cüml[e]den özge ferāğı var

64

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

⁶² Yazma nüshada *eşigünj* ایشیکجی yazılmıştır.

- 1 Şem^c-veş rüşen kılpdur meclisüm cānāneler
Şevk u zevkile dönerse yeridür pervāneler
- [14b] 2 Girdi meydāna şarāb-ı dil-güşā çün sākīyā
Def^c-i ğam eyyāmıdur devr eylesün peymāneler
- 3 Dest-gīr ol ıyşumuz bizüm müdām olsun dēyü
Düşdiler pīr-i muġān ayāġına mestāneler
- 4 Her kadeh başına bir tāze ğazel zıkr étmege
Ehl-i ṭab^cile ṭolu[du]r ğüşe-i mey-ḥāneler
- 5 Od düşüpdür Şāhidī ḥaqqā ḥasūduġ cānına
Şi^c-i pūr-sūzum eşitdükçe ḥasedden yanalar

65

fe^cilātün (fā^cilātün) mefā^cilün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Devletünde bugün şafā günidür
Ḥaḫ bu kim ser-verā sehā günidür
- 2 Yine dervīş-i bī-nevālaruġa
Şefkat u luṭfile ʿatā günidür

- 3 Her gedā apua niyāza gelür
Keremü h^v[ā]nına alā gūnidür
- 4 ayal-i zikr-i Hakkile dāyim
Göjül āyīnesin cilā gūnidür
- 5 Tatlı ye tatlı söyle ahidiyā
Ramazān erdi baklava gūnidür

Harfu°z-Zā

66

mefā°lün mefā°lün mefā°lün mefā°lün

- 1 Düşel'den bir civānu derdine °ıkile⁶³ ifşāyuz
Maabbet hānāhında yer ētdük pīr-i dānāyuz
- 2 Hudā'dur söyleden biz °āıı mevc-i haıatdan
Ne şanursın be şūfī sen bizi °ilmile deryāyuz
- [15a] 3 Nemüz var °ālemü a u arasında bugün cānā
Gēce gündüz senü fikrūnde °ālemden müberrāyuz
- 4 Ğam-ı Leylī ile °uzlet maāmın ihtiyār ētmiş
Hemān Mecnūn degül nām ehli ey dil biz de şeydāyuz

⁶³ Bu sözcüün عشقيه biçiminde yazılmış olması, °ıkıyla okuyuşunu da düşündürmektedir.

- 5 Egerçi cümle yārānuḡ bugün ednāsıyuz el-ḡaḡ
Velikin maʿnīde ey Şāhidī aʿlādan aʿlāyuz

67

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Olalı deryā-yı ʿışḡuḡ āşnāsı bendeḡüz
Eşḡ-i çeşmüm⁶⁴ acılığdan olupdur mürd[e]ḡüz
- 2 Ḥasret-i bāğ-ı bahār-ı ḡüsni ile dil-berüḡ
Bir ḡazān yaprağıdur ḡūyā şarardı bet beḡiz
- 3 Yüzüme baş sen mübārek ayaḡuḡı⁶⁵ bir ḡadem
Ḥāk-i rāḡı olayın ol nev-civānuḡ dersenḡüz
- 4 Yoluma ölmez dēyü incinmiş ol şır[ī]n-dehen
Ḥaḡ bu kim Ferhād-veş cān vèrmedüm mi ben dēḡüz
- 5 Şāhidī bī-çāre[y]i sürme ḡapuḡdan der-be-der
Pād-şāhum ḡullaruḡ içre o da bir bendeḡüz

68

feʿilātün (fāʿilātün) feʿilātün feʿilātün feʿilün (faʿlün)

⁶⁴ Burada iki hecelik eksiklik vardır.

⁶⁵ Yazma nüshada yanlış olarak *ayaḡımı* ابغيني yazılmıştır.

- 1 Bir daḥı yā Rab o meh-rūyı görürse gözümüz
Evc-i rif'atda sa'ādetle toḡa yılduzumuz
- 2 Gözümüñ nūrı bizi sürme ıapıñdan raḥm  t
Ele aldık ayaḡıñ tozına geldik[?] y z m z
- 3 Bir saçı Leyl 'n y  ışına d ş p leyl   neh r
Bilmez z v d -i ḡayetde yit rd k  z m z
- [15b] 4 H cr[e]ye gel bizi luḡfuñla m şerref eyle
Saḡa ey s m-beden ḡařılı ges n s z m z
- 5 ş yle  l de ola ḡ kile ol m lk-i v c d
G rmeye ř ḡidiy  bir daḥı kimse tozumuz

69

mef 'il n mef 'il n mef 'il n mef 'il n

- 1 Maḡabbet  arz  dersen ey g ñ l c n na incinmez
V r rsen naḡd-i ḡalbi ḡařılı rind na incinmez
- 2 Viş lile fir k-ı y rı bir g r p şaf  eyle
Ḥaḡıḡat  aşık-ı şadık olan hicr na inci[n]mez

- 3 İrâdet gözleyenler rāh-ı Hâk'da ihtiyâr edüp
Rızâ vürür kazâya ol kadar devrâna incinmez
- 4 Öper la'l-i leb-i dil-dârı dëyü meclis-i meyde
İçerler kanını şu yêrine peymâne incinmez
- 5 Ne deġlü zulm edersen eyle şâhum incinür şanma
Gedâdur Şâhidî sulţân-ı  alî-şâna incinmez

70⁶⁶

mef il n mef il n mef il n mef il n

- 1 Saņa  aşıġ deg l c n  kapuġda ol ki h k olmaz
Şaf -yı  şıġuġ ile c n niş r ed p hel k olmaz
- 2 Kaçan reft ra gelseġ Şehr-i h sn i re ben m r h m
Kalur mı ehl-i dilden kimseler kim s ne-ç k olmaz
- 3 Olur mı mihr-i  alem g n-be-g n ey ruġları z b 
Cem l-i  f-t buġdan sen ġ ol t b-n k olmaz
- 4 Raġ bi ben  uluġla h dmet nde g rme bir luţf  t
Ben m Ő hum bil rsin salţanatda iştir k olmaz

⁶⁶ Bu gazel sayfa kenarına yazılmıştır.

5 Şaķın ey Şāhidī merdāne tepren ayāğūñ pek baş
Zen-i gerdūna her kim baş egerse merd-i pāk olmaz

71

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

1 Ölüsem tīg-i cevruñ yarasından tende cān kıalmaz
Kemāl-i hūsne sen dağı tayanma her zamān kıalmaz

2 Gelen elbetde rıhlet étmesi şāhum muķarrerdür
Gedā-yı āleme sultān-ı dehre bu cihān kıalmaz

3 Gelüp bir servi boylı lāle-ruḥ-sārile ıyş eyle
Gül eyyāmı geçer bir iki gün ey bāğ-bān kıalmaz

4 Beni ağlatma āhumdan ḥazer kııl rāh-ı ışķunđa
Érişür göklere yerde begüm āh u fiğān kıalmaz

[16a] 5 Seni gördükçe ađyārile dāyim ey gözü ḥūnī
Uçar bu Şāhidī dil-ḥastenüñ beñzinde kıan [kıalmaz]

72

mef'ülü fā'ilātü mefā'ılü fā'ilün

- 1 Yokdur civānı sevmemege iktidārumuz
Böyle vaşiyet êtdi bize ihtiyārumuz
- 2 Gelen cihāna hāşılı bir nāmile gider
Yād olunur bizim dağı  ālemdede kārumuz
- 3 Bāğ-ı cihānda söylemeden  aldı  andel b
G ş eyler oldu Őub  u mes  āh u z rumuz
- 4 Mışr’u  g zellerini g ren R m’ı neyles n
Hergiz gel r mi h tira d r u diy rumuz
- 5 Ői rile Şanma Ő hret m z Şimdi Ő hid i
Ma b b sevmegile durur iŐtih rumuz

73

mef  l n mef  l n mef  l n mef  l n

- 1 Niy z  td m Şu de l  h n[e]ye ol y r-ı c n gelmez
Meded  ld m ne   re gitdi Şimden ger  c n gelmez
- 2 H b b m c hile y r olmadan bilsem ki s du  ne
 ar n ol ehl-i dilden  a ma anlardan ziy n gelmez

- 3 Helāk eyler seni yok yere ol hūnī şaķın bir gūn
Elinden her ne dēersen hep gelūr ammā emān gelmez
- 4 Baņa tenhāca gel bir gūn dēdūkçe ol cefā-ḥūya
Düşürür pāyına aġyārı elbetde nihān gelmez
- 5 urı mihr ü maḥabbet  arz ēdersen manķıra geçmez
Gözün aç sīm ü zersiz Şāhidī hergiz civān gelmez

[16b]

74

fā[ ]ilātūn fā[ ]ilātūn fā[ ]ilātūn fā[ ]ilūn

- 1 Kimse bilmez dostlar künc-i belāda ḥālūmüz
Şerḥ olunmaz söylesek her vechile aḥvālūmüz
- 2 Fāriġ u āzādeyüz dīvāne-i  ışķ olalı
Yok durur her  āķıl u dānāya ķıl ü ķālūmüz
- 3 Eglenūr çünkim göñül her laḥza  ışķ-ı yārile
Rāzīyuz ger yoġise  ālemde mülk ü mālūmüz
- 4 Cehdūmüz olsa ērürdük vuşlat-ı cānān[e]ye
Ber-murād olmaķ olurdı olmasa ihmālūmüz

- 5 Çekme minnet atlas-ı dībāyiçün ey Şāhidī
Hāşılı yéter bize dār-ı fenāda şālümüz

75

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Çıksun göge firākile her gece āhumuz
Çün gün yüzini şakladı bizden o māhumuz
- 2 Nār-ı gamuñla yanmada yap yap derün-ı dil
Tañ mı ıyān görünmese dūd-ı siyāhumuz
- 3 Cevrile yıkdı hāne-i göñlüm harāb edüp
Bāb-ı vefāyı yaptı gibi pād-şāhumuz
- 4 Devr-i cihānda gayrıya bakmaz gözüm benüm
Ol āf-tāb-ı ʿālemedür hep nigāhumuz
- 5 Mısr-ı melāhat içre eger Şāhidī bugün
Yūsuf-liķā añılsa n'ola Muşli Şāh'umuz

76

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Āstān-ı yārda aņılmaz oldu adumuz
Zulmın arturdu o zālîmden alınmaz dādumuz
- [17a] 2 Demedi bir gün nedür hālün senün ey derd-mend
Yoħsa gūş étmez mi kūyında olan feryādumuz
- 3 Taşı başa urup eylerdüm k̄apusu k̄ulluğın
Dêrse ol şîr[î]n-dehen k̄anı bizüm Ferhād’umuz
- 4 Şan°at-ı °ışkı k̄omazuz ölsek elden bir nefes
Böyle ta°lîm eylemiş haqqā bu kim üstādumuz
- 5 Devletinde ol güzeller şāhınuğ ey Şāhidî
Ėamdan āzād olmadı gitdi dil-i nā-şādumuz

77

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

- 1 Devri dāyim olsun ey sākî yürüt peymānemüz
Rağşa girsün °ışkile her °āşık-ı mestānemüz
- 2 Şoħbet-i meyde ruħuğ şem°ine karşı dostum
Döne döne şevkile yansun dil-i pervānemüz

- 3 Unuduldu gibi Mısr içinde Yūsuf kışşası
Söylenür dil-dār ile şimdi bizüm efsānemüz
- 4 Görmediler kevkeb-i bahtum şu deñlü baqdılar
Bilmezem yā Rab ne tāli^ele doğurdı anamuz
- 5 Tolu içdükçe leb-i la^elini şunar ağzuma
Hoş mürüvvet kânıdur ey Şāhidī cānāne[müz]

Harfu^s-Sīn

78⁶⁷

mefā^elün mefā^elün mefā^elün mefā^elün

- 1 Saña ^eaşık olal'dan ey perī ahvālümüz bir cins
Bizi ādem yerine kıomaz olduğ ħālümüz bir cins
- 2 Perīşān olalıdan ^eaqlumuz sevdā-yı zülfünle
Ĥabībüm söylenür ħalk içre kıl ü kıālümüz bir cins
- 3 Maĥabbet ^eaşıkıdur ħaķ budur kim ey gözüm nūrı
Sever her gö[r]düğini bu dil-i meyyālümüz bir cins
- 4 Düşüpdür yılduzum yanuñda beñzer ey kıamer-ťal^eat
Açılmaz kıara bahtum devlet ü kıbālümüz bir cins

⁶⁷ Bu gazel sayfa kenarına yazılmıştır.

- 5 Kıyar hep kullarına k rkaram ey Őahid  bir g n
Be-g yet hıŐma gelmiŐd r Şeh-i katt l m z bir cins

HarfuŐŐ-Ő n

79

f  il t n f  il t n f  il t n f  il n

- 1 G rd m ol g n e-deh num  zgelerle y r imiş
G l gibi y zi a ılmıŐ Őahid-i b z r imiş
- 2 Bulmadum hergiz ha ıkat g rmed m andan vef 
Cevri b -had zulm  b -ad ha im-i gadd r imiş
- [17b] 3 G celer fery d u  h u z r ile g z yummayup
 AŐıŐ-ı Őadık olanlar t  Şehir b d r imiş
- 4 Cennete meyl  tmey p h r  v  g lm n anmayup
İki  lemden mur d   aŐıŐun d d r [imiş]
- 5 Bir Őa ı Leyl 'ye baĒlandıŐ yine d v ne-veş
*Őamdu li'Allah*⁶⁸ Őahid   aŐıŐun baŐile y r imiş

80

⁶⁸ Ar. *Őamdu li'Allah*                                    .

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Mümtāza eydüñ eylesün hattımı tırāş
Yéter o servi eglemege yüzde göz ü kaç
- 2 Şeklen egerçi hüsni anuñ bī-naẓīrdür
Lākin ruñuñda sünbül-i hoş-būlar oldı fāş
- 3 Gūş eylemez mi yoħsa elün kı̄l ü kālını
Bu vechile umar mı dene aña nev-tırāş
- 4 Ol mīve-dār naħl-ı dil-ārāya her kişi
Ta'ne taşını atmağ ile étmesün savaş
- 5 Gün yüzine o māhuñ eger eylesem nigāh
Tolar o demde Şāhidiyā gözlerüme yaş

81

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ruñuñda ħāl-i Hindūlar⁶⁹ gül-i ruñ-sāra yaşdanmış
Habeş sultānıdur gūyā düşüp gül-zāra yaşdanmış

⁶⁹ Bu dizenin *Ruñuñda ħāl-i hindū* هندو رخدده خال kısmı, bir önceki gazel ile arasında kalan boşluğa dalgınlıkla yazılmış olmalıdır.

- 2 Şarāb-1 ʿıŝk-1 yārı nūŝ ʿdūp bir ʿāŝık-1 ŝeydā
Yatur ser-mest ü hayrān oluban dīvāra yaşdanmış
- 3 Viŝāl-i ʿıydına ʿrem dēyü Ferhād-1 ser-gerdān
Vērūpdür cān-1 ŝırını o kim dađlara yaŝdanmıŝ
- [18a] 4 Kaçan kim ŝān[e]ye çekse o gül-ruĥ zūlf-i ĥoŝ-[bū]yın
Yatur ol ġanzeler ġüyā ki ʿanber-bāra yaşdanmış
- 5 Ĥalīl’üm āteŝ-i hicrāna dūŝdi ŝāhidī bend[e]ŋ
Viŝālūŋ gül-sitānına ʿriŝdür nāra yaŝdanmıŝ

82

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

- 1 Cānā çekildi ya kaçuŋ ol meh-cebīne naķŝ
Bir ŝūretile ġöstere naķķāŝ-1 Çīn’e naķŝ
- 2 Ĥaţţuŋ belürse laʿl-i lebūŋ üzre vechi var
Maķbūl olur olursa ĥaķīķat nigīne naķŝ
- 3 Naķŝ-1 nigār yazıldı ġöŋül levĥine hemān
Naķķāŝ-1 Ezel urduğı dem māʿ-1 tīne naķŝ

- 4 Her ŧeb müzeyyen  tmede  hum ŧererleri
ŧanmaŧ kev kib eyledi  arħ-ı ber ne naħŧ
- 5 Reft ruŧ ile eyler iseŧ bir zam n kıy m
D ŧer efendi s ye-i  add ŧ zem ne naħŧ
- 6 Baħduħ a g zlerine gel r bir  urı ħay l
Ĥuss d-ı bed-nih da ne y zden g rine⁷⁰ naħŧ
- 7 Naħŧın  ıħardı ortalıħuŧ g rdi ŧ hidi
A d -yı bed-ŧıfat g r n r bir kem ne naħŧ

Ĥarfu ŧ-ŧ d

83

mef  l n mef  l n fe  l n

- 1 N'ola olursa g ŧl m y ra maħŧ ŧ
O ŧ hib-ħ sn olan dil-d ra maħŧ ŧ
- 2 Boyun v rmiŧ o misk n k k line
Olup Maŧs r-veŧ dil d ra maħŧ ŧ

⁷⁰ -In-/-Un- eylemden eylem yapım eki, baŧka s zc klerin yazı evriminde belli bir standart saħlamak i in dudak uyumuna baħlanırken burada, gazelin uyak yapısı d ŧ n lerek, dudak uyumunun dıŧında tutulmuŧtur.

- [18b] 3 EsİR-i bāde olup bencileyin
Kim ola hāne-i hammāra maḥşūş
- 4 İlāhī dilerem senden o yārı
Cihānda eyleme aġyāra maḥşūş
- 5 N'eder hūrī vü ġılmān-ı behiştı
Olan ey Şāhidī dīdāra maḥşūş

84

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Variken bencileyin hāşılı bir ^caşık-ı hāş
Gelmesün yanuğa ey yār-ı güzīnüm eşhāş
- 2 Hāķ bilür muşhaf-ı hüsñüğe nazar étdükçe
Süre-i Nūr [u] Tebārek'le oķurin İhlāş
- 3 Durmayup zerre-şifat oynamağa yüz dutdı
Şa^cşa^ca gün yüzünüğ şevķine olup rakķāş
- 4 Kākülüğ zenc[ī]rine çünki giriftār oldı
Tül-i ^cömrinde gönül isterin olmaya hālāş

- 5 Şāhidī kuluḡı maḡbūl ü muḡarreb eyle
Āstānuḡda ola pād-şehüm ḡāşu¹-ḡāş

Ḥarfuz-Zād

85

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Dil-rübālar vaşlıdur mihr ü maḡabbetden ḡaraż
Cānile cān olmadur dil-berle ūlfetden ḡaraż
- 2 Seyr-i dīdār [u] temāşā-yı cemāl-i yārdur
Ḥaḡ bu kim ey zāhid-i nā-dān cennetden ḡaraż
- 3 Merḡabāsız revnaḡı yoḡ meclisün bir tolu şun
Leblerinde[n]⁷¹ öpmedür sāḡī[y]i şoḡbetden ḡaraż
- [19a] 4 Şanmaḡuz kim eylerin şī^crile ^carz-ı ma^crifet
Nām-ı yārı zıkr içündür bunca fikretten ḡaraż
- 5 Meyl édüp bir ḡuş[e]ye dutdum vaḡan ey Şāhidī
Görmemekdür şūret-i a^cdāyı ^cuzletden ḡaraż

Ḥarfuz-Tā

86

⁷¹ Yazma nüshada yanlış olarak *Leblerinde* لبلرنده yazılmıştır.

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Her kaçan taḥrīr ola cānā ruḥuḥ üstinde⁷² ḥaṭ
Kılca kalmaz guşşası °aşıklarun bildüm faḫaṭ
- 2 Yazılır evrāk-ı ḥüsnünde maḥabbet-nāmeler
Ḥāller kim görünür her biri anda bir nuḫaṭ
- 3 Sözlerümde yaḡılup aḡmam raḫībün nāmını
Ehl-i nazm içinde şı'rüm olmasun dēyü ḡalaṭ
- 4 Cüş ederse Nıl-veş ḡark eyleye şehr-i dili
Ḳaṭre-i eşküm görenler gördiler Ceyḫün u Şaṭ
- 5 Dāyimā ḡayrile yād eyle miyān-ı yārı kim
Dédiler ey Şāhidī lā ḡayra illā fi'l-vasaṭ⁷³

Ḥarfuz-Zā

87

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Almadum bir nesneden °ālemde ben ey yār ḡaz
Aldum ammā la'l-i dil-ber öpmeden her bār ḡaz

⁷² Yazma nüshada üstünde اوستونده yazılmıştır.

⁷³ Ar. lā ḡayra illā fi'l-vasaṭ لا خَيْرَ إِلَّا فِي الْوَسْطِ 'İyilik, ancak ortadadır.'

- 2 N'ola yüzüñ görmegiçün kūyuña varsam şehā
Ehl-i cennet olana çünkim vèrür dīdār hāz
- 3 Mīve-i vaşluñ recā étsem ʿaceb mi ben zaʿīf
Haste-hāl olanlara dèrler vèürmiş bār hāz
- 4 Ben nice tevbe-şikenlik ètmeyem kim vāʿizā
Hāşılı maḥbūb u mey görmekde gördüm var hāz
- [19b] 5 Görmege gel Şāhidī'[y]i ey ṭabīb-i rūḥ-baḥş
Şor şikeste ḥātırını kim éder bīmār hāz

Ḥarfu¹-ʿAyn

88

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 El-vedāʿ sen āfet-i devrān⁷⁴ ḥānum el-vedāʿ
El-vedāʿ ey pīr olası nev-civānum el-vedāʿ
- 2 Derd-i furkat ḥālet-i nezʿa erişdürdi beni
Ölürin şimden gèrü ey yār-ı cānum el-vedāʿ
- 3 Sen gül-i terden cüdā bir bülbül-i āvāreyin
Arturayın dem-be-dem āh u fiğānum el-vedāʿ

⁷⁴ Yazma nüshada yanlış olarak *devrāni* دوراني yazılmıştır.

- 4 Ey saç1 Leyl1 cünūnumdan duyuldum  aleme
 Işkile fāř oldu hep rāz-ı nihānum el-vedā 
- 5 Yüregüm acır benüm deryā-şıfat hālüm görüp
Gözlerümden diňmesün eřk-i revānum el-vedā 
- 6 Bir şehīd-i Kerbelā'yam kim Hüseyn'ümden cüdā
Tīĝ-i a dādan döküldi yere ıanum el-vedā 
- 7 řāhidī-veş hanıer-i hicrānile olup helāk
İřte ben öldüm benüm rūh-ı revānum el-vedā 

Harfu'l-Gayn

89

fā ilātün fā ilātün fā ilātün fā ilün

- 1  tmezin gevdemde olan cānı cānāndan dirīĝ
Hiı eyler mi kişi varını mihmāndan dirīĝ
- 2 Cān tenden ayrılır bir gūn ūmīd-i vařlile
Hāřılı ıurtulmadum derdile hicrāndan dirīĝ
- 3 Mihrine aldanma gerdūnuř bugūn ey dil řaıın
ıūn degüldür řad belā her bār devrāndan dirīĝ

- [20a] 4 Ol raķīb-i dīvi çün atdı yabāna ol perī
*Ḥamdu li'llāh*⁷⁵ kılmadı ğūli beyābāndan dirīĝ
- 5 Āb-ı hayvāndan nişān vērür bu şi'rüm Şāhidī
Ḥıızr olan çünkim degüldür āb-ı hayvāndan dirīĝ

Ḥarfu'l-Fā

90

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Baħr-ı ııřķ içre olupdur ħalka-i çeşmüm şadef
Dāne dāne yařlarum gevhlereri dűrr-i Necef
- 2 Pīr-i fānīyem bűkűldi ķāmetűm miřl-i felek
Öldűrűr bir ğűn beni nā-ħaķ yere ol nā-ħalef
- 3 Ķama da'vet olunan yerden irādet gűsterűp
Gel műřerref eyle cānā ħāneműz bulsun řeref
- 4 Cűmle aħvālűn yazup ři'ruņde bildűr bī-ĝaraź
Arz-ı ħāl et ol kerīműř-řāna ey dil *lā teħaf*⁷⁶

⁷⁵ Ar. *ḥamdu li'llāhi* ڤمء للہ 'Allah'a hamdolsun.'

⁷⁶ Ar. *lā teħaf* لآ تڤف 'Korkma!'

5 Rāh-ı Hāḳ'da ʿıṣḳile eyle vüçüduḡ ḥāk-sār
Eyleme ey Şāhidī nā-ḥāḳ yere ʿömrüḡ telef

91

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ey kıyāmet-ḳad ruḡuḡ nūrıyla ṭoldı her ṭaraf
Olmasun mı yā bugün şimşek ziyāsı ber-ṭaraf

2 Pād-şāhum sen emīr-i ḥüsn olalıdan yine
Ben daḡı mülk-i feşāḡatda ʿaceb buldum şeref

3 Ḳatlüḡe ḳaşd eylese ol ḡamzesi cellād eger
Emrine rām ol sen ey ʿāşık yüri var *lā teḡaf*⁷⁷

4 Çār yāra bendeyin ben de⁷⁸ Muḡammed ḡāḳḳıçün
Ḥāşılı maḳbül ü merḡūbum durur şāh-ı Necef

[20b] 5 Bākī ʿömrüḡ bārī rāh-ı Hāḳ'da bezl eyle çalış
Eyledüḡ ey Şāhidī çünkim geçen ʿömrüḡ telef⁷⁹

[21a] Harfu'l-Ḳāf

92

⁷⁷ Ar. *lā teḡaf* لَا تُخَفْ 'Korkma!'

⁷⁸ Bu sözün بنده biçiminde yazılmış olması, 'kul' anlamındaki *bende* بنده sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

⁷⁹ Bu beyit, 21a'ya da yazılmıştır.

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Cihânı geşt édersem sensiz ey dil-ber kararum yok
Kapuņa gelmemeye haķ budur kim ihtiyārum yok
- 2 Bugün şevķ-i ruħuņla dil-berā bu çeşm-i rüşende
Senüņ ħālüņ ħayāli gibi hıç bir yād-gārum yok
- 3 Bütün gün meclisüņde zār u giryān olsam ey gül-ruħ
Yanumca ħālüme ağlar sürāħı gibi yārum yok
- 4 Senüņ sükker lebüņ vaşfinda ey şır[ı]n-dehen haķķā
Ėazel çok dedüm ammā böyle şı'r-i āb-dār[um] yok
- 5 Dehān-ı yāra dil uzatduğum ey Şāhidı taņ mı
Vefā şordum lebinden dedi andan özge varum yok

93

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Baķılmaz mihre karşu gerçi kim nūr-ı Hudā artuķ
Ėabībüm meh yüzüņ görsün gören anda ziyā artuķ
- 2 Senüņ mir'āt-ı ruħ-sāruņ temāşāsına her laħza
Benüm ey nūr-ı 'aynum dīde-i dilde şafā artuķ

- 3 Cünün el vèrdi dağlara düşersem tañ mı ey Leylî
Başımda her nefes sevdâ-yı zülfünle hevâ artuğ
- 4 Seni çok sevdüğümce⁸⁰ dil-berâ rāh-ı cefâ dutduñ
Raķıbe cevruñi az eyleyüp étme baña artuğ
- 5 Ğamuñla eksük olmaz dilde nāl[e]m ey kamer-ṭal°at
Ziyād olmağda miñnet her gèce derd ü belâ artuğ
- [21b] 6 Dem-â-dem mâ-cerâ-yı ıışkuñ ile mısr-ı furqatda
Yañılmaz Nıl-veş bu çeşm-i giryānumda mâ artuğ
- 7 Egerçi Şāhidî ednādan ednâ bir gedāyam ben
*Bi-ḥamdi'llāh*⁸¹ gönülde keşf édüp gördüm ğınâ artuğ

94

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

- 1 Olma ey şimşād ser-keş kâmet-i mevzū[na] bağ
Yoğsa el çek cümleten ol Kādir-i bî-çūna bağ
- 2 Genc-i ıışka nāzır ol faħr étme dünyâ mālına
Yèrlere geçdi ğurūr étdüģice Kārūn'a bağ

⁸⁰ Yazma nüshada *sevdigümce* سوردیگمجه yazılmıştır.

⁸¹ Ar. *bi-ḥamdi'llāhi* بِحَمْدِ اللَّهِ 'Allah'a hamdolsun.'

- 3 Bî-bekâ dehrüñ vefâsın görmedi bir ıışk eri
Êrmedi maqşûdına Ferhâd ile Mecnûn'a bağ
- 4 Mışr-ı ıışk içre yanup yağılma ey dil gözün aç
Bir dem ol Yûsuf-hüs(ü)n şol qaşları zü'n-nûna⁸² bağ
- 5 Yârsız bârân-veş kan yağdururmuş dem-be-dem
Allâh Allâh şâhidî bu dîde-i pür-hûna bağ

95

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 İsterem dâyim elümden gitmeye sâķî ayak
Câmda gördüm řarâbuñ 'aksini miřl-i şafak
- 2 'İyşumuz pîr-i muġânile müdâm olsun dëyi
Merdüm-i dîde pür êtdi mâ-ħazar iki şabağ
- 3 Bağma her bir gördüğün maġbûba meyl êtme dilâ
Ĥ'âb-ı ġafletden uyan bir yâr-ı bî-hem-tâya bağ

⁸² Yazma nüshada yanlış olarak *zû'n-nûna* ز النونه yazılmıştır.

4 Varmamış olaydı Mecnūnlar maḳām-ı rāḫata
Sūre-i *ve'l-leyl*⁸³ oḳurdu benden alurdu sebaḳ

[22a] 5 Şi'rūmi gūş eyleyüp ey Şāhidī ētsün pesend
Ehl-i nazm içinde varise eger bir ehl-i ḫaḳ

96

fe'īlātūn (fā'īlātūn) fe'īlātūn fe'īlātūn fe'īlūn (fa'īlūn)

1 Yaḳdı yandurdu beni āteş-i hicrān [u] firāḳ
Dūd-ı āhumla anuḫçün pür olupdur āfāḳ

2 Bükülüp ḳāmetüm oldum ḡamile pīr-i za'īf
Bir civānuḫ elemi ṭāḳatumı eyledi ṭāḳ

3 Ḳaşı mihrābına dil secd[e]ye varsa ne 'aceb
'Ārızı şevḳine ḳılmaḳda şalāt-ı işrāḳ

4 Er olup vërme şaḳın pīre-zen-i çarḫa göñül
Şaḫa lāyık olan oldur vèresin aḫa ṭalāḳ

5 Yine çınlar yüregüm Şāhidiyā ḡam görünür
Sézerin etdi 'adū ben ḳulını yāra nifāḳ

⁸³ Bkz. *Kur'an*, Leyl/92:1 : *Ve'l-leyli izā yaḡşā* وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى 'Yemin olsun bürürken o geceye.' (Yazır, 2009, s. 597)

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Senüñ çeşmüñ eyā hūnī be-ğāyet bī-emān ancak
Kıya bakışların gördüm murādı kaşd-ı cān ancak
- 2 Gülistān-ı cemālün şevkine bülbüllerün dāyim
İşi ey kāmetsi servüm yine āh u fiğān ancak
- 3 Gözüm gözler seni her kanda gitseñ şahn-ı ʿālemde
Düşüp arduñca ey vahşī gazālüm dīde-bān [ancak]
- 4 Unutmamış o ser-keş haqq-ı nānı yād edüp geldi
Haqqat gözlemiş bir pīr olası nev-civān [ancak]
- 5 Olal'dan Şāhidī bir lebleri mey-gūna āşüfte
Anuñ keyfiyyet [ü] ahvāli gün gibi ʿıyān ancak

[22b]

Harfu'l-Kāf

feʿilātün (fāʿilātün) feʿilātün feʿilātün feʿilün (faʿlün)

- 1 Yine raʿnālığı var dēdiler ol cānānuñ
Muntazırdur yüzini⁸⁴ görmeğiçün cān anuñ

⁸⁴ Yazma nüshada *yüzünü* يوزوني yazılmıştır.

- 2 Öpmedük yerlerini kıomaz idüñ şubha degin
Ey göñül bir gece ger olsayidi mihmānuñ
- 3 Hāşılı gün-be-gün arturdu mülāzımlarını
İltifātı nedür ol pād-şeh-i yārānuñ
- 4 Yanuğa gelse dilā ol şeh-i iklīm-i cemāl
Seyr eder begler ağalar götüri °unvānuñ
- 5 Sa°y edüp °ıyd-ı vişāline eriş Şāhidiyā
Kulı kıurbānı olayın der iseñ Yahyā’nuñ

99

mef°ülü fā°ilātü mefā°ilü fā°ilün

- 1 Oldum cemāl-i nūrına °āşık Muḥammed’üñ
°İşkı yolında⁸⁵ cānile fāyık Muḥammed’üñ
- 2 Hāḳḳā budur ki Hāzret-i Şiddīk °Ömer gibi
Ey dil yolında⁸⁶ ol yüri şādık Muḥammed’üñ
- 3 Kādri bülend ü kıaddi yüce kendi bī-bedel
°Ālī-kerem ve himmeti bāsık Muḥammed’üñ

⁸⁵ Yazma nüshada *yolunda* يولونده yazılmıştır.

⁸⁶ Yazma nüshada *yolunda* يولونده yazılmıştır.

4 Merdāne ol  Alī-şıfat aña maḥabbet  t
Olmaḫ gereksin  ıŝığına lāyık Muḥammed' n 

5 Őıdkile Őādık olup eyā Őāhidī bug n
Va llāhi ol cemāline  āŝık Muḥammed' n 

100

fā ilāt n fā ilāt n fā ilāt n fā il n

1 Aĝlayup bir g l i n ey dil yine c ŝ eyled n
B lb li s yletmey p n l[e]nle ḫ m ŝ eyled n

[23a] 2 D ŝ r p z lf n hevd sına beni ey b -vef 
 ḫir ol sevd yile Şimdi siyeh-p ŝ eyled n

3 N'eyled m bilsem saña yıĝup v c dum Őehrini
Ḫ t r-ı aĝy r  yapup g nlini ḫoŝ eyled n

4 İ r p c n  Őar b-ı cevruņi ben  āŝıka
 Aĝlum  yaĝm ya v rd n beni ser-ḫoŝ eyled n

5  ld r p mışr-ı ĝamuņda Őāhid  b - are[y]i
Ḫaĝ bu kim n -ḫaĝ yere ḫ km-i K raĝuŝ eyled n

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gül-şen-i hüsnuñde ey gonçe açılmış güllerün
Anuñiçün nāl[e]ye āgāz eder bülbü[l]lerün
- 2 Kākül-i hoş-bularuñ tağıd perīşān eylegil
Pārelensün cism-i zārı bāğda sünbüllerün
- 3 Qonmasun hergiz dēyü hatt-ı ruħuñ üzre ğubār
Şulasun ey serv-kaç saqqā-yı çeşmüm yollaruñ
- 4 Görünür baña benefşe-vār ey nāzük-beden
°Ārız-ı gül-günüñ üstinde⁸⁷ karanfül beñlerün
- 5 Şāhidī üftāde düşdi ayağuna⁸⁸ niçe kez
Aña el vermezsin ammā eller öper ellerün

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bugün Manşūra'da cem'iyyeti var cümle yārānuñ
Oqınur şi'r-i gevher-bārı her dem ehl-i °irfānuñ

⁸⁷ Yazma nüshada *üstünde* اوستونده yazılmıştır.

⁸⁸ Yazma nüshada *ayağına* ايغينه yazılmıştır.

- 2 Leb-i Nîl üzre ahve-h anesi ha bu ne z b dur
Daı saf baqlamış řafř fları⁸⁹ etr fına anu
- [23b] 3  ninde şuffalardan seyr olunur şahn-1  alem hep
G r n her g şesi anu yeri deg l mi rind nu
- 4 G celer t  seher şabr eyley p  azm  tseler anda
Aılır şub -1 ş dık gibi g nli g zi ins nu
- 5 Ele aldua anu imek i n ahvesin her dem
 Aı-i Yemen -veş g r n r iinde finc nu
- 6 Mur d  dindi y r n-1 şaf  med   deler anı
Anu n b -tekell f ahvesi zikr oldu Merc n'uu
- 7 Ge p ş h ne ahve-h ane şadrında oturdua
Tem ş  eyles n ey ş hid  her kişi  unv nu

103

f  il t n f  il t n f  il t n f  il n

- 1 H crem z⁹⁰ ılsun m şerref dostlar c n na de
T z yetiş b - reye d ymez gam-1 hicr na de

⁸⁹ Yazma n shada yanlış olarak *şafşaf* صفصف yazılmıştır.

⁹⁰ Yazma n shada yanlış olarak *H crem z* هجرههه yazılmıştır.

- 2 Āstānı hıdmetinde bir ğarīb üftādeyin
Ben kılın redd étmesün sulţān-ı ʿālī-şāna dēñ
- 3 Rāh-ı ʿıŝk-ı yārda cān vèrmek ister hāste-hāl
Aña dermān èdemez şimden ğerü Loĝmān'a dēñ
- 4 Ehl-i hālüz meylümüz dānācadur her ŝubḥ u ŝām
Bize hem-rāz olımaz ol zāhid-i nā-dāna dēñ
- 5 Şāhidī'nüñ ŝiʿrine édüp be-ĝāyet iltifāt
Oĝusunlar ŝevķile bir bir kāmı yārāna dēñ

104

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Şorarlarsa baña evşāfını bir dem Ḥasan Cān'ıñ
Leb-i laʿli yanında adı mı var āb-ı hayvānuñ
- [24a] 2 Eger ol meh-şıfat raĝs ursa meydān-ı maḥabbetde
Ķarār étmez başı üzre döner çarḥ-ı felek anuñ
- 3 Vèrür şabr u Ķarārı bāda āh u vāh ile ʿuŝşāķ
Periŝān ğoricek kāküllerini ol perī-ŝānuñ

- 4 Miyānına tolaşma ey göñül ol kıaddi mevzūnuñ
Döker yoğ yere bir gün hañçer-i hicrānile kanuñ
- 5 °Aceb mi Şāhidī meddāhı olsam ol civānuñ kim
İñen maķbūl ü merġūbı olupdur cümle yārānuñ

105

mef°ülü mefā°ilü mefā°ilü fe°ülün

- 1 Cān Yūsuf'ını çāh-ı zenaḥ-dāna düşürdük
Ya°ķūb-ı dili ḥüznile hicrāna düşürdük
- 2 Cem°iyyet-i ḥātır nice olur bilmeyüp °aķlı
Sevdā-yı ser-i zūlf-i perīşāna düşürdük
- 3 Görmez deheni lāle-şıfat şaḥn-ı çemende
Ol ruḥları gül ġonçe-i ḥandāna düşürdük
- 4 Pervāne gibi göñlümüzi meclis-i meyde
Yanup yaķilup şem°-i şebistāna düşürdük
- 5 Mecmū°a-i ḥüsnin görüp ey Şāhidī bir gün
Biz bu ġazeli vaşf-ı Ḥasan Cān'a düşürdük

106

fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

- 1 Buldı şöret haq bu kim hüsni kemāli Yūsuf' uñ
Olmasun mı cān u dil āşüfte-ḥāli Yūsuf' uñ
- 2 Ḥayrete varurdu görenler özini bilmeyüp
Bī-niḳāb olsa eger rüşen cemāli Yūsuf' uñ
- [24b] 3 Çāh-ı hicrāna düşürdi yine ben üftā[de]sin
Qaldı çün Ya'ḳūb-veş gözde ḥayāli Yūsuf' uñ
- 4 Derdile meftūnı⁹¹ olal'dan Züleyḥā gibi ben
Mışr-ı dilde ber-ḳarār oldı melāli Yūsuf' uñ
- 5 Ağırınca altuna alurdum ol sīmīn-teni
Şāhidī cānlar deger bir kez vişāli Yūsuf' uñ

107

fe'īlātün (fā'īlātün) mefā'īlün fe'īlün (fa'lün)

- 1 Lāle-veş ey çerāğ-ı mihr-i felek
Nār-ı ıışḳuñla yandı yine yürek

⁹¹ Yazma nüshada yanlış olarak *meftūnuñ* مفتونك yazılmış olmalıdır. Bu yazılış, şiirin genel bağlamına ve beytin anlamına uymamaktadır. Şiir boyunca ikinci kişiye hitap olduğunu gösteren herhangi bir unsur bulunmamaktadır.

- 2 Eyledüñ murğ-ı cānı ɗarb⁹² [u] ŝikār
Dilek ey çeşm-i ŝāh-bāz dilek
- 3 Őoraruz vaşf-ı la^lüñi cānā
İsterüz anı ŝevķile emmek
- 4 ^eİkd-ı Pervīn'e ab^e-ı mevzūnum
Şi^r-i rengīnüm ile açdı elek
- 5 Őāhidī naķd-i cānımı vėrdi
Dağı ey sīm-ten saņa ne gerek

108

mef^eülü mefā^eīlü mefā^eīlü fe^eülün

- 1 Oldum yine āŝüftesi bir tāze civānuñ
Pīr oldı ğam-ı ^eiŝķı ile cān u dil anuñ
- 2 Būlbūl gibi oķ āh u figān ėtse gerek dil
Ėrince dem-i vaşlına ol ğone-dehānuñ
- 3 Őol ğamze-i hūn-rīz-i cefā-pīŝ[e]ye uyma
Va^llāhi doker acımayup yėrlere ķanuñ

⁹² Yazma nüshada yanlış olarak *darbı* ضربي yazılmıştır.

[25a] 4 Kaldı ğam-1 hicrile elemelerde dem-ā-dem

Adın eşidür oldu gönül zevk u şafānuḡ

5 Cān u dilile Şāhidī olduḡsa esīri

Var bekle yūri kūyını ol şāh-1 cihānuḡ

109

fe^cilātūn (fā^cilātūn) fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn (fa^clūn)

1 Gün gibi revnaķı var şimdi yine her yoluḡ

Tutdı şehir içini meh-rūları İstanbul'uḡ

2 Ay u günle katı germ olma bugün  alemde

Ey felek varise göğsünde bir iki pūluḡ

3 Rāh-1 hicründe beni cāh-1 vişāle  rgür

Çünkü yok raġbeti ey şāh-1 cihān ma^czūlūḡ

4 Haset-i zūlfūnile⁹³ kaldı kara mātemde

Şeb-i hicründe nice bahtı açılsun kuluḡ

5 Gerçi çok dil-ber-i ra^cnāları şehirūḡ ammā

Birisi dilde hemān Şāhidiyā maķbūlūḡ

⁹³ *İle* edatı zaten bir önceki sözcükle bitişik olarak varken ayrıca bir *ile* edatı yazılmıştır.

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Beni Mecnūn gibi ey Leylī-şıfat zār étdün
Düşürüp dağlara vahşiler ile yār étdün
- 2 °Ākıbet işden ü güçden ıalup oldum bī-hüş
Ĥayrete vardum °aceb bī-dil ü bī-kār étdün
- 3 Şağ olur şanma beni furkatuñ ile ölürin
Çāre yok derdüme bir °āşık-ı nā-çār étdün
- 4 Neden ey gönçe-dehen saña niyāz étdükçe
Arturup cevrüñi bülbül gibi āzār étdün
- [25b] 5 Şāhidī kuluñı her gece benüm sultānum
Şubha dek nāle vü efgānile bīdār étdün

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Tāli^cüm baña müsā^cid olur ise ey melek
Kādrüm °ālī meskenüm olmağ gerek evc-i felek

- 2 Bir gēce mihmānuḡ olursa eger ey aşı ya
Hīç tevakuf eyleme cānuḡ gibi pehlūya ek
- 3 İncinürsin itlerūnle ıyş u işret tdūgūm⁹⁴
Unudulsun mı hey ömrüm hāşılı nān u nemek
- 4 Yārile ben ālem tdūkçe raībūm güc eker
Dād-ı Hā'dur kimine yemek kimisine emek
- 5 Géceler tā şubha dek şarılmağ iün bī-ğaraż
Şāhidī'ye bir uzun boylu bēli ince gerek

112

fāilātūn fāilātūn fāilātūn fāilūn

- 1 Ber-arār olup durur mıydı cihānda bu felek
Olmasa āhum sūtūnı ey melek yer yer direk
- 2 Yārile yār olmağ istersin acebdür ey raīb
Ol beni oyup saņa yār ola mı ekme emek
- 3 Dil-ber ile dutalum bir ālem tmişsin göñül
Anı nazm düp hemān lāzım mı bir bir söylemek

⁹⁴ Yazma nüshada *tdigūm* بتدیکم yazılmıştır.

- 4 Çekme ğam ol kaşı ya ger cevr tîrin göndere
Karşu varup al anı biñ cān ile pehlūya çek
- 5 Göñlümüz eglenmez oldı Şāhidī hergiz bizüm
Bir mūlahham kucaġa tolu güzel sevmek gerek

[26a]

113

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Olmışam cān u göñüldeñ mübtelāsı Aħmed'üñ
Ola mı ben °aşıka mihr ü vefāsı Aħmed['üñ]
- 2 Cān verüp āħir viřāli ġasretiyle ölmeden
Erişür mi derdüme yā Rab devāsı Aħmed'üñ
- 3 Ruħları nūrına baķılmaz kamařur gözlerüm
Gün-be-gün artmaķdadur ġüsni ziyāsı Aħmed'üñ
- 4 Yalvarup düşerdüm ayaġına öperdüm elin
Ben fütāde ger olaydum āřnāsı Aħmed'üñ
- 5 °Āķıbet şabr u taħammül eyleyüp ey Şāhidī
Her ne ise çekeyin derd ü belāsı Aħmed'üñ

114

182

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Münevver olmada günden güne dīdārı Maḥmūd'uḡ
Cihānı nūra ġarḡ étse n'ola ruḡ-sārı Maḥmūd'uḡ
- 2 Nice gelsün gözüme ḡ'āb-ı rāḡat bister-i ġamda
ġeceler šubḡa dek aldı beni efkārı Maḥmūd'uḡ
- 3 Şora gelse šikeste ḡāḡırımı⁹⁵ luḡfile bir ġün
Açar göñlüm gözüm šol nergis-i bīmārı Maḥmūd'uḡ
- 4 O ḡadd ü ḡāmetile ġül-šene seyrāna varduḡça
Yürütmez servi herġiz šıve vü refḡārı Maḥmūd'uḡ
- 5 Muḡarreb bir ḡulı olsam eger ey Şāhidī ben de⁹⁶
Ḳapusında Ayas-ı ḡāš olurđum bārı Maḥmūd'uḡ

115

fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

- 1 Yok sitār[e]ḡ ey göñül yanında ol meh-pārenüḡ
Yılduzı düškün olur her vechile āvārenüḡ

⁹⁵ Yazma nüshada *ḡāḡırımı* خاطریمی yazılmıştır.

⁹⁶ Bu sözün بنده biçiminde yazılmış olması, 'kul' anlamındaki *bende* بنده sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

- [26b] 2 Şerh olunmaz biñde birin söylesem ey bî-vefâ
Şerha şerha kalb-i maḥzūnumda olan yaranuñ
- 3 Yüzine bakmazsın ey gün yüzlü kapuñda bugün
Êşigüñe⁹⁷ yüz sürüp yerden göge yalvaranuñ
- 4 Eyley idüm şî'rümi medḥüñde ben sihr-i ḥelâl
İltifâtı olsa bir kez sen gözi mekkârenüñ
- 5 Devletüñde Şâhidî üftâde oldu der-be-der
Bakmaduñ ḥâline vü çulına ol bî-çârenüñ

Harfu'l-Lâm

116

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ey nūr-ı dīde gözden ırağ olma gitme gel
Rūz-ı vişâli görme şeb-i hicrūñe bedel
- 2 Mir'ât-ı ḥüsn-i dil-bere bakduñça her seher
Kalmaz muḥaşşal âyīne-i dilde hīç kesel
- 3 İksīr-i 'ilm-i 'ışka çalıñ rāh-ı Ḥaḳ'da kim
Lāzım kişiye ey gönül elbetde bir 'amel

⁹⁷ Yazma nüshada *êşigije* ایشکیه yazılmıştır.

4 Dil hānesini  tmege ma m r  ıŖk ile
Bennā-yı Kudret urdı yine bir ağır temel

5 Meyl eyley p o g zleri āh ya Ŗāhid 
Hatt-ı gubār-ı h sni i n yazdı bir g zel

117

f il t n f il t n f il t n f il n

1 EŖk-i  eŖm n ey g n l ırmağ  d p deryāya Ŗal
H y u h yun bir g z  āh yi n Ŗahrāya Ŗal

2 T b-ı  ŖkuŖ g n gibi yakdı beni h k eyledi
Ey h m -perv z luft  t  st me gel s ye Ŗal

[27a] 3 D Ŗ r p z lf n hev sına dil-i d v ne[y]i
Anı Mecn n gibi ey Leyl -Ŗifat sevd ya Ŗal

4 C nı  ıksun olmasun r hat ser-i k yunda h  
 tler nle seg rak bi bir kurı gavg ya Ŗal

5 Her leŖe konma Ŗağın kerkes gibi ey Ŗāhid 
Ŗ h-b z-ı tab unı gel evc-i istign ya Ŗal

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bir civān-ı tāze sevdüm hülķ u hüsni bī-bedel
Geşt-i dünyā eyledüm bulmadum eyle bir güzel
- 2 °Āşık-ı şādık olup bir hūba meyl étsem n'ola
°İşk-ı pākile muhammerdür vücūdum tā ezel
- 3 Pirehen ey sīm-ten çıksun aradan hāşılı
Cāna cān olup benümle bī-garaż pehlūya gel
- 4 Görmege gelmezse ben bīmārı sağ olsun o māh
Bārī gelsün göreyin gün yüzini rüz-ı ecel
- 5 Şāhidī'nün şîrin ol sultān-ı hüsne °arz édün
İşte yārān-ı şafā hünkāra lāyık bir ğazel

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Muttaşıl cānā hevā-yı kākülünde cān u dil
Étmesün dèyü anuğ vaşfinda kimse ķāl ü ķīl

- 2 Al elüñe⁹⁸ bāde[y]i nūş édüp eyle def^c-i ğam
Pād-şāhum meclis-i meyde şafā sür gül açıl
- 3 Manşıb-ı vaşluñ baña eyle °atā havf eyleme
Düşme aġyāruñ hisābına üşenme ben kefil
- [27b] 4 Hārsın sen ey raķīb-i bed-şıfat haddüñ gözet
Durma ol gül-çihre[nüñ] yanında var üzül kesil
- 5 Kōmayup elden ayaġı içelüm ey Şāhidī
Olalum pīr-i muġanuñ devletünde kanzil

120

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Yine gösterdi erişüp gül-şene dīdār gül
Reng-i rüy-ı yār °aksin eyledi ızhār gül
- 2 Şāh-ı gönçe hil^cat-ı nev-rüzı geymişdür meger
Taķınup yanına hañçer şokunur her bār gül
- 3 Dāġ-ı pür-hūnile cismın cümleten zī[ne]t édüp
Jāleden dür taķdı ġuşına kalendar-vār [gül]

⁹⁸ Yazma nüshada *eliñe* اليكه yazılmıştır.

- 4 Açıban mecmū'asın êrdi fenā gül-zārına
Oıudur bñlbñllere Şimden gêrñ eş'âr gül
- 5 Ğonce vñ nergis dehānı sırrın açmıŐ bāğda
Anuñiçñn yolunur durmaz benefşe-vār gül
- 6 ĀteŐ-i hicrāna Şalma °andelñb-i zārñnı
VaŐluña êrgñr aña olsun Ğalñl'ñm yār gül
- 7 Őāhidñ çāk eylese tañ mı yağasın Ğonçe-vār
Őubñ-dem Ğñn gibi eyleser °ālemi envār gül

121

fā°ilātñn fā°ilātñn fā°ilātñn fā°ilñn

- 1 Varise ey Őñfi-i nāŐññ baŐuñda °ağl-ı kñl
Meclis-i °irfāna gel Ğñr sen dağı mağbñb u mñl
- 2 Nice va[r]sun kñyuña °uŐŐāk eyā Őāh-ı cihān
EŞk-i çeŐmñnden geçilmez mā-ğāŐal bağlandı yol
- [28a] 3 Ğıdmetñne gel řabñl eyle beni redd eyleme
ĞayıŐuñ Ğñtñrmegiçñn Şeh-sñvārñm işte řul

- 4 Bir civān-ı tāzesin eyyām-ı hüsniñ geçmeden
Ehl-i dilden kaçma °ömrüm hāşılı öpül kucul
- 5 Nice güyā olmayam bülbül gibi ey Şāhidī
Bāğ-ı tab°umdan biter her bār tāze tāze gül

122

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

- 1 Nāmile beg-zāde dērler hüsniñ bir bī-bedel
Hāğ budur kim görmedüm anuğ gibi bir beg güzel
- 2 Çünkü geldi milket-i Mısr'ı müşerref eyledi
Yūsuf-ı şānī dēnilürse aña gāyet maḥal
- 3 Hāşılı ser-°asker-i hūbān olursa vechi var
Hüsniñ hūlkile⁹⁹ yaratmış anı Hallāk-ı Ezel
- 4 Tāze ter olsun anuğ hüsniñ bahārı tā ebed
Yā İllāhī ermesün bād-ı muḥālifden ḥalel
- 5 Eydeyin evşāfin ol vaḥşī gāzālūñ nazmile
El-°acel benden elin öpsün varup işbu gāzel

⁹⁹ Yazma nüshada yanlış olarak *Hüsniñ ü* و حسن yazılmıştır.

- 6 Luṭf-ı ṭab'ından okursa ŧi'rum ol mäh-ı münir
Menzilüm gün gibi olurdı benüm burc-ı ḥamel
- 7 Var kabül ét ästāni kulluġın bī-iḥtiyār
Bende ol ey ŧāhidī ol ŧāh-ı ʿālī-ŧāna gel

123

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bir ḳadeḥ kim dest-i dil-ber ŧundı baḳa ġam degül
Kim dēye ŧol ayaġı ey sāḳī cām-ı Cem degül
- [28b] 2 Āḥ kim sen āfeti yādile görmekdür ölüm
Yoḥsa ʿömrüm ḥāşılı bu derd-i hicrān ġam degül
- 3 Ḥalk ʿālemdür dēmiş vaşl olmaġı cānān[e]ye
Āḥiri āḥir anuḡ hicrān ola ʿālem degül
- 4 Ey perī senden cüdā ister beni kāfir raḳīb
Ḳomadı ŧeyṭānlıġı bir dīni yoḳ ādem degül
- 5 İftirāḳ-ı yārile ḳan aġlasun iki gözüm
ŧāhidī bir dem ki cānānsız geḫer ol dem degül

124

190

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gel ey Yūsuf-cemālüm mısr-ı hüsni içinde sultān ol
Güzellik tahtına geç var sa'adetle Süleymān ol
- 2 Cihān içinde sen bu hüsni-i rüz-efzünile cānā
Serī-i saltanatda bī-tekellūf şah-ı devrān ol
- 3 Bugün yerde beşer gökde melāyik hüsniñe hayrān
Yetiş arz-ı cemāl et gün gibi sen mäh-ı tībān ol
- 4 Gelüp gül gibi açıl nāzile ey gonçe-fem dāyim
Şalın bāğ-ı leṭāfetde durup serv-i hırāmān ol
- 5 Dilinden düşmesün dil-berlerüñ şi'r-i güher-bāruñ
Dürüş ey Şāhidī her vechile nazmuñda Selmān ol

125

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gelsün ol şahib-kırān edüp bize arz-ı cemāl
Görelüm muşhaf yüzini edelüm ferhunde-fāl
- 2 Muntazırdur cümleten bekler ayağı tozına
Yüz sürüp aña du'ālar okuyalar bī-melāl

- [29a] 3 Tîg-i Daḥḥākile a°dānuḡ ser-i bī-devletin
At ayağı altına alup kılalum pāy-māl
- 4 Düşmen-i bed-ḥ°āha karşı cānile şaf bağlayup
Duralum göğüs gerüp māt ola cümle bed-fi°āl
- 5 Hāk Te°ālā yolına¹⁰⁰ dāyim ġazālar edelüm
Çalışalum kuvvet-i bāzūyile her māh u sāl
- 6 Kahramānī gözleriyle étmesün bizi helāk
Ol kerīmü°ş-şāna deḡ göstermesün rüy-ı celāl
- 7 Hāşılı meddāḥıyam şāhib-kırānuḡ Şāhidī
Söyledür luḡfindan iḥsān eyleyüp ol Zül-Celāl

Harfu°l-Mīm

126

fe°ilātün (fā°ilātün) fe°ilātün fe°ilātün fe°ilün (fa°lün)

- 1 Édüḡüz ḥālūmi ol kaşları yaya i°lām
Oldı oğları yeri sīnede yēr yēr a°lām

¹⁰⁰ Yazma nüshada *yoluna* بولونه yazılmıştır.

- 2 Zāhidā cān u gönülden sevelüm şol güzeli
‘İşk-ı pākile rızā vèrdi çü şeyhü’l-islām
- 3 Hūblar vaşfını nazm eyledüğümce umaram
Okuyup şi‘rümü taḥsīn edeler ehl-i kelām
- 4 Yanaşurdum eşigün kulluğına yıllarca
İstemez mi kim o kul oğlı kapusunda gulām
- 5 Ol şehinşeh bile şalınsa benümle bir gün
Haḫ budur vèrmez idüm Şāhidī hünkāra selām

127

fe‘ilātün [fā‘ilātün] fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün [fa‘lün]

- 1 Ola mı ḫāl-i dil [ü] derdüm o yāra i‘lām
Oldı dāğ-ı gamı yer yer bedenümde a‘lām
- [29b] 2 ‘İşk-ı pākile seven hūbı nedāmet çekmez
Aña lā¹⁰¹ dèyemez ey h‘vāce çü şeyhü’l-islām
- 3 Dilerin gevher-i nazmuma nazīre dèyeler
Vaşf edüp la‘l-i leb-i yarı bugün ehl-i kelām

¹⁰¹ Ar. lā ‘Hayır!’

- 4 Esb-i nāza kaçan ol şūh-ı cihān ola süvār
Düşüp öñince piyāde olaym ben de¹⁰² gulām
- 5 Şalınur çünki o sultān-ı hüs(ü)n yanumca
Vermez in görsem eger Şāhidī hünkāra selām

128

fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

- 1 Al geymiş gül gibi ol gönçe-fem
Urmasun mı bülbül-i şūrīde dem
- 2 Yā İlāhī ol civān-ı tāze[y]i
İsterin pīr ét erişdürme elem
- 3 Derdine anuñ giriftār olalı
Dilde ğam eksük degüldür gözde nem
- 4 Dāmen-i vaşlına érmezse elüm
Hicrile çāk-i girībān eyleyem
- 5 Ol lebi mey-günile ey Şāhidī
Dāyimā elde gerekdür cām-ı Cem

¹⁰² Bu sözün بنده biçiminde yazılmış olması, 'kul' anlamındaki *bende* بنده sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Seher-geh peyk-i āhum ey şabā ol cāna gönderdüm
Maḥabbet-nāme yazdum el-°acel cānāna gönderdüm
- [30a] 2 Der-i devletde ḥıdmet eylesün şubḥ u mesā dāyim
Éşigi kulluḡına göñlümi sultāna gönderdüm
- 3 Şu deñlü ağladum kim ḥasret-i hicrān-ı yāmile
Yaşum ırmaḡını ve°l-ḥāşılı °ummāna gönderdüm
- 4 Ḥalāş édüp dil-i zār u nizārum çāh-ı miḥnetden
Ben anı Yūsuf-ı Mışrī gibi Ken°ān'a gönderdüm
- 5 Be-ḥaḳḳ-ı Ka°be iḳlīm-i Yemen ḥātır-nişānumdur
Anuñçün ben °aḳıḳ-i fikrümi Şan°ān'a gönderdüm
- 6 Bu cism-i nā-tüvānum baş u cānile fidā étdüm
Anı Veyse°l-Ḳaran'dan cānibe ḳurbāna gönderdüm
- 7 Oḳusun ṭab°-ı mevzūnum görüp ey Şāhidī taḥsīn
Bu nazm-ı āb-dārum Ḥazret-i Ḥassān'a gönderdüm

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Êşigün̄den şehâ düşdüm cüdâ hasretle ben gitdüm
Beni hâtır-nişân eyle kerem kı̄l bārī sen gitdüm
- 2 Benümçün ağlasun ağlarsa her dem dīde-i pūr-nem
Cüdâ düşdüm güler yüzün̄den ey vechi ḥasen gitdüm
- 3 Gözüm yaşımı döküm yāsemen-veş yerlere bī-ḥad
Gülistān-ı fenādan ḥāşılı ben bī-semen gitdüm
- 4 Elümde kaldı āḥir bī-ḡaraż şol dāmen-i luḫfuḫ
Götürdüm ayağı hicrūḫ ḡamıyla Circe'den gitdüm
- 5 Duā-yı devletün̄le mūnis olan Şāhidī'yem çün
Efendüm devletüm saḡ u esen ḡal işte ben gitdüm

[30b]

131

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Çeküp pehlūya ol rūḫ-ı revānı cāna cān buldum
Mesīḥā leblerin emdükçe °ömr-i cāvidān buldum
- 2 Raḡīb-i bed-nazarlar hep kırılmış gibi °ālemde
Ser-i kūyına vardum yārumuḫ emn ü emān buldum

- 3 Dolandum Şehr-i ıŐkı pr olunca cst  c tdm
Hele gnlmce sevmeye mnsib bir civn buldum
- 4 Őad-y blbli gŐ eyledm bu bĝ-1 dehr ire
Fiĝn u nle v humla haĝĝ hem-zebn buldum
- 5 Alup yzm elme Őhid dŐdm ayaĝına
Varup pr-i muĝnuŝ hdmetinde hayli Őn buldum

132

feiltn [filtn] feiltn feiltn feiln [faln]

- 1 Vaĝt-i gldr yine blbl gibi eĝn delm
Bir lebi gone ile seyr-i glistn delm
- 2 Ehl-i irfnile bir gŐe-i gl-zra varup
Mey ip derd [] ĝam [u] ĝuŐŐ[a]ya dermn delm
- 3 Her ĝazel başına bir bse alup sĝiden
NŐ dp olular Őoĝbet-i rindn [delm]
- 4 Vaşl-1 dil-dra Őafdur vrelm cn naĝdin
ekelm snemze Şevkile ryn delm

5 Her şükûfe açılup hâşılı nev-rûz êrdi
Gidelüm Şâhidiyâ  alemi seyrân edelüm

133

fe il t n [f  il t n] fe il t n fe il t n fe il n [fa l n]

1 G zler m yaşı a ar  asretile giry nam
 ateş-i fur at [u] hicrile i en s z nam

[31a] 2 Derd [ ]  am aldı beni   re ned r sult num
K nc-i mi netde yatur  aste-i b -derm nam

3 B d-ı  ışku la sen n   yle hev y  oldum
Y ler  v re v  b -  re v  ser-gerd nam

4 Ba a hem-dem olmaz bi  kez  terse b lb l
Ol  adar   l-şen-i k yuyunda sen n n l nam

5 Yine bir beg   zele Ş hidiy   ul oldum
Mış-ı  ışk i re anu  n başuma sult nam

134

mef  l n mef  l n mef  l n mef  l n

- 1 Egerçi her gece efkâr-ı vaşluğ ile bîdârum
Uyanmaz ḥvâb-ı ğafletden benüm baht-ı siyeh-kârum
- 2 Kemend-i kâkülüğ boynuma taçmak kaçdın eylersin
Göñül vèrdüm ben aña ey perî çokdan giriftârum
- 3 Benüm yanumda aña düşmen-i bed-ḥvâhı lutf eyle
Ben anuğ şüretinden Haç bilür ey dost bîzârum
- 4 Meded eyle baña yandum firâkuğ âf-tâbından
Hümâ-yı himmet-i sây[e]ğ şalup üstüme ḥünkâ[r]um
- 5 Güzel sevmekde yokdur ihtiyârum Şâhidî hergiz
Cevânlar cümle bildiler benüm aḥvâl ü eṭvârum

135

mef[°]ülü mefâ[°]ilü mefâ[°]ilü fe[°]ülün

- 1 Eyyâm-ı bahâr êrdüğini gördi °uyūnum
Dağlara düşürdi beni arturdi cünūnum
- 2 Gül ruḥlarını °arz êdiecek baña o ğonçe
Bülbül gibi ḳalmadı yine şabr u sükūnum

- [31b] 3 Ol lâle-şıfat dâğ uralı bağruma yêr yêr
Gİtdükçe ziyâd olmada bu derd-i derûnum
- 4 Hümret var ‘izârunda¹⁰³ budur niyyetün ey dost
Bu mevsim-i gülde dökesin yerlere hûnum
- 5 Hâk bu ki sözüm Şâhidiyâ feyz-i Hudâ’dur
Günden güne artarsa n'ola ‘ilm ü fûnûnum

136

mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün

- 1 Derd-i firâka düşdüm cânâncıgum yitürdüm
Ölmem muqarrer oldı dermâncıgum yitürdüm
- 2 Görüş zamâne aldı cân Yûsuf’ını elden
Ya‘kûb-veş dirîgâ oğlancıgum yitürdüm
- 3 Yâ Rab harâba vardı mışr-ı vücûdum âhir
Kul gibi zâr u maḥzûn sultâncıgum yitürdüm
- 4 Hicrân şebinde tenhâ kaldum ğamıyla bî-kes
Bir cevri çok sitem-ger fettâncıgum yitürdüm

¹⁰³ Yazma nüshada yanlış olarak ‘izârunda عزاركده yazılmıştır.

- 5 Halkı uyutmaz oldu feryād u āh u nāl[e]m
Ey Şāhidī ne çāre yārāncıgum yitürdüm

137

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Tārīk-i ıışk içinde řanmaņuz kim ben nihān oldum
Ēriřdüm menzil-i maķřūduma günden ııyān oldum
- 2 Egerçi yer yüzinde bir gedā-yı ādemī-zādam
Ērüp kadrüm göge hem-řohbet-i kerrūbiyān oldum
- 3 Tılısm-ı ıışkı açmaz degme ıāķıl özge ma'nīdür
Derūnum sırrı fehm olunmaya genc-i nihān oldum
- [32a] 4 Benüm deryā-yı tab'um mevc urupdur şi'r ü inřāya
Bugün bu nazm u neşrile yine gevher-feřān oldum
- 5 Gedālar içre bir ednāyiken ey Şāhidī ben de¹⁰⁴
O řāha kul olal'dan başka sultān-ı cihān oldum

138

fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

¹⁰⁴ Bu sözün بنده biçiminde yazılmış olması, 'kul' anlamındaki *bende* بنده sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

- 1 °Adl-i İbrāhīm vezīr-i muhterem
Mülk-i Mısr'ı tınadup etti kerem
- 2 Buldı zīnet her taraf cennet-miṣāl
Ehl-i dil görüp dedi bāğ-ı İrem
- 3 Sāye-i °adlinde halk āsūde-ḫāl
°Iyş u nūş etmekde elde cām-ı Cem
- 4 Ḥazret-i sultān-ı baḫr u ber bugün
Gönderüpdür ḫil°at [u] şemşīr hem
- 5 Ḥaḫ Te°ālā devletin kılsun mezīd
Görmedi devrinde kes cevr ü sitem
- 6 Ol °azīz-i taḫt-ı Yūsuf'dur meger
Ḥalk-ı °ālem aḫa kul olsa ne ğam
- 7 Şi°rūḫi ey Şāhidī °arz et aḫa
Himmet etsün saḫa ol °ālī-himem

Ḥarfu°n-Nūn

139

fe°ilātün [fā°ilātün] fe°ilātün fe°ilātün fe°ilün [fa°lün]

- 1 Dilerin gözlerümün yaşını deryā olsun
Dāne dāne dökülen lü'lü°-i lālā olsun
- 2 Yağduğıyçün tenümi dāğ-ı maḥabbet yér yér
Şerer-i āhum erüp gökde Şüreyyā olsun
- 3 Yad ayakdur dèyü ağıyāruñ üşüp başına
Éşigün itleri ile nite gavgā olsun
- 4 Taḫayın boynuma zencir-i saçun ey Leylī
Şehr-i ıışkuñda bugün bir delü peydā olsun
- [32b] 5 Gül gibi taze gazeller dèyeyin Şāhidiyā
Ehl-i diller okuyup bülbül-i gūyā olsun

140

mefā°lün mefā°lün mefā°lün mefā°lün

- 1 Bugün Mecnün-ı şeydā gibi bir āşüfte-ḫālem ben
Şikest olmuş gönül Leylī gamıyla bī-mecālem ben
- 2 Beni cevriye rāh-ı gamda gāyet pāy-māl etti
Elinden ol vefāsız dil-rübānuñ pür-melālem ben

- 3 Şarāb-ı la'l-i yāra teşne olal'dan za'īfem ben
Serāb-āsā vücūdumdan nişān yok bir ḥayālem ben
- 4 Kitāb-ı ḥüsn-i dil-dārı okudum yazdum ey ḥvāce
Budur güftārumuḡ şān bulduḡı şāhib-kemālem ben
- 5 Öpüp ey Şāhidī sükker lebin yāruḡ şafā sürdüm
Anuḡcün tūtī[-i] gūyāleyin şīr[ī]n-maḡālem ben

141

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Göreyin °ömr-i °adū °ālemde ḡāyet bulmasun
Boḡazın dest-i ecel şıksun nihāyet bulmasun
- 2 Ḥalk içinde mübtezel¹⁰⁵ olsun olup ḡor u ḡaḡīr
Ḳapu ḡapu devr édüp herḡiz ri°āyet bulmasun
- 3 Rāh-ı miḡnetde vücūdın cümleten pā-māl édüp
Ṭopraḡa sürsün yüzün elden ḡimāyet bulmasun
- 4 Kūr olup şeyṭān gibi kimsenüḡ °aybın görmesün¹⁰⁶
Ḥāşılı merdūd olup °ayn-ı °ināyet bulmasun

¹⁰⁵ Yazma nüshada yanlış olarak *mübtezel* مبتزل yazılmıştır.

¹⁰⁶ Bu dizede *gibi* كى sözcüğünden sonra bir *ol* اول sözcüğü yazılmış olmalıdır. Belki bu dize şöyle düzenlenecekti: “Kūr olup şeyṭān gibi ol kimse °aybın görmesün”

- 5 Köy-be-köy şehir-be-şehir kovulup¹⁰⁷ ey Şāhidī
Sürgün olsun durmağa hīç bir vilāyet [bulmasun]

[33a]

142

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Tīğ-i ğamuñla sīnede biñ yara isterin
Şanma ki ben o yaralara çāre isterin
- 2 Eṭrāf-ı kūyuñı dolanur durmadan göñül
İşkuñ yolında¹⁰⁸ ben anı āvāre isterin
- 3 Leylī saçuñ hevāsına düşdüğiçün düşe
Mecnūn gibi göñül yine dağlara isterin
- 4 Pehlūya çekmege géceler şubḥa dek bugün
Bir gün şıfatlu ruḥları meh-pāre isterin
- 5 Bāğ-ı cihānda bülbül-i zārını ağladup
Şol ğonçe-fem taķılmaya her ḥāra isterin
- 6 Ol dil-rübāya istemez kimse yār ola
Hergiz muşāhib olmaya aġyāra isterin

¹⁰⁷ Yazma nüshada قواولوب biçiminde yazılmıştır.

¹⁰⁸ Yazma nüshada yolunda يولونده yazılmıştır.

7 °Arz deyin kemlmi Őirmde Őhid

Bir gn ola ki riŐe hnkra isterin

143

filtn filtn filn

1 Kimseler bencileyin zr olmasun

Kimseler iŐka giriftr olmasun

2 Vaşl-1 yrile kişi Ődn iken

kbet furkatla n-ar olmasun

3 Ayrlup bir b-vefdan b-sebeb

Zr-1 hicrnile zr olmasun

4 Hste-hl olup firk-1 yrile

T ebed derdile bmr olmasun

5 Őhid-veş her gece nln olup

Kimseler zrile bdr olmasun

[33b]

144

mefln mefln mefln mefln

- 1 İlāhī ol civān-ı tāze[y]i şakla ḥaṭālardan
Anı pīr eyleyüp ayırma her dāyim şafālardan
- 2 Yavuz yēl esmesün üstinde¹⁰⁹ anuḡ dilerem yā Rab
Bahār-ı ḥüsni şolmasun emīn olsun belālardan
- 3 Elin çeksün cefādan eydüñüz ol şūḥ-ı bī-pervā
Unutmasun reh-i ğam pāy-mālını vefālardan
- 4 Meded merhem yerine sīne şarsun ol ṭabīb-i cān
Yatur dil-ḥaste çün ḥançerle urulmuş yaralardan
- 5 Ola kim rām ola ben °aşıka ey Şāhidī bir gün
Bağa bir himmet etsünler umarın mübtelālardan

145

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

- 1 Cān vērür şīr[ī]n lebün şevki ile Ferhād olan
Ĝam çeker mi ölmege şol °aşık-ı dil-şād olan
- 2 Bir gözi āhūyı gördükçe gözüm ardıncadur
Meyl eder gözler şikārın dāyimā şayyād¹¹⁰ olan

¹⁰⁹ Yazma nüshada *üstünde* اوستونده yazılmıştır.

¹¹⁰ Yazma nüshada yanlış olarak *seyyād* سياد yazılmıştır.

- 3 Naqd-i cān vèrür güzel kuçmağa dèrlermiş beni
Kurtulur mı güft ü gūdan kendüye üstād olan
- 4 Kimse görür mi tozın dünyā-yı fānīde bugün
Hırmen-i ʿömrin hebāya vèrüben ber-bād olan
- 5 N'eylesünler nām-ı Mecnūn'ı kim aḡsun Şāhidī
ʿİşk ile ehl-i cūnūn içinde sensin yād olan

146

mefʿülü mefāʿilü mefāʿilü feʿülün

- 1 Gösterdi baḡa ol yüzi meh şemʿ-i cemālin
Pervāne-i dil odlara yaḡdı per ü bālin
- [34a] 2 Birliğe yètüp ikiligi terk eden ʿāşık
Kendüye gelüp buldı vücūdında murādın
- 3 Ğāfil yürüme gir bu gönül mülkini seyr et
Gencīne-i ḡayba erüben aḡla meʿālin
- 4 Dil gevherini bulmağa saʿy eyleyen ʿārif
Deryā-yı taşavvufa ḡalup aḡlaya ḡālīn

- 5 Ey Şāhidī-i tālib-i Hāḡ varuḡı terk  t
Yokluḡda bulur  ışk eri elbetde murādın

147

fe ilāt n [fā ilāt n] fe ilāt n fe ilāt n fe il n [fa l n]

- 1 İstese cān u dili yok d mezsin yārumdan
Varumı *lā*¹¹¹ d yemen haḡ bu ki dil-dārumdan
- 2 Ger beni  ulluḡına  ul gibi eylerse  ab l
D nmezsin tā ezeli  td g m iḡrārumdan
- 3 Toludur āh u fiḡānumla bug n kevn   mekān
Zār olur yerde beşer g kde melek zārumdan
- 4 Gerçi kim fikr-i viřāl idi iş m leyl   nehār
G rmed m fāyide v   āyide efkārundan
- 5   n beni eyledi z lmile¹¹²  apusından ıraḡ
 Adl umarken bug n ey Şāhid  h nkārundan

148

fā ilāt n fā ilāt n fā ilāt n fā il n

¹¹¹ Ar. *lā*   ‘Hayır!’

¹¹² Bu s zc g n  لميله biçiminde yazılmış olması, *zulmıyla* okuyuşunu da d ş nd rmektedir.

- 1 Luṭf-ı ṭabʿuṅdan senüṅ ey dost iḥsān isterin
Vaşluṅı édüp temennā cānuma cān isterin
- 2 Bu vücūdum mülki yıķıldı ḥarāb oldı ḥarāb
Anı maʿmūr étmege ʿādil Süleymān isterin
- [34b] 3 İstemem her-cāyīye yār olmağı ḥaḳḳā bu kim
Bir vefā ehli mülāyim şūḥ cānān isterin
- 4 Pāyına düşüp cemāli ʿıydına meyl étmeden
Cān u başum ḥāşılı yolında¹¹³ ḳurbān isterin
- 5 Bir lebi maʿcūn ḥayāliyle yine leyl ü nehār
Kendümi ben vādī-i ḥayretde ḥayrān isterin
- 6 Pād-şāhum āstānuṅda ḳul olmaḳdan ğaraż
Bir iki gün ben daḥı ʿālemde ʿunvān isterin
- 7 Bir gül-i nev-reste içün dem-be-dem ey Şāhidī
ʿAndelīb-i göṅlümi her laḫza nālān isterin

¹¹³ Yazma nüshada *yolunda* يولونده yazılmıştır.

- 1 Dostum  aşık deg l miyin sağa ben yanayın
B l   per yağar ruğuğ Őem ine bir perv neyin
- 2 DutuŐup s y nmes n n r-ı mağabbet isterin
Őo beni tenn r-ı  iŐkuęda dem- -dem yanayın
- 3 G njl mi kıldum hev -yı z lf j ile b -ķar r
Y le v rd m  ağl u idr ki  aceb d v neyin
- 4 Meclis-i meyden ayağum  ekmege t ķat mı var
Y r elinden bir  olu i d m ķatı mest neyin
- 5 Vaşf  del'den y rumuğ l  l   iŐin Ői r mde ben
Nazm-ı gevher-b rile ey Ő hid  bir d neyin

150

f  il t n f  il t n f  il t n f  il n

- 1 Yolına¹¹⁴ c n v reyin c n na d j incinmes n
H dmetinde  leyin sult na d j incinmes n
- 2 Bir dev s z derde d Őd m istemem ağa  il c
IŐte ben  ld m meded Loķm n'a d j incinmes n

¹¹⁴ Yazma n shada *yoluna* بولونه yazılmıştır.

- [35a] 3 Mā-ḥazar ḥūn-ı ciger-vār gözlerüm yaşı şarāb
Daḥı nem¹¹⁵ ister benüm mihmāna dēḡ incinmesün
- 4 Bir ġazel dēdüm ḥabībūḡ vaşf-ı ḥüsninde bugün
Feyz-i Ḥaḡ'dur sözlerüm¹¹⁶ Ḥassān'a dēḡ incinmesün

151

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Tāḡatum tāḡ eyledüḡ gitdüḡ yanumdan ey civān
Yā ḥay(ı)f kim olmadum bir ġün senüḡle cāna cān
- 2 Mışr-ı ḥüsnüḡ görmeyel'den eyleyüp cūş u ḥurūş
Furḡatuḡla Nıl-i eşküm oldı bir baḡr-ı revān
- 3 Āh u vāhumdan seni çok sevdüġüm hep bildiler
ġün gibi mihrüḡle duyuldum eyā şems-i cihān
- 4 İsterin dil ḡānesini herġiz ābād olmasun
Olsun anda dostum gencīne-i ışḡuḡ nihān
- 5 Öldürür bir ġün beni vērmez emān ey Şāhidī
El-emān ol ġamzesi cellād elinden el-emān

¹¹⁵ Bu sözcüġün نـ biçiminde yazılmış olması, 'yaşlık, ıslaklık' anlamındaki *nem* نـ sözcüġünü de çağrıştırmaktadır.

¹¹⁶ Son hecedeki mīm harfi sonradan yazılmış olup yazma nüshada siliktir.

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Görmege sa'ý etdügümce ol perī-sīmā yüzün
Yüz çevürdi ben kılından¹¹⁷ dutdı istiğnā yüzün
- 2 Hūrī vü ğilmān-ı cennet 'aynuma gelmez benüm
Gösterür¹¹⁸ çün Hāzret-i Bārī baña a'lā yüzün
- 3 Bir gözi āhū güzel hergiz şikār olmaz baña
Cüst ü cū édüp eger geşt eyleyem şahrā yüzün
- 4 Gitmedi naqş-ı hayāl-i yār 'aynumdan benüm
Mevc dutmuş şanasın her vechile deryā yüzün
- 5 Göz yumup bu milket-i dünyāya bakmam Hāq bilür
Görmek olmaz dāyimā ey Şāhidī a'dā [yüzün]

[35b]

fe'ilātün [fā'ilātün] fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün [fa'lün]

- 1 Nāmile mülk-i melāhatda Hāsan Cān olasın
Cism-i bī-cān olan 'āşıklarūña cān olasın

¹¹⁷ Yazma nüshada *kılundan* قولوندن yazılmıştır.

¹¹⁸ Yazma nüshada bir rā harfī fazladan yazılmıştır.

- 2 Dil-i Ya'küb'ı n'ıçün zār u hāzīn eyleyesin
Mısr-ı hüsn içre bugün Yūsuf-ı Ken'ān olasın
- 3 Dilerem meclis-i 'uşşāka gelüp ey meh-rū
Géceler şubha degin şem'e-i şebistān olasın
- 4 Bister-i ğamda beni haste görüp derdünile
Giresin kuzıcağum koynuma 'üryān olasın
- 5 Göreyin Şāhidiyā ben seni Mecnūn-şıfat
Ol saçı Leylī'nün 'ışkı ile destān olasın

154

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Murğ-ı cāna ol siyeh zülfüñi ben dām isterin
Dāne hāşıl kıлмаğ için hāşılı kām isterin
- 2 Bir lebi şırīne tatlu cānumı édüp fidā
Husrevā Ferhād-veş ben dağı bir nām isterin
- 3 Köp düşüp pīr-i muğānuş öpsem ayagın olur
İçmege destinden anuş bir tolu cām isterin

4 Hāzret-i Hāḡ'dan n'ola °ömr-i ṭavīl êtsem recā
Êrmek için rüz-1 vaşl-1 yāra eyyām isterin

5 Durmadan aḥvālūmi nazm eylerin ey Şāhidī
Şi°rile derd-i derūnum yāra i°lām isterin

155

mefā°lün mefā°lün mefā°lün mefā°lün

1 Deme egnünde olan köhne şāla pīrehensin sen
Fenā mülkinde bil ey cism-i °üryān bī-kefensin sen

2 Cihānda erlik adın aḡmaz ol kim saḡa tābi°dür
Yüri ey bī-vefā çarḡ-1 felek bildüm ne zensin sen

[36a] 3 Belā Ferhād'sın ey dil dem urma °ışḡ-1 yār için
Yitürdün nām-1 Şīrīn ile kendün küh-kensin sen

4 İşün ṭa°n eylemekdür hāy u hūy-1 °āşıḡa her dem
Var ey şūfi-i nā-ḡābil ne milletsin nedensin sen

5 Güle baḡ yüzine bu Şāhidī-i bülbül-i zāruḡ
Açıl gül ey gül-i nev-reste bir ḡonçe-dehensin sen

156

215

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Yétişti nev-bahār eyyāmı geldi mevsim-i gül-şen
Açıldı cā-be-cā rāh-ı gülistān içre her sūsen
- 2 Bezendi her taraf şimdi yine cennet-mişāl oldı
Yürür ra'nā perī-sīmā güzeller lāle-veş rüşen
- 3 Bugün ıyş-ı müdām için gelüp açılmağa dāyim
Dutuptur ehl-i diller gūşe-i gül-zārda mesken
- 4 Gel ey sākī koma elden ayağı vaqt-i güldür çün
Dil-i nā-şādumı şād eyleyüp kırtardı gör gamdan
- 5 Hazāna érmeden  ömrüñ bahārı Şāhidī āhir
Yüri var ıyş u nūş eyle mey ü maħbūbile érken

157

fe'ılātün [fā'ılātün] mefā'ılün fe'ılün [fa'ılün]

- 1 Bilmezin sen nigāra n'eyleyeyin
N'èdeyin ben ne çāre n'eyleyeyin
- 2 Dostum şem'e-i rūyuña karşı
Hālümü yana yana ağlayayın

- 3 Ėriřüp āstānuña řāhum
Saņa senden řikāyet eyleyeyin
- 4 Neler ėtdüñ bu ben řuluña neler
Bir bir ėtdükleriñi¹¹⁹ söyleyeyin
- 5 řāhidī şehr-i yārı terk ėdeyin
[36b] Niçe bir bir diyārı bekleyeyin

158

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Beni āřüfte eyler meh yüzüñ cānā bugün yarın
Ėder mihr-i ruḥuñ cān u dili řeydā bugün yarın
- 2 Meh-i nevsin bugün şehr içre sen ey yār-ı bī-hem-tā
Hilāl iken olursın bir meh-i ġarrā bugün yarın
- 3 Düşer üftādeler biribirine ʿāķıbet ʿömrüm
Kopar ḥāl ü ḥaṭuñdan fitne vü ġavġā bugün yarın
- 4 Muřarrerdür deli dīvāne kılmañ ey perī-peyker
Getürür başuma misk[ī]n řaçuñ sevdā bugün yarın

¹¹⁹ Yazma nüshada *ėtdükleriñi* ایتدکریکی yazılmıştır.

- 5 Kul ol ey Şāhidī ol Yūsuf-1 gül-çihreye varup
Olur bu mısr-1 hüsn içinde müsteşnā¹²⁰ bugün yarın

159

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Elüñ çek halk-1 ʿālemden dilā gel çekme kes ƣahrın
Süleymān-meşreb olğıl isteme mūr u meges ƣahrın
- 2 Meded ƣurtarı gör bu murğ-1 cānuñ dām-1 miñnetden
Hümā-pervāz olayın dēriseñ çekme ƣafes ƣahrın
- 3 Ƙaçup ağıār-1 bed-hūlardan ʿuzlet ihtiyār étdüm
Cihānda ʿāşık-1 şādık çeker mi hār u has ƣahrın
- 4 Geyüp gezme gēc[e]yle şeb-külāhuñ ey meh-i tābān
Dilerseñ görmemek gün gibi ʿālemde ʿases ƣahrın
- 5 Ney-āsā Şāhidī bēl bağla her dem hıdmet-i yāra
Çekerseñ bārī çek dünyāda bir ehl-i nefes ƣahrın

[37a]

160

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

¹²⁰ Yazma nüshada yanlış olarak *müsteşnā* ممتثنا yazılmıştır.

- 1 Olma ey hūrī-şıfat luṭf eyle aḡyāra yakın
Bir meleksin görmesün yüzüñi şeyṭān-ı la‘īn
- 2 İsterem bāḡ-ı cihānda ben eyā kebk-i ḥırām
Olmayasın ol raḡīb-i zāḡile sen hem-nişīn
- 3 Şöyle za‘f érdi baña kim iftirāḡuñla senüñ
Ḳalmadı hergiz mecālüm ki_eyleyem zār u enīn
- 4 Bir belādur başuma kūyuñda ol kāfir raḡīb
Göreyin kim olmasun anı belālardan emīn
- 5 Şāhidī’nüñ egleyen¹²¹ göñlini her leyl ü nehār
Gāh cev̄r ü gāh mihrüñdür senüñ ey meh-cebīn

161

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Bulur şehr içre şöhret meh yüzüñ cānā bugün yarın
Olursın gün gibi ‘ālemde müstesnā¹²² bugün yarın

¹²¹ Yazma nüshada yanlış olarak kāf harfinin üzerine üç nokta konmuştur.

¹²² Yazma nüshada yanlış olarak *müstesnā* ممتننا yazılmıştır. Ayrıca yanlış sırayla *müstesnā ‘ālemde* ممتننا عالمده yazılmıştır. Ancak daha sonra *müstesnā* ممتننا sözcüğünün altına noktasız bir ḥā harfi ve *‘ālemde* عالمده sözcüğünün altına da bir mīm harfi yazılmıştır. Ḥā harfi ‘sona alma’ anlamındaki “tehir” teriminin ve mīm harfi ise ‘öne alma’ anlamındaki “takdim” teriminin kısaltmasıdır. Böylece bu iki sözcükte takdim-tehir işleminin yapılması gerektiği gösterilmiştir. Nitekim yazıçevrimli metinde söz konusu takdim-tehir işlemi uygulanmıştır.

- 2 Bugün bir buse °ahd êtdüñ koma yarına ihsân¹²³ êt
Peşimân olasin kôrķum budur cānā bugün yarın
- 3 Bugünüm yarına kalsun dēmez °ākıl muķarrerdür
Vêrür varın saña bu °āşık-ı şeydā bugün yarın
- 4 Bugün şayd eyleyen yarın¹²⁴ bulur hayy-ı ebed °ömrüm
Beni sen öldürürsin êdüp istignā bugün [yarın]
- 5 Bugün āh ol kıyāmet zılm êder yarını¹²⁵ aņmaz hîç
Bulur êtdüğini ol şūķ-ı bī-pervā bugün yarın
- 6 Bugünden yarını bilmez saña °āşık olan °āşık
Olur Mecnūn-ı rüsvā ey şaçı Leylā bugün yarın
- 7 Bugün yārından¹²⁶ ayru Şāhidī'nüñ şormanā aķvālin
Olur hāl-i dili hicrānile ifşā bugün yarın

[37b]

162

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

¹²³ Yazma nüshada yanlış olarak *ihsān* احسان yazılmıştır.

¹²⁴ Bu sözcüğün یارن biçiminde yazılmış olması, 'sevgilisini' anlamındaki *yārın* یارن sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

¹²⁵ Bu sözcüğün یارینی biçiminde yazılmış olması, 'sevgilisini' anlamındaki *yārımı* یارینی sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

¹²⁶ Bu sözcüğün یارندن biçiminde yazılmış olması, 'yarından, bugünden sonraki günden' anlamındaki *yarından* یارندن sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

- 1 Gün-be-gün ben dostum ʿışkuyla olduḡça zebūn
Hızr-veş sen şağ olup ʿömrüñ füzūn ol[s]un¹²⁷ füzūn
- 2 Seng-i miḡnetle dögünmekden firākuyla senüñ
Görünür yer yer ʿalāmetler tenümde nīle-gün
- 3 Gördiler kim baḡa devrān şundi cām-ı ḡayreti
Geldiler mest-i melāmet yanuma ehl-i cünūn
- 4 Çalışup çünkim kitāb-ı ʿışkı ez-ber eyledüm
Levh-i dilden yazılır şimden gerü fenn ü funūn
- 5 Şāhidī kan ağlamazdı dem-be-dem ey lāle-ruḡ
Dest-i cevruñden senüñ ger olmasaydı baḡrı hūn

163

fāʿilātūn fāʿilātūn fāʿilātūn fāʿilūn

- 1 Kākül-i ḡoş-büyile örtüp ʿizārın¹²⁸ nāzdan
Ḥāl-i ʿanber-bārını seyr êtdürür açmazdan

¹²⁷ Yazma nüshada *olsun* اولسون sözcüğündeki sīn harfi ya unutulmuştur ya da yeterince iyi yazılamamıştır. İlgili yerde sīn harfinin olduğunu belirtmek için bu sözcüğün altında ayrıca bir sīn harfi gösterilmiştir.

¹²⁸ Yazma nüshada yanlış olarak *ʿizārın* عزارن yazılmıştır.

- 2 Ğamz éder  aşıklarına g rse k yında beni
Kime fery d  deyin şol g zleri ğamm zdan
- 3 Muttaşıl c n n[e]ye aĥv l [ ] derd m s ylerin
Kişi r zın şaklamaz yanındaġı hem-r zdan
- 4 Yolına¹²⁹ c n v rd g mce benden i r z  tmede
Bilmezem n'i  n ka ar şol  aşık-ı ser-b zdan
- 5 D ş p ol kebk-i ĥır muĥ şaydına ey ş hid 
Men  olunmaz g n l m ġ şeh-b zı hi  perv zdan

164

f  il t n f  il t n f  il t n f  il n

- 1 R h-ı  ışka  azm  den  uşş ka yoldaşuz bug n
 ns ile  ns eyled k  arifle ĥaldařuz bug n
- [38a] 2 Bir şa ı Leyl  hev sıyla per ş n-ĥ l olup
Biz daĥı Mecn n-ı şeyd yile kardaşuz bug n
- 3 Tekye-g h-ı  alem ġ olduĥ k lender-meşrebi
P  b rehne baş a uĥ bu yolda Bekdaş'uz bug n

¹²⁹ Yazma n shada *yoluna* بولونه yazılmıştır.

- 4 Şi'rümüz görüp bizüm hâl ehli aňlar kâlümüz
Hâk bu kim her ʿâkıl u dānāya sırdaşuz bugün
- 5 Baħr u ber seyyāhıyuz¹³⁰ her vechile ey Şāhidī
Cāme-i hıızr ile [biz] çün¹³¹ Hıızr'a yoldaşuz bugün

165

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

- 1 Yeter tenümde yer yer okuñ yarası nişān
Sen de çeküp çevürme eyā kaşları kemān
- 2 Her kime baksa eyler anı ānīde helāk
Ben görmedüm gözün gibi cellād-ı bī-emān
- 3 Sen pād-şāha ʿarz eder olsam murādumı
Vaşluñ recāsı hātıra olur o dem hemān
- 4 Buldı cihānda gevher-i nazmile iştiħār
Dür dişlerüñi¹³² vaşf edeli tabʿ-ı ħurde-dān
- 5 Mey-gün lebüñi¹³³ meyl edüp emdükde Şāhidī
Mest olup ʿaklı gelmedi başına çok zamān

¹³⁰ Yazma nüshada yanlış olarak *seyyāhıyuz* سیاهیوز yazılmıştır.

¹³¹ Burada tek heceli bir sözcük unutulmuş olmalıdır. Eksik sözcük tarafımızdan doldurulmuştur.

¹³² Yazma nüshada *dişleriñi* dişلریکی yazılmıştır.

¹³³ Yazma nüshada *lebiñi* لیبکی yazılmıştır.

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Benüm nem var irāde étmezin ölsem de ten fikrin
Şehīd-i °ışk olan eyler mi dünyāda kefen fikrin
- 2 Uzun uzak fik(i)rler gelmez idi göñlüme hergiz
°Aķıķ-i leblerin yāruñ aņup étdüñ °Aden fikrin
- [38b] 3 Erenler himmetiyle érmeğiçün menzil-i vaŝla
Muħibb oldum ırakdan eylerin Veyse°l-ķaran fikrin
- 4 Mey ü maħbūba meyl eyler dēyü ta°n étme °uŝŝāķa
Behey ŝūfī ölürsin eyleye bir gün vañan fikrin
- 5 K1ŝ(1)r kähvesin iç dün düşme elden ķoma fincānı
Mış(1)r'dan gitmeyüp ey Ŝāhidī étme Yemen fikrin

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Kādr-i °āŝıķ bilmeyen cānāndan Allāh ŝaklasun
Zulmile meŝhūr olan sultāndan Allāh ŝaklasun

- 2 Künc-i miñnetde yaturken derd-i ʿiřķ-1 yārile
Ey ĥakīm aņma beni dermāndan Allāh řaķlasun
- 3 Kollayup bir āfeti tenhāca eylerken řafā
Ol maħalde isterin yārāndan Allāh řaķlasun
- 4 Bāġ-1 dehr iķinde bir gül yüzlüden olup cüdā
Bülbül-i bī-ķāre-veş efgāndan Allāh řaķlasun
- 5 Vuşlat-1 dil-dār bir gün el vere ey řāhidī
Ol sürür eyyāmını hicrāndan Allāh řaķlasun

168

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Erişdür luțfuņ iħsānuņ baņa ʿömrüņ mezīd olsun
Benüm gibi niķe üftāde-diller müstefīd olsun
- 2 Ĥudā’dan dilerem kim her gecej Kadr ola sultānum
Daħı her bir günüņ ĥořluķla geķsün rüz-1 ʿīd olsun
- 3 Sevindür ben ķuluņı řād olayın āstānuņda
Ėam u ġuřřa senüņ şol řabʿ-1 pāküñden baʿīd olsun

[39a] 4 K̄alupdur çok zamāndur kevkeb-i bahtum nuḥūsetde¹³⁴

Kemāl-i himmetünle ṭālī^e-i naḥsum¹³⁵ sa^cīd olsun

5 Devām-ı devletünde Şāhidī'ye iltifāt eyle

Bugün akrān u emşāli içinde ol ferīd olsun

169

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

1 Yine bir şāhib-ḥurūc oldu cihān içre ıyān

Durmayup meddāhlar medḥin oḡurlar çok zamān

2 Erlik ile her kime olsa muḡābil cān atup

Kendüye ḡu[l] eyler idi vėrmeyüp bir dem emān

3 Kimseler tāḡat getürmezdi anuḡ meydānına

Ḥamza-veş şāhib-ḡırānlıḡlar¹³⁶ ıderdi bī-gümān

4 Her ḡaçan a^cdā yüzine gelse ol şāhib-hüner

Na^crasından ḡaḡ budur dıtrer zemīn ü āsmān

5 Feyz-i ḡudsīdür sözüm kim söylerem ey Şāhidī

Medḡ ıdüp dıdüm bedī'a sānī-i şāhib-ḡırān

¹³⁴ Yazma nüshada yanlış olarak *nuḥūsetde* نحوستده yazılmıştır.

¹³⁵ Yazma nüshada yanlış olarak *naḥsum* نخصم yazılmıştır.

¹³⁶ Yazma nüshada ilk başta yanlış olarak *şāhib-ḡırānlar* صاحبقرانلر yazılmış ancak daha sonra araya +*lık* eki eklemeye çalışılmıştır.

Harfu'l-Vāv

170

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şehr içinde bir nefes etsen hırām ey māh-rū
Her tarafından durmayup gelmekdedür āvāz-ı hū
- 2 Sünbül-i zülfünde kıalmazdı göñül ey lāle-ruh
Gül-şen-i hüsñünde almasa o miskīn bir koşu
- 3 Baña taṭvīl-i kelām eyler deme bī-iḥtiyār
Vaşf-ı haṭṭunda senüñ çok diqqat étdüm mū-be-mū
- 4 Çün baña bir buse vermezsin tolusuz sākiyā
Al berü şol kan olacağı içelüm bir tolu
- [39b] 5 Ālem içinde bugün merdānesin ey Şāhidī
Étmedüñ çünkim zen-i gerdūna hergiz ser-fürü

171

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Eger olursam ol meh-rüyile bir gece hem-pehlü
Sürürümdan şabāḥ olunca gelmez gözüme uyḥu

- 2 Gel ey sākī getir cām-ı Cem’i ʿişret zamānidur
Mey ü maḥbūba meyl ʿetdi göñül kim devr-i güldür bu
- 3 Eger ḥand[e]yle karşı gelse ol şīr[ī]n-dehen bir gün
Varur gözyaşlarıyla āḥ u efgānum aḥa karşı
- 4 Şacı efsūn okuyup gözleri siḥr ʿetmede dāyim
Beni şūrīde vü şeydā kılpdur bir bölük cāzū
- 5 Dür-i dendānı vaşında olan şīʿr-i güher-bārum
Olupdur her biri ey Şāhidī bir bī-bedel lu°lū

172

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Gece geldi ḥānemi rüşen kılp ol māh-rū
Şubḥa dek güldüm açıldum anuḡ ile rū-be-rū
- 2 Ol gözi mestāne ile ʿedelüm ʿıyş-ı müdām
Sākiyā ḥoldur ḥolu dursun sürāḥī vü sebū
- 3 Götür ayağı yürüt peymānemüz devr eylesün
Furşatı fevt ʿetmek olmaz devr-i güldür şimdi bu

- 4 Hoş vefâlar eyledi ben °aşıka ol gönçe-fem
Leblerini ağzuma şundı içildükçe tolu
- 5 Yâr eşiginün gedâsı olduğıyçün Şâhidî
Pād-şâh-ı °äleme va'llâhi étmez ser-fürü

[40a]

Harfu'l-Hâ

173

fe°ilâtün (fâ°ilâtün) fe°ilâtün fe°ilâtün fe°ilün (fa°lün)

- 1 Meylümüz gün-be-gün artmağdadur ol bî-bedele
İhtiyârı mı kalur kims[e]lerün hîç güzele
- 2 Bir güne va°de-i vaşl eylese ol yâr-ı güzîn
Éderin ol güne erişmege gâyet °acele
- 3 Sâde-pehlû olurun ol gece tâ şubha degin
Her kaçan hân[e]ye ol mâh-ı münîrüm ki gele
- 4 Çalışurdum ki ben iksîr-i mağabbet kazanam
*Hamdu li'llâh*¹³⁷ anı sa°yile getürdüm °amele
- 5 Vaşf-ı hâlüm deyeyin Şâhidiyâ şi°rümde
Çünkü mâyil durur ol vaşşî gâzâlüm gâzele

¹³⁷ Ar. *hamdu li'llâhi* حَمْدُ اللَّهِ 'Allah'a hamdolsun.'

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 İhtiyār edüp belî dedüm Hayālî-zāde'ye
Dest-gîr oldu tarîķ-i Hāk'da ben üftādeye
- 2 Hızr elinden çünki ben cām-ı şafā nüş eyledüm
Mest-i ıışķ oldum hemān-dem meylüm oldu bādeye
- 3 Bir gedāyın etmezin sultān-ı dehre ser-fürü
Hāk-i pāyı tāc [u] efserdür bu ben āzādeye
- 4 Gūşe-i çeşmiyle baņa iltifāt etdi o yār
Dāyim olsun iltifātı aşık-ı dil-dā[de]ye
- 5 Şāfî-dil ol pāk-meşrebseñ eger ey Şāhidî
Ehl-i hāk taḥsîn ederler bir derūnı sādeye

[40b]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ārzü etsem n'ola ol mü-miyānı kuçmağa
Kılca kaldı cānum ol rūḥ-ı revānı kuçmağa

- 2 Pīrlık el vèrdügince hırşum artur isterin
Ol şeh-i iklīm olan tāze civānı kuçmağa
- 3 Hāşılı kuçulmayan maḥbūba meylüm yoğ benüm
Aḡadur meylüm ki el vère nihānī kuçmağa
- 4 Öpeyin ayağını yalvarayın biğ sa'yle
Édeyin cānum fidā bir kerre anı kuçmağa
- 5 Geçmedüm maḥbūb u meyden °ömrüm érdi āḡire
Doymadum ey Şāhidī bir nev-civānı kuçmağa

176

mef°ülü fā°ilātün mef°ülü fā°ilātün

- 1 Açıldı güldi ol gül °azm étdi gül-sitāna
Şavt [u] şadā-yı bülbül érişdi āsmāna
- 2 Rūy-ı nigār °aksin mir°āt-ı dilde nağş ét
Gösterdi çün bu yüzden āyīne-i zamāne
- 3 İki kat oldı ḡaddüm pīr oldum °āḡıbet ben
Meyl-i vişāl édel'den bir serv-ḡad civāna

4 Düzdi bu ʔab^c-1 mevzūn söz riştesine gevher

°Arz-ı kemāl edem dēr sen şāh-ı kām-rāna

5 Oķunduđınca Őirūm ey Őāhidī dem-ā-dem

Aķvāl [ü] derd-i °ıŐķum cümle gelir beyāna

177

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

1 Yine rengin edālar yazayın Őirūmde cānāna

Aķılsun gülleri her nüktemüğ dönsün gülistāna

[41a] 2 Nezāketle bugün bir nev-civānı der-kenār eddüm

Şafā sürdüm bu pīrlık °āleminde yine rindāne

3 AlınmıŐdur dēyü bir gül-°izāruđ¹³⁸ reng-i rüyına

ĒriŐdi mā-ķaŐal tāze ķaberler cümle yārāna

4 Alurđı niķe yüz biğ ķālīŐ altuna ķarācımı¹³⁹

Sözüm gevherleri °arz olsa ger Sulķān Süleymān'a

5 Kūlı ol ķıdmetini iķtiyār et ehl-i °irfānuđ

Tenezzül eyleme ey Őāhidī elbetde nā-dāna

¹³⁸ Yazma nüshada yanlış olarak *gül-°izāruđ* كلعزارك yazılmıştır.

¹³⁹ Dizenin sonu siliktir.

fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

- 1 Gönlümi başdan çıkardı yār bu gīsüyile
Kılca °aqlum tār u mār etdi haṭ-ı hoş-büyile
- 2 Uşşı gitmiş °aşıkuṅ kopdı kıyāmet dēr görüp
Cennet-i kūyında yārı kāmēt-i dil-cüyile
- 3 Āf-tābuṅ her gün aḥşamlar zevāli variken
Rū-be-rū göstermesünler anı ol meh-rüyile
- 4 Bākī kalmaz gül-şen-i hüsnüṅ terahḥum çağıdur
°Ākıbet tezyīn eder haṭṭuṅ şehā şeb-büyile
- 5 Ol gözi sehḥārenüṅ¹⁴⁰ feryād elinden Şāhidī
Aldı °aqlum al edüp şol ğamze-i cāzūyile

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Elüm al mey gibi kaldum ayaklarda elemlele
Dolanursın çü bezm-i yārı sākī cām-ı Cemlele

¹⁴⁰ Yazma nüshada yanlış olarak *sehḥārenüṅ* سَخَّارَنُكْ yazılmıştır.

- 2 Nigārā cevr ü zulmünden yıkıldı bu şınuḡ göñlüm
Vefā sengiyle yap ey ḡatı dil demler ḡademlerle
- [41b] 3 Raḡībi yārile gördüm be-ḡāyet ḡaste-ḡāl oldum
Dirīḡā cān tenden ayrılır bu derd [ü] ḡamlarla
- 4 Neler çekdüğümü sevdā-yı zülfinden o dil-dāruḡ
Mezārum ḡaşına yazuḡ ki görsün ḡıl ḡalemlerle
- 5 Yolında¹⁴¹ ḡāk olurum Şāhidī ol ḡeh-süvāruḡ ben
Eger başşa yüzüm üzre atı demler ḡademlerle

180

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Her ḡece eyledüğüm nāle vü āh
Sem^cüḡe n'iḡün erişmez ey māh
- 2 Beni cevrile helāk eylersin
Ölürin bir ḡün olur saḡa ḡünāh
- 3 Ėtmedüm sırruḡı aḡyāra ^cıyān
Eyledüm ^cişḡuḡı göñlümde penāh

¹⁴¹ Yazma nüshada *Yolunda* يولونده yazılmıştır.

4 Dil ü cān murgını şayd étmeğiçün
Bir siyeh dānedür ol hāl-i siyāh

5 Şāhidī oldı gamuñla pā-māl
Āh elün den senün ey dil-dār āh

181

mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün

1 Bir tāze güzel sevdüm vaz'ında vaķārında
Her gūşede °uşşāķı zārında nizārında

2 Ol ğonçe-i ra'nāya kul olduğiçün göñlüm
Olmadı fenā dehrün bāğında bahārında

3 Her cānibe yüz dutmuş gözler dil ü cān şaydın
Şol gözleri şayyādum avında şikārında

4 El çekdüm édüp °uzlet bu milket-i dünyādan
Va'llāhi konup göçmem dārında diyārında

5 Ger va' de-i vaşl étse ey Şāhidī cānāne
Şādıķdur inan haķķā kavlinde ķarārında

fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

- 1 Āteş-i ruḥ-sāruḥ için sīne sūzān olmada
Gül yüzün şevki ile ʿālem gülistān olmada
- 2 Sen güzellik bostānında güler oynarsın
Ben belālu bülbülün her laḥza nālān olmada
- 3 Gülmedüm devründe furkat ağladur dāyim beni
Şol raḳīb-i bī-maḥal vaşluḡla ḥandān olmada
- 4 Dostum gel gör bugün kānūn-ı hicründe senün
Tāb-ı miḥnetle bu cism-i zār büryān olmada
- 5 Cāme-i şabrını çāk édüp yoluḡda Şāhidī
Ey saçı Leylī o Mecnūn gibi ʿüryān olmada

183

fe'īlātün (fā'īlātün) fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün (fa'īlün)

- 1 Dilerin bād-ı şabā yāra selāmum degüre
Varaḳ-ı mihr [ü] maḥabbetle kelāmum¹⁴² degüre

¹⁴² Sözcük yanlışlıkla *peyāmum* پیام olarak yazılacakken sonradan düzeltmek istenmiş olmalıdır. Altaki pe ve yā harflerine ait noktalar bunu göstermektedir. Bununla birlikte ikinci beyitte de *peyāmum* پیام sözcüğü vardır.

- 2 Aña aḥvāl-i perīṣānumı ʿarż éde varup
Dem urup kākül-i hoş-būya peyāmum degüre
- 3 Ḥasret-i yārile zaʿf érđi baña çün varamam
Yazayın ḥāmeyile nām[e]ye nāmum degüre
- 4 Umarın bāğ-ı cihānda tek [ü] tenhā kıomayup
Ḥaḳ Teʿālā baña ol serv-i ḥırāmum degüre
- 5 Ḥaber-i ḥayrile yād eyleyüben Şāhidiyā
Ġayb erenler dilerin aña selāmum degüre

184

feʿilātün (fāʿilātün) feʿilātün feʿilātün feʿilün (faʿlün)

- 1 Sevicek ḥaste göñül bir gözi bīmār seve
Cān verüp ʿāşık-ı şādık ola dīdār seve
- [42b] 2 Sevmeye şol güzeli ʿālem-i fānīde bugün
Düşüp ardına anuñ durmadan ağıyār seve
- 3 Bülbül-āsā nice zār olmayayın ol gül için
Eksük olmaya yanından anı her ḥār seve

- 4 Cānı çıksun dilerin bir kişinüñ ey zāhid
Koyup ortaya başın yār-ı sitem-kār seve
- 5 Ğuşşadan kurtula mı Şāhidiyā ol ʿāşık
Meyl édüp bencileyin şāhid-i bāzār seve

185

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Kõrķarın ol bī-vefā aġyārile hem-dem ola
Ben ġama düşdüķçe aġvālüm görüp ħurrem ola
- 2 Görmedüm bir ʿāşık-ı üftāde[y]i ʿālemde kim
Yār elinden şād-mān olup daġı bī-ġam ola
- 3 Bir gedāyın yoluña işār için her şubġ u şām
Gözlerüm yaşından özge pād-şāhum nem¹⁴³ ola
- 4 Ola mı bir ġün müyesser şād olup dil-dār ile
Meclis-i mey eyleyem destümde cām-ı Cem ola
- 5 Bu oñulmaz yarasına sīn[e]müñ ey Şāhidī
Umarın pehlū-yı dil-ber şarıla merhem¹⁴⁴ ola

¹⁴³ Bu sözcüğün نـ biçiminde yazılmış olması, ‘yaşlık, ıslaklık’ anlamındaki *nem* نـ sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

¹⁴⁴ Yazma nüshada yanlış olarak *merhem* مرهم yazılmıştır.

fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

- 1 Halk şādān olduğundan baña ne
Dağı giryān olduğundan baña ne
- 2 Cān esīr-i miḥnet ola görümün
İşka sulṭān olduğundan baña ne
- [43a] 3 Ben belā-yı hicrile kan ağlayam
Yār ḥandān olduğundan baña ne
- 4 Rāh-ı gamda mūr-veş oldum zelīl
El Süleymān olduğundan baña ne
- 5 Ol şanem yād etmeyüp ben ḥaste[y]i
Gayra dermān olduğundan baña ne
- 6 Dèrimişsin ey yüzi gül bülbülün
İşi nālān olduğundan baña ne
- 7 Gözlerüm yaşı benüm ey Şāhidī
Baḥr-ı ʿummān olduğundan baña ne

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 °Aceb mi Yūsuf-ı¹⁴⁵ gül-çihre dërlerse Hāsan Cān'a
Odur mıŝr-ı melāhat içre ŝimdi ŝāh hūbāna
- 2 O meh-veŝ her seher gün gibi baņa °arz-ı hūsn eyler
Cihānda zerre deŝlü minnetüm yok mihr-i devrāna
- 3 Geçüp karŝusına şaf bağlasun kul gibi °aŝıklar
Karār etsün o şeh kürsī-i °izzetde emīrāne
- 4 Girüp meydān-ı hūсне raqŝ edüp refār göstere
Döne döne temāŝā etdürüp kendüyi yārāna
- 5 Elin öp ŝāhidī düş ayağına aņa çok yalvar
Vefālar eylesün ben °aşıka düşdükçe rindāne

fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün

- 1 °Işk-ı Leylā'ya giriftāram dil-i meftün ile
°Ālem-i ma'ñide ülfet bağladum Mecnün ile

¹⁴⁵ Bu dizenin °Aceb mi Yūsuf-ı عجبمى يوسف kısmı, bir önceki gazel ile arasında kalan boşluğa dalgınlıkla yazılmıŝ olmalıdır.

- [43b] 2 Döne döne pāy-māl édüp beni hāk eyledi
Kim başa çıkdı ki ben çıkam başa devrān¹⁴⁶ ile
- 3 Dem-be-dem her cāyile sevmek midür işüñ dēyü
Kān yağı düşmene döndüñ [bu¹⁴⁷] dil-i pür-hün ile
- 4 Seyr-i bostān eyleyüp ol serv-ğad biñ nāzile
Bile şalınsa n'ola ben °āşık-ı maħzūn ile
- 5 Bāde zevkin eyledüñ maħfı yine ey Şāhidī
Şāhn-ı gül-şende bugün ol ruħları gül-gūn ile

189

fe°ilātün (fā°ilātün) fe°ilātün fe°ilātün fe°ilün (fa°lün)

- 1 Bāğ-ı dehr içre olayın dēriseñ āzāde
Yüri bir serv-ğada māyil ol ey üftāde
- 2 Şüretā °āşıkā yüz vėrmeye göz dutmaya hıç
°Iyş u nüş eyleye rindāne hemān tenhāda
- 3 Pür iken zülfi hevāsı ile bu hāne-i dil
Bād-ı °ışkı tağıdup döndi ħarāb-ābāda

¹⁴⁶ Bu sözcük, gazelin uyak yapısına uymamaktadır.

¹⁴⁷ Bu sözcük siliktir.

4 Na'ı şanmañ görünen cism-i za'ıfümde benüm

Hışm édüp atına çignetdi sipāhī-zāde

5 Şāhidī anuñ içün her gece feryād eyler

Görmesünler dèyü sen māh-ı nevi ru'yāda

190

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Yār raħm étse n'ola ben °aşık-ı dil-dādeye

Şefkat eyler ol selimü'l-ķalb olan üftādeye

2 N'eylediyse eyledi bir boynı bağlu ķul édüp

Zülfini tavķ-ı cünün étđi bu ben āzādeye

[44a] 3 Ol lebi mey-gūna cān u dilden °aşık olmasam

Çok bu deñlü meyl édüp köp düşmez idüm bādeye

4 Kılı kırık yarar ĥatı vaşfında tab'um durmayup

Varise āşüfte oldı bir °izāri¹⁴⁸ sādeye

5 Hātırā etsün dèyü ben °aşığı ey Şāhidī

Bir ġazel göndersem olmaz mı °aceb beg-zādeye

¹⁴⁸ Yazma nüshada yanlış olarak °izāri عزاري yazılmıştır.

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Āhum şereri êrdügi dem çarḥ-ı berīne
Yaşum gibi döküldi nücüm rüy-ı zemīne
- 2 Ol tāze civān kim baḡa rām ola göñülden
Ḳuçmaḡa anı cān vèürin sīne-be-sīne
- 3 Görmeye sa'ādet yüzini dār-ı cihānda
Her kim ayaḡuḡ tozını çekmezse gözine
- 4 Durmaz saḡa ben ḡuluḡı aḡyār geçermiş
İnanma gözüm nūrı ḡulaḡ dutma sözine
- 5 Yazuḡ ḡam-ı hicrūḡle helāk olmasun ey dost
Gel merḡamet èt Şāhidī-i ḡalb-i ḡazīne

fe'ılātün (fā'ilātün) mefâ'ilün fe'ılün (fa'lün)

- 1 Nār-ı ıḡḡuḡdan eyler isem āh
Āsmānı dutar bu dūd-ı siyāh

- 2 Ḳadrüm ʿālī olur sitār[e]mde
Baḡa ʿarż-ı cemāl ʿederse o mäh
- 3 Seni sevmek günäh ise cānā
Ḥayra yazsun günāhumı Allāh
- 4 Ayaḡuḡ topraḡına yüz süreyin
Dest-gīr olur ise baḡa İllāh
- 5 Ḳul olurdum ölünce Şāhidiyā
[44b] Bendelige ḡabül ʿdehydi o şāh

193

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Ḳılca ḡaldı cānumuz ber-dār-ı zülfüḡ olmaḡa
Ser vērür Manşūr-veş der-gāhuḡa yol bulmaḡa
- 2 Nergis-i çeşmüḡ beni ḡāyetde bīmār eyledi
Başladı yap yap bahār-ı ʿömrüm ey cān şolmaḡa
- 3 Şöyle geḡdi cānuma tīr-i ḡamuḡ ey ḡaşı ya
Ḥāne-i [dil¹⁴⁹] ḡanile yēr yēr yöneldi toлмаḡa

¹⁴⁹ Burada tek heceli bir sözcük unutulmuş olmalıdır. Eksik sözcük tarafımızdan doldurulmuştur.

- 4 Sen şeh-i iklīm-i hüsni olduğı için Hâk bilir
Halk-ı  alem c n v r r kapuğda kulun olmağa
- 5 Őahid  g rdi hağun gelduğini ey g l-Şıfat
Başladı ak sağalın b - are tel tel yolmağa

194

mef l  f il t  mef l  f il n

- 1 Ge s n g n m kıy mete dek  h u v hile
Haşr olmaz isem ey g n l ol Muşli Őahile
- 2 Şol nev-civ na  tmez isem tağ m  intis b
G  d r ged  ki hem-dem ola p d-Őahile
- 3 Biri ge e m l zımıdır bir[i] g nd z n
Bekler anı kapusın alup mihr   m hile
- 4 S z-ı nih num  tmek i n halka  Ők r
P r eyled m bu s n[e]mi d ğ-ı siy hile
- 5 K yına varma n le v  efg nile anuğ
Girmez behiŐte Őahid  kimse g n hile

[45a]

195

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yok mı bir Leylî-şifat kim baña Mecnûn'um dèye
Nicedür furkat beyābānında maḥzūnum dèye
- 2 Naḳd-i cān vèrmegi çünkim baña iḳrār eyledi
Yoklañuz görünmez oldı ḳanı medyūnum dèye
- 3 Hālet-i ıṣṣḳum anı çok ḥāle èrgürdi bugün
Ol durur ʿāşıḳlar içre şimdi meftūnum dèye
- 4 Nazm èdüp lü'lü' dişüm ḥaḳḳında bir söz söyle[s]ün¹⁵⁰
Ağız açsun durmasun ol dürr-i meknūnum dèye
- 5 Bir niçe anuñ gibi dīvānenüñ bendindedür
Ger şorarsañ Şāhidī zülf-i hümāyūnum dèye

196

mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün

- 1 Şāhum bu cevri-i bī-ʿaded èrmez mi gāyete
Şabrum dükendi èrdi çü ʿömrüm nihāyete

¹⁵⁰ Yazma nüshada *söylesün* سويلسون sözcüğündeki sîn harfi ya unutulmuştur ya da yeterince iyi yazılamamıştır. İlgili yerde sîn harfinin olduğunu belirtmek için bu sözcüğün altında ayrıca bir sîn harfi gösterilmiştir.

- 2 Āhîr ölürsem ey gözümün nûrî hicrile
 Kalsun mı derd-i h̄asret ü miḥnet kıyāmete
- 3 Dil étmeseydi her gēce feryād u nāleler
 Cān murgı varmağ olur idi ḥ^vāb-ı rāḥata
- 4 Başumdan eksük olmadı gitdi hevā-yı ıṣṣık
 Meyyāl olalı cānile sen serv-ḳāmete
- 5 Baḥr-ı belāda keştî-i dil ḳaldı bî-meded
 Çıḳmaḳ olur mı Şāhidî ayruḳ selāmete

197

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Yine günden güne ol māh ḡarrā oldı gitdükçe
 Yüceldi ḳadri vü a'lādan a'lā oldı gitdükçe
- [45b] 2 Düşüp üftādeler pāyına gözler ol sehî-ḳaddi
 Yürür refṯār u şiv[e]yle temāşā oldı gitdükçe
- 3 Tek ü tenhā ḳomayup rāh-ı ıṣṣıkında¹⁵¹ beni sây[e]m
 Ḥaḳīḳat gözleyüp yanumca hem-pā oldı gitdükçe

¹⁵¹ Yazma nüshada yanlış olarak *ıṣṣıkında* عشقنده yazılmıştır ancak gazelin bağlamı gereği *ıṣṣıkında* عشقنده olması gerektir.

- 4 Tālup ğavvāş-ı dil baħr-ı ğam içre nā-bedīd oldı
Kenār özlerken anuğ öñi deryā oldı gitdükçe
- 5 Yitürdi ʿışķ-ı Leylā'yile kendin Şāhidī miskīn
Özini¹⁵² bilmeyüp Mecnūn-ı şeydā oldı gitdükçe

Harfu'l-Yā

198

feʿilātün (fāʿilātün) feʿilātün feʿilātün feʿilün (faʿlün)

- 1 Seve gör doğruluğ[il]e¹⁵³ o ğad-i bālāyı
Gün bugündür aņayın deme şaķın ferdāyı
- 2 Kaşı mihrābını elden ğoma ey ʿāşık-ı pāk
Secde-ġāhuğ ola dersen o ğözi raʿnāyı
- 3 Görmeden ʿāşık olupdur aņa bu cān u ğöñül
Ger görürsem n'olur aħvālüm o bī-hem-tāyı
- 4 Vaķtidür biz daħı bir meyl-i vişāl eyleyelüm
Kaçmasun ħān[e]ye gelsün denüz ol her-cāyı
- 5 Bulmağ istersen eger Şāhidiyā tāze ħayāt
Sīn[e]ye çek o Mesīħā-dem olan Yahyā'yı

¹⁵² Yazma nüshada *Özüni* اوزونی yazılmıştır.

¹⁵³ Burada bir hecelik eksiklik vardır. Eksik hece tarafımızdan doldurulmuştur.

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yine ol körpe beni gitdükçe mağbūn eyledi
Büyüdükçe gün-be-gün hālüm dige-gün eyledi
- 2 Nīl-veş kan ağladur her demde ol Yūsuf-cemāl
Yaşumuñ her kaṭresin billāhi Ceyhūn¹⁵⁴ eyledi
- [46a] 3 Āteş-i ıışkı ile bir laḥza ārām etmeyüp
Dāğlar yaqdı kara bağrumı¹⁵⁵ pür-hūn eyledi
- 4 Hāşılı sīm ü zer-i dünyāya meylüm qalmanı
Cevher-i ıışkıında gūyā beñzüm altun eyledi
- 5 Eyleme ey Şāhidī hergiz şikāyet kimseden
Döne döne baña her ne_ètdiyse gerdün eyledi

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 İhtiyār-ı vaḥdet eyle bekle ey dil bir yeri
Başuñı çek hırk[a]ya gezme cihānda serserī

¹⁵⁴ Yazma nüshada yanlış olarak *Ceyhūn* جیحون yazılmıştır.

¹⁵⁵ Yazma nüshada *bağrumı* بخریمی yazılmıştır.

- 2 H yret alur  aqlumı her lahza bilmem n'olduğum
Derdümi arturmada kendü görünmez ol perı
- 3 Görmesün ben mübtelāyı yāriile haşr olduğum
Göreyin tız günde yoğ olsun raķıbün gözleri
- 4 H aķ bu kim toğardı evc-i āsmānda yılduzum
Bir gece görsem eger yanumda ol meh-peykeri
- 5 Cidd ü cehd ile mey ü maħbūba meyl  t g l-şen ol
Olmağ istersenē eger ey Őāhidı gamdan berı

201

fe il t n (f  il t n) fe il t n fe il t n fe il n (fa l n)

- 1 S kiy  başlayalum gezmege mey-h aneleri
Aņalum i d ğümüz Şol tolu peym neleri
- 2 P r-i mey-h anen n ayağına baş ind rel m
D ş r p yanumuza Őevķile mest neleri
- 3 Dostum gevher-i la l n alup ağzuma ded m
Ned r ol hoķķa-deh n i reki d r d neleri

[46b] 4 İhtiyārı mı alur bir kiřinüñ ey zāhid
Eline gire öpüp uçmaya cānāneleri

5 uculan şimdi ul oğullarıdur řāhidiyā
Göreyin bunları beş beş doğura anaları

202

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 Muħammed řāhum oldı ħüsn elinüñ ünkü sultānı
Be-ħa-ı Muřtafā ul oldum āħir göricek anı

2 Beni öldürmege ıřuñ yolında¹⁵⁶ vaʿde etmiřdüñ
Kerem ıl ʿömrümüñ varı unutma ʿahd ü peymānı

3 Meded öldüm dil ü cān sensiz ārām eylemez gitme
Helāk etme beni gel hicrüñ ile cānumun cānı

4 Ĥasedden yaasın āk eyler idi pīrehen ol dem
açan ʿüryān edüp pehlūya eksem ben o cānānı

5 Sevindür řāhidī dervīřüñi vařluñ zekātından
Aña düşdükçe būsunđan ede gör řāhum iřsānı

¹⁵⁶ Yazma nüshada *yolunda* بولونده yazılmıştır.

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Dostlar müşkil imiş yār u nigār ayrılığı
Eyledi cān u dili zār u nizār ayrılığı
- 2 Ne içün beğzemeye şimdi ĥazāna beğzüm
°Andelībem baña güç geldi bahār ayrılığı
- 3 Vādī-i ġamda n'ola şu gibi taş yaşıdamsam
Étdi şahrā yèrüm ol lāle-°izār¹⁵⁷ ayrılığı
- 4 Ey ecel cāmı bedenden ayırıp n'eylersin
Baña yètmez mi ölüm dünyede yār ayrılığı
- [47a] 5 İftirāk [u] eleme Şāhidī düşdüñse n'ola
Her vişālün çün olur āñir-i kār ayrılığı

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Sever cān u göñül sen dil-beri şāhum Ĥudā ĥaqqı
Terahħum eyle sultānum Muħammed Muştafā ĥaqqı

¹⁵⁷ Yazma nüshada yanlış olarak *lāle-°izār* لاله عزار yazılmıştır.

- 2 Kıyar bir gün baña ol Zü'l-Fiķār-ı¹⁵⁸ ğamz[e]ñ ey hūnī
Ebū Bekr ü °Ömer °Osmān °Aliyyü'l-Murtaẓā haķķı
- 3 Meded dil-teşneyem ķandur¹⁵⁹ lebünj āb-ı ħayātından
Ĥasan şāhum mürüvvet ķıl Ĥüseyn-i Kerbelā haķķı
- 4 Senünj gibi melek-rū ādem[ī]-zādı cihān içre
Ararsam yerde gökde bulmayam arz¹⁶⁰ u semā haķķı
- 5 Ķoma ey meh-cebīnüm Şāhidī'[y]i zūlmet-i ğamda
Aña °arz eyle ħüsnünj āf-tāb-ı pür-żiyā haķķı

205

mef°ülü fā°ilātü mefā°ilü fā°ilün

- 1 Gözetmez oldı ol perī ğāyet maħalleri
Ķomaz idüm yerine hele nā-maħalleri
- 2 Meyl eyler oldı °āşıķa bunlar egerç[i] kim
Tenhā gözetseler yeridür ehl-i dilleri
- 3 Bir nev-resīde gözleri āhūya bendeyüz
Dêrsek °aceb mi °ışķile tāze ğazelleri

¹⁵⁸ Yazma nüshada yanlış olarak *zūlfiķār* زلفکار yazılmıştır.

¹⁵⁹ Bu sözcüğün قاندر biçiminde yazılmış olması, 'Kandır.' anlamına gelen ve ad yüklemi olan *ķandur* قاندر sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

¹⁶⁰ Yazma nüshada yanlış olarak *°arz* عرض yazılmıştır.

4 Seyr-i kenār-ı Nīl'e varılmağa çāre yok
Bağladı cümle yolunu Mısr'uñ güzelleri

5 Dolaşma yine kākül-i dil-dāra Şāhidī
Gider uzatma başuğa tūl-i emelleri

[47b]

206

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Nīl-veş taşup döküldi yine çeşmüm çeşmesi
Aksun ol rüz-ı kıyāmet oldı anuñ diñmesi

2 Ben diyār-ı ğurbete düşdüm düşel'den dostum
Bu dil-i ğam-gīnümünğ olmadı bir gün gülmesi

3 Vêrdi miskīne hevā-yı zūlf-i dil-berden eşer
Buyimiş¹⁶¹ şubḥ u mesā bād-ı şabānuñ yêlmesi

4 Haste cānum kapuğa bir dem erişmezse eger
Ey tabīb-i cān muḳarrerdür ğarībünğ ölmesi

5 Terk-i Mısr édüp éderdüm Rūm élini ārzū
Olmasa ey Şāhidī bu yolda deryā geçmesi

¹⁶¹ Bu sözcüğün بويمش biçiminde yazılmış olması, 'Koku imiş.' anlamındaki *būyimiş* بويمش sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Deme ey zāhid-i nā-dān baña sevme güzeli
 °Āķıl iseñ seve gör sen daħı bir bī-bedeli
- 2 Şöyle maħbüb-ı cihāndur o güzeller şāhı
 Ĥūblar içre anuñ olmaya hergiz bedeli
- 3 N'ola ger °āşık-ı şādık geçinürsem her bār
 Tıynetüm °ışkile yoğruldı benüm tā ezeli
- 4 Dil perīşān u °aķ(ı)l vādī-i hayretde bugün
 Terk edüp ben kulumı yār şehirden gideli
- 5 Cān verüp bir gözi cellāduñ ölüy yolında¹⁶²
 Şāhidī ĥaste-dilüñ varise geldi eceli

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Yār zülfin daħı üstinde¹⁶³ kōmayup keseli
 Kalmadı bu dil-i dīvānemüñ aşlā keseli

¹⁶² Yazma nüshada *yolunda* يولونده yazılmıştır.

¹⁶³ Yazma nüshada *üstünde* اوستونده yazılmıştır.

- [48a] 2 Beni men° eyleme maḥbūbile meyden zāhid
Anlara oldu nihādumda maḥabbet ezeli
- 3 Ğayrılar °aynuma gelmez eger olursa melek
Ol perī-çihre[y]i gördükde göñülden seveli
- 4 Ser ü pā ol kaşı ya tīr-i cefā ursa baḡa
Çekerin her ne gelürse ölürin çekmen eli
- 5 Lāyık-ı silsile-i zülfüñe ey Leylī senüñ
Olmaya Şāhidī kuluñ gibi bir tāze deli

209

fe°ilātün (fā°ilātün) fe°ilātün fe°ilātün fe°ilün (fa°lün)

- 1 Kimden öğrendi o nev-reste cefā-kārlığı
Yā kimüñ ta°līmidür böyle sitem-kārlığı
- 2 Dostlar cānuma geçdi beni zār ètdi o yār
Bilmezem niç[e]ye dek ède dil-āzārlığı
- 3 Şaçı efsūnına bend ètdi dil-i meftūnı
Karañu kıldı baḡa °ālemi seḥḥārlığı¹⁶⁴

¹⁶⁴ Yazma nüshada yanlış olarak *seḥḥārlığı* سَخَّارلغی yazılmıştır.

4 °Aqlumı bāda vērüp kıldı perīşān-ḥātır

°İşkı sevdāsı ile zülfi hevā-dārlığı

5 Kırdı °āşıklarını ol şeh-i iklīm-i cemāl

Eyledi Şāhidiyā ḥışmile ḥünkārlığı

210

mef°ülü fā°ilātü mefā°ilü fā°ilün

1 Oldum cihānda bir meh-i tābāna müşteri

Evc-i semāya érdi yine baḥtum aḥteri

2 Bir nev-civānuḡ °ışkı ile édeyin karar

Gezmeyeyin bu °ālem-i pīrlikde serseri

[48b] 3 Derdüm budur ki hem-dem olam mihr-i yāri

Leyl ü nehār egleye gönlümi bir peri

4 Terk eyledüm ne varise dünyā metā°ını

Şol dil-rübādan olmadı illā ki dil beri

5 Yār eşigini mesken edin Şāhidī müdām

Bekle ölünce ḥāşılı ayrılma bir yeri

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Aluruz gönlümüzün tahtına şeh-zādeleri
Severüz biz kılıyuz hāşılı beg-zādeleri
- 2 Öperiz leblerini em sem édüp derdümüze
Çekeriz sîn[e]ye şevkile dağı sādeleri
- 3 Düşmezüz gayrılarun üstüne¹⁶⁵ zīrā dil-dār
Dest-gīr olup ayakda komaz üftādeleri
- 4 Her biri ıışkuñ ile gitdi perīşān oldı
Dostum bağla ser-i zülfüñe dil-dādeleri
- 5 Kollayup ol lebi mey-gūnı yine Şāhidiyā
İçelüm buse ile tolu tolu bādeleri

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 Dil-i āvāreden ol gonç[e]ye rağbet kopdı
Gül-şen-i cān açılıp berg-i maḥabbet kopdı

¹⁶⁵ Yazma nüshada *üstüne* اوستونه yazılmıştır.

- 2 Fitn[e]ye bā'is olur hāşılı gün geldükçe
Şehrümüzde yine bir gözleri āfet kopdı
- 3 Bugün ol kāmeti bālāyile haşr olmadum āh
Yarına kaldı işüm şanki kıyāmet kopdı
- [49a] 4 Kopmadı lenger-i ğam kaldı göñül baħrında
Şanmañuz yelken açup keşt-i miħnet kopdı
- 5 Meyl-i dünyā-yı denī eylemezin Şāhidiyā
Yüregümden bu fenā mülke ferāġat kopdı

213

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ğāşık çekerse sīn[e]ye bir serv-kāmeti
Hergiz añar mı ölmegi yāħud kıyāmeti
- 2 Ol hūba meyl eden kişiler ışk-ı pākile
İki cihānda haķ bu ki çekmez nedāmeti
- 3 Bekle maķām-ı vaħdeti ehl-i tevekkül ol
Zāhid Ĥudā'dan ister iseñ ger selāmeti

4 Benzüm şararsa tañ mı ğam-ı yārile benüm
Āşüfte-ḫāl olanlaruñ oldur °alāmeti

5 Kimdür dēyü şorarsañuz üftāde Şāhidī
Bir °āşık-ı belā-zede ha bir Melāmetī

214

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

1 °Āşıkam bir āfet-i devrāna vërdüm göñlümi
Cān vëürdüm yolına¹⁶⁶ ger olabilsem hem-demi

2 Olalıdan ol cemāli şem°inüñ üftādesi
Yağdı yandurdı bu ben pervāne[y]i nār-ı ğamı

3 Bir perīdür kim görünmez nāz éder °uşşāķına
N'eylesün yā nice döysün iftirāķa ādemī

4 Adım atmaz ayağum aldı ḫumār-ı ğam beni
Sāķiyā ṭoldur elüme eyle gel cām-ı Cem'i

[49b] 5 Gördi kim sevdā-yı zülfinden kesilmez Şāhidī
Bir kılile bağladı anı o miskīn perçemi

¹⁶⁶ Yazma nüshada *yoluna* بولونه yazılmıştır.

fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

- 1 Yine ol şîr[î]n-dehen yād eylemiş Ferhād'ını
Añmasun mı küh-ı ğamda bu dil-i nā-şādını
- 2 Gelmeye hergiz binā-yı ıışkuma cānā ğalel
Muħkem étmiş çünkü Bennā-yı Ezel bünyādını
- 3 Şimdilik dehrün benüm bir °aşıķ-ı şūrîdesi
Vāmıķ u °Az[r]ā¹⁶⁷ nedür añmak yanumda adını
- 4 Ol gül-i nāzük-beden yā Rab n'ıçün ğuş eylemez
°Andelîb-i zār olan bî-çārenün feryādını
- 5 Şāhidî maħbûb u mey zevķinden ayrılmaz müdām
Hıç olur mı bir kişi terk eyleye mu°tādını

fe'īlātün (fā'īlātün) fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün (fa'īlün)

- 1 Reh-i ıışkunda zelîl¹⁶⁸ eyleme ey dost beni
Ħākda ķoma seni cān u ğönüldeñ seveni

¹⁶⁷ Yazma nüshada yanlış olarak °Azā عزا yazılmıştır.

¹⁶⁸ Yazma nüshada yanlış olarak zelîl زليل yazılmıştır.

- 2 Düşerin Yūsuf-ı Mıṣrī gibi āşüfte olup
Göriccek ey gözümün nūrı o çāh-ı zeḳanı¹⁶⁹
- 3 Gel gel ʿirfāna ḳarıṣ eyle ṣehā kesb-i kemāl
Saṅa lāyık mı muṣāhib ola her dūn u denī
- 4 Sebze-pūṣ olduğıçün ol gül-i nāzūk-bedenüm
İsterin ṣahṅ-ı gülistānile seyr-i çemeni
- 5 Laʿlünjü görsem eyā kān-ı melāḫat ben eger
Fikr ü zıkr eylerin elbetde ʿaḳıḳ-i Yemenī
- [50a] 6 Seni pehlūya çeküp boynuṅa ṣalduḳça ḳolum
ʿÖmrümün varı çıkar ḫāyil olan pīreheni
- 7 Göreyin cān-ı ʿazīzinde bula tīz günde
Yārdan Ṣāhidiyā her kim ayırdıysa beni

217

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Bir Mesīḫā-dem mi var ʿālemde cānānum gibi
Mürde cismüm her nefes iḫyā eder cānum gibi

¹⁶⁹ Yazma nüshada yanlış olarak *zeḳanı* زقني yazılmıştır.

- 2 Bāda vērür ʿaql u idrāküm kōmaz kılca benüm
Zülfüñi tağıtma gel hāl-i perīşānum gibi
- 3 Ben neler çekdügümü deryā-yı ʿıŝkuñ[dan¹⁷⁰] görüp
Olmaya bir acır ağlar çeşm-i giryānum gibi
- 4 Nazm-ı gevher-bārumı dilden düşürmez hūblar
Ellerinde oğunan her bār dīvānum gibi
- 5 Hüsni-i hulķile vefā-dār añılur ey Şāhidī
Var mı bir maħbūb-ı zībā ŝimdi ʿOşmān’um gibi

218

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Nār-ı ğamla yanmadan dil murğı hākister gibi
Hağ aña anı gülistān eyleye āzer gibi
- 2 Ol şeh-i iklīm-i hüsñüñ āstānın bekleyüp
Yüz çevürmem kulluğundan muttaşıl çāker gibi
- 3 Ey gönül gel bekleme bir gūşe[y]i rübeh-şıfat
Düş gözi āhūlaruñ ŝaydına ŝır-i ner gibi

¹⁷⁰ Burada bir hecelik eksiklik vardır. Eksik hece tarafımızdan doldurulmuştur.

- 4 Baḡa ʿarz ʿetse cemāli güllerin ol ḡonçe-fem
Murḡ-ı dil başlar fiḡāna yine bülbüller gibi
- [50b] 5 Hūblar elden düşürmez Şāhidī dīvānumı
Ḳadr-i ʿālī buldı şiʿrüm ḡāmet-i dil-ber gibi

219

feʿilātün (fāʿilātün) feʿilātün feʿilün (faʿlün)

- 1 Leblerün çeşme-i ḡayvān oldu
Haste-dil derdine dermān oldu
- 2 Böyle bu Yūsuf-ı ḡüsnile o şāh
Gönlümün mısırına sultān oldu
- 3 Göricek dīde cemāli ʿıydın
Cān u baş oynadı ḡurbān oldu
- 4 Bendeye cevr ü cefā eyledi yār
*Ḥamdu liʿllāh*¹⁷¹ yine iḡsān oldu
- 5 ʿİşk-ı pākiyle bugün Şāhidiyā
Baḡa eglence Ḥasan Cān oldu

¹⁷¹ Ar. *ḡamdu liʿllāhi* حَمْدُ اللَّهِ ‘Allah’a hamdolsun.’

- 1 Sever gönlüm seni yok ihtiyārı
Göricek gün yüzün kalmaz kararı
- 2 İlahī bu durur senden niyāzum
Meded ben bī-kese yār eyle yārı
- 3 Yetiş ey āf-tāb-ı burc-ı rif'at
Başa bir zerrece raḥm eyle bārī
- 4 Bugün şayd étdüm ol kebk-i hırāmı
Belī şeh-bāz olan alur şikārı
- 5 Şehīd édüp beni ey Şāhidī yār
Kefensiz kodı cism-i ḥāk-sārı

[51a]

- 1 Yārdan yad olalıdan ḥāl bir yüzden daḥı
Şerḥ olunmaz iftirāk aḥvāl bir yüzden daḥı

- 2 Gāh fikr-i mey işüm gāhī leb-i dil-dārdur
Cān u dil hayrān u mest ef'āl bir yüzden daḥı
- 3 Görmedüm ol muşhaf-ı ḥüsnüñ elif kıddin bugün
Ṭālī'üm sa'ed olmadı çün fāl bir yüzden daḥı
- 4 Dil şikest āyīnedür kılsa nazār maḥbūblar
Görünür her vechile eşkāl bir yüzden daḥı
- 5 Vaqt-i güldür Şāhidī biñ tevbe olsa şır bugün
İçelüm sākī şarāb-ı al bir yüzden daḥı

222

fe'ılātün (fā'ılātün) fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün (fa'ılün)

- 1 Ruḥuñ etrāfını çünkim ḥaṭ-ı reyḥān bürüdi
Muşhaf-ı ḥüsnüñi şan Ḥazret-i 'Oşmān bürüdi
- 2 Rüyüñ üstinde¹⁷² siyeh kākülünü dēdi gören
Ka'be örtüsidür ol kim anı sultān bürüdi
- 3 Allar geymiş o gül ḥārile gördüm şalnur
Ḥayret aldı beni ol demde gözüm kan bürüdi

¹⁷² Yazma nüshada *üstünde* اوستونده yazılmıştır.

- 4 Taşra çıkmasun için bāğ-ı cinānda açılup
 Bir yeşil yaprağıle gönçe-i Rıdvān bürüdi
- 5 Seveli bir gemici dil-berini Şāhidiyā
 Gitdi şabrum gemisin lücce-i ʿummān bürüdi

223

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Ol perī arturduğınca cevrile nālānumı
 Her melek evc-i felekde gūş éder efgānumı
- [51b] 2 Yıl geçer yanuma gelmez hasretem bülbül gibi
 Görmege saʿy eylesem ol gönçe-i ḥandānumı
- 3 Yā İlähī ḥ^v[ā]ce-i ʿālem Muḥammed ḥaḳḳıçün
 Mısr-ı dilde ber-ḳarār ét Yūsuf-ı Kenʿān'umı
- 4 ʿĀşık olduğum bilinsün dēyü nār-ı ʿışkile
 Dāğlar yaḳdum pür étdüm sīne-i sūzānumı
- 5 Ḥazret-i Ḥaḳ'dan niyāzum bu durur ey Şāhidī
 Ben ḳulından¹⁷³ ḥaşre dek ayırmaya sultānumı

¹⁷³ Yazma nüshada *ḳulundan* قولوندىن yazılmıştır.

fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

- 1 Ol kıya bakışlı dil-ber yine kan etmiş gibi
Bir ğarībün yok yere kanın revān etmiş gibi
- 2 Cān vērürdi ölmege yolında¹⁷⁴ °āşık derd-mend
°Āķıbet erüp murāda terk-i cān etmiş gibi
- 3 Şancılup hār-ı gam-ı hicrāna yatur °andelīb
Gül yüzi şevķiyle çok āh u figān etmiş gibi
- 4 Dēdiler bir °āşıkun hānçerle olmuş cismi çāk
Varise bu işleri ol bī-emān etmiş gibi
- 5 Zülfinün dārına aşmışlar gönül Manşūr'ını
Sırr-ı °ışkı Şāhidī miskīn °ıyān etmiş gibi

fe'īlātün (fā'īlātün) fe'īlātün fe'īlün (fa'īlün)

- 1 Mısr'a bir āfet-i devrān geldi
Hüsniye Yūsuf-ı Ken°ān geldi

¹⁷⁴ Yazma nüshada *yolunda* يولونده yazılmıştır.

- 2 Mürde-diller yine ihyā olsun
Ol lebi çeşme[-i] hayvān geldi
- [52a] 3 †İşkile bülbül-i gūyā olalum
Bir boyı serv-i hırāmān geldi
- 4 Tīre-dil hāşılı oldu rūşen
Gördüm ol şem^c-i şebistān geldi
- 5 Varalum pāyına yüzler sürelüm
Şāhidī çünki o cānān geldi

226

mefā^clün mefā^clün mefā^clün mefā^clün

- 1 O şāh-ı bī-bedel kim hūsnile †ālemde şān buldı
Anuñ ol çeşm-i cellādından ey dil kim emān buldı
- 2 Kucanlar bēlini la^clin emenler ol perī-rūyuñ
Cihān içinde Hızr-āsā hayāt-ı cāvidān buldı
- 3 Uçup dil murğı senden cānibe meyl eyleyüp kaldı
Gülistān-ı ser-i kūyuñda beñzer āşyān buldı

- 4 Uyandığı gibi ħ^vāb-ı  ademden b lb l-i zāruĭ
Ėam-ı mihr ĭ der n-ı dilde ey ĝone nihān buldı
- 5 Bug n bu Őāhid  ħaĝkā viŐāl-i yāra  rmiŐd r
Egerçi naĝd-i cāna aldı ammā rāygān buldı

227

mefā il n mefā il n mefā il n mefā il n

- 1 Ėam [u] derd nle cān [u] ħaste g nl m p r-melāl oldu
ViŐāl ĭ ħasretiyle za f  riŐdi b -mecāl oldu
- 2 D Ő p  āŐıĝlaruĭ biribirine āstānuĭda
Niçe başlar kesildi ĝan olup ceng   cidāl [oldı]
- 3 Leb-i la l nle ħāl   ħaĝtuĭ aĝız bir  d p cānā
Ser-i z lf ĭ ucından ħaĝ budur çok ĝ l   ĝāl [oldı]
- [52b] 4  Ad lar Ő yle ifsād  tdiler m -beyn m z Őāhum
BarıŐmamuz sen nle ħāŐılı emr-i muĝāl oldu
- 5 Elin al ey per -r  Őāhid  b -āren ĭ bir dem
Reh-i  Őĝuĭda ol  ftāde ĝāyet pāy-māl oldu

228

270

mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün

- 1 Düşdüm ğam-ı hicrāna bī-çārelük el vèrdi
°Azm-i sefer ètdükde āvārelük el vèrdi
- 2 Zāhid olımaz hergiz °ışık içre ayakdaşum
Bu rāh-ı maḥabbetde seyyārelük el vèrdi
- 3 Bir yaña göñül gitdi bir yaña ten-i bī-cān
Yıķıldı ḥarāb oldı evgārelük el vèrdi
- 4 Tīğ-i ğam-ı ḥasretle bağrum tolu kan oldı
Ḥayfā bu elemlemlerle ḥün-ḥvārelük el vèrdi
- 5 Cānāneden ayrıldum kaldum reh-i furķatda
Ey Şāhidī-i şeydā bī-çārelük el vèrdi

229

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gül yüzüñ üstinde¹⁷⁵ cānā kākülüñ sünbül gibi
Görünür yer yer қaranfül beñlerüñ fülful gibi

¹⁷⁵ Yazma nüshada *üstünde* اوستونده yazılmıştır.

- 2 Nev-bahār-ı hüsünüñi ʿarz eyledüñ ben ʿāşıkā
Eydeyin evşāf-ı luţfuñ durmayup bülbül gibi
- 3 Gül-şen içre dostum reftār gösterdükçe sen
Yüz sürer dāmānuña miskīn benefşe kıl gibi
- 4 Bu degül mi sākiyā āyīn-i şoĥbet tā ezel
Emeler laʿl-i lebün ʿāşık olanlar mül gibi
- [53a] 5 Ağız açup her ğazel kim söylerem ey Şāhidī
Bāġ-bān-ı ṭabʿumuñ perverdesidür gül gibi

230

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Leţāfet mısrınuñ sensin bugün sultān-ı hūbānı
Revādur saña dەرlerse ʿazīzüm Yūsuf-ı şānī
- 2 Dem-ā-dem murġ-ı cānum şayd eder şol dāne-i ĥālün
Düşürdün dām-ı zülfüne efendüm ʿāķıbet anı
- 3 Gözüm yaşın görenler ĥüznile bu devr-i ʿālemde
Anar mı hergiz ey dil pīrehen Yaʿķüb-ı Kenʿān'ı

- 4 Cemālūñ bāğını bir dem temāşā eyleyen ʿāşık
N'eder ey ruḥları gül ʿālem içre bāğ u bostānı
- 5 ʿAceb mi bende-i maḳbūlūñ olsa Şāhidī şāhum
Ḳul ʿtdūñ kendūñe ḥulḳuñla çūnkim cümle yārānı

231

feʿilātūn (fāʿilātūn) feʿilātūn feʿilātūn feʿilūn (faʿlūn)

- 1 Baña raḥm eyle eyā mülk-i dilūñ pād-şehi
Leşker-i şabrumı yağmāladı zulmuñ sipehi
- 2 Mevlevī-veş döneyin tekye-i ʿışkuñda senūñ
Atayın göklere şevḳ-i ruḥuñ ile külehi
- 3 Yüz çevürme beni gördükçe reh-i kūyuñda
Gözümüñ nūrı naḳar eyle baña gāh gehī
- 4 Ola kim izi tozı gözler[üme¹⁷⁶] dāḥil ola
Eyle yā Rabbī beni ol güzelūñ ḥāk-i rehi
- 5 Ḥaḳ budur gündüz olu[r]dı geçemüz Şāhidiyā
Ḥān[e]ye gelse eger sīn[e]ye çeksek o mehi

¹⁷⁶ Burada iki hecelik eksiklik vardır. Eksik heceler tarafımızdan doldurulmuştur.

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Eyyâm-ı bahâr érđi görüp şun^e-ı Hudâ'yı
Elden koma ayağı dilâ eyle şafâyı
- 2 Hikmet nazarın sen dağı şal bâğ-ı cihâna
Göz açdı şükûfe ki g[ö]re¹⁷⁷ dâr-ı fenâyı
- 3 Güller güle başladı édüp gönçelerin şad
Bülbüller uyanup yine arturđı şadâyı
- 4 Gel bugünü fevt étmeyelüm ey lebi mey-gün
Râm ol bize ıyş eyleyelüm étme cefâyı
- 5 Ben Şâhidiyâ zârı hezâr étmeyeyin mi
Ol ruhları gül geydügi dem al kabâyı

fe'ilâtün (fâ'ilâtün) fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün (fa'lün)

- 1 'İlm-i hikmetde hüner-mend olan ahvâl ehli
'İşk derdine 'ilâc eylesün ol hâl ehli

¹⁷⁷ Bu sözcük siliktir.

- 2 Bir haber vère baña hâşılı maṭlûbumdan
Muşhaf-ı hüsnini yāruṅ açā bir fāl ehli
- 3 Her kaçan vaşf-ı ḥabīb eyledüğüm gūş édeler
Sözüme kāyil olup lā¹⁷⁸ demeye kāl [ehli]
- 4 Anuñiçün çalışup ıışk kitābın oқurın
Bilürin kesb-i kemāl édemez ihmāl ehli
- 5 Dilerin ḥayrile yād eyleyeler Şāhidī' [y]i
Tekye-i Gül-şenī' de sākın olan şāl ehli

234¹⁷⁹

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 ıışkuñ gamından eylesem ey şeh rivāyeti
Unudalardı Leylī vü Mecnün ḥikāyeti
- [54a] --- Yanmayayın mı çekdüğümü ḥalk-ı āleme
Çaқ cāna geçdi āteş-i ıışkuñ ḥarāreti

¹⁷⁸ Ar. lā لا 'Hayır!'

¹⁷⁹ 53b'deki reddade sözcüğü (içdükkçe ابيدكجه), 54a'nın ilk sözcüğü ile uyuşmaz. Bu durum, istinsah sırasında kimi beyitlerin atlandığı izlenimini vermektedir. Ancak 54a'nın başındaki dört beytin uyak yapısı ve aruz kalıbı 234. gazelin ilk beytininki ile aynıdır. Bu yüzden ya 53b'ye yanlış bir reddade sözcüğünün yazıldığı ya da 234. gazelin bir veya birkaç beytinin istinsah sırasında atlandığı düşünülebilir. Başka bir ihtimal ise 54a'nın başındaki dört beytin 234. gazel ile aynı uyak yapısına ve aynı aruz kalıbına sahip başka bir gazele ait olmasıdır.

--- Açdurma ağzumu şakın ey yüzi gül şakın

Arturmasun bu bülbül-i zāruş şikāyeti

--- Sākī eline eyle ayağı o cānumuñ

İçdükçe cām-ı bāde[y]i artar melāhatı

--- Cevrūñ yükini çeke çeke şimdi Şāhidī

Bēli büküldi derdile tāk oldu tākātı

235

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Sen haṭādan şakla yā Rab °āşık-ı şeydāları

Muttaşıl artsun kara gözlülere sevdāları

2 Gözlerüm yaşı yeñilmez derd-i °ışık-ı yāriile

Mā-ḥaşal geşt ü güzār etmek diler deryāları

3 Èl için yerin cehennem eyleyen birkaç ḥasūd

Yok yere yanup yakılmaqla nedür gavgāları

4 Anuñ için korkmazın a°dā-yı bed-ḥūdan bugün

Ehl-i ḥakḫuñ yok durur hīç kimseden pervāları

- 5 Tā kıyāmet göreyin kūr olalar ey Şāhidī
Hakkı bātıl eyleyen şol çeşm-i nā-bīnāları

236

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 İsterem her lahza pehlū eyleyem cānānumı
Tā murādum vèrmeyince yā Rab alma cānumı
- 2 Güft ü gūsından zarar ne baña a^cdānuḡ¹⁸⁰ bugün
Cānları çıksun ḡasedden göricek ^cunvānumı
- [54b] 3 Pād-şāh-ı ^cālemem yok kimseden bāküm benüm
Ḳalb-i pākile eşidür ḡūblar fermānumı
- 4 Döne döne édeyin zevḡ u şafālar bī-ḡaraḡ
Yāriile ^cişret demidür süreyin devrānumı
- 5 Murtaḡā ḡakkıyçün olsun ol Ḥudā ey Şāhidī
Luḡf édüp baḡışlasun ben ḡulına ^culvānumı

237

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

¹⁸⁰ Yazma nüshada yanlış olarak a^cdānuḡ اعداك yazılmıştır.

- 1 Dāğlarla zīnet étdüm sīn[e]mi yok şağışı
Ehl-i ıışkuı bunca zaıımile ıalur mı şağ işi
- 2 Her kaçan yaş akıdup görmege saıy étsem anı
Cevr édüp bu gözlerümden kıāmetin ırmaę¹⁸¹ işi
- 3 Murę-ı cānum cennet-i küyın ziyāret étmege
Per açup her rüz u şeb ol cānibe uçmaę¹⁸² işi
- 4 Ol kemān ebrūlarından çekdügüm řerı eylesem
Ėamzesi oklar atup tā sīn[e]me urmağ işi
- 5 řāhidī dil-dārile bir ıālem eyler mi dēyen
Cān u dilden sāde-pehlū eyleyüp kuçmaę işi

Tārīı¹⁸³

Tahrīren fī evāııiri Cemāziye'l-evvel

sene

1012

[55a]

MÜSEDESLELER

Müseddes¹⁸⁴ Berāy-ı Sulıān Meııemmed

¹⁸¹ Bu sözcüğün ارماغ biçiminde yazılmış olması, ‘ırmak, nehir’ anlamındaki ırmağ sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

¹⁸² Bu sözcüğün اوچماغ biçiminde yazılmış olması, ‘cennet’ anlamındaki uçmağ sözcüğünü de çağrıştırmaktadır.

¹⁸³ Fī evāııiri Cemāziye'l-evvel sene 1012 = 21-30 Cemaziyelevvel 1012 = 27 Ekim (Pazartesi) - 5 Kasım (Çarşamba) 1603

¹⁸⁴ Başlıkta “Muııammed” denmiştir. Ancak şiirin nazım biçimi müseddestir.

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Pād-şāh-ı ʿālem étđi kâfiri çün târ u mâr
 Aña yardımcı ola dâyim İlâhî çâr yâr
 Kırdı küffârüñ bu deñlü ʿaskerini âşkâr
 Emr-i Hakkile bütün[?] ¹⁸⁵ şındurdılar bî-ihtiyâr
 Bu cihân dur[d]uğça dursun salţanatda ber-ķarâr
 Hâzret-i Sultân Mehemmed sâye-i Perverd-gâr
- 2 ʿAsker-i İslâm'a fırsat vèrdi luţfindan İlâh
 Düşmen-i bî-dîñüñ ol gün oldı günleri siyâh
 Ehl-i küfrüñ hâl ü ahvâli olup gâyet tebâh
 Kesdi seyf altına aldı cümlesini pād-şâh
 Bu cihân durduğça dursun salţanatda ber-ķarâr
 Hâzret-i Sultân Mehemmed sâye-i Perverd-gâr
- 3 Olduğıyçün ʿadlile yèrinde ol şâbit-ķadem
 Gelmedi hergiz mübârek hâtırına bir elem
 Bağladı etrâf u eknâfin anuñ hayl u haşem ¹⁸⁶
 Aña yâver ola yâ Rab Hâzret-i Faħr-ı Ümem
 Bu cihân durduğça dursun salţanatda ber-ķarâr
 Hâzret-i Sultân Mehemmed sâye-i Perverd-gâr

¹⁸⁵ Yazma nüshada بنن yerine yanlış olarak بنن gibi yazılmış olmalıdır.

¹⁸⁶ Yazma nüshada yanlış olarak *haşem* حشم yazılmıştır.

4 Duttđı ʿālem yüzini āvāze-i tob u tūfeng
Oldı üç gün üç gece ol arada muhkem ceng¹⁸⁷
Birbirine girdi belürsüz olup Türk ü Fireng
ʿĀkıbet toprağa yüz urdı ʿadū yaşdandı seng
Bu cihān durduqça dursun salṭanatda ber-ḳarār
[55b] Ḥāzret-i Sultān Meḥemmed sāye-i Perverd-gār

5 İsterem ey Şāhidī bu ʿālem içre ben gedā
Āl-i ʿOsmān’ı ḥaṭādan şaḳlasun Bār[ī] Ḥudā
Gece gündüz yeridür şıdḳile eylersem duʿā
Cān u dilden okuyup bu maṭlaʿı dērsem n'ola
Bu cihān durduqça dursun salṭanatda ber-ḳarār
Ḥāzret-i Sultān Meḥemmed sāye-i Perverd-gār

Müseddes¹⁸⁸ Berāy-ı ʿAlī Paşa

2

mefāʿilün mefāʿilün feʿülün

1 Gelüpdür mülk-i Mısr’a bir suḥan-dān
Anuḡ devrinde mesrūr oldı ʿirfān
N'ola ḫoş görseler hep ehl-i dīvān
Maḥabbet eylemişdür aḡa sultān
ʿAlī Paşa kim oldur mīr-i mīrān
Vezīr-i pād-şāh-ı āl-i ʿOsmān

¹⁸⁷ Bu dize, ölçüye uymamaktadır.

¹⁸⁸ Başlıkta “Muḥammes” denmiştir. Ancak şiirin nazım biçimi müseddestir.

- 2 Kemāl-i ʿadliledür iştihārı
Ki halka hüsn-i hulḳ olmışdı kārı
Alupdur zabtına işbu diyārı
Ḳulı oldılar āḫir cümle varı
ʿAlī Paşa kim oldur mīr-i mīrān
Vezīr-i pād-şāh-ı āl-i ʿOsmān
- 3 Zamānında zul(u)mdan hīç eşer yok
Ḳapandı ol ḳapuyı bir açar yok
[56a] Emān üzre Mış(ı)r ḫavf u ḫaṭar yok
Kemān-keşdür daḫı yayın çeker yok
ʿAlī Paşa kim oldur mīr-i mīrān
Vezīr-i pād-şāh-ı āl-i ʿOsmān
- 4 Anuḡ medḫinde sözüüm bī-riyādur
Ne deḡlü vaşfın eylersem revādur
Mürüvvet kāmı vü şāḫib-seḫādur
Aḡa her kişinüḡ işi şenādur
ʿAlī Paşa kim oldur mīr-i mīrān
Vezīr-i pād-şāh-ı āl-i ʿOsmān
- 5 *Bi-ḫamdi'llāh*¹⁸⁹ erişdi ḫilʿat-ı şāḫ
Sevindi cüm[le]ten halk oldu āḡāḫ

¹⁸⁹ Ar. *bi-ḫamdi'llāhi* بِحَمْدِ اللَّهِ 'Allah'a hamdolsun.'

Duªa kıl Œahidî sen dağı her gâh
Mübârek eylesün luşından Allâh
ªAlî Paşa kim oldur mîr-i mîrân
Vezîr-i pâd-şâh-ı âl-i ªOsmân

Müseddes¹⁹⁰ Berây-ı Hasb-i Hâl

3

mefâªlün mefâªlün mefâªlün mefâªlün

- 1 N'olur hâl-i dil-i zârüm İlähî dâr-ı ğurbetde
Felâket câna kâr eyler şalursam künc-i mişnetde
Yazuşlar bağa acır yok bugün faşr u felâketde
Şamu dün u denî ğün gibi ªizzetde vü rifªatda
Ĝarîbem bir elüm alur bulunmaz bunca milletde
[56b] Şatı düşkünlüğüm var şalmışam râh-ı mezelletde
- 2 Beni oşarmıyan bildüm ki bu başt-ı siyâhumdur
Şeb-i zulmetde şaldum hem-demüm âhile vâhumdur
Şeh-i ğam olalıdan leşker-i ğuşşa sipâhumdur
Meded şaldum ayaşda mülk-i mişnet ªizz ü câhumdur
Ĝarîbem bir elüm alur bulunmaz bunca milletde
Şatı düşkünlüğüm var şalmışam râh-ı mezelletde

¹⁹⁰ Başlıkta “Muşammes” denmiştir. Ancak şiirin nazım biçimi müseddestir.

- 3 Gedā-yı bī-kesem derd ü elemden ğayrı nesn[e]m yok
Dil-i maḥzūnum aṅlar āšnālardan kimesn[e]m yok
Ġarībem sīm-i eşküm gibi ḥarc için defīn[e]m yok
Daḫı çeşmümden özge görünürde bir ḥazīn[e]m yok
Ġarībem bir elüm alur bulunmaz bunca milletde
Ḳatı düşkünlüğüm var ḳalmışam rāh-ı mezelletde
- 4 Diyār-ı ʿıṣṣā düşdüm şimdi oldum zār u ser-gerdān
ʿAḳ(1)l ḥayretde dil efkāra vardı vālih ü ḥayrān
Nice ʿarz ʿedeyin aḥvālümi sultānuma bir ān
Bu ḥālüm göricek hep nefret ʿtdi cümleten yārān
Ġarībem bir elüm alur bulunmaz bunca milletde
Ḳatı düşkünlüğüm var ḳalmışam rāh-ı¹⁹¹ mezelletde
- 5 Cefāsın rüz-gāruḫ Şāhidī çekmekdeyem ḥayfā¹⁹²
Felek yüz döndürüpdür ben gedādan şimdi bī-pervā
Dirīġā ḳaldum ayaklarda oldum ʿāleme rüsvā
Baḡa sen dest-gīr ol isterem ey Ḥazret-i Mevlā
[57a] Ġarībem bir elüm alur bulunmaz bunca milletde
Ḳatı düşkünlüğüm var ḳalmışam rāh-ı¹⁹³ mezelletde

KASİDELER

¹⁹¹ Yazma nüshada ḥā harfî noktasız olarak *ḥāk-i* خاك yazılmıştır. Son iki altılıkta böyle bir farklılık göze çarpmaktadır.

¹⁹² Yazma nüshada yanlış olarak *ḥayfā* خيفا yazılmıştır.

¹⁹³ Yazma nüshada ḥā harfî noktasız olarak *ḥāk-i* خاك yazılmıştır. Son iki altılıkta böyle bir farklılık göze çarpmaktadır.

Ḳaṣīde[-i] Gül Ber[āy-1] °Alī Paṣa

1

fā°ilātün fā°ilātün fā°ilātün fā°ilün

- 1 Yūsuf-1 Mıṣrī gibi oldu yine ızhār gül
Açuban ḥüsni kitābın gösterür dīdār gül
- 2 Ḳāl olupdur pūte-i °ıṣḳ içre bir yıldan berü
Ḳırmızı bir ḥāliṣ altundur meger ey yār gül
- 3 Nūr-1 Aḥmed'den uyarmıṣdur çerāğın varise
Eyledi cümle cihānı gü[n] gibi¹⁹⁴ envār gül
- 4 Bāṭıl eylerse n'ola siḥrini cümle sāḥirün
Keṣf edüpdür mu°ciz-i Mūsā gibi envār gül
- 5 Baṣlar üzre yeri var her kaṅı bezme uğrasa
Lāle cāmın içdügince surḥ olur ruḥ-sār gül
- 6 Tāze tāze dāğ-1 pür-ḥünile cismin zeyn edüp
Ḥārdan pervāsı yok dāyım güler oynar gül
- 7 Her ṣükūfe oldu bir gilmān u ḥavrā vü behiṣt
Ravza-i Rıḍvān'dan vërse n'ola aḥbār gül

¹⁹⁴ Yazma nüshada *gün* كون sözcüğünün sonundaki nün harfi unutulduğu için *kevkebi* كوكبي yazılmış gibi görünmektedir.

- 8 Gözedür yollarını nergis kudümü şevkine
Muntazırdur görmege yèr yèr durup ezhâr gül
- 9 Ol °Alî Paşa vezîr-i pād-şāh-ı baħr u ber
Söylese her bir sözinden açılır bisyār gül
- 10 Zül-Fiķār-ı¹⁹⁵ tîĝ-i ķahrı döksün a°dā ķanını
Serleri üstine ursun ħārdan mismār [gül]
- 11 Mülk-i Mısr'ı ħaķ bu kim °adli ğülistān eyledi
Her taraf doldı bahāriyle olup ser-dār gül
- 12 Pāyına misk[ī]n benefşe yüz sürem dēyü anuĝ
Gizlemiş şāħn-ı ķemen içinde kendin var gül
- [57b] 13 Aķuban mecmū°a-i ħüsnin bu bāĝı devr edüp
Oķudur her °andelîb-i zārına eş°ār gül
- 14 Cān dimāĝın pür ķılırsa n'ola bŷy-ı luķfile
Başına almış megerkim ṭabla-i °aṭṭār gül
- 15 °Adl ü dāduĝla bulupdur zīnet ü zīver bugün
Cüm[l]eten şāħrā vü yazı dāmen-i kŷh-sār gül

¹⁹⁵ Yazma nüshada yanlış olarak *zülfiķār* زلفكار yazılmıştır.

- 16 Medhūñ étmege zebānı olsa sūsen-veş eger
Būlbūl-i gūyā-şifat olurdı hoş-güftār gül
- 17 Géceler tā şubha dek vaşfuñ éderse Şāhidī
Gūş éder būlbūller anı kim olur bīdār gül
- 18 Nazm-ı gevher-bārumı ta‘līm édüp her ‘andelīb
Okusun nām-ı şerīfūñ yādına tekrār gül
- 19 Berg-i ‘ömrūñ dilerem hergiz hāzāna érmesün
Eylesün dāyim yoluñda kendüyi īşār gül

Kaşīde-i Bahār

2

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Nesīm-i şubh-dem esdi yine evvel bahār oldı
Müzeyyendür bugün eṭrāf-ı ‘ālem lāle-zār oldı
- 2 Dem-i ‘Īsā gibi bād-ı şabā erişdi gül-zāra
Kamu pejmürdeler ihyā olup tāze bahār oldı
- 3 Kemāl-i kudret-i Hāḳḳ’ı temāşā étmege bir dem
Uyurken uyanup her bir şükūfe bī-ḳarār oldı

- 4 Nedür bu verd-i ra^cnānuñ kemāl-i ħüsn-i zībāsı
Açıldı gül-şen-i ^cālemde ħaqqā gül-^cizār¹⁹⁶ oldu
- 5 Belürtdi kendüyi yerden mi çıkdı sünbül-i hoş-bū
Mu^canber kākülüñe¹⁹⁷ öykünüp cismi figār oldu
- 6 Gözi yollarda kaldı nergisün gözler güli dāyim
Benefşe döşenüp taht-ı kudūmında nişār oldu
- [58a] 7 Ruĥ-ı rengīn-i yārı göricek alındı çün lāle
O miskīnün yanup bağı başına tācı dar [oldı]
- 8 Münevver oldu ^cālem yüzi gül gibi açıldı hep
Nihāl-i gülde bülbüller hemān zār u nizār oldu
- 9 Bu bāğ-ı dehrün ol deñlü müzeyyen etdi ezhārın
Şanasın anlara firdevs-i a^clā hem-civār oldu
- 10 Tonatdı Ĥaĥ Te^cālā kudretiyle ^cālemün bāğın
Çiçekler her biri bir renge girdi yād-gār oldu
- 11 Dil-i ehl-i dilān bulsun şafā şimden gerü hoşdur
Güzellendi hevālar bāğ-ı ^cālem murğ-zār oldu

¹⁹⁶ Yazma nüshada yanlış olarak *gül-^cizār* گلزار yazılmıştır.

¹⁹⁷ Yazma nüshada *kākülüñe* كاكليكه yazılmıştır.

- 12 Hıuşūşā °ömrümün varı o gül yüzlü Muħammed kim
O serv[i]-ķāmet¹⁹⁸ ile şalınup yanumca yār oldı
- 13 Döküldi yāsemenler yerlere bī-ħadd ü bī-pāyān
Ayağın öpmek için yollarında ħāk-sār oldı
- 14 Şadāya başladı murğ-ı hoş-elĥānlar nihāyetde
Per ü bālin açup her biri °azm-i kūh-sār oldı
- 15 Gümüş zencīre çekdi serv-i bostānı şular cümle
Anuñçün bir adım atmaz yerinde pāy-dār oldı
- 16 Leb-i deryā-yı Nīl'e seyre gitmiş yār eşitdükde
Ĝam-ı baħrında fülk-i dil hemān °azm-i kenār oldı
- 17 Kaçan ol serv-ķadsiz seyr-i bostān étmek étdümse
Gözüm yaşıyla yollar bağlanup hep cūy-bār oldı
- 18 Sürür [u] zevķum artarsa n'ola ey Şāhidī dāyim
Güzel sevmek mey içmek şöĥbet-i gül baņa kār oldı
- 19 Duyuldu gizlü aĥvālüm benüm günden güne şimdi
Kamu étdüğüm işler °ālem içre āşkār oldı

¹⁹⁸ Asıl biçimi *serv-ķāmet* سروķامت iken türeyen ünlü yazılmamıştır. Bununla birlikte türeyen ünlüde imale vardır.

- 20 Ğaraż °arż-ı maħabbetdür ayağuş tozına şāhum
Ķabül eyle bir iki beyti yoluŋda nişār oldı
- 21 Ne deŋlü medħ ēdersem ben seni sen andan artuğsın
Sözi uzatmadum vaşfuŋda gerçi ihtişār oldı

[58b]

Ķaşīde-i °ıyd

3

mef°ülü fā°ilātü mefā°ilü fā°ilün

- 1 Dil °āşıķāne başladı ēdüp nevā-yı °ıyd
Érişdi cān kulağına geldi şafā-yı °ıyd
- 2 Zevķ u şafālar ētmenüŋ eyyāmıdur dēyü
Cem° olup ehl-i diller ēderler şalā-yı °ıyd
- 3 Her kes tonandı luţf-ı Ĥudāyile şād olup
Devr-i cihānda böyleymiş muķtezā-yı °ıyd
- 4 Ben tālī°ümden ağlar iken bir gece meger
Hātifden ērdi sem°üme bir hoş nidā-yı °ıyd
- 5 Dēdi ki saņa devlet ü iķbālüş el verüp
Toğdı yine sitār[e]ŋe bir meh-liķā-yı °ıyd

- 6 Bî-ḥad luṭ(u)flar eyleye ol kân-ı merḥamet
Oldur¹⁹⁹ be-ḥaḳḳ-ı Ḥudâ bir seḫâ-yı ʿıyd
- 7 Minnet Ḥudâ’ya eyledüm ol şâha intisâb
Vêrdi ḳapusı ḳulluĝı baḫa şafâ-yı ʿıyd
- 8 Şol Şöhretî Efendi kim ehl-i kemâl odur
Oldı çü nazm [u] neşrile bir pād-şâ-yı ʿıyd
- 9 Gördüm cemâli ʿıydını oldum güşâde-dil
ʿÂlem içinde olsun o şeh dil-güşâ-yı ʿıyd
- 10 Bayramını mübârek ola dèyü ben faḳîr
Cân-ı ʿazîzüm eyledüm aḫa fidâ-yı ʿıyd
- 11 Ḳurbâna geldüm ayaĝı tozına mâ-ḫaşal
Êtsün ḳabûl tekye-i luṭfinda pâ-yı ʿıyd
- 12 İzi tozını kuḫl-ı Şıfâhân gibi hemân
Çeşm-i ʿalîle eyleyeyin tütîyâ-yı ʿıyd
- 13 Ḥaḳḳâ budur ki devlet ü iḳbâline anuḫ
Leyl ü nehâr oḳuyayın ben duʿâ-yı ʿıyd

¹⁹⁹ Burada iki hecelik eksiklik olmalıdır.

14 Luṭf eyle yā Rab ʿömri bināsını muḥkem ét
Görsün hezār ʿıyd oluban ol beḳā-yı ʿıyd

[59a] 15 Yüz sürüyi ṭapusına geldün çü Şāhidī
Öpüp elini eyle duʿā vü ṣenā-yı ʿıyd

Kaşīde-i Güneş

4

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Perde-i şebde yine gösterdi ḥalka ser güneş
Zāhir étدی nūr-ı pāk-i Aḥmed'i yek-ser güneş
- 2 Nürdan sancaḳ çeküp feth étدی ğarb iḳlīmını
ʿĀleme ḥükmin yürütدی şāh-ı baḥr u ber güneş
- 3 Zāġ-ı şeb şayd étmege gūyā ki oldı şāh-bāz
Varise minḳār-ı tīrin²⁰⁰ eylemişdür zer güneş
- 4 Görüben dāmān-ı çarḥ üzre şafaḳdur şanmaḡuz
Ḳan-ı ʿāşıḳdur ki gösterdi anı yer yer güneş

²⁰⁰ Yazma nüshada *tīzin* تیزن gibi yazılmıştır. Bu biçimiyle anlam verilememiştir.

- 5 Géceler tā şubha dek zılm [u] zalāmı ref⁶ için
Eyledi kıaddini eflākün bugün çenber güneş
- 6 Tağıdursa tañ mıdur her şubh zengī °askerin
Tevsen-i çarha süvār olmış durur ser-ver güneş
- 7 Hāk-i pāyı cevherine mālīk olmışdur meger
Girüben bāzār-ı çarha iftiḥār eyler güneş
- 8 Nūr-ı °adlinden murād alduğıçün hep ḥāş u °ām
Tutdı °ālem yüzini olup şabā-güster güneş
- 9 Mülk-i Mısr’a Ḥazret-i Aḥmed ki paşadur bugün
Ayağı tozın n'ola eylerse tāk-ı ser güneş
- 10 Olduğıçün ḥaḳ bu kim maḳbül-i sulṭān-ı cihān
Taḥt-ı Yūsuf aḡa erzānī vü bir çāker güneş
- 11 Vermeyüp hergiz ḳapısı ḳulluğını °āleme
Güne gün eşigi taşına yüzün sürer güneş
- 12 Ol mehün evrāk-ı °adlinden²⁰¹ şeref buldı dēyü
Dāyimā dīvān-ı luṭfin nūrile yazar güneş

²⁰¹ Yazma nüshada yanlış olarak عدكندن yazılmıştır.

- [59b] 13 Şubh-dem yaķar megerkim Şem^e-i mihrinden ęerāĝ
Ol sebebden ķadr-i ^eālī buldı bu enver gūneŐ
- 14 Bī-icāzet āstānna gelūp gitdūĝiĉūn
Berg-i gūl gibi dem-ā-dem kızarup ditrer gūneŐ
- 15 BenzedürmiŐ kendūye ey Őāh²⁰² na^el-i esbūĝi
Aĝa öykünmek ne mümkin māh yā aĝter gūneŐ
- 16 Bir ķalender gibi gerĉi ^eālemi ĝeŐt eyledi
Bulmadı Őāĝib-mürüvvet bir saĝa beĝzer gūneŐ
- 17 Ger ola her beytine ^eālī naĝar ey pāk-dīn
Őāhidī bī-ĉārenūĝ ķadri olur bih-ter gūneŐ
- 18 Sāyesinde devletūĝ bir dem eger ĝoŐ ĝeĉmeye
Ey hūmā-himmet ĝarībi ĝāk eder yaķar gūneŐ
- 19 Bir faķīrem ķalmıŐam ĝāk-i mezelletde zelīl²⁰³
Dest-gīr ol bir ęerāĝ ile olayın fer gūneŐ

ĶaŐıde-i Kesr-i Nīl

5

mef^eūlü fā^eilātü mefā^eilü fā^eilün

²⁰² Yazma nüshada yanlış olarak Őāhā شاهآ yazılmıştır. Bu yazılış aruz kalıbına uymamaktadır.

²⁰³ Yazma nüshada yanlış olarak zelīl زليل yazılmıştır.

- 1 Yümn-i kudūmuñile eyā Hazret-i Halīl
Nīl-i mübārekini Hudā eyledi sebīl
- 2 Her gün ziyāde olmada emr-i Hudāyile
Gözüm yaşına eyle kıyās ol durur delīl
- 3 Arz-ı Mıṣ(ı)r ki teşne idi bir içim şuya
Bāğ-ı İrem'den aña revān érdi selsebīl
- 4 Zevrağ tonatdı her kişi seyrāna çıkdılar
Buldı °adāletünđe şeref çünki kesr-i Nīl
- 5 Eṭrāf-ı Nīl'e cem° oluban cümle ḥāş u °ām
Ṭaṇ mı şafā vü °işret için etseler memīl[?]°204
- 6 Vêrdi cihāna ol géceler meh gibi ziyā
Her bir gemide zīnet olan nūr-ı ḳanādīl°205
- [60a] 7 Nesl-i Resūl ü āl-i Muḥammed'sin ey emīr
Paşa-yı °adl ḥulḳ-ı ḥasen şüret-i cemīl°206

²⁰⁴ Yazma nüshada *yemīl* يميل gibi görünmektedir.

²⁰⁵ Kasidenin asıl aruz kalıbı “mef°ülü fā°ilātü mefā°ilü fā°ilün” olmasına karşın bu dizenin aruz kalıbı “mef°ülü mefā°ilü mefā°ilü fe°ülün” gibi görünmektedir.

²⁰⁶ Bu beytin başına bir mīm harfi ve bir sonraki beytin başına noktasız bir ḥā harfi yazılmıştır. Ḥā harfi ‘sona alma’ anlamındaki “tehir” teriminin ve mīm harfi ise ‘öne alma’ anlamındaki “takdim” teriminin kısaltmasıdır. Böylece bu iki beyitte takdim-tehir işleminin yapılması gerektiği gösterilmiştir. Yazma nüshada bu beyitler birbirlerinin yerine yazılmışken yazıçevrimli metinde ise söz konusu takdim-tehir işlemi uygulanmıştır.

- 8 Luṭfunḍur ey °azīz-i Mıṣ(1)r ŧimdi ḥaḳ bu kim
Ḥalḳuḅ dilinde zāhir olan cümle ḳāl ü ḳīl
- 9 Geldüm yüzüm sürüyi ayaḡuḅ türābına
Aḳrānum içre al elümi eyleme ḥacīl
- 10 Aḡlatma ben ḳuluḅı sevindür zamānıdur
Destār-ı himmetüḅle gözümüḅ yaşıını sil
- 11 Meksūr-ḥāṭır étme beni kesr-i Nīl'de
Yap göḅlümi ki yāver ola saḅa ol Celīl
- 12 Êrgür murāda ŧāhidī-i nā-murādı kim
Eyyām-ı devletüḅde bula rif°at-ı cemīl
- 13 Olsun du°acı zāt-ı²⁰⁷ ŧerīfūḅe²⁰⁸ ḥaṣre dek
Bu bende-i faḳīrūḅ olan bī-kes ü zelīl²⁰⁹

Dīger Ḳaṣīde

6

mefā°ilün mefā°ilün mefā°ilün mefā°ilün

²⁰⁷ Yazma nüshada yanlış olarak *zāt-ı* زات yazılmıştır.

²⁰⁸ Yazma nüshada *ŧerīfūḅe* شریفیة yazılmıştır.

²⁰⁹ Yazma nüshada yanlış olarak *zelīl* زلیل yazılmıştır.

- 1 Cemālün görmege *el-ḥamdu li'llāh*²¹⁰ oldum erzānī
Hemān evvel nazarda doldı çeşmüm nūr-ı Yezdānī
- 2 Gözüme ḥāk-i pāyuḡ cevherini tūtiyā êtsem
Alur mıydum ben artuḡ °aynuma kuḡl-ı Şıfāhān'ı
- 3 Gelüp bu ehl-i Mısr'ı zūlmet-i ḡamdan ḡalāş êtdünḡ
İçüirdünḡ Hıẓr-veş her birisine āb-ı ḡayvānı
- 4 Umaram üstümüzden Ḥāzret-i Ḥāḡ ırmasun sāy[e]ḡ
Ki zīrā yaḡmasun ḡam āf-tābı ehl-i °irfānı
- 5 Re°āyā vü berāyā emrüne rām oldılar çüñkim
Şafā-yı ḡāḡırile şād-kām ol eyle dīvānı
- 6 Ḳamu begler āḡalar āstānuḡ ḡıdmetin eyler
Sevindüirdünḡ kemāl-i luḡfuḡıle ehl-i dīvānı
- [60b] 7 Ḥabīb-i Ekrem'ünḡ evlādı bir paşa-yı °ādilsin
Daḡı nām-ı şerīfünḡdür Muḡammed ey kerem kānı
- 8 Ḥaḡādan şaḡlasun Bārī Te°ālā ḡıfz êdüp dāyım
Seni Mısr'ıḡ °azīzi êtdüḡıyçün āl-i °Oşmān'ı

²¹⁰ Ar. *el-ḥamdu li'llāhi* اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ 'Allah'a hamdolsun.'

- 9 Cemāl-i bā-kemālün vaşf édersem vechi var el-ḥaḳ
Seni medḥ eylemekdür tā kıyāmet ṭabʿumuñ şānı
- 10 Eger ben ḥāke himmet eyler iseñ zerre miḳdārı
Érişür gün gibi göklere her gün ḳadrüm eyvānı
- 11 Unutulmasun içün gūşe-i ğamda bu bī-çāre
Mükerrer eyledüm bir iki beytile bu evzānı
- 12 Ayağuş tozına söz söylemek ḥaddüm degül ammā
Ĝaraż ʿarz-ı duʿādur ḥazrete ey Yūsuf-ı şānı
- 13 Bir iki gün devām-ı devletün de n'ola ḥoş geçsem
Nişār étsem yoluña cānuma minnet dil ü cānı
- 14 Olursa iltifātun gūşe-i çeşmile sultānum
Zamānuñda bulur bu Şāhidı üftāde ʿunvānı

Ḳaşıde

7

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Āf-tāb-ı devletün gösterdi envār-ı cemāl
Şaldı pertev ʿālem-i ḥüsn içre olsun bī-zevāl

- 2 Şemsi dül-bendiyle hürşid-i felek her şubḥ u şām
Āstānuḡ bekleyüp yüz sürse taḡ mī māh u sāl
- 3 Āsmān-ı rifʿatunḡda géceler māh-ı²¹¹ münīr
Şan ʿizāruḡ²¹² üzre konulmuş ezel bir dāne ḡāl
- 4 Āyet-i ḡüsnüḡe baḡdum tāliʿüm oldı saʿīd
Ey elif-ḡāmet yüzi muşḡaf boyı ferḡunde-fāl
- 5 Ḥaḡ budur ḡüsnüḡ gibi ḡulḡuḡ laḡīf ü bī-bedel
Şāfi-dil ʿālī-himem sensin²¹³ bugün ey ḡoş-ḡışāl
- [61a] 6 Māt olur nuḡḡ-ı şerīfünḡde niḡe şāḡib-ʿaḡ(1)
Baḡḡ-i ʿilm étseḡ eger ʿālemde ey ehl-i kemāl
- 7 Olmasam ḡamdan berī açılmasa ḡöḡlüm ḡözüm
Bir naḡar yüzüḡi ḡörsem eylerin defʿ-i melāl
- 8 Bir Süleymān’sın ki hep emrüḡe²¹⁴ rām oldı ḡasūd
Mūr-veş ḡākile yek-sāndur yine her bed-fiʿāl

²¹¹ Yazma nüshada yanlış olarak *māh u* و ماه yazılmıştır.

²¹² Yazma nüshada yanlış olarak *ʿizāruḡ* عزارك yazılmıştır.

²¹³ Bu sözcüklerin yazma nüshada birbirine yakın yazılmış olması, *ʿālī-himemsin sen* okuyuşunu da düşündürmektedir.

²¹⁴ Yazma nüshada *emriḡe* امریکه yazılmıştır.

- 9 Kāyim ol taht-ı sa'ādet üzre her şubḥ u mesā
Cümle bed-ḥ^vāhuṅ ola dāyim yeri şaff-ı ni'āl
- 10 Durımaz tīgüṅe²¹⁵ karşı döndi yüzi düşmenüṅ
Ser-verā saña muḳābil olabilmek ne_iḥtimāl
- 11 Vechi var *innā fetahnā*²¹⁶ yazıla şemşirüṅe
Feth olup mülk-i 'Arab yardımcıṅ oldu Z[ü]l-Celāl
- 12 Diler[em] Ḥaḳ'dan mezīd olsun devām-ı devletüṅ
Dāl-i devlet pād-şāhum devletüṅ dalına dāl
- 13 Bir sa'ādet naḥlısın üftādeṅe sāy[e]ṅ penāh
Bāğ-ı luṭfuṅdan biter bār-ı kerem şubḥ u leyāl
- 14 Sürüni geldi ḳapuṅa yüzi üzre Şāhidī
Ey mürüvvet şāḥibi luṭf eyle anuṅ elin al
- 15 İltifāt ét ḳıl yüce ḳadrini ol bī-çārenüṅ
Olmasun devründe bir üftāde hergiz pāy-māl

Ḳaşīde Berāy-ı Aḥmed Efendi

8

²¹⁵ Yazma nüshada *tīgüṅe* تِغِيْغِه yazılmıştır.

²¹⁶ Bkz. *Kur'an*, Feth/48:1 : *İnnā fetahnā leke fethan mubīnen* إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا 'Gerçekten Biz, sana apaçık bir fetih ihsan ve ikram ettik.' (Yazır, 2009, s. 512)

- 1 *Bi-ḥamdi'llāh*²¹⁷ ki Hıẓr-āsā erişdüñ ey kerem kāmı
İçürdüñ mürdeler iḥyā édüben āb-ı ḥayvānı
- 2 Re'āyā vü berāyā eşidüp 'adlile evşāfuñ
Dédiler budur ābād édecek iklīm-i 'Urbān'ı
- 3 Maḳām-ı Yūsuf'a revnaḳ véren ḥaḳḳā vücūduñdur
Ḳudūmuñla sevindürdüñ niçe Ya'ḳūb-ı Ken'ān'ı
- [61b] 4 Senüñ bu 'ilm ü ḥilmüñ luḫfuñ iḥsānuñ görüp dāyim
Gelüp cümle ḥalāyık emrüñe rām oldı ḥaḳḳānı
- 5 Ḳapuña yüz sürüyi gelseler redd olmayup hergiz
Efendüm ḥoş görürsin ḳanda görseñ ehl-i 'irfānı
- 6 Ayağüñ toprağına yüz süren üftādeler bir gün
Alur mı çeşm-i giryānına ḥiç kuḫl-ı Şıfāhān'ı
- 7 Ögersem nazm u neşrile cihānda ey kemāl ehli
Ṭapuñ medḫ eylemekdür bī-tekellüf ṭab'umuñ şānı

²¹⁷ Ar. *bi-ḥamdi'llāhi* بِحَمْدِ اللَّهِ 'Allah'a hamdolsun.'

- 8 Resül-i Ekrem'ün şer'î şerîfin eyleyüp icrâ
°Adâlet şâhibi Aḥmed Efendi ol kerem kânı
- 9 O maḥdûm-ı mükerrerem Ḥazret-i Nûḥ'a daḥı yâ Rab
Devâm-ı devletiyle °ömr-i Nûḥ'ı eyle erzânî
- 10 Kemâl-i pîr édüp şakla ḥaṭâdan ol civânı kim
Cihân durduḡça dursun ḥaḡ budur kim isterin anı
- 11 Ḥudâ'dan dilerem el ḡaldurup bu dâr-ı dünyâda
Sa°âdetle ḡarâr etsün dem-â-dem ol sehâ kânı
- 12 İlâhî âstânı ḡulluḡın baḡa müyesser ét
Ayaḡı topraḡını başuma ḡıl tâc-ı ḡâḡânî
- 13 Olursa zerre deḡlü iltifâtı baḡa luṡfindan
Cihânda ḡün gibi âfâḡa érer ḡadrüm eyvânı
- 14 Düşüben ayaḡına dâmenini dutayın muḡkem
Olur himmet éderse ben gedâya devlet erzânî
- 15 Du°â-yı devletin eyle anuḡ ey Şâhidî dâyim
Olupdur gelmesi bu mülke ḡaḡḡâ luṡf-ı Rabbânî

Ḳařıde-i Ḥüseyin Paşa

fe^cilātün (fā^cilātün) fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün (fa^clün)

- 1 *Elif* – Ol şāha varup dest-i şerīfin öperem
 Hāk-i pāyına düşüp eşigine yüz sürerem
- [62a] 2 *Bā* – Bekā bula murādınca dönüp çarḥ-ı felek
 Ber-murād ola cihān içre Hūdā’dan dilerem
- 3 *Tā* – Temennā ederem Hāzret-i Hāk’den dāyim
 Ber-ķarār ola sa^cādet ile ol kān-ı kerem
- 4 *Şā* – Şevābın gözedüp yapsa gönül Ka^b[e]sini
 Ol Hūdā ḥaḳḳı için²¹⁸ bulur idi ecr-i ḥarem
- 5 *Cīm* – Cān içre elif ḳāmetini nazm edeyin
 Başla sen dil uzadup vaşfını yazmağa ḳalem
- 6 *Hā^v* – Hāk bu ki felekde o²¹⁹ melek-rūya bedel
 Hālḳ-ı ‘ālemde görünmez gözüme bir ādem
- 7 *Hā^v* – Hūrşīd-i felek her gün eşiginde anuḡ
 Varise meh yüzine ‘āşık olup dēr ki gidem

²¹⁸ Yazma nüshada bu sözcükten sonra bir *ol* لول sözcüğü yazılmış ancak daha sonra üzeri çizilmiştir.

²¹⁹ Yazma nüshada yanlış olarak *ol* لول yazılmıştır. Bu yazılış aruz kalıbına uymamaktadır.

- 8 *Dāl* – Dürler döküben vaşf édeyin evşāfin
Nazm u neşrile odur baħr-ı suħan gevher-i yem
- 9 *Zāl* – Zıkr eylesem ol ehl-i kemāli ben eger
Diller †aciz ĸala Őerħ olmaya luşfile kerem
- 10 *Rā* – Rikābında bugün ay u güneş iki ĸulı
Mażhar-ı Őems-i sa†adet o durur varise hem
- 11 *Zā* – Ziyād olduğını isterin anuğ yā Rab
Eyle dünyāda bugün †ömri bināsın muħkem
- 12 *Sīn* – Selāmet ola ol Őāħib-i iclāl [ü] kerem
Her sözi bir dür-i deryā-yı güherdür²²⁰ bilürem
- 13 *Şīn* – Şol kān-ı mürüvvet Ĥüsey(i)n Paşa kim
Ehl-i MıŐır oldu anuğ gelmesi ile ĸurrem
- 14 *Şād* – Őāħib-hüner ü muħteşem ü †āĸıldur
Taħt-ı Yūsuf da odur Őimdi †azīz ü ekrem
- 15 *Zād* – Zārüretde görüp gözedür üftādeleri
Dest-gīr olur o düşkünlere her vechile hem

²²⁰ Yazma nüshada yanlış olarak *gevherdür* كوهردر yazılmıştır. Bu yazılış aruz kalıbına uymamaktadır.

- 16 *Ṭā* – Ṭavāf-ı Harem-i Ka^cbe için eyle nazar
Āb-ı zemzem gibi göz yaşını dāyim dökerem
- [62b] 17 *Ṣā* – Ṣul(u)mdur başa dünyāda gezem dirliksiz
Dirlik olmazsa eger künc-i ğam içre ölürem
- 18 ^c*Ayn* – ^cAynuma ayağuş tozını sürme çekem
Hiç olur mı ben anı kuhl-ı Şifāhān'a vèrem
- 19 *Ġayn* – Ġayret demidür merhāmet èt himmet èdüp
Ḳoma akrān arasında beni maḥrūm utanam
- 20 *Fā* – Felāket o kadar bağrumı ḥūn eyledi kim
Ḳanlı yaşlar dökülür oldı gözümde her dem
- 21 *Ḳāf* – Ḳāl oldı göñül pūte-i ğurbetde tamām
İsterem zer gibi ben cān eridüp ḥıdmet èdem
- 22 *Kāf* – Geldüm kapuğa ḥālūmi i^clām ètdüm
Bāḳī fermān yine sultānumuş artuḳ ne dèyem
- 23 *Lām* – Lebbeyk ne buyurursa başa ol ḥāzret
Dilerem kim ben anuş emrine fermān èledem

- 24 *Mīm* – Merhem²²¹ urı gör yüregümün yarasına
Yoħsa bir gün elem-i tıgile bağrum sökerem
- 25 *Nūn* – Nār-ı ğam-ı miħnet beni yađdı muħkem
Āb-ı luđfuħla söyündür anı ey āb-ı kerem
- 26 *Vāv* – Varup nereye bağumı alup gideyin
Yoğ eşigün gibi bir bāb-ı sa‘ādet ki varam
- 27 *Hā* – Her ol kimse ki ğuş eyledi bu sözlerümi
Āferīn oğudı taħsīn ēdüben dēdi *ne‘am*²²²
- 28 *Lām-Elif* – *Lā*²²³ dēmeyüp geldüm ayagun tozına
Ben şapun şulluğını şimdi şoyup şanda gidem
- 29 *Yā* – Yüri řāhidiyā eyle tevekkül Ĥađđ’a
*Ĥamdu li‘llāh*²²⁴ ki tamām oldı sözün ĥayr-ĥatem

Tedķik ēdilmiřdir

8 Nīsān 1928

²²¹ Yazma nüshada yanlış olarak *Merħem* مرħم yazılmıştır.

²²² Ar. *ne‘am* نَعْم ‘Evet!’

²²³ Ar. *lā* لآ ‘Hayır!’

²²⁴ Ar. *ħamdu li‘llāh* حَمْدُ اللَّهِ ‘Allah’a hamdolsun.’

4.4 Özel adlar dizini²²⁵

°Aden عدن G 166/2

Allāh الله G 11/5, 44/4, 94/5, 167/1, 167/2, 167/3, 167/4, 167/5, 192/3; Mü 2/5

Aḥmed احمد (bkz. Muḥammed (peygamber)) G 25/1, 60/2; K 1/3, 4/1

Aḥmed احمد G 26/1, 26/2, 26/3, 26/4, 26/5, 34/5, 113/1, 113/2, 113/3, 113/4, 113/5

Aḥmed Efendi احمد افندي K 8/8

°Alī علي G 99/4

°Alī Paşa علي پاشا Mü 2/1, Mü 2/2, Mü 2/3, Mü 2/4, Mü 2/5; K 1/9

°Aliyyü'l-Murtaẓā المرتضى علي G 11/4, 204/2

°Arab عرب K 7/11

Ayas اباس G 114/5

°Azrā عذرا G 215/3

Bārī Ḥudā باري خدا G 6/1; Mü 1/5

Bārī Te°ālā باري تعالي G 8/4; K 6/8

Bekdaş بكداش G 164/3

Bennā-yı Ezel بنّاي ازل G 215/2

Bennā-yı Kudret بنّاي قدرت G 116/4

Celīl جليل K 5/11

Ceyḥūn جبحون G 86/4, 199/2

Cem جم G 123/1, 128/5, 138/3, 171/2, 179/1, 185/4, 214/4

Circe جرجه G 130/4

Çīn چين G 82/1

Ḍaḥḥāk ضحّاك G 125/3

²²⁵ Bu dizine °*adl-i İbrāhīm* عدل ابراهيم, °*āl-i Oṣmān* آل عثمان, °*asker-i İslām* عسكر اسلام, °*iḳlīm-i Urbān* اقليم عربان, °*nesl-i Resūl* نسل رسول ve °*nūr-ı Yezdānī* نور يزداني sözlerinde olduđu gibi tamlamalar içinde yer alan kimi özel adlar alınmamıştır.

Ebū Bekr ابو بكر G 204/2

Eyyūb ايوب G 6/2

Ferhād فرهاد G 36/2, 43/3, 67/4, 76/3, 81/3, 94/3, 145/1, 154/2, 155/3, 215/1

Ferruḥ فرخ G 24/1, 24/2, 24/3, 24/4, 24/5

Fireng فرنك Mü 1/4

Gül-şenī گلشنی G 2/4, 233/5

Ḥabeş حبش G 81/1

Ḥabīb-i Ekrem حبيب اکرم K 6/7

Ḥabību'llāh حبيب الله G 60/1

Ḥaḳ(k) حق G 2/1, 5/3, 20/3, 30/5, 33/5, 65/4, 69/3, 84/2, 90/5, 91/5, 111/4, 116/3, 134/3, 146/5, 150/4, 152/5, 174/1, 193/4, 218/1; Mü 1/1; K 2/3, 7/12, 9/29

Ḥaḳ Te'ālā حق تعالی G 125/5, 138/5, 183/4; K 2/10

Ḥallāḳ-ı Ezel خلق ازل G 122/3

Ḥamza حمزه G 169/3

Ḥarem-i Ka'be حرم کعبه G 9/16

Ḥasan حسن G 204/3

Ḥasan Cān حسن جان G 104/1, 105/5, 153/1, 187/1, 219/5

Ḥassān حسّان G 150/4

Ḥātem حاتم G 33/5

Ḥayālī-zāde خیالی زاده G 2/4, 174/1

Ḥazret-i Aḥmed (paşa) حضرت احمد K 4/9

Ḥazret-i Bārī حضرت باری G 152/2

Ḥazret-i Faḥr-ı Ümem حضرت فخر امم Mü 1/3

Ḥazret-i Ḥaḳ(k) حضرت حق G 154/4, 223/5; K 6/4, 9/3

Ḥazret-i Ḥassān حضرت حسّان G 129/7

Ḥazret-i Mevlā حضرت مولا Mü 3/5

Ḥazret-i Nūḥ حضرت نوح K 8/9

Ḥazret-i °Oṣmān حضرت عثمان G 60/1, 222/1

Ḥazret-i Şiddīk حضرت صدیق G 99/2

Ḥazret-i Sultān Meḥemmed حضرت سلطان محمد Mü 1/1, 1/2, 1/3, 1/4, 1/5

Ḥızr خضر G 89/5, 162/1, 164/5, 174/2, 226/2; K 6/3, 8/1

Hindū هندو G 81/1

Ḥudā خدا G 3/3, 5/5, 9/7, 10/4, 20/3, 27/5, 59/5, 62/4, 66/2, 93/1, 135/5, 168/2, 204/1, 213/3, 232/1, 236/5; K 3/3, 3/6, 3/7, 5/1, 5/2, 8/11, 9/2, 9/4

Ḥusrev خسرو G 154/2

Ḥüsey(i)n Paşa حسین پاشا K 9/13

Ḥüseyn حسین G 11/4, 88/6

Ḥüseyn-i Kerbelā حسین کربلا G 204/3

İḥlāş اخلاص G 84/2

İlāh اله G 59/1, 83/4, 122/4, 128/2, 144/1, 192/4, 220/2, 223/3; Mü 1/1, 1/2, 3/1; K 8/12

İrem ارم G 138/2; K 5/3

°İsā عیسی G 3/1, 48/4; K 2/2

İstanbul استانبول G 109/1

Ḳādir-i bī-çün قادر بی چون G 94/1

Ka°be کعبه G 11/2, 27/1, 129/5, 222/2

Ḳadr قدر G 168/2

Ḳaraḳuş قراقوش G 100/5

Ḳārūn قارون G 94/2

Ḳays قیس G 4/2

Ken'ān كنعان G 129/4

Kerbelā كربلا G 88/6

Ḳur'ān قرآن G 60/2

Leylī/Leylā ليلا\اليلى G 4/2, 42/5, 66/4, 68/3, 79/5, 88/4, 93/3, 110/1, 117/3, 139/4,
140/1, 142/3, 153/5, 161/6, 164/2, 182/5, 188/1, 195/1, 197/5, 208/5, 234/1

Loḳmān لقمان G 103/3, 150/2

Maḥmūd محمود G 114/1, 114/2, 114/3, 114/4, 114/5

Mercān مرجان G 102/6

Manṣūr منصور G 193/1, 224/5

Manṣūra منصوره G 102/1

Mecnūn مجنون G 42/5, 66/4, 94/3, 95/4, 110/1, 117/3, 140/1, 142/3, 145/5, 153/5,
161/6, 164/2, 182/5, 188/1, 195/1, 197/5, 234/1

Melāmetī ملامتي G 213/5

Mesīḥ/Mesīḥā مسيح\مسيحا G 48/4, 131/1, 198/5, 217/1

Mevlevī مولوي G 231/2

Mıṣr/Mıṣ(i)r مصر G 9/3, 72/4, 77/3, 122/2, 138/1, 166/5, 205/4, 206/5, 225/1; Mü
2/1, Mü 2/3; K 1/11, 4/9, K 5/3, 5/8, 6/3, 6/8, 9/13

Muḥammed (peygamber) محمد G 91/4, 99/1, 99/2, 99/3, 99/4, 99/5, 204/1, 223/3; K
5/7

Muḥammed (Eş-Şerif Muhammed Paşa) محمد K 6/7

Muḥammed محمد G 27/1, 27/2, 27/3, 27/4, 27/5, G 202/1; K 2/12

Mūsā موسى K 1/4

Muṣli Şāh مصلي شاه G 75/5, 194/1

Muṣtafā مصطفى (bkz. Muḥammed (peygamber)) G 8/1, 202/1, 204/1

Naḳḳāş-ı Ezel نقاش ازل G 82/3

Necef نجف G 90/1, 91/4

Nīl نيل G 2/2, 43/2, 61/3, 86/4, 93/6, 102/2, 151/2, 199/2, 205/4, 206/1; K 2/16, 5/1, 5/4, 5/5, 5/11

Nūḥ نوح G 6/2, 23/3, 43/4; K 8/9

Nūr نور G 84/2

°Oṣmān عثمان (halife) G 204/2

°Oṣmān عثمان G 217/5

°Ömer عمر G 99/2, 204/2

Perverd-gār پروردگار Mü 1/1, 1/2, 1/3, 1/4, 1/5

Pervīn پروين G 107/4

Rab(b) رب G 11/4, 68/1, 77/4, 113/2, 136/3, 144/2, 215/4, 231/4, 235/1, 236/1; Mü 1/3; K 3/14, 8/9, 9/11

Ramaẓān رمضان G 65/5

Rıdḡvān رضوان G 222/4; K 1/7

Rūm روم G 72/4, 206/5

Rüstem رستم G 10/2

Şan°ān صنعان G 129/5

Selmān سلمان G 124/5

Şıfāhān صفاهان K 3/12, 6/2, 8/6, 9/18

Sikender سکندر G 14/3

Sulṡān Süleymān سلطان سليمان G 177/4

Süleymān سليمان G 58/2, 124/1, 148/2, 159/1, 186/4; K 7/8

Süreyyā ثريا G 4/4, 139/2

Şāh Muḡammed شاه محمد G 25/1

Şaṡ شط G 86/4

Şīrīn شیرین G 36/2, 155/3
Şöhretī Efendi شهرتی افندی K 3/8
Tebārek تبارک G 84/2
Türk تورک Mü 1/4
°Uṭārid عطار د G 60/3
Vāmıķ وامق G 215/3
Veyse°l-Kāran ویس القرن G 129/6, 166/3
Yaḥyā يحيى G 98/5, 198/5
Ya°ķūb يعقوب G 43/2, 59/4, 105/1, 106/3, 136/2, 153/2
Ya°ķūb-ı Ken°ān يعقوب کنعان G 230/3; K 8/3
Yāsīn يس G 22/5
Yemen یمن G 102/5, 129/5, 166/5, 216/5
Yūsuf (peygamber) يوسف G 9/3, 22/1, 43/2, 75/5, 77/3, 94/4, 105/1, 122/2, 124/1,
136/2, 138/6, 158/5, 187/1, 199/2, 219/2, 230/1; K 4/10, 6/12, 8/3, 9/14
Yūsuf يوسف G 106/1, 106/2, 106/3, 106/4, 106/5
Yūsuf-ı Ken°ān يوسف کنعان G 7/2, 54/3, 55/4, 59/4, 153/2, 223/3, 225/1
Yūsuf-ı Mıṣrī يوسف مصري G 129/4, 216/2; K 1/1
Zü°l-Celāl ذوالجلال G 125/7; K 7/11
Züleyḥā زليخا G 7/2, 54/3, 106/4
Zü°l-Fiķār ذوالفقار G 204/2; K 1/10

BÖLÜM 5

SONUÇ

Şahidî Beg, büyük olasılıkla 16. yüzyılın ikinci yarısında ve belki 17. yüzyılın ilk yıllarında yaşadığı düşünülen bir Osmanlı şairidir. Eski ya da yeni hiçbir kaynaktan anılmayan şairin yaşamına ilişkin elde edilen bilgilerin tek kaynağı, onun günümüze ulaşmış tek eseri olan *Dīvān*'ıdır. *Dīvān*'daki şiirlerinden yola çıkılarak Şahidî Beg'in Mısır ahalisinden olduğu ya da en azından ömrünün bir bölümünü Mısır'da geçirdiği ve Sultan I. Süleyman (sl. M. 1520-1566), Sultan II. Selim (sl. M. 1566-1574), Sultan III. Murad (sl. M. 1574-1595) ve Sultan III. Mehmed (sl. M. 1595-1603) dönemlerinde yaşadığı söylenebilir.

Şahidî Beg'in *Dīvān*'ının İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Koleksiyonu 5510 numarada kayıtlı bulunduğu bilinen biricik yazma nüshasında 237 gazel, 3 müseddes ve 9 kaside yani toplamda 249 şiir bulunmaktadır. En çok gazel nazım biçimine yer veren ve gazellerle başlayan *Dīvān*, mürettep bir divan değildir.

Dil ve yazım açısından yapılan incelemelerde elimizdeki yazma nüshanın genel itibarıyla 16. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin klasik dil ve yazım özelliklerini barındırdığı görülmektedir. Ancak yazma nüsha boyunca birtakım sözcüklerle sınırlı olup klasik yazılıştan ayrıldığı için dikkat çeken yazım özelliklerine de rastlanmaktadır. Bu yazım özelliklerine bu çalışmanın başında değinilmiştir. Osmanlı Türkçesiyle yazılmış metinlerin büyük bir bölümünde olduğu gibi Şahidî Beg'in *Dīvān*'ında da genellikle harekesiz bir yazı vardır. Bununla birlikte, çoğunlukla yazılışı aynı olan sözcüklerin birbirine karışmasını önlemek amacıyla, birkaç sözcükle sınırlı kalan bir hareke kullanımı söz konusudur. Elimizdeki yazma

nüshanın müellifin yazdığı müsvedde niteliğinde bir nüsha mı yoksa bir müstensih nüshası mı olduğu konusunda kesin bir yargıya varmak ilk başta güç görünse de kimi sözcüklerin yanlış yazılması, pek çok sözcükte noktaların unutulması, kimi gazellerin beyit sayısınınca eksik olması ve yazının farklı sayfalarda farklı hatlarda yazılmış olması gibi durumlar bu yazma nüshanın bir müstensih nüshası olabileceği yönünde çıkarım yapmaya olanak tanımaktadır.

Şahidî Beg, genel itibarıyla lirik üslubu benimsemiş ve âşkane gazeller yazmıştır. Şairin kullandığı mazmunlar ve işlediği hayaller, 16. yüzyılın klasik edebiyat anlayışıyla eserler veren şairlerin büyük ölçüde benimsediği ve ortaklaşa kullandığı mazmunlar ve hayallerle büyük oranda örtüşmektedir. Bununla birlikte Şahidî Beg'in gerek kendisine gerekse muhatabına öğütler verdiği beyitleri de mevcuttur. Bu öğütlerin büyük bir bölümü insanın gaflete dalmaması ve bilinçli hareket etmesi gerektiği ile ilgilidir. *Dīvān*'ın kimi yerlerinde İranlı şairlerden Hafız-ı Şirazî'nin (ö. H. 792, M. 1390 [?]) ve Osmanlı şairlerinden ise Ahmed Paşa'nın (ö. H. 902, M. 1496), Necatî Beg'in (ö. H. 914, M. 1509), Fuzulî'nin (ö. H. 963, M. 1556), Muhibbî'nin (ö. H. 974, M. 1566) ve Baki'nin (ö. H. 1008, M. 1600) etkileri görülebilmektedir. Bu çalışmada, söz konusu şairlerin Şahidî Beg üzerindeki etkilerine örnek göstermek amacıyla bu şairlerden birkaç beyit seçilmiş ve Şahidî Beg'in kimi beyitleriyle karşılaştırılmıştır.

Sonuç olarak, Şahidî Beg'in 16. yüzyılda büyük ölçüde yerleşmiş olan bir edebiyat geleneğinden beslendiği ve kendisinden önce yetişmiş şairleri izlediği anlaşılmaktadır. Şahidî Beg'in yaşamı ve edebî kişiliği hakkındaki bütün kanılara onun biricik eseri olan *Dīvān*'ı sayesinde ulaşılabilmektedir. Bu çalışma aracılığıyla, unutulmaya yüz tutmuş bir şairin eserini gün yüzüne çıkarmak ve böylelikle klasik Türk edebiyatı araştırmalarına katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

UZUN ÖZET (EXTENDED ABSTRACT)

In this study, I analyse the *Dīvān* written by Şahidî Beg, one of the Ottoman poets. I first made a transcription of the only manuscript copy, which is located in the Istanbul University Rare Works Library. After the transcription, I started examining the *Dīvān* within the context of form and content.

After a short introduction (Part 1), I give information in part 2 about the Ottoman poets who used “Şahidî” as a pen name. Sources such as *tezkires* and encyclopedias give information about three Ottoman poets that are known as Şahidî: Edirneli Şahidî, Muğlalı Şahidî İbrahim Dede and Şahidî Çelebi. However, it is understood that none of them is the author of the *Dīvān* which I study. Edirneli Şahidî, whose date of death is uncertain, was Cem Sultan’s *defterdar* and died most likely after Cem Sultan’s death in 1495. It is mentioned in some sources that he wrote a *Dīvān* but this work is not detected yet. The only work of him that reaches the present day is a *masnavi* about the love story of Layla and Majnun. Muğlalı Şahidî İbrahim Dede (b. 1470 – d. 1550) was a Mevlevi dervish who traveled across Anatolia and made contact with other Mevlevi sheikhs. He wrote many literary works in Turkish and Persian and most of his works reach the present day. It is known that Muğlalı Şahidî İbrahim Dede wrote a *Dīvān* in Turkish, which was studied in a M.A. thesis in 1985, and one in Persian but he is mostly famous for his Persian-Turkish poetical dictionary titled *Tuḥfe-i Şāhidî*. This work was copied and annotated many times. He wrote his poems generally to spread his opinions as a Mevlevi dervish. The whole information about Şahidî Çelebi is that he was a sipahi (cavalryman) and died in 1552. There are not any examples from his poems.

Şahidî Beg, the author of this *Dīvān*, is one of the Ottoman poets who is thought to have lived in the second half of the sixteenth century and possibly in the first years of the seventeenth century. Since he is not mentioned in any sources such as *tezkires* or encyclopedias, I was not able to have any proper information about his life. The dates of his birth and death are not known, but it is possible to make some deductions about his life by tracing the data detected in his poems.

His *Dīvān* mentions the geographical area of Egypt the most, which was an *eyalet* of the Ottoman Empire after its conquest in 1517. The cities Girga and Mansoura are each mentioned once. Throughout the *Dīvān*, the Nile, which flows through Egypt into the Mediterranean Sea, is the most frequently mentioned river. In light of this information, it is possible to infer that Şahidî Beg was Egyptian or at least he may have spent a part of his life in Egypt. There is no record about the other three Şahidîs mentioned above pertaining to their residence in Egypt.

There is not enough data in the *Dīvān* to make certain in which era Şahidî Beg lived. But the fact that Sultan Suleiman I (r. 1520-1566) was mentioned in one of the *ghazals* and Sultan Mehmed III (r. 1595-1603) was praised through a *musaddas* enables to suppose that Şahidî Beg most likely lived in the second half of the sixteenth century and possibly in the first years of the seventeenth century.

In Part 3, I analyse the *Dīvān* in terms of form and content. I first focus on the characteristics of the language and spelling in the *Dīvān*. I have concluded that the *Dīvān* had most of the characteristics of the classical Ottoman Turkish literary language. Then, I show the distribution of 249 poems in the *Dīvān*. There are 237 *ghazals*, 3 *musaddases* and 9 *qasidas*.

In the chapter where I provide the textual analysis, I examine the *Dīvān* in terms of content. Having studied the most noticeable themes seen in the *Dīvān*, I give

examples of these themes from the poems. I mention the poets who are thought to have had an influence on Şahidî Beg's literary personality and I compare some of his verses with those of poets such as Hafız-ı Şirazî (d. 1390 [?]), Ahmed Paşa (d. 1496), Fuzulî (d. 1556), Baki (d. 1600) and so forth. It can be seen that Şahidî Beg generally adopted a lyrical style of poetry and wrote amorous poems. The poetic themes and images he used correspond substantially to a large extent to the ones that poets, who composed literary works with an understanding of the sixteenth century classical literature.

EK B

YAZMA NÜSHANIN TIPKIBASIMI

Şahidî Beg'in *Dîvân*'ının İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Koleksiyonu 5510 numarada kayıtlı bulunan yazma nüshasının tıpkıbasımı bir sonraki sayfada başlamaktadır.

استغفر الله العظيم
 ان يسماو الله هور
 موهب

صدوق
 ۹۵

ديوان شاهدي بك سدر لاله

مغز لاله

الايا ايها الساقى اور كاسا و ناولها
 افى نوش ايليندر سرحق نهم ايدور بلها
 خرابات اربورنك نوله دوشسك ايشيند بن
 كه اناروك ياندر حل و لوز زير كه مستها
 اريسك اهل لارخدمتيني اختيار ايله
 به صوفي عقلنى باشيكه دوشر و له جاهها
 عيسى بيه عمر خج ايله كرمه وارپ سركشك
 ايرتمن وصلت دلدان كسه بوعسه چلمها
 جنون ال ويوردي جاناد آغه دوشم بيليرار
 كوز لور كه قرا كوز لور آغ تجا يه مايلهها
 انجون اهل دنيا جعنه اقدام تام ايسلر
 اگر بلك دلوسك شاهدي كيفيت عشقي
 صفن بير مغالط خدمتونه اوله كاهلها

هذالامر خير و سعاه

همدم ايتمن تا زلحق ناله و آهي بكا
 چكدر هر سوزد لهرن هر سوز كاي بكا
 شويه نقش اولش خيال قاشك اى مة عينها
 نيل اشك جوشه كسه كور نور ما ي بكا
 تكيه به عشق ايجه چون ايدم كدلك افشيا
 اره كلور ذكر ايدنار ملكت شاي بكا
 بو طير بولكلشنيه مرشد كامل اولوب
 كوستون شهدي خيالي زاده در اهي بكا
 سالكم باكم يولومده اوليا اي شاهدي
 عالم باطنون ايلر تربيت كاي بكا
 مرده دل شربت لمككلاه اولوب ايهيا
 او لمسوغي صبحك اى دوست پریشان خاطر
 بلدي باش اكدوكم بوزن كردونه بكون
 كهره بيلر شمرمه ميل ايلدي ار باب عذر
 كوكله ايردي صداي سختم شاهديا
 سن آفت دور انه كوكل و پير يي جاينا
 دل زلفكه طولشدر و بچون دور و يوب
 كه رخار نمك نيلاي بربلسل زاره
 دم عيسى سن يار و ج بصور كوييا
 كوز قرد ب دوشرا و ستينه افوك باذ صبا
 آفرين او قوي بن عاشقه بر مرد خدا
 او قيوب يان مخه بشا و دي جميع طرفا
 ايشي دوب جمله ملك ايلدي تحسنت بكا
 عشق ايله اولور سهر نولابن عالمه دسوا
 اي ليالي صفت قيسر كبي باشوغي سودا
 كل كيمي قولق طوت بري اي غيجه رعنا

[2a]

[1b]

جنك ايلديكم كوردی ستاره ماهه ایا مسه
 یادك ایاغنی او بملکه ای شاهد برون
 قیامتدن انوار قامتکده ای قد با آلا
 قلم بصدم ره عزلت طوبی عالمدن
 نه بلسون کاملک قدرینی جاهل اکثر نسنه
 ارادلن بری ادنا یه باشن اکثر چکر کولم
 کوزوی دوی دتمن کور مدن ای شاهدی
 جان ودل در غم دلان اولدی مبتلا
 دورم عمرم دفتربیی عمر نوح از زانی قل
 گوشه و محنته تنها صمکن بن عاشیق
 درد عشق یاریله سن خاطر لایق
 بی مجال و بی مدد با تور شکسته شاهدی
 بردعا ایلک او فوتمک ائی یاران صفا

ارجون الله الساروة فی غرقت

در دینه دوشوب برکونه لک اولین افسنا
 شول بوسف کنعانی سوب جان و کولدا
 دفع غم اولوب عشرت شادی اولور
 بن یادم ایله عیش مدام ایلا و کیمجه
 و آذکادی کوزل سومدن ایچکدی دیشار
 معروماه اوج رفعت سن یوزک عبد صفا
 آفتاب عالم لردا ایظک طبر اغنه
 دولک باینده و عمرک مزید اولسون
 استقرم باری تعالی اوستومدن ارسون
 النفا تکله نوله عزت بولور سه شاهدی
 ای سخاکان حضرت پاشا کرم لطفک اولدی خلقه عطا
 صدر غمت سکا و اوسن قورتوب ای عزیز ملک مصر یوسف جانی چاه عمده قرما
 خوله ایام دولتمکن سنک بهر مند اولسه صریح کدا جوق زماندر بولوک سلطانه

قهشم بی کس و ز لیل و فنا
بني قور ترموت ايله بکون
ایین تا اولجه خیر عا
قالدی ایفان شاهدی حقیر

دستگیر اول کا بحق خدا

بشلیالم جان و دلین ایلم مدح و ثنا
چونکه اول مردانه تک مداحیون سخ و
مرد میداند بکون رستم صفت اول بوجا
آدی بالور بچه ارباش کسوب ایشدی هیا
آت و فیل و کمره اینیاه اکا قشود ورن
خاکه یوز اوروب ایدر آخر دل و جان ذل
بردنی اقرایی کلز عالمه اول سرورک
اول شجاعت صاحبی اهل هنر مرد خدا
کردن اعدایه او غراسن کور بن شاهک
تفنن عربیان ایلر کجه قاسم لعین قشیا

حرف الب

الشمادی اومه رو سیله کوکب
نیجه ایر مسون احم کوله هر شب
جمال کعبه سنینی کوز نیلادن
کوکله قالدری کتدی صفا هب
رقیب بدلقا لرایدوب افساد
سنگله قلدی یار ما بینم چیب
علی المرتضی تک حرم متینله
حسینم دن بی ایرمه نار

هصال یاردن ای شاهدی سن

امیدک کسمه الله ویر ییب

لا اواره فی ظلم فاعدل فی اورک

دوند و ز نار عشق کله جگر اولدی کجا
ساقیا بزم محبت کوز میاشی شراب
سنمه تا باغک روشن جمال کورکله
کیورکله کلوز اولدی صبحه دک کوزومه
کنج حسنک اوزن جانا ازدهای زلفی
کون لیدن بودل ویر اغمز اولدی خراب
خاک کایک توتیا ایومزدن اولدنه دین
قورقرن باد اجل ایلم بی آخر تراب

حرف التا

لعلک بکابر بوسه ویر نوله مرآت
بالله ایانچهد دهن جانمه منت
دل تشنه کورب خسته سی کلادی طیب
صوندی لیل اغزومه ایچدی بکاشیت
یوز ویرمه مدد خنجر مژگانله هر در
قائمده کوروب اولدور رای کوز لری آفت
کفر قول اولوب ای و کدش هیچ قبول
بکلر بیکیک بکچکونر کادینوبت
کوندر دک انوب غمیزک اوقن جانمه
لطف ایتدک ایاقاشی کمان بازکه قوت
الذک یا نگه اویدور رب اغیار کیزین
اولوله دک اول ایتنه ایدوب غزبت

تنهاد و شرب مجلس امدهک لب یاری

والله سکا چقدی نینه شاهدی صحبت

الصبر بورت و في الحلال بورت المرقه

قدنه مغرور او لب ايدك صلفا سن سرور قامت بالاي جانانم ياننده قدري بپست
 جقدم ايقدن دوستوب بايينه بن پويان^{اولوب} جان نه اير شدي شولد امن دلداره د^{سند}
 كاه خردوان و كهي كرايز عشق يار ياله بومقدربنه اي شاهدي روزالست
 اولور عاشقار كنده ملاه مست چكر لر عشق يار ايجون ندا آمت
 اوله بن ايشكده بن اويار لك طيبيا سن يوري صاغ وسلاست
 بكون يارن ديوفرد ايه صالمه تر حماله اولدم هي قيامت
 قوجرل تانه محبوبني بهي حال بزم يبر كرده بودر شدي عادت
 لباكون شاهدي بر بوسه استر اكا احسانلر ايله قل عثايت
 كوم قل بن فقيره ايله سلطان عطا^{مست} ذكوتلك جان نه كار ايتدي بجا غايت
 اميدم بولكه هر كين ايتيم خدمتده تقصيرات بيورتك پادشاهم لطف واحسان
 دمادم خدمتكله اولاده اخبرم ادا^{مست} مرادم در تعابت امر اولور سه بر يكا
 ايشيكوك خدمتيني ايلينار دولته اين^{دي} زهي دولت سعادت هر كيم ايلور سه سكا
 قيوبي خدمتمن اي شاهدي الدن قوما^{كوز} كشيء دولته اير كوزن آماد ايا خدمت

بصد ايردي قلاغد بزم روزالست ديديلو بزم فاده او ليكور باد بپرست
 عقلي دوشره مز باشنه تا حشره دكن مي عشقيه ايا باير مغان اولن مست
 يار آينه صفت يوزوين ي اغياون اولدي مرآت سكندر كي بوقل بشت
 اهل عشقك درم قلدي بلندا اولاجه كورين اوله رقيبك دخي دايه نوي^{بست}
 جام مي كيمي لب ساقه اوپ شاهديا
 مرحبا ايله اولوب آنگاه دست بدست
 ميسرا اولدي چونكم بكا اول يار يله صحت شراب غمدر ايجدوكه يروكه در دله محت
 دلاچون اولمه نامر باغدا جدا دوشده هلاك ايتدي بي بريا كه حسرت تو بكا قهر
 اسر كركسه يوقني بن فقيري دايه نياده فلك بود كالوجور يار بكون يار پسه ني شفقت
 كلوب كور ميلي بن حسه سيني اول طبيب جان اولر حدينه واردم بولدم هم برفس^{صحت}
 اگر چه شاهدي دنياي فاني دن كيريمه هله بن پادشاهك عشق ايله ايدن رحلت
 زلف دلان دولشدي اولري دل سودا^{بوست} كون بكون حاله برستان اولدره خار شكسته
 صفا اسرار غر دنيا يله خيران بهيب دوستم ميكون لب فكري ايله اولدم فان^{بست}

قدنه

هذلا امر عاقبه خير وسعانه

باغ دهر ليچنه قودك كور بچك جاناسه
 حيرت الور دوردوغي برده اكارفتار كوچ
 داه عشقك وارديز يولاه دقيبحر فاود
 بارم مچك كوچ كاورد اول مسكنه هرباود كوچ
 اين بيب شرابزدن چه ميخاند ده
 ساقيا اول مغ بچيايه ايلك بازار كوچ
 شاهدي حقاكه ال چودي حياتت دن بكونه
 چك اباغون اي لبيبا سن دقي تيار كوچ
 اي يوسف زمانه يوزك دن نقا بك اج
 قلدر غريز باشك ايچون اول حجابك اج
 كل رخلير كي طرمه طرارك اور تسون
 رفع ايت سحاب طلایي شول اقبابك اج
 المدي خمار غريبي اي پاي ميكله
 دفعينه جان قل در دولت ما باك اج
 ساقي دميدرد او يومه آل ايچي اله
 برج قلع شراب صبوحيله خوابك اج
 يا تور اولوملي در دكلاه خسته شاهيد
 كل يس او قي او ستونه جانا كتابك اج
 صفاي باده بنفشالرد لا بو مريده روح
 دمادم الله پرا ولور سبه كر باغ صبح
 شراب نابك اكر آله بيدي لرتني
 ايدرد ي بر قلع اچماكه ترك توبه نصوص

حرف الحاء

حرف ال

خراؤكدر هيشاي پري نالامه باعث
 شب بچرك دكلي هر بچر افغانه باعث
 سنك دمانكه توز قومه مايجون درردا
 تكار اكر بكم جاروب اولوب كور ياغنه
 جشا و خور يابه بن قوك اولدر دكلايك
 نون بودك اولظم اينده عجب لطائف باعث
 ايدرسن قلمه قصداي كوزي خوني نم عمر
 كور رسن ني تكلف نولدي بلسم قائمه باعث
 سر بر نظير كچدم پادشاه ملك طمع اولام
 بودر اقرار نياچمه شاهدي عنوانه باعث
 استانكده رقيب بدله الشرمز اج
 ايلسوني بوكنني اندن سكيلاه امتزاج
 نقد قلم الذي ال دن حاصل اي سيم
 نيجه كا فردر الور زلفك مسلمان دن خراج
 او يومه هر ميره حاضركور خطايي
 تاقل اولمه كون بكون در راه حقه كوزك اج
 جان ويره بن تك بقا د ما في ككه ايك طبيب
 رخلر دن رنك الو ب يارك لندون ترو
 شاعر اولنور اي شاهدي نازك خراج
 مبركي ايتمك عدوي بلنه اقرار كوچ
 امر كه رام اولدر وغير ذكر ايلسم انا كوچ

حرف الجيم

اجمال مالک الآبا من و فورا مکن الحق والهدى

دو اسز درده دوشدم دل یو این
 وفا یا میدر اول خوبه سو یک
 قیوسی قولوعندت بن کدایی
 اکا عاشق اولان اولور می نی درد
 جفا سنکیله یا ما سون ایکن سید
 او مادام ائمه ای شاهدی زد

بنم ای کوز لری مستقام احمد
 یکا غاک بر کل احمد کله
 دل اشقمة زحمه یاله بر دم
 مکلدن یکا عز فرایتدی کوهله
 قولو کدر شاهدی مسکن تیوانه
 بی کلگون بکادر جان احمد
 دهانی غنچه خندان احمد
 بنم روح بنم ایمان احمد
 مکر کوی کدر سیرانه احمد
 نرحم یاله کل سلطان احمد

حیدم نوردیدم در محمد
 اولون یور کیمک یاره سینه
 لهن او پند کجه باله جان بنشار
 بحق کعبه قبله در محمد
 صریور تازم رحم در محمد
 همه مقبول عالم در محمد

[7a]

که قهر تروب بنی طرفان غم دن انکاش
 یوزک سورایشکی طاشینه یوار که
 او یاک نیلین کجاسی تیغدن

بچار عشقک ایچنه دل اولدی کشف
 او شفته ایلاه نیازک که باجی مفت
 چون غلامی شاهد یا شمدی سینه

حرف لای

بیود کجه عجب خوب اولدی فرخ
 اکا طالب کچره بخلق عالم
 قشوی کوزی کوه کالم ایلر افساد
 کوز لند کجه ادر ترالتقای
 صور رسک شاهدی وصفه
 نه زیبا و نه محبوب اولدی فرخ
 سور لر خیل مطلوب اولدی فرخ
 مکر قننه و آشوب اولدی فرخ
 بکون شهر ایچره مرغوب اولدی فرخ
 بغایت خوبرو و عجب اولدی فرخ

حرف ادال

عجب زیبا کوز لدر شاه محمد
 یوز و مه کلسه شول غنچه دهانم
 نولابن بنده لرد زنده اولونم
 کوز لاک ملککک سلطانی در
 قرار ایشی یوزنده نور احمد
 اچیلور باغ حسنی ایچره برورد
 اکا قول کچندر شمدی نی حد
 ملاحظت مصری ایچره اولدی سیرمد

[6b]

الصبر من الله والعهود من الله فوق كل عاهة تكاف

بوحسن خلقه حقاكه شمدي
 بكون اي شاهدي منت خدایه
 به قبول عالم در محمد
 دون وكون باكره شرم در محمد
 بني او تقدي يار ايلدي بياد
 كور ديلر باكه وفا ايلدو كك
 قد بالا كاله اي سر و خرامر
 دله جور ايلله دله معير ايله
 صنعت عشقي ايلتدو باشه
 لولمچي ليچي زير قوس ميلچي نازم
 مستقي لوله لوماره لوله به نام ايل
 حمد لله سوخ معقول قائلدر رنج
 يان به نند ليد و صفت و لسته
 بالقي و ريد ايلدر بهر معانه لانتقال
 به قولو ليدلور باذ لعتا اچر خراد
 وصلقي ليشم دجا برهم اكو ايلر عتلا
 لشته اري نظم كوه باره اوسوز با

بوجوزده بهن با ان اكه صقر ليد به

حرف الرا

لباس فرخ ليد ز ايد بديع بومك مند لي
 ده غنك غنك غنم اكسرك طار ليد
 قوس سو سه لسه سوشن هور زلف خوش
 چاكر مضمين جيعون اوسوه كار نيشن جانا
 بيانده صه بلور ايد بهر بهر المده نشن

مست لولوب لوله اچيچلا غيار بلوخ چاكر
 كور مسون عايشاكيه اغيار بلور اچر و كين
 باكره عجم ايلدو چاكره نها بار نچك
 ياقه حنفت جانكه كفسه عجب لي كوكب
 بوجوزده بهن با ان اكه صقر ليد به

پوشيلدر ادر لور قالمور صوكن ايواد

ه في جسمه ه لغانه ناله و منالغ
 ده خوز غنك لعلنجيه ه ليلع بلالغ
 جميع سولنن ه لاله بهر بوقدر و فالغ
 الف قديان كوسته باكره قوشن فالغ
 قولو بيان انصاح كور و حوس طالع

بنوه سندنر كه دستن ايد لكال چاكر
 هر بره قافه لعلجه غم ايلور سما چاكر
 هندن جور كه دار ايد بوقلن و قيصه چاكر
 بر قسي يا جور نيه هر خطبه بو چاكر
 بر طاله لور و قور كوز لوز لور لاس چاكر

Handwritten marginal notes in Persian script, including phrases like 'بوجوزده بهن با ان اكه صقر ليد به' and 'حرف الرا'.

احمد بن محمد الغني اصير

عنه شين ايد چو قو مال و شکر و لاغله ، بزدي لوله يولونه ميان استار در
 او بر و کجه دامن ناسم و شرا يا غصه ، رح فلسون خرچ ديدم قبي افا در
 صورتا بعد از بنه لونه نامه ده ناصفوسه ، دولخور لاله نفاذه قدر جز اعلا در
 بيمير لافيه و بشکي سو ميعر ترياچه ، سج پير دي ليلار به ميکون لاسو با در
 کور ناسيون و در فاکرک جانانه در ورور ، شولب ناز ليکتر قبي استانه در ورور
 کور در قمر که نهالن سرو، شيد ايلنا و سب ، سني ليه در جانت حاصله در ده در ورور
 حاکم و خجونه ويولونه کوهک بنه اول ليدنه ، يوقس کندويه بلز لونه در ورور
 قولغ و در سي و جوبيره در رسم اينانگر ، لاي بز ياور زمينک هماه لونغانه در ورور
 اکره جهميه لونه او ناهر جهاه ايجر ، وليکتر اتساي حقيرت سلطان در ورور
 ده لوس بوج و عم دلان غايه خوش ، ياک کور سينه لاول يار غايه خوش
 جاده و در روح ياد ايشکين قاما قورقه ، به اديک لوله قله اغيا غايه خوش

قولار دستر بر ذلفقه بخله سکوخ و آد ، قولار دستر بر ذلفقه بخله سکوخ و آد
 کويقن ناز عشقه بچه دلغ دروغ و آد ، کويقن ناز عشقه بچه دلغ دروغ و آد
 اچ طير کاکر کي انوع عولريه لاله کونج و آد ، اچ طير کاکر کي انوع عولريه لاله کونج و آد
 نظير اولماز بوموز و طبع خيل فونج و آد ، نظير اولماز بوموز و طبع خيل فونج و آد
 طراوه حقه خانگ کيبي حصار غونج و آد ، طراوه حقه خانگ کيبي حصار غونج و آد

بني بخله سوز لفقله بوجس بر جونغ و آد ، بني بخله سوز لفقله بوجس بر جونغ و آد
 کلر عم حاصله بوييليه در ده دروغ و آد ، کلر عم حاصله بوييليه در ده دروغ و آد
 بکايتمزي دلغ شجره لاله لاله کونج و آد ، بکايتمزي دلغ شجره لاله لاله کونج و آد
 کماله و معرفته شدي ايه خواهر فونج ، کماله و معرفته شدي ايه خواهر فونج
 بنج لاله کيبي ايه جهميه بر ده غونج و آد ، بنج لاله کيبي ايه جهميه بر ده غونج و آد

ايکجه کونگر لوله کيبي صاف و ساه در ، ايکجه کونگر لوله کيبي صاف و ساه در

اکجه ناب عشقه بنج غونج و آد ، اکجه ناب عشقه بنج غونج و آد
 صور سکر هائل خالک خيال لاله لاله در ، صور سکر هائل خالک خيال لاله لاله در
 بوسه کلناه ايتسن بوجس ليدنه ، بوسه کلناه ايتسن بوجس ليدنه
 نظيره بويلسون سونه در باب فونج و آد ، نظيره بويلسون سونه در باب فونج و آد
 سوزم فونج دولسون جهميه لاله لاله در ، سوزم فونج دولسون جهميه لاله لاله در

بهاد لايه لاله لاله صفا کونج و آد ، بهاد لايه لاله لاله صفا کونج و آد
 بهاد لايه لاله لاله صفا کونج و آد ، بهاد لايه لاله لاله صفا کونج و آد
 فنا کورده جهميه بکيه بيل قلميه بکون ، فنا کورده جهميه بکيه بيل قلميه بکون
 ناي کورده بکيه بيل قلميه بکون ، ناي کورده بکيه بيل قلميه بکون
 غم فونج لاله قورقوسون بوجس غونج و آد ، غم فونج لاله قورقوسون بوجس غونج و آد

عقلمه ليله بر جهميه لاله لاله در ، عقلمه ليله بر جهميه لاله لاله در

جاسي به قلم کونگر لاله لاله در
 باه کونگر لاله لاله لاله لاله در
 بوجس لاله لاله لاله لاله لاله در
 شکر لاله لاله لاله لاله لاله در
 مست صفا کونگر لاله لاله لاله در
 ميل رايه لاله لاله لاله لاله در
 و صفت لاله لاله لاله لاله لاله در
 بونگر لاله لاله لاله لاله لاله در
 و کونگر لاله لاله لاله لاله لاله در
 کونگر لاله لاله لاله لاله لاله در

ماکان الخیر الا فی رضا ربہ تعالیٰ

تقدیر جان ویرسد نولا بار که متاع وصله
 تان عاشق زده و غیر بیستوه است
 هرگز با شیشه و لبر یوب از قرار ایلمه

دردی که نه ایله ای کل سرور و زنده بیکار
 درد و شکر کله با تا اوصاف لعلک ایلمه
 کو کلان فایض اکثر شوله در سینه نفس اولیده
 مکر وجود هر یک چه ده که فانی سینه هر جمع
 فویام که نشید و در ایست برده لویلی

قول بزم قول خوله که نشید بلبل یا نغمه
 بکوه یعقوب و کن لوله بوم کلچه می ده لوله
 کار لری شیرین ز باغ که هوسا ز غم خوله که

ای کوه صحن بود حسیل سینه از سیر جان که
 حسب مالک سوبله دل یکلمسه ده این غم
 از یکجوره سوز رخ کپی هدیه شومین

باغ بهار کند بر گلستان بیکار
 هر گل که طریح بوزوه لوه عرفان بلبل
 عشق انشیل یا غمق دلغ نه با بلبل
 بیخا فلتر امیر اوله ای اما نه بیکار
 بجنون ایلمه و کوله و فضا نه بیکار

چکلی او کو کلان و هوسا هم که کلان قدر
 ایکی چشمه از تن سیر و آغ بولانده
 کوزینه قطعه با شنده خاتمه بویانده

کون کل بن فتنه ای عمر من و دی بی پیش
 سوسلطان نظیر سو بیکر جمع و کمال
 نغمه بر سوزم و یه خنکان غایت خون کل
 سبج و ز در عرض لیدر کجا طلعان غایت خوش
 کاور

بمزه لوله دست ما بیغ بغم آت که
 یو که جانان نثار دینسوه قوی بجان لری
 کو در سکه که لوی کوی در کورده نظار لری
 کور بکلچیز ز یک لیم لوله دیار لوله لری
 خوبار لری که هرین سلطان غم یول لری

بمزه لوله دست ما بیغ بغم آت که
 یو که جانان نثار دینسوه قوی بجان لری
 کو در سکه که لوی کوی در کورده نظار لری
 کور بکلچیز ز یک لیم لوله دیار لوله لری
 خوبار لری که هرین سلطان غم یول لری

بجز یاد بل تنم بر حرم جاده دخیل
 لوله زاده تا شرم که بولور حیات جاده
 منزه مقصود لری برده کوی یاری بکلچیز

بلبله یار ایلمس لوله لوله لری لری
 شربت لعلی بوم بیامه جاده بخت بد
 سحر لک لری فشان که کلیم بکوز لوله و ایلمس

الحروف في العلم في هذا الامر

عاشق اوله بشه و بوي بويديت نخ سويلونور
 خلع عالمك لايكوهه دلا ستاخ سويلونور
 قاله و قيس را و ملازمه عتق بويونور
 تپنجم خور كله بائخ كسسانم نخ سويلونور
 اوله قدر ايندرم سوكوليك جانانالار
 طوبدي عالم نوز يذاء و نضاني سويلونور
 اكشدر بشخيره و بيلدي عتقك دلم لوله و غ
 خلع ليكنه وور بيه سوزها نخ سويلونور
 ح بيدي دلا فستيد سكاراين عرض ايلونور
 طويطي و كوياش اوله شيه دخالج سويلونور
 و سنج جانو كوزكه ووزن برساوي و لرد
 ايلدي بي نجه اسلاملا لايه بندي غم
 نجه كوزلرسن باكاله نوز يذاء قنده
 شرم شرمه يان لاي نجه خور كله
 خور ميوي بي كوهه حبيبي و صفح حسنات اتم
 ح بيدي و سوز اهدن طبعم ايجنغ و رشاشي
 حار كور بجاله ساقي و كم خور صبيحه و ر
 نونن ليكله المنده اياغي مليحه و ر

دنيا كوييه لو حكر وار ملز حكر زحمت كم
 بنم طوفان لاهمه اوله بولايه بيه قياتنه
 حبيبي ح بيدي و خوراب غمليتن بويونور
 كيچي لر صبحه حكره فكر و صا ككله اوياننه
 كيچي لوزدر و زنيتم بنم اوله ما و بلور
 بيه و قاله رفي و فوقي مان لايدي بي
 ووز سوزن اينتقار بولوشم باي و كدر
 كلسه بلز يوز كر يان لويه شوه اولماز
 خويلد استه لايدي بي اهدن لير ح بيدي
 استا ناك خرميتله بيه كدر لغوت بولور
 عاليم ككله باوه بيه كيچي اياك سوز نظر
 مهور و صبيحه و بيا نوز و كوييه بايله
 لايان بويولد لغت بوليس و ر و ر و ر
 بيا بومع
 بائخ بومع بندي و اقدار لر رغبت بولور
 دنيت موهماه لايه كوييه شهرت بولور
 لايدي بي بائخ كوكا لوله و مهور و رشاشي
 قابو كلسه طبعم و لوت و حجت بولور

لا تخف من هذا امر فهو خير من الموت

لبتمه لظها ر قدره شوي ليدني ميري
 او قد تجد اشترها في نطقه ميا رة في
 عو قن خاندي ه لادع كاوب اوله بكيه
 كوه كوي نوز ر ر ر و نسر اوله اوله
 طه ر و صفي كنيدي ه ل ر ل ر ب ا ب
 كيه كوز ر ر و قون قصه ر و ر ر
 و ستر ه ل شرا ح صينه ل ر ل ر ل ر ل ر
 ندر و ل ر كهم و ر سني او پو قني
 اوله صغ باب و فاي ر عجب از بر قلبي
 اكا تعلق و فال تيمري ميم خوامه ل
 شوه كز شته كوز ن ل ا كنه بكاشت هديا
 يون ك م باشي كوز م نوز ر ر اوله نا فجه
 عارضه ز فاري سرفه اولن عجب كلامه
 اوله جو انگر كا كز خوش بويد سبله ميره
 فال كروي زيبا سنج ي ر كورينو ر
 ه ل ر نه ل ر نه ه ر به ل ر نك فر نفا ل ميره
 كيه كوز ر كاشه كو نيش بويد خيزا ل ر
 عاشق بجان ل ر م يوضه بليله ميره
 يوز ر ر ل ر اوله شهل و شهل يا غنيه ميام
 انقيلا ل ميني قواضا ل ر قول ك ميره
 بگلر ه نغ يولله ل م ي ه ه ل ر و نه هاد
 يار مگر كجه و كيه ل ر ل ر يوضه اوله اوله

در ل ر ه ي با كه علقه و ن ساع ل ر لورين
 حقا بو و ر كه سوز ل ر ي با كه صحيا حه
 كره كني سا كه بن قو لوكي كجس اوله ر قيب
 شام اينافه سوز نه كني ص صي حه
 عيني لبيني ل غر نه و ي ر كجه اوله نكاد
 احيار اير بو حره سني صاه سيه در
 شورت بو لور شوي ايله نوله سا ميره
 ل ر و ل ر نبر كا كمل ل ر ل عارضه ك ر بوي كاور
 نغف صاه و ي ر نه ما ي ل ر لوب ل ر ل سيم نغ
 بجه كز ل فسوني ل و كز نمك سها كه خويدي
 بو قن ل ل ل كره ل ر ل ر نه ميرا نيسر كره
 و ل ر سيم اوله ماهي اكر كور ماله ل ي هديا
 بجه كا ف ي و ر ل و نغنه صويه كاور
 قو لور طالبه ه ه ر عا شقه به لويه كاور
 بجه ل و لوب آيوه ايوه س كوزي ه افوه
 سويلا ميره اوله لورده كوز ل ر ح او خويه
 كور سروب كوه يوز ي ناز نه قوشويه كاور
 ه ميره عا شقه كه قتلينه كور و م قصد
 يولمغ ل كمل كني ل ر ي رضاي كلر ناز نه
 ل ر و ل ر ه ي با كه علقه و ن ساع ل ر لورين
 كره كني سا كه بن قو لوكي كجس اوله ر قيب
 عيني لبيني ل غر نه و ي ر كجه اوله نكاد
 شورت بو لور شوي ايله نوله سا ميره
 ل ر و ل ر نبر كا كمل ل ر ل عارضه ك ر بوي كاور
 نغف صاه و ي ر نه ما ي ل ر لوب ل ر ل سيم نغ
 بجه كز ل فسوني ل و كز نمك سها كه خويدي
 بو قن ل ل ل كره ل ر ل ر نه ميرا نيسر كره
 و ل ر سيم اوله ماهي اكر كور ماله ل ي هديا
 بجه كا ف ي و ر ل و نغنه صويه كاور
 قو لور طالبه ه ه ر عا شقه به لويه كاور
 بجه ل و لوب آيوه ايوه س كوزي ه افوه
 سويلا ميره اوله لورده كوز ل ر ح او خويه
 كور سروب كوه يوز ي ناز نه قوشويه كاور
 ه ميره عا شقه كه قتلينه كور و م قصد
 يولمغ ل كمل كني ل ر ي رضاي كلر ناز نه

کوهی میداند شوره که چو ساقها
 و فتح ایامید در ایام سوزیم اند
 دستگیر اول عیش منمینج هم ام آرزو
 و شکر بارید بفاه لریاغنه استان لو
 هر قدر و باشین برمان خون که انگام
 لاهر طبیعی طلو کوشه پیمانند
 لوه و بند برت همه قما صوره که جانند
 شو و سوزم اینند که هر صوره یانه لو

و ننگه بگویند صفا گویند
 چه بود که سرور استی گویند
 بند و رویش یو نول که
 شفقت و لطف اعلی گویند
 هر که آقا بود که نیانده کاه
 گویند خشنه صلا گویند
 صیقل که عقده را بسم
 گویند آینه س جلا گویند
 طلیح طلیح سو یار گویند
 داضاه لیر می بقول گویند

و شله بر جو که در نه عقیله بود
 لجت هانقا پیش بر آینه که پاره آنا گو
 خدا در سویده ز عاتق او جو مقدر
 ند صا و ربه به صوفی برین علمای بود

تذکره

نه من و لدر عالمک آنم و قول سینه بکوه
 غ لیای لیل حرکت هتامن اقتیاد اینم
 لکه چه بل یاد لکنار کجوه اونا سوز
 طمان

ل اولی و ریای عشقک آشنا سی بند کز
 حورن باغچه رحمتی لیل و لیل که
 یوز و به یا صحره ایبار که ایضای کما
 یو لوه لولزه یواخمن اول شیره
 ش هدی بیجان و سور به چو کوه کبر

بره فی یارب لوه رویه کور کور
 گویند که در به بوی سور به چو کوه کبر
 بوی لیلی نگر عشقینده شوب لیل

کج که کوه شکر کوه کوه عالمه به کوه
 همه که بخت کوه کل نام ایلی اول کوه
 ولیکن همیشه ای ل هدی اعلاوه

ل شکر عشقک جلیغده لولیدر حور کوه
 بخرانه یار ل غیبه کویا هور کوه
 فاکه لای اولین اوله نوجوان کوه
 حق بود که فرخه کوشه جاده و و امد کوه
 پیکر حق قول که لیکه اوله بر بند کوه

لوه رفعتت سعال طوعه بلذرت
 لاله الدوحه ایاعترت کوه کوه کوه کوه
 بلرز و لوه ی صیرت کوه کوه کوه

Handwritten text at the top of page 16b, possibly a title or header.

کسکه بلز و ستار کچی بیلار عالمیز
 خارغ و آزاره یوزره بو آتیمه اولدی
 اکلنور چونک کولک بیه خطه علق یار بیل
 چیمه اولسه ادره که وصله جانانیه
 چکیمین اطلس دیباچین ایستادی
 چقسوه کولک و اقله بیه کیجه آلمیز
 نارغکله باغده باب یاب درودوله
 جود بیل یقده قانده کولک خراب بیل
 درمه نازغی بیه باقور کورم بیه
 مصه ملاعت اچکرا کورم جود بیل
 آستانه یاده اکلنور ادره آره حنه

شده اولوغز سولیسک بوجوم اهلان
 یو قدرر جو عاقده و انا یه قیر و قالمیز
 راضیور کور بوعنسه عالمک ملکر و عالمیز
 بیزله اولمجه اولوروی اولسه اهلان
 ماهی سیرین اولر فاشه حه طیز
 حوده کوه یوزین صقله بیه بزه اولمیز
 کلک عیاده کونسه و وسایا بیز
 باب و خایه یار بیه کیجه بالمش بیز
 اوله اقباب عالمه در سیمب تعامیز
 یوسف لقا اکلسمه نوله اصلیش بیز
 ظلمت ادره بیه اولمجه اولمیز اولمیز
 یقده

فی هذا الامر ندان لغا علم فعلیه الصبر

یو قسده کورم ایتمیزی کورمده اهلان
 درسه اوله شیوه مهمن قانیم قوراک
 بویله تملیح ایلش حقا کورم استادی
 حمه آندره اولمده کندی انا حنه
 رقصه کله حوه علقه بیه عاقه
 ونه ونه حوله یا نسوز و یرو ادر
 سولیمور هلداری بیه حنه بیه افسانه
 بلیم بیه بار بیه نطالعه و شور بیه ادر
 خوش حوروش کانی در ایله بیه جانان
 کورده اول غنچه مانخ اوزکر لدر یار
 بولمده بیه کور حقیقت کورده ادر
 اعلی
 وفا
 حنه

Handwritten marginal notes on the left side of page 17a, including the name 'عبدالمجید'.

Handwritten text at the bottom of page 17a, possibly a signature or additional notes.

Handwritten marginal notes in the right margin of page 17b, including a large heading at the top right and several columns of smaller text.

کیمی لوفیال و زایلی کوز بوغی
 جنته میرا بقیوب حوری و غلامه
 برچی لیلی به بملنگه کینه دیولنه
 ممانه ایسه ایلسوه فطنی تاش
 کمالا کوز صنی لولکایه نظیره
 کوش ایلمزنی لوفسه ایکنه قهر و قالی
 اده ایسوه در خرف لادیه به کئی
 کوزه و زینه او کاهن کور ایلسه کتکاه
 زفکنه خاله بندنه
 زفکنه خاله بندنه کور دفسان بصدش
 تولا بعتی یاری لوفس ایکنه عاشقا
 وصاله عیدنه لیم دیون خورمال کورده

عاشقا صاهه لوفس لوتاسی بیدار
 ایکی عامده تله دی عاشقا بیدار
 لهرته لهدی عتک کتیله یار ایلی
 بیدار و سروی کتکله بوز کوز و قاش
 کتک بخت سبیل خوش بول اولدی قاش
 بو جهله لومار می دینه اکو تاش
 طهغه طینی اتمه ایله ایتموه کور
 طول او و منقش چهریا کور لوقه
 حبش سلطانید کویا خوش کاتران
 نیور سرست و جیلده اولوب دیوان
 وی بیدر جاه شیری بی او کور غلام

چنگ

فی سدا لمر فریه لفاغله کت ایتن

چنگش بیدر کلسه او کله زلف خوش
 خلیج آتش بوز آت و شری ج بهدی بیکه
 بانا چکله یی یا قشدر لهد صیدنه نقش
 خکله یوزر لعل کلب لوز زده و می و آن
 نقش نگاه یاز لده کور لوجده همان
 بو شهر عزیز لوقه شرد لوقه
 رفتاره ایله ایله ایستور زمانه قیام
 بقدر کوز لینه کلور بوقوزی خیال
 نقشن چقاروی لور لفق کورده شامدی
 فولاد لور کور کله یان لخصوم
 بیوه دیوشی او کله کله کله

سورا اوله غن کور کویا که عنبر بان
 وصاله کلسه تا بیدر لورده ناه
 بر صورتیله کورسته تاشن چینه نقش
 مقبول اولور اولور حقیقت کلبه نقش
 نقاش لاله لور و غنی دم ماء طینه نقش
 صفک کور کله ایله دی جوی می بند نقش
 قوشرا فنده سایه قده زارینه نقش
 حساسه بندنه نه بوزده کورینه نقش
 اعدای بر صفت کورینور بکینه نقش
 لوصامیه حس اولور اولور اولور
 اولوب انصوری و شین اولور اولور

اسید باه اولوب بخیلین
 لتهه یارح سنده او یاری
 ندر حوری و غمهاه بهمشایی
 و آریکن بخیلین حاصلی بی عاشق
 صه یور مصوف حسن کتظ ایتدیکه
 ورمیو فرغ صفت او تغیر نور و تیر
 کاکل زنجیرند چو کله کوفتار اولدی
 شامدی قولکی مقبوله و مقرب ایله

حرف الضاد

ه لبال و صلی و دره و جندة غرض
 سیه ویدار تمنای بهاله یار در
 مرمباز رونق بوفا چکنس برطو صونه
 بلاندک او پله در ساقیه صحبتده غرض

صفا

فی الامور راحت القلب والذین

صفا کلمه ایاره شوبله عرض معرفت
 میر ایوب بر کولید و تتم وطن اوج
 هر چی تحریر اوله جانان در خلد و تنوع فقط
 یاز یور اورور و حسنه کعبه ناهله
 سوز لومع یا کلمه کلمه در قیاس نامین
 جوشن لیدر رینیر و غوغه ایلدیش اولد
 ه لیا خیر بد یار ایلد میانه یار ی کلم

حرف الظ

للمع و نسنده عالمه بر لی یار خط
 نولر بو ذکوره کلمه کلمه کور و لرس شهها
 میوه و صکره مال ایتح مجیبی بن ضعیف
 بد بخوبی شکله ایتح کلمه و آ عظما

بند الامراض

لور که کله کله جدي و اي طيبه رو فکته
صورت شسته خاطر يک کج ايدر بيار حظ

حرف العين

لور اء س لفت و ر ا ن قانق الوداع
الوداع لاي يه او هسي نوجوان الوداع
در وقت حالت نرعد و شتره ي بين
لورده شکر و لاي يار جانق لورده
س کل تره جدر ا ب بيلد لورده
لر تور ل ي م هيدم له و فضاغ الوداع
اي صبي ليل جنون غده و بيلد غا مله
عشقه فاشن لورده سب لورده ناه الوداع
بورک لورده ينج و ر يا صفت حال لورده
کوز لوح و م شسته لشکر و انق الوداع
بوشه يک بلال کج حسي غده جدر
تبع اعداره و کله ي يه قانق الوداع
ش هدي و سن فخر بجز اند اولوب هلاک
کيشه بن لورده ينج و ر و انق الوداع

حرف العين

لورده کوه هيد او هيد جانق جانق
بچه ايلک کسي و اربني مهاره و رينه
جانق تنده لورده و کوه اميد وصله
حاصلي قرطلم و م هيد بجانق و رينه
جوه و کله حسي بلا م باره و رنده و رينه

اول

بند الامراض و رسته نوح فله تکرک فانق فيه رشيد

لورده رقيه و يوي جوه اندي بيانه اوله
شتره قلدره نوحه بيانده و رينه
لورده و رنده ناه و رينه و رينه
حصر او هيد و کله و کله و رينه و رينه

حرف الف

بجرحه اجره اولدر حلقه و فشم صدف
هلنده و رنده يا شام کوه لورده و رينه
پايه فاشن بولکله ي قانق مندر کله
لورده و رينه کوه بين ناه و رينه و رينه
فچه و عوت اولنا و رنده لورده و رينه
کلر شرف ايلد جانق خانق و رينه و رينه
بلد او اکل ياز و رينه و رينه و رينه
عرض حال ايت اوله کوه لورده و رينه
رئه حقدن عشقه لايه و جوه کله
ايلد ليه کجه ي ناه و رينه و رينه

لورده و رينه و رينه و رينه و رينه و رينه

بجرحه اجره اولدر حلقه و فشم صدف
هلنده و رنده يا شام کوه لورده و رينه
پايه فاشن بولکله ي قانق مندر کله
لورده و رينه کوه بين ناه و رينه و رينه
فچه و عوت اولنا و رنده لورده و رينه
کلر شرف ايلد جانق خانق و رينه و رينه
بلد او اکل ياز و رينه و رينه و رينه
عرض حال ايت اوله کوه لورده و رينه
رئه حقدن عشقه لايه و جوه کله
ايلد ليه کجه ي ناه و رينه و رينه

[20a]

[19b]

توسعه و توسعه

و ما هم با جوی عشق ایل مصر فو قند
اگر چه هست همه او نامه از نایب که در جوی
او مله ای ششای سر کن قامتت از نور و قاف
کجی عشق ناطق اول فخر ایتمه دنیا ما لند
بند بقاء هر که و فاسد کور هم به بر علقه اری
مصر عشق ایچم یا نوب یا قبل ای ده که کور ک
یاد ساز با لاله و سن قافه با غدر و رش و ایدم
اسقم و ایج المده لقمه ساجی لایه
عیشم ز بهر ایضانیله مد لرم او لیسوه پ
باقی هم بر کور و حکم چوبو بهر میدانه
وارد من اولیدم جنونه لرم مقام رآهت

یقلیم نیر و س بومش کرایغند ما ارتقا
بجسته که کور کدر کشف ایدوب کورم غنا
بوضه ادر کدر جمله اوله قافه زید چون
بر لکچدی غرور ایدوب کورم قافه
از مدی انصاف و نه فرنگ ایلد چون
بوم اوله یوسف حسن شوقشای ز الغن
لله اللهت هدی بومیدش و بر خون
جامه کورم شورا بر عکسین مثل
بوم وید بر ایدوب ماضی ایکی قبی
خوب غفلتده لویا بهر باره همتان
سور و دلیل او قورم بهر افورده

من توکل علی الله فما اذیر به الا قصدا

شوی کورن ایلدوب ای شهمه ایشسوه
یا قدره یا ندر موی بنی اتس بحراه فرأ
بکولت فانه اولدم غمیلدی ضعیف
فتی کز اینه له سجده وار سنجیب
از اولوب وی در صفر پاره زده کور
بند کمال یور کت هدی باغ کورینور
شکر چشمه ای حوی نهایت ز اناه ایضا
کلستانه لکلا شوقه بلبلالکله
کوزم کوز لرنی هفتد ککش صحنه
او تیاوس او سر کن صحنه نایب الاید
اولالده کت هدی بر بلبلان میکونه

ایدر نظر و یخند در ریه کور بر ایدم
و در آهمل لوی کوزه ی اولیدر آفاق
بر جو انک ای طاقتی ایلدی طاق
عارضی تو قند قلبم صلو لبراق
کمالی او هم از اولد و ریه کور
سزاه ایدم عدوبن قولی بان
قی بافتار که کورم کورم قصه باه
ایس لی قاهی سر و مینه افضانه
و خوب لرد و کرای و همی غم اید
حقیقت کوز من بر پید او همی نوجوه
ا فکله کیمیت اهو الی کوه کیدی عیانه

حرف الكاف

بمنعنا لئلا يروى بنا اول ما ناك
لوعده كير ليز قوز ايد كه صبحه وكن
ماصيا كود بكونه ارتورهي ملازم كند
يانك فلسه و لا اوله اقليم لما
سي ايدوب عيبد وصاله ايد شهادت
منتظره يوز فوخه كور مكيوه جانه انك
اي كوكلس بكيه كواولسيدي مه انك
للتعاية نذر اول بلكه يار انك
سي ايد بركا اغا لكتور عيوانك
قوله قور ياز اهرين در ايسنك نك

اولم بلما يوز نه عاشق چم كه
حقا بود كه خضرت صديق عمر كبي
قدري بلند و قدرتي بوجه كندني ببد
مرد لند اول عالي صفت آكا حيت
صديق قلم صاوه اولوب ايات شدي
عليق يولونك جانم قابو چم كه
اي يولونك اول بوري صاكه فاجه كه
عاليكم و تقابلي باسفا چم كه
اولم كوكه سر عتقنه لايه چم كه
ولنه اول بهالند عاشق چم كه

بلييه سويله يتوب نالقا فاموش ايلدكه
قوله

الصبر كماله في هذا الدرافه فصل في صفة الصبر

و شوب زلفه هو اسيند بني ايد وفا
نيادم بلسع كها يتعوب و هو دم شويدي
ايكرو چا ما سروب جوريكه بن عاشق
اولدوب به صبر نمكند شايديدي بچا ايد

كلشز نمكند ايد عتق اهلش كلاركه
كاكرو خوشن بو كوكه طاعن بر ناه ايلدك
قوسوه بو كوكه بو خط زهكرو نر عبا
كور نور بلكه بفضله وار ايد نازكه بده
شايديدي اقصان و شديدي ايشيكه بچم كوك

بكونه منضوب جمعيتي و ارباب ايلدك
لب نيلد اوزن قهوه خا نيس حيا بولنر

زفر اوله سوه ايلد عبيد سهر بوش ايلدكه
فاط انصاري بايوب كوكلفن خوش ايلدكه
عقلمن نفايه ويروك بني سرفوش ايلدكه
صبر بو ك ناهوي صبر كوك قور قور ايلدكه

ايشيكه ناليه اغاز ليد بيلدكه
پاره النسوه صبر دار ايد باغچ نيلدكه
صولسوه ايد سروسقا چي شيم بولدكه
عاصر نكلونك او ستونق و نكش ايلدكه
ايم اول وير خوسه امار ايلد او ايلدكه

ايد قينوش كوكه بار ايد بوم ايلدكه
في صف بعلين صفت صف ايد الا فند

او کتب صفت بود و اولین نور صفت
کیچک از تاجی صبر از یوسف عزت استوار
له الیه انکه ایچک از عین قیاس
و له ایندندی یارده صفایم در این
کچو بر شاخه قیاس خاندان صدر مدینه او توری
مجموعه فلسفه و شرف و ستایشها نماند
استادان خدمت و عیب اقصای
در استقامت یارده جان و مال استخفاف
ایچک از ایچک از تاج و در صبر و شام
ش همینه شرف و ایدوب بغایت التفات
صورت اولیها او صافی و روشن جانیک

کورد به کوشش آنکس برین مکتب
ایچک از صبر صلا و لیچک از کوهی اوزیر
عقیقت عین و من کورینور ایچک از
انچه در تکلف قیاسی ذکر اولدی
تماما ایلنوه ایت همه بر کیچک
تاریکی بیچاره به و عزم
بن قول و در ایلنوه سلطان عالی
کده رجا ایدر عزمینار و تقمان
بیزه هر از اولها اولدی زاهدانه
او قوسونار شوقه بر تو یارده
لب لعلی یا نندش آوی و ارب صبر
اکو

اگر اول به صفت رقتن او در سینه
در صبر و قورای باه و اولها
میانیظ طو لشم ای کوه اولدی
مجبوری همه ای اولیج او ایچک
جانه یوسفین جان زخنده شور
بصفت فالخری او لور علی
کوزم دینی لا صفت صحن
پر و انکی کوهلر بیست
مجموعه یصفون کور به ایچک
بولدی شهرت صحنه کوه کما یوسف
صورت اولیها کورنار او زین بلای

قورای غم دینی اوزر و زجره فکر
پرین کوریک کوهلر اولدی
و کویو مایلیج و کوه خوبو انزل
ایچک مقبول و مرغونه اولدی
یعقوب مای حزنله ایچک
سودای سر زلف بر بک
اول رفاهیه کلر غمی
یا نوب با قلمبر شمشیر
بز بوغریه و صف حسن جان
اول مسوخی جانه اولد اشفته
بیتعاب اولسه اکوروشن

بسم الله الرحمن الرحيم

جاء جوارحه في حوزة بينه وبين اقتباس
مردم منقون والذرة التي خاها بين
أوتج التونا الورم او رسمش تنه
لاله وسن ان في امره فلك
ابله كمرغ جايد ضو يد شكار
صورت رز وصف لملكي جانا
عقد بر ويند طبعم موزون
سج همد بن نقد جانبي وروي
اولد بن اسفند سي بر تانا جو انك
بيلد كهي جو و اما و فضاة ايتس كره
شوه غن به خونين جفا پيشه او نم

قلدي حونه يعقوب وشن كورن ضياي كور
مصره ملك بر قرا راولدي طالي بوسكنا
سج همد بن جانله كمر كوز و صايد بوسكنا
ناعتفكلم باند به بينه يور
هيكلا ربه هسج سايان ويلك
استه زانف شوقله لاسمك
سور نكلم ايله لاصد به الك
ه في ربه سبج تن سكا كره
بيل اولدي نغ عشق ايله جاده اوله انك
لر يرم وصلنه لوه غنجه ممانك
ولله هكر اجموب بر لن قانك

قاله

جده و نيك في الخبر واقع بقسمه اربع

قاله نغ همد المور و مام
جاده و هبلد همد اوله كسا به
كوه كبر رونق و ارشدمه بنه هير كوه
ايه نو كونا قتي كرم اوله بكونه عاظم
را اما بچو كره بني جاده و صايله راي كور
حسرت زلفكلم ايله قالدي قرمانده
كره جووه ه لير رعنا ربه شاره كره اما
بين جنم كين ليه لياي صفت زلده انك
عاقبت ليه كوه و كوه نه قلوب اولدم بيلو
صاغ اولور صف بيني فرصك ايله اولور
نده ليه غنجه همد سكا كنيا ز انك كبر

لده اسيد راولدي كوكار فوه و صفا
وار بكمه يوردي كو بين اوله شامه بانك
طوتدي شهر اچين هير روليه استيو
ايه فلك واريد كوكسكدر بر ايه بولك
چونك يوق رغبتني ايه نه مهانه هير
سج بچو كره بنج بختي اچلسوه قولك
بريني و لره همامه سج همد يا مقبولك
و شروب و اغار و حشني لرايله بار ايتك
حيه توار و روع عجز نوله و نيك كار ايتك
جان يوق همد به بر عاشق تاجار ايتك
ار نور بر جو ريك بيلد كين لدر ايتك

تاریخ قیامی

ش همه قوای هوکی بنی سلطان
طالع باک و غدا اولور ایسه ای ملک
برکی هم مالک اولور ای قاشی
انجور سن ایستاکل عشر و عشر
یازده بر عالم ایستیکه رقیب کو چاک
کیه لرتا صیده که صراطی لیکه یازده
برقرار اولوب نور میدی هم بانه بو
یازده یاز اولور استدر سچیدر لیت
دله ایله قندم بر عالم ایستوس کو کله
چک غ اوله قاشی یا کور تریه کون
کو کونز اولمیز اولدی ش میدی بول

صیحه که ناله و افغانم بیدار ایتدک
قدح عیلا مسکن اولمیز که او چکن
میچ توقف ایله جان کوی پهلوی چک
لا نرو لسوغی بی عمر حاصل ناه و
د آده قدر کیمنه بیکی سینه کول
ش میدی بر روزوه بویلو یای ایزد که
اولسه ایلم ستوی لای ملک بر وره
لاوه بی قویب سکایار اولی حکم ایل
لا ی نطق ایدوب هاه لازمی بر یولکل
قرشو واروب آله ای نیکر جانله پهلوی
بر مالچ قوجا طو لو کونز لوسو کله

اولم

ادب الی مایه و توش

اولم حیاة و کوهله مینتلا سنج
جانه و بروین آفر و صایا حیرتیل اولم
رقولوب نورینه باقلانز قماش کونز لوج
یلور و بر و تر و ع ایاغیده او بر و ع
عاقبت صبر و حکم ایلوب ای شایه
منور اولم کونزده کونزده دیداری ش
نیچ کلسوه کونزده خواب راغندر ش
صوره کلسه مشکسته ظاهرین لطفله بر کوه
لا و قرو قامتیکر کلسنده سیدانه وار
مقرب بر قویله اولم کرای ش میدی شین
یو فاشتاده که لیه کوهلر یاننده اولم پاره

اولی من عاقبتده هر و فاس ایله
ایریشور می در هم یازده و زاس لیکه
کوه بر کوه لرتنقش و صغیر ضعیف
بن قنار کرا و لیدج رشنای لیکه
هر شایه چکین و ره و بلای لیکه
مها لوز خرفالیتسه نول رضای ش
کیه رصیحه که لایه بی افقاری ش
ایر کوه کونز شول نولکین بیاری ش
یورنر سوبه کونز شین و رضای ش
قوسندک لایس فاس اولور و ع یازده
یلدوزیه و شکل اولور و هم ل اولم

کتابت

شیره لوز بیکر بیه که مو بلمع آید وفا
روزینه با قوس لیه که بوز لوقا بکن
ایله لیم شون مد صفت بیکر عیاله
و لکن عیاله عیاله لوز بیکر

شیره غره قلب غره و غره لوز بیکر
ایشتی که بوز سورب بیه که لوز بیکر
لنغایه اولس بیکر بوز بیکر
با لکنه حالینه و بوز بیکر

ای نور میر کوزده ایراف اولمه کلمه
موز من مایه بقدر قه
کسیه علم عشقه جانس رآه صفت
هل فانه سینی انکله مجور عشقه لایله
مید ایلیور او کوز لری آهوی بیه

روز و صای کورده شب بیکر
قالماز حصت آینه بیه
لانغ کتیب لیه کوهل البتد بیکر
بنای قوز لوز بیه بیکر
خط غبار حسنی ایچ من تاز بیه

اشک شمد ای کوهل رماغ ایدوب و بیه
تاب عشقه که لیه یا قوی بیه فاه ایله

نای و بویس بکوز بیه بیکر
لی بیه بوز اول لطف لیت او توبه کلمه

بوز

احذر الخوا و ایله فی عدم الفلوه احسن

و سورب لوز بیکر مو آینه لوز بیکر
با بیه قفسوه لوز بیکر
موشه قوی صفر کوز لیه ای بیه

ایه جنده لیه ای لیه صفت بیه
ایله کله سیرت بیه بوز بیه
بیه بیه طبعی کله بیه استغنی بیه

برجوا تاز موه خلط و حینی بیه
عاشق صاه لوز بیه بیه
بیه بیه بیه بیه بیه
کوز ماکل بیه بیه بیه
بیه بیه بیه لوز بیه

کست دنیا لایله بیه بیه
عشقه پاکینه بیه بیه
جان بیه لوز بیه بیه
بیه بیه لوز بیه بیه
لایله بیه بیه بیه

مصدق جانای کاکل کله جان و بیه
له ایله بیه بیه بیه
منصب و صفت کله بیه

ایتموه بیه بیه بیه
بیه بیه بیه بیه
بیه بیه بیه بیه

بسم الله الرحمن الرحيم

عنوان با کمال سوره خود ندر امت چکن
 ولله کوهی فظهوره نظیر مریه الی
 اسیر نازک چرخ خود به اول اسودان
 ضال الثور چونند اول سلطان حسن یا محمد
 الیکم کل کبی لوله غنچه فتح
 یا الهی لوله جولان تازان
 هر هندی لوله کوفتار اولی
 هامنغ وصلیند لوله اولی
 اول لوله میکانله لیسای هندی
 اول لوله کدر جام حج

سحر کپس آهم لای صبا اوله جانده کوزدم
 فحبت نامه یازدم العیر جانانده کوزدم
 در ولس

صبرک فی هذا صیر وکرر

در دلت خدمت ایلن سوره صبر و صبر
 شود هلو اخلد کج حسرت بجواه یار نیله
 خلاص لیدر ویر اوله زار و نزارم چاه
 بجه کعبه اقلیم غیر خاطر فاش نمده
 بوجه ناقولغ باش و جانیده فدا لیدم
 او قون طبع موزوغ کورن ای شایه
 لیشکولده شها اولدم جدا صبر بیل کلدیم
 بنج صبر نه اعلی سوره اشکره بوم درین غم
 کوزم و کدم یا سمنوش یز لری یو حد
 امدت قالدی افرین غرض شوله و امدت لطفک

و عای و لنگله اوسرا و هفت شایه بیدم
 ا فندم و لیم صفا و اسیر قالدی کلدیم

چگونه با یورو اول و رول و با اجازه اول
 رقیب بد نظر و بد قولش کین عالم
 و در هر شهر و عقیق پر او بخیر و در این
 صد را بی بلیک کوش ایلمد بویا و در هر
 اروپا بوزم الوندت میدی و در این
 وقت کلدر نید بلیک کی اتفاق این
 اهل علم خاندان بر کوش به کار این و این
 جو غزل با شیندی بوسه الهی این
 وصله لدر از صفاه روی و این جا نغده
 هوشکوفه اچلوب حاصلی نوز و زنده

کوز لوم باشی اقره سرتلکد با سنج
 اکتی فرقتت مجولد اینک سوزا نع

ور و غ المدی بنی جان ندر طلغ
 بلا عتق کل سندر خرد بولید اول
 بکجا مدح او لیکن بیکر او بولید
 ین بیکر کنه لست بعد یا قول اول

اگر چه بیکر افکار و مسلک نید بیدار
 کشف کما کلک بونوم طفاق قصیده آلا
 بنی با غنم آله شمع بیدار بی لطف ایله
 مدد ایله بکجا یا ندر قراقرز قبا نیده
 کوزله سولکن بو قدر اختیارم شایه کوز

ایام بهار لری و کینی کورده می عیون
 کلر فکری عیون ایلیک بیکر کله کوز غنچه

کچو خفتند بیور خفته بدور مانع
 یار اولار و بیچاره و سرگردان
 اولقدر کلک کوز بیکر سندر نا لایع
 مهر عتق ایچرا او کوزه با ستم سلطان

رویا غر خوب غفلت در پنج جزیره کارج
 کوزله و بر دم آله ای بی چوقده کوز قبا
 بده اکر صور سنده حصه بولور این دوست
 های همه سیکر صلوب اولونو خفتان
 جو اولکل بلدیار بکج اولور اطوارم

م اعلان و شرمی بی اورتوی جنون
 بلیک کی قالمادی نینه صبر و سکون

اوله لاد صفت هانغ اورن يا پوزيريد
 حوت وارنغا اولك بومر نيكتر اي وقت
 حوت بوكه خونج ما حيدنا فيض خدا مر
 دره ذوقه حورتم مانا بخنج بدم
 كور كه زمانه الذي جاده بر شين الاله
 يارن خرابه واروي حيدر وجودم اثر
 بجزا ه شيند تها قالدم خيال بديسي
 خلق او بوخ اولدي قوبلاوه و نالم
 طريق علمه بچند صفا كنج بوناه اولم
 كورم برونون بر كدره آهي ز اوج
 ملسم عشق اچمه مكد عاقل روزك ايندرد

كندك زبال اولك بومر و زور
 بومر مكدك كوكه يركه خوف نم
 كونه كونه راز سونولا علم و فنونم
 اولم مقرر اولدي در ما جمع بدم
 يعقوب و سن و ريفقا او غلامم بدم
 قول كيني زار و خورده سلطانم بدم
 بومر بيا جوقه ستمار قنا بخنج بدم
 اين كيه سبجه نه چاره ياد اچنج بدم
 ايرشمه بنزه مقصود به كوند نعيانه آد
 ايروب قدرم كوكه مضمون كونه بيا اولم
 درون ستره قهر اولونغي اچنج بدم اولم

لا بجا و اصبر فان عاقبه خير و سلمه

بنج هر يايه طبع موده اور بيشرد
 بكونه بونظ و مغربله ينكوه فشا اولم
 كدر ايركج براه نايكتر اي سا يدي
 اولم مده قول اولده بشقه سلطان شاه
 عمده ايركج وزير محترم ملك مهيدي طوب ايتدي كوم بولدي زينه و طريف
 ايركج كور و بيري باع ادم سايد عدلن فلوق آسون ماله عيس و زير اتكلن الاله
 مهيدي سلطان بومر بكونه كونه ربر رخلعت شينهم همه حوت تمام اولون قلسونه مغيره
 كور مدي و زيرن كس مورتم اوله عجز خجته برفه ريكه فلوق عالم كه قول اولسه نغم
 شعر كه اي ش هدي عرفوا ايناه
 همه استون ساكه اوله عالم

ه لره كوز كور يا شين هريا اولسونه
 ياقه و چيخمن تني ناز حيت يريم
 ياك ايقدره بولغيا دك او شقه باشينه
 طهقينه بوينومه زنجير مچري اي ليالي
 ولده و انزوكلنم لولا اولسونه
 سوز ايم ايرون كوكه نريا اولسونه
 ايشكوله ايتاري اينه نغوغا اولسونه
 شه عشقكده باونم يه لو پيدا اولسونه

عادت کتب سیرک الی توجرت

تجو حکم سینه بیک یان راسته	صفحا کهن اویان لری چاره راسته
اطراف کویکی و نور هر مدده کوهک	عشقر یولونک بی ای آوان استه
لیک چکل مور زو شد و بچوه جوشد	قبوه کهن کوهک بنده اعلان راسته
پهلور کجکه کچر صورده ک بکون	بوکوه صفحا رخا کهن به یان راسته
باغ جهانه بلبل زدر نی زغلوپ	تول غنچه فظلمه مر خان راسته
اوله در یان راسته مکده یان اوله	هرکز بصاحب اولمید غنیا راسته
عوض این بین کما لی شوم کهدی	بوکوه اجه کهریسه خنکان راسته
کده لر نیلیم زدر اوله مسوه	کده لر عشق کرفار اوله مسوه
وصد یار یله کشتی شاهه ایکن	عاقبت فرقتله ناچار اوله مسوه
ایریغ لب بریند و فاده بی سبب	زدر سحر اینله زدر اوله مسوه
خسته حاله اولعب فراغ یار یله	تا ابد هر هیلد بیچار اوله مسوه
کهدی ورتی هر کجک ناله اوله	کده زدر یله بیچار اوله مسوه

کهر کهن ناز غزلاره بیست کهدی	ایمده لار و قیوب بلید کوی اوله مسوه
بکعبه فخر شیدا لیبی بر رفینه حاله	شکست اولمن کوهک لیبی غمیلد بیلم
بی جور یله در لاه غمت غایت با عالم الله	لنده اوله و فایزه لر بانچه عالم
شوان لمدیان نشه اولده ضعیف	سور لرت وجود هر نه نشه یون بختیلم
کتاب حسه دلدری اوقوع نازده ای	بوکوه کفارت شاه یولدری صاحب کمال
او یور لری حیرت کوی یانده صفا کوه	لکجه خطی کویا لیس شیده مقال بیست
کوریس جوعدو عالم غایت بو مسوه	بو غزده دست اصر صقسوه نایز بو مسوه
حلقه یکنده مبتوله اوله مسوه اولو صوری	قاپو قاپور ریدوب هرکز رعایت بو مسوه
راغ غنچه وجوده هله ایا مال ایدر	طیغده سور سونه یوزده ایله هایت بو مسوه
کور اولور شیطانه کبی مک کهر عیان کور	عاصی دروه اولعب عین غنایت بو مسوه
کوی به کوی شتر شاه قور اولو بیست	سور کیز اوله مسوه در غم هر بر اولایت

لآلئها لولجوانا تانا بمصفا خطا لوه
 ياوز بل اسوسه اوسونده انده بلان باز
 الن جكسوه جفاهه ليرد كراو لوشو في دي
 معر جمع برين سينه صا رسوه او لطيفه
 اولام دام اولابن عا شقراي ل نهدي بر
 جاده وير شيره كبر شويه ابد فوا او صفا
 بر كوزيه اهو يد كور هك كوز اره بخر در
 نقد جاده وير كوز لوقه جاشور من بنج
 كنه كورين نوزه دنياي فانيد بكوه
 نيلسونك نام جنونيك كسوه ش مديه
 كور تويي لكا اوله بوز به سنج بلالين
 پروان زده لوه لره ياقديه پرو بالين
 دكك

القوة والرهنة القناع اكر الزياوف

بركيه بعبه ايلكلي نوكه ليهده عا شوج
 خافه يوروه كير بوقول ملكا بر سبابت
 هك كوه يوز بولق مسو ايلين عا رف
 ابي ح حيد بر عا لبر صو وركوي كوله
 لسته جاده ودي بوز هينه يار مده
 كورين قولو غنده قول كيه ايلير قبول
 طلو در ليه و فقا غله بلكنز كوه و كفاه
 كور كع فكار و صاله ايريه ايشم ليل و نه لاد
 بوقه ايلين ليه كيريه طيليله قيو سنده ايريه
 لطفه بيمسك يان ليل ليه
 لطفه طبعكده سندي اي وست اسه
 بوقه وجوده ملكي يقاردين كوريه اوله يمشي
 كوريه لوقه عا جاده ايريه
 كندويه كايوب بولدي و جوه منه عا صفا
 كنجينه و غينه لير و بنش اكله نالين
 هديا يي قصو و فر طلع ب اكله جالين
 بوقه لوقه بولور عا لره البرقه عا
 ولدي لاصير من صو كوه لدر مده
 و غنده تان ليه ايتد و كع اقرار مده
 نازار اولور برونه بشو كوكه ملك لير مده
 كور هدم فائيد و غاير عا لفقار مده
 عدله او ما كس بكوه اي ك مديه
 و ملكي اير و بن عا جاده لاسوه
 ليه اير و بن عا جاده لاسوه
 ليه لاه لاه اير و بن عا جاده

استعمل في ما يورثه لوليفي حقا بعد طبخ
 يابنه في شرب الحما عيدين من مبدل المذرة
 برلين الحبة خيا ليدل ليدل و لها
 يابنه استعملت قول او مقدره من
 بكون فرسة ليجنر و بدم اي في صدي
 و سنج عامه و كل من كمن يانين
 و توشور بوي و غسوة نار طين استوة
 كوكل قلع هو اين زلفا ليدل في قرد
 ليدل في مده ايا غم حلكه طاقتي و لرد
 وصف ايدلة يار كل لو لو بيشي في
 يوكو ذجاة و يريه جانانه و يركب الحنفة
 رة اسره و و ندم استعمل كما علبه

ماهر

ما مضى حوة جكر و لرد و لرد و يانين
 برنونة و بدم حليلك و صفه حنفة يابنه
 طاقه طاه ايدلة ليدل كما غدفة ايج
 مدي حنك و مبدلة ايليب و حنفة
 اه و و لهدة سفي حو و سو و ك سبيل
 استوة و ليدل في مدي ليدل ابا و مدي
 اوله و زركوة بنين و يركو ابا حدي
 كوكل سوي ايدل و كج اول مدي سها يوزة
 حوري و غلا ذهنت عيده كلن بدم
 بركونيه اهو كوزله هو كوشاد او ملا
 كمدية تشي خيال يار عيده ه بدم
 كوزيو موب بوملكه و يابنه باجم يوزة

نامش در ملائکه حسن جاهه لافلاسن
هک بعضی بچو نه زار و زوین ایلیه
هک لوم قیس عشا و کلعب ای هر رو
پسای عکس بنی فستق کورین در و کله
کوردین مین مهدیابین سفی فبوه صفت
هک لوم شایان ایلیه کله جه
نورغ جان اوله سید زلفکین بنه هک کوه
بر ایلی شیون طماو جان ای ایرون فید
کوب و شوی بی خانک ای پسم ایام
حسرت هوه نه نوله عو طوی بلاییم رها
در ایله احوالی نطخ ایله ای پست
دی المکدر و هیز کله نه کله پاره صفت
جهانده ارکله ارمه آماز اوله کله سانه

جمیع جاهه اصفهان عشا کله جه اوله
مضو صنیو ایچن بکوه یوزن کله اوله
کیجه لوصیه و کله سمج شسته اوله
کله مسه قوز جمع قوبونه عریاه اوله
اوله مچی لیلیه عقی ایله شسته اوله
هک لوم شایان ایلیه کله جه
هک لوم حاضره طلیح ایچن مصلی کله استوه
خسرو زفر کله وین به هک ای زنام استوه
ایچکله دستنده اوله بر طلو جام استوه
ارمک ایچن و زو صدیلان ایلم استوه
شویله در و در و نطخ یاره اعلام استوه
فتا ملکنت بریه جمعی عریاه کله کله
یوریه ایله یو و فاجو فو کله بلور نه زده

یلا فی مالک ساری دل هم اور نه عشف
لشکر طلعن ایلمدر رای و هیوب عاشق
کله یو یوزن یوزن میدین و بلبلن کله
یتسین نوبهار ایلیه کلدرین موم کلشن
بر ندریه هر طرف یعدین بند جنف مثاله اوله
بکوه عیش مدلم ایچوه کابون اطفه و ایلم
کله ای ساقه قوما الیه ایانین وقت کله چوه
خر از لریمده عکله بهارین کله میدین آخس
بلنزه سه نهان نیلیین نیندین بن نه جان نیلیین
حالمه یان یانه لعلین لیر شوب آستاکه شاییم
نله لیلکله بوس فو کله ناله یو ایلم کله کله سوبیلین

کوه برکوه بن و سنج عسکله اولدیز زبونه
 کورنوزی عیلامتا نینده نیکله کورن
 کلدی یارلشت ملامت یاغده اهنده جیغده
 لورده لده یا ذیلور شمشیر کورن و فونده
 دست جور کیده سندرکی اولمیدیر قوی
 قوه
 حضرت و من س صایه اولوب عکر کوه قوه اولدیز
 کورنوزی عیلامتا نینده نیکله کورن
 کلدی یارلشت ملامت یاغده اهنده جیغده
 لورده لده یا ذیلور شمشیر کورن و فونده
 دست جور کیده سندرکی اولمیدیر قوی
 قوه

کوه

کوه

بره فری جیغده نیندر ایله قوه اشوندا
 پار هیند یا ستر اجه یولور بکله اشوندا
 جیغده یو کجه عاقد و نه لایه سره اشوندا
 جاره و حضری لیدر جوه حضری یولور اشوندا
 کوه
 یغدی لیلر یولور سیدر قوه اولوب
 تکیه کاه عالمک اولورده قلندر رشید
 شور کورنوزی یوم مال لیلای اکارها لیز
 جو و برسیا هموز سر و جهرله ای هیدری
 کوه
 یغدی لیلر یولور سیدر قوه اولوب
 تکیه کاه عالمک اولورده قلندر رشید
 شور کورنوزی یوم مال لیلای اکارها لیز
 جو و برسیا هموز سر و جهرله ای هیدری
 کوه

کوه

در زوایستغ نوله اوله اوبیایه قوجغه
باید که اوله ویرکوی عرصه اتر استمه
ماصلی قوجلبن نبوی بن میلم یوی بنگ
اوپرینه آباغنی بلولانک بیدر سعیده
کچمک قوجوروی مه عجم لیدی آخو
آجلدی کلدی اوله کورخ ایشدی کلستانه
روی کفار عکس حرات هلدن نغز این
لیکن قتل اولدی قدم بیدر اولدم عاقبت
منه یی بو طبع اوزونه سوزر شکرینه کوی
دوقوندر غنجه شوم ایله سعیده و ماهم
بینه رنگلیم له لریانان بوشو حرم جانان

قلجی قالدی جان اوله ویرورانی قوجغه
اوله اقلیم اوهنر تانزه جولدی قوجغه
کده هر میلکه اوله ویرانهما قوجغه
لیدی بون جان قدر بکره آید قوجمه
هر عجم ایله سعیده برنوجولدی قوجغه
صوت صدایه بلبلر ایشدی آسمانه
کوسته دی قوه بو یوزده آینه یزانه
میل وصاله ایدله بر سرور جولنه
عمن کماله ایدم در سن ساه کامرانه
احواله دروغ عشق بلکه کاور بیانه
اچلسوه کلای چرنلده ماره نونه کلستانه

در کله

سخن ایشیه الایر تو جهت نه الصلوة

نزد که ایلیکونه برنوجولدی در کنار ایشدی
لایمدره دیو بر کلخ لدر که در کور وینه
الوروی نیچ یوز بیدر فالص الیونه
قوی اوله خدی سیدی اختیار ایت اهل
کوکلی باشد هقار دی یار بو کیمسوله
اوقی کهن عاشق قیدی قیامت کورنه
آفتاب کور کوه افشامر زول اوله
باقی مالماز کلشنه صندرقه جاغیده
اوله کوزی سنجان ندر فریا کالنده
لایم ایلیکونه قالدی ایتله لایم لایم
نکار داجور و کلکده یقلدی بو صفتی

صفا و صرح بو یولکده علمت بیدر
لیر شیدی ماه صندرانه خبر بر جمده یارانه
سوزم کوی لری عرض اولسه کور سلطان
نوله ایله ایله سعیده المبتدع ناوان
قلجی عقال نار و مار ایدم فقط خورن اوله
جنف کوی بند یاری قامت و جویله
رویدر کوی سوسونکولدی اوله
عاقبت تریمن ایدر خطک شمشیر
لیدی عقال ایدر بر سوله غمزه جاغول
اولا فرین چو بزم یاری ساچما جم لایم
وفاستکیله یاری قایه اوله مار قلم

من صبر و وصل المراد و ظفر بالهدر

دشمن رخساره که ایچوه سینه سوزنه اولم
 سکه کوزلک و مستانه کمال اوینار سن
 کلدم کوزلک و قوت لعل در راه پیم
 و سنج کاکور با کوز کانونه مجرک سنکل
 جاهه و صبر بی چاه لیر و ب یو کوزلک سنکل

دوره نیک صبا یا ن سلاح و کوزلک
 اکمال احوال و پیش بی عرض این و این
 حسرت یار یله منصفی و به کجا حوه
 او ماره باغ جهار نه کن تنها تو بوب
 خبر خبر یله یله لیلو بوش سید یا

سویک فرشته کوزلک کوزی بهار سوه
 جاهه و یروب عاشق صادق اوله دیدار سوه

اولم
 رقیب یار یله کوزلک و روح بنایت خسته حال
 ناله کلدی و کین سواری نالغنه اولم
 یو کوزلک خاله اولور روح شامین اولم

بهر کبک ایلد و ناله و آه سحر کین نخوه لیر شمز این ما
 لادوره بکوه اولور کوزلک لایتم سوزک اغیار عیاله ایلد غنقل کوزلک سنکله
 دل و جاهه و غنقل صبر کوزلک بر سید و اندر اوله خاله سینه کوزلک اولدین حکم ایلد

بمانان کوزلک سدرم و ضمیمه و قناد
 اول غنقل بر غنقل قول اولدین کوزلک
 به جانب یوز قوش کوزلک و وفایه
 لاله کلدی ایدوب غزلت بوملک و نیایه
 کوزلک و صبر یسینه اش صبر جانانه

دشمن

بسم الله الرحمن الرحيم

سعدية شوكه كوزها يا عالم فانيد بكعبه
بليد اساتيد ذلاد ولين اوله كذا كعبه
جايد هتسوه واره بركتيد لي ذل هيد
غصده قور تله جنك هيد يا اوله عاتق
قور قوه اوله يدوفا اختيار بله مدمج اوله
كور مدمج برعاشه افضاله وعالمه كج
بمكداين يو كوكه ليناد اركوه هيد وشم
اوله يي بكونه ميتر شاد اوله ولعايله
بولد كوز يا ر سينه سيفه اي ش هيد
خلوق شاد له اوله وغصده باكه
جانا لسيه جفت اوله كوكه كوكه

كوشوب له وينه لكونه ورمده اختياره
لكسك اوله يا بائنه لاني هيد قارسوه
قويوب اوله تايه باشه يار ستمكاروه
ميد ايدوب بجاين ش هيد باذر سوه
بن غصده وشكيد احوام كور ب حرم اوله
يار الدنه شاد مانه اولوب و قديم اوله
كوز فرح باشنده اوله بلك هيد فرح اوله
جلبي هي ايليم دستم جاج جمع اوله
او حره پهلوين اوله صا رله مدمج اوله
ه لاق كيه ياه اوله وغصده باكه
عنه سخطه اوله وغصده باكه

بن بلاء

افضل الامم الذرية فاعلم ان الاجل فانه ميتر

بن بلاء بجزيله تحاه لا تخلق
اوله غصده موروسن اوله ذل فريل
اوله صغ باكه لا يهيم بيه هيد
اوله قور تله جنك هيد يا اوله عاتق
كوز لوم يا قتي بغي لاني ش هيد
عجبي يوسف كليم اوله اوله حرم اوله
عجبي يوسف كليم اوله اوله حرم اوله
اوله و من هيد كوكه كيه باكه حرم
كوز قور تله جنك هيد يا اوله عاتق
كوز قور تله جنك هيد يا اوله عاتق
كوز قور تله جنك هيد يا اوله عاتق
كوز قور تله جنك هيد يا اوله عاتق
كوز قور تله جنك هيد يا اوله عاتق
كوز قور تله جنك هيد يا اوله عاتق
كوز قور تله جنك هيد يا اوله عاتق

يار غصده اوله اوله وغصده باكه
ايده صلحا اوله اوله وغصده باكه
غيره مرمانه اوله اوله وغصده باكه
لا يهين نامله اوله اوله وغصده باكه
بكر عانه اوله وغصده باكه
او در بصيرت اوله اوله وغصده باكه
هنا نزع قور مكالومنج يوقا هيد
قور راي نسوه اوله اوله وغصده باكه
وقور تله جنك هيد يا اوله عاتق
وقور تله جنك هيد يا اوله عاتق
وقور تله جنك هيد يا اوله عاتق
وقور تله جنك هيد يا اوله عاتق
وقور تله جنك هيد يا اوله عاتق
وقور تله جنك هيد يا اوله عاتق
وقور تله جنك هيد يا اوله عاتق

146

قلمی قالدیه پانزده لرد زلفک اولمغه
 سوور منصور و منور و کاکه پوله اولمغه
 مژگن چشمی غایتی پانزده لردی
 باشدی باب یاب پانزده لردی
 شویله کیدی جانم تیغله ای قاشی بیبا
 فانه کانل ویر یونلردی طولمغه
 سیم آقلمغ من اولم و کله ای حبه پانزده
 فلوغ عالج پانه ویر قانل اولمغه
 شامدی کورده من فطر کله ای ای صفت
 باشدی ای قاش قلدی پانزده لردی
 کسوه کون قیامت کلاه اولمغه
 سوله نوجوان لایق ایس حکم انصاف
 بیله کی ملامت سیر بکوندره
 سوز نمان ایقن ایچر خلفه انکار
 بی ایلدغ روسینی داغ سنیا
 کورده کوندره اولم و افغانلار اولم
 کورده کوندره اولم و کله کله

دونی

من رضین آتیه بالخلیل من الزوق رضی الله الخلیل
من العقل

یونجی بر لیلی صفت کونکله منونم وید
 نعد جان ویر مای چونکله اولم اولم
 حالت عشق لایحه حیات حال کورده بکوه
 نطق لایروب لوتو ویلح حقیق پانزده لردی
 بر نیجه آنکه کله هیوانه ندر بندن ویر
 کورده کوندره اولم و کله کله
 صبح و کندی ای ویر جویم نه پانه
 فلسوفی در صورت و حنف قیامت
 خانه و غن و اریغ اولم اولم اولم
 میال اولم جانل سر سر و قامت
 چوچه اولم لور می کله ای اوده کله
 یونجی بر لیلی صفت کونکله منونم وید
 نعد جان ویر مای چونکله اولم اولم
 حالت عشق لایحه حیات حال کورده بکوه
 نطق لایروب لوتو ویلح حقیق پانزده لردی
 بر نیجه آنکه کله هیوانه ندر بندن ویر
 کورده کوندره اولم و کله کله
 صبح و کندی ای ویر جویم نه پانه
 فلسوفی در صورت و حنف قیامت
 خانه و غن و اریغ اولم اولم اولم
 میال اولم جانل سر سر و قامت
 چوچه اولم لور می کله ای اوده کله
 یونجی بر لیلی صفت کونکله منونم وید
 نعد جان ویر مای چونکله اولم اولم
 حالت عشق لایحه حیات حال کورده بکوه
 نطق لایروب لوتو ویلح حقیق پانزده لردی
 بر نیجه آنکه کله هیوانه ندر بندن ویر
 کورده کوندره اولم و کله کله

لله المنة والحمد
والصلاة والسلام على
الرسول الكريم

و سوبه افتخار با پايه كوز اداي سوي
تكونتها قواي بولده عشقه بين ساي
طلوب غواص و له بحر سخا كونا با بديرا
بقه به عشق ليلي بيلا كنده شاهدي سايه
بورر رفتار و شيوه بد عاقل اوله كونه
حقيقت كونه لوب با غمي همما اوله كونه
كناز اوله كونه اوله اوله كونه اوله كونه
دو زوي بلوب شوق شيدا اوله كونه

حرف ايام

سوكور و غور لغد او قور بالاي
قتي خوابه الله قوماي عاشق باكه
كوره عاشق اوله لوب اكا بواوه
وقتي ورمزه في بيمه و صيا ابايلم
بولخ استر سكر كوشه پايانده صيا
كوه نوندر اكا بويه صفر في اوله
سجده كايه اوله رسد اوله زير غيا
كوكور رسم نولور احوال اوده همتايه
فخسوه فائده قلوسه يكل اوه هوجانده
سنيه جكرو صيا اوه هوجانده

بيند اوله كور به باي كند كجه حصوه
نيلون قاه لغدر هوجانده اوله
بودجه كوه به كونه طالع كوه اللهيه
يا ستمه قطرم سن بالله حصوه ليليه
انتي

لا تبهه كما تكنا الخيرو انت فرجه

لا تبهه علق ايليه و لفظه لادح ايليه
عاصيه رسم و زور نيا ميله قالميه
لا يله ايه بي هدي به كونه كونه
د اغدا يا قريه قرب بغوي بر خوي ايله
جوه عشقه كونا با كونه الله ايله
دونه و نيكه به نايه كونه الله ايله

حرف ايام

لفتيار و عدت ايله بيله ايه و له بري
حيهت اوله عظمي به لفظه بلغم نولور
كوره مسوه بن استلايد يار بلا حوا اوله
حبه بو كونه طوري اوه اسمانده ايله
جد و صله ايليه و جوبه ميه ايله كاشن اوله
باشكي كونه قنده ميه جانده سوري
وره جي لور مده كنده كونه نولور اوله
كونا بن نيكه كونه اوه اوله سقر سايه
بركيه كونه اوه ايله ايله ايله ايله
اوله اسه سكر اوه ايله ايله ايله

ساق با شيله كونه ميه جانده لوب
به ميه جانده نايه ايله باي ليدور
د سح كونه لوب اوه ايله ايله ايله
لكال اجه و كونه اوله ايله ايله
وشورون يا نيه شوقله استانده
نه مر اوله حقه مانه ليكه ايله ايله

نصرت و شرف و فی عزت و اذیت و انوار و ابرار

لا فخر لولا المرح بهدی و نکر کم نوله

هر و صدالرحمة اولور از فخر کار اینه

سور باه و کوهل سب و لایحه مع خدا حق	ترجم ایله سلطان محمد مصطفی حق
قیار بر کوه کف اوله زلفقار عمر که ایه	ایوب باه و عمر عفاة علی المرتضی حق
مده له لا تشنخ قاندر لکن اب حیوانده	حسین علی مرتضی زودت قل حسین کوبلا حق
سنگ کین مکر و آدم نوله جهانه بکجه	در لر سب بره کوه کوه بولیم عرض و سما حق
قوالی به جینغ بهدی ظلمت غمده	اکا عرض ایله حسنه آفتاب بر ضیاع حق
کوزتمز اولدی لوله بری غایت خلایق	قوالی لوم برینه بیله ناله لایق
مید ایله اولدی عاشق بونال کور کیم	ننه کوزتسه لر بر بره لهر و لاری
بر نور سید کوز لری آهوی به بند یوز	در سکر عجمی عشقه تانه غزل لری
سیر کسار نینله و ر لماغه جان یوقا	بغلامدی بیله بولوی اصر که کوز لاری

و لشمه بیله کامله دلان ح بهدی

کیم در او ز غم باشه طوله لاله لاری

نصرت و شرف و فی عزت و اذیت و انوار و ابرار

افندی ای قلوب بر کشند لری ز لهر	لا لند لیره او یور قوجیه مانا نه لری
قولمن شندی قوله او غولدریش بریا	کون یق بونای بری بیسی بکن و غی لند
محمد شمع اولدی حسن ایلمند حو تکده	بجه مصطفی قوله اولم اف کور کور اید
بنی اولدر که عشق بولونزه و غمده	کوم و کوم مکر و لری اونتر عهد و بیما یی
مده اولم ده و جاهه سوز ادم ایلم	میلا که لایحه کله کیم ایله جا غمده مانده
عده ده یاقه سن چاکه ایله اید بری پای کیم	پنیر عیانه ایدوب بهلوی بکس بری جانیا
سوزدرت بهدی در و لشمی و صکر کانه	اکا هوشد کیم بوسلنده این کور کور اید
وستار و شکر عیش یار و نکار ایلین	ایله دی جاهه و دلی ز آرزو نوز ایلین
مذبحه بکانه شندی حوز نه بکنم	عقد بیع بکانه کله دی بهار ایلین
و کوی و غمده نوله صولکین طائر بصدع	ایتمه سجده اوله لاله عز ایلین
دی لاجر جان بدنده لری و بر نیلوس	بکانه تمیزی اولم و نیه ز یار لری لری

انصاف

Handwritten text at the top of page 47b, including a title and some introductory lines.

Main body of handwritten text on page 47b, consisting of several lines of prose in a cursive script.

Small handwritten note or signature at the bottom of page 47b.

جدد ذهابك من فصدك

Main body of handwritten text on page 48a, consisting of several lines of prose in a cursive script.

[48a]

[47b]

مکتوبه

در دم بود که همه اهل عالم هر یاری
 لیل و نهار که کلید کو جانوی بر پر
 تر که ایلم زود رسه دنیا متاعی
 شود در باهه اولمده آلاکه دل پر
 یاریشلیک کسکرتی هدی مداح
 بکله لاولیج حاصله لر طله بر پر
 الودر کولکزه تخنه شهر اولی
 سوار ز بر قویوز حاصله بکله اولی
 اوپوز لیلایه لاسع ایدوب در دنیا
 چاکر زینیه توقیله رفی ساه لریک
 دشمن ز غیبی یاکه اوستون زید اولدرا
 دستلای اولوب ایقده قوناز افسانله
 هر چه عشق ایلر کندی پریشاه اولدی
 و ستم بظلم سر ز لقله له اولد اوله
 قویوز اولدی میگویند نیست هدی
 ایکن لم بوسر لر ایل طولو طولو باه لره
 ده اولد اوله اول غنچه رغبت قوی
 کلتن جاوه اهلوب بر که حبت قویده
 فتنه باعث اولور حاصله کوه کله
 شرفه یند بر کوز لریه آفت قویده
 بکوه له قامتی بالابلجرا اولمده
 یارنده قالدیه ایسح صانکه قیامت قویده
 یارنده قالدیه ایسح صانکه قیامت قویده

و غنچه

الغزوه والفوه قریب لا یجمل والتندوم

قویده لنگر غم قالدیه کو کلن کسرتی
 صفا کز بلکن اچوب کشتی غنچه قویده
 میره نیایه هدی لیلزه تما هدی با
 یونامده بو فنا مکر فر لغت قویده
 عاشق چاکر زینیه بر سر و قامتی
 اولد خوبه میدایه کیشا عشق پاکله
 بکله مقام وحدیه امید توکل اول
 بکن صبر سطلک غم یار یله بسنج
 کوه یوصور رسک لاضاهت هدی
 عاشق بر آفت زور لانه و مردم کو کللی
 اولد اوله اول با شمعند افسانوی
 بر پر بدر کور غزنار ز لبر رعیت فد
 لوم لغمز لایغ لیدی غار غم بنجی
 جاوه و مردم بولون کور اول بلیس غنچه
 یاقده یاندر هدی بو بی پر ولانه
 نیلسوه یانچ و بسوه افا اولد اولد
 س قیاط لدر الوید لیلک کل صام غنچه

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم اوزی
خوشتر
مخلص

کوری که سوره ای زلفند که کسراست

بیند اول شیده و پهنی که ایلین فرماند

کلید هر کز بنای عشق جانان خالص

شکر بکس هر که بیخ بر عاقل شوی س

اول که کلانان که برده یار بر بچو کوشش

تج بهی خجوبه وی فو قنده لری کز ایل

رمانت کند ز لیل ایل ای دوست نی

دشتره یوسف مصمم که بیا شفته اولوب

کل کلر عرفان قوش ایلش کسب کمال

سبزین پوس اولدوغیچو اول کلانان

لمسکی کورسج اولی کاهه ملاحتت اکر

برقلید بصلدین آید اول مسکین پرفین

لکسوی کوه غمت بود له ناشانید

کجک ایتلن چونکه بنای لاند بنیالید

و آمع و عز از در انکدی ایلد آید

عند لیب زلزل و نصیر بچار اند فرمال

پهچم اولورین بر کشتی ترک ایلیم اعتقاد

فکله قوم دستی جا و کولدره سوانید

کویچکل ای کوزمن نورین اولو جان ذوقی

سکالایق اصحاب اولدو هر حوه ویند

استر صحره طستاند سید چاشمی

فکر و فکر ایلده البتد عقیقوی عینی

بی

بسم اوزی سلطانم

ادهر الی ما نوبت و تحملها

حقین پهلویه کجوب بوینکله جالدر قولم

کونین جان عزیزند بوله ناکولوند

برسحا و عی اولر عالمده جانان کجی

بان ویر عقل اولدو کوزمان کجی بی

بین ناکر کلدو کی نظریایه عشق کوربنا

نظم کورباردی اولده و شتر خویلا

حس خلقیلد و فام لرد کولور کجی

نار غل باغمانده دل عوی خاکست کجی

اولدو کز اولدو کلک استبان بقلیوب

لای کولکلر کلک کور کور بر و بر صفت

با کور خن ایلنسه بنای کلایه اولدوغی

تکدی و لری چقار جایل اولدو پانینی

یارم ذلت هدی یا هر کج لری سید نی

مده صبح هر نفس اعیان لری جانی کجی

ز کفک طاعت کدر حاله پریشانی کجی

لدولمایا لرجو افکار صبح کورمان کجی

الذند او قون هر بار ویر اولد کجی

ولرین بر طوب زبیا شمرین عشق کجی

حوق آهالید کلستانه لیلید لزر کجی

بوز جرم قولو غنده منتقد چاک کجی

هوش کوزی لری کولر صیدینه شیو کجی

وقه اولد باشا فضا توینید بلبل کجی

بیدرک یا ندم کلز صرغ بلبل کلبی
یا الله خودی عالمی حقیقت
عاشق اولدوخ بلنسونه دیونا حقیقت
حضرت صفدره نیانم بودر بر آیه پدید

اوله قیا باشد لبرینه قاه ایتمک کلبی
جاده ویر روی اولکلک بولونک عاشق ویر
صفیولر فارغ ایچولاندیا نقر عنده لیب
میدر بلر عاشق فخر اولدو سر چس کلبی
زلقند و لارینه اصمندر کولکل منصورین

مصری بر لافق دور لره کلبی
عمره دلایینه لاصیا اولسون

کور مکرسی ایلمس اول غنچه فندار غمی
مصره دلای برقرار ریتت یوسف کنعان
دلغایا قورم بر ایتیم سینه سوز ای
بن قولونده حکمه ده آیه پید سلطان غمی

بر غریبک یوقریه قانن رواه ایتمک کلبی
عاقبت لیدی و به مراد که جاده ایتمک کلبی
کلدیوزی شو قیام چو آما و فضا ایتمک کلبی
دلر لیسر بولیشدی لولدی لاره ایتمک کلبی
سر عتیقش مبدی اسکیم عیاه ایتمک کلبی

حسنه یوسف کنعاه کلبی
اوله لیبی حسی صبولن کلرک

عشق

عشق بلبل کویا لافله لم
تیره دل حاصل اولدی روتن
وزالم پاینده یوز لوسور لم

اولم نی بیدر کل حسنه عالمی شاد
قوشکل بیلین لعلنر امان اولدی بر لوبک
اوجوبه دروغ سینه جانبه میدر لیل بوی
اویاندر و غمی کلبی خراب عمره بلبل زارک
بلکوه بوت مبدی حقا وصال یاره اوجوه

غیر در کل جانیفته کولکل بر طاله اولدی
وشوب عاشق کل بیری برینه استانکله
لب لعلکله فاله و فطره آغز بیدر ایدوبه قانا

ارجع الى الله فانه قريب من الامر الذي قصده

يا باغيهني چله وكي صلح عالمه
 لا چدرمه لا عزمي مقرر اي نوبه
 ساء البه ايله اياغي لاو جانگه
 جو ركه بو كيمي چكه چكه شمه ي سا بهه
 سن خطاه نه صفقا يارب عاشق شيدا
 كو لا روم ياشي كيملي دور عشق يارب ايله
 ليدل ايكوه بيرده جهنم ايلين برقي حه
 دنو كه ايكوه قورتمزه اعهداي بر خورده
 تا قيامت كورين كور اولور اياي
 لاسقم هر خطيه بهلور ايليم جانانچي
 كفت وكورنده ضرر نه باكه اعدا كورده
 چاوه جانده چهره زرين عشق حرازيه
 لا توره مسونه بو بهلور نذكر كشتا يني
 اچك چك جام باه لا ترمه ملا حقي
 بياني بو حله چه دره بد طاه اولدي طافني
 متصدا ارسوه قور كوز لور سوره
 ماه صدي كشت وكذرا ايتكدر لور يار لوي
 يوق يره يا نوب يا قلمقله ندر غوغا لوي
 اهل حنك يوقدر يوقدر كسه ده پروا لوي
 حقي باطل ايلين شوله چيخ نابديناري
 تا اولوم ويرينجه يارب الما جانچي
 جاناري چقوه حه ده كه كور غوغا لوي

لا لده قوما ياغيه لا ليله صفالي
 كو ز اچده شكوه كه قور فنا يي
 بيللا او يا نوب يره ارتور وي صدي
 راج اوله بزه عيش ايليم ايتيم جفا يي
 اوله دهلم ي هر كيد وي دم آله قبا يي
 عتق در ويند علاجه ايلسون اوله
 مصحف حسني يار له لچه بر خاله اهل
 سوزومد قايل اولوب لا ايميد قاله
 بلورده لسبب كاله ايد من ايماله اهل
 تكميه به كشتيمد س كن اصف شاه اهل
 لونه لور وي لياي و چنوه هكاي يي
 ليام بهار لور وي كور بر صني خدي يي
 حكمت نظر نسندي صاله باغ جهان
 كلار كله بلامه اي ايدوب غنچه كره
 كلر بو كوي فوت ايتيم لوي مي كوه
 بجه بهديا نذرين هر لرا ايتيم
 علم مكنت بهدي ايتيم اصف شاه اهل
 بر خبر وير ما بكا حاصل اطلو عتق
 هر چيز وصف حبيب ايلدوم قوش
 ايكچه چالشو عشق كتاب او قوره
 ولره خيال يار ايليد اوست بهدي
 عشق غنچه ايليم لوي رولا يي
 اكر

پادشاه عالم بود که مسعود بن باکم بنج
فرزند فرزند ابن قوی و صفی الزکری
رضی ختیجه اولسوه دوله خدی ای

قلب پاک لیله ای شیدر خوبار فرما غی
یاد بیل عسرت و بند سوری و درایه
لطف ایدوب باغشاسوه بن فولد

و اغلا زینت ایتم مینفی یوقا صاغنی
هرچیز یاش ایدوب کورم لسی ایستعاید
مرفع جان جنیت کون زیارت ایتمکله =

ایمدر عشق عجبی زحمیدله مورج صاغ ایشتی
جود ایدوب بوکوز لومده قایم ایستعاید
باجوب هر روز و شب اول جانده ایستعاید

شاه صیدیه دلد ایدوب بر عالم ایلرین دیرین
جان و ولده سال پهلوی ایلوب قورقانی ایشتی
تاریخ

عین سنی او قار اتوب باسینیم اورمانی ایشتی

پادشاه عالم ایستدی کافرین چمن تار و ماد
رکده یاره می لومده بلج ایچی چاد یار
توری کنار که جوه کماو علیکین کنگار
اححقیلر بشن مندره یارینه احتیاب

بوجهانه ورده قورقور سوز سلطنت برقرار
حضرت سلطانه خدی سایه پروردگار

عسکر اسعد فرست و روی لطفن اولد
و شمشیر یه بند که کوه لولدی تواریخ
ایمدر کوه کاه و لور اولد و لور خایت تیار

بوجهانه ورده قورقور سوز سلطنت برقرار
حضرت سلطانه خدی سایه پروردگار

دولدی و غیبه ز عدله یه نه نه ثابت قسم
کلمدی هرگز مبارکه خاطرینه برالم
بغله ی لظراف و اکنا فر افر که ضد خوشم
آگه یاور اولد یارب حضرت فخر لامع

بوجهانه ورده قورقور سوز سلطنت برقرار
حضرت سلطانه خدی سایه پروردگار

قوتدی عالم بوزینی آوزن و تبر و توغش
لولدی او پیکونه لو پیکونه لولدی بلج
برینه کوه بی بلور سوز اولوب تور که توغش
عاقبت ظلمت لور سوز لور دی عرویدر ندره

بوجهانه ورده قورقور سوز سلطنت برقرار

حضرت سلطان محمد سید پروردگار

استم لای شاهی بوعالم ایچره بنرکم آله عثمانی خطاوه صفتسون بار خدای

کیچکونند زید بر صدقید ایاسم دعا جاده لده اوقیور بومطلعی درج نولاً

بوجهای وره قیورسون سلطان بر تدر

حضرت سلطان محمد سید پروردگار

مخمس برای علی پاشا

کلبدر مکر صبح بر سخلده لکوه ورنه سرور اولدی عرفات

نور حوش کور لبس لهادی اوله ثبت ایستد که سلطان

علی پاشا کم اولدر میر میران

وزیر پاشا آله عثمان

کماله عدله در رشتن آری که خلفه صن خلو اولمشدی کاری

آلویدر ضبطند ایش بود یازی قولدا اولمبار آخر جمله و آری

علی پاشا کم اولدر میر میران

وزیر پاشا آله عثمان

زمانه ظلمه هیچ اثر یوق قیاندی اوله قویدر بر لچار یوق

امانه اوزر مصر خوف و خطریق کماه کشدروفی باین چکریوق

علی پاشا کم اولدر میر میران

وزیر پاشا آله عثمان

لکوه مد صناع سونم یاریا ور نده کله و صفتن لایاسم رو آور

مروح کایه و صاحب سخا ور اکهار کیشی کندی بی شایه ور

علی پاشا کم اولدر میر میران

وزیر پاشا آله عثمان

بجده الله ایشدی خلعت شایه سوندی بلز اخلوه اولدی آله کماه

وعاقبت شایه من آفی هر کماه مبارکه ایلسوه لطفنده لاله

علی پاشا کم اولدر میر میران

وزیر پاشا آله عثمان

مخمس برای حسب حال

قولور حاله اولدر لایم الهی در خیرین فلانکه جان کار لایه قورم کیشم خستند

یازده باک لایر یوق بکون قوتو فلا کندی قوتوه وویا کوه کبی عتد و رفعت

غیب برالم آلور بولونز بو نجد ملتد

فتی و شکنتکم و ارقلتم را، مندلنت

بنی او کار حیات بلدم که بوخت سیاهم
شب طلعت قدح تمدام آید و آمد
شوغ اولیده لشکر غصه سپاهم
بهره طلبم لیدم مملکت عز و جاهم

غریب برلم آلور بولوغز بوخج حلدت

فتی و شکنتکم و ارقلتم را، مندلنت

کدرای تو کسم ره و ولیده غیری بنم یوما
و له خروزم کاکار آشنایم و کسم یوما
غریب کیم لشکر کیمی خروم لیکوه و فینم یوما
و فینم و له لوزک کوزم بر خروم یوما

غریب برلم آلور بولوغز بوخج حلدت

فتی و شکنتکم و ارقلتم را، مندلنت

و یار عشقه و شمع شمدی لولدم زکروه
عقاصیرتم و لار کاکار و لاروی و آلود و حیات
بخره غرض ایمن بن احوالین سلطانده بر لانه
بوحاکم کوریک کیم نوت ایستری جمله ایارانه

غریب برلم آلور بولوغز بوخج حلدت

فتی و شکنتکم و ارقلتم حاکه مندلنت

جناس روزگار کت بندری چکلمده و ضیفای
فکره و ندر بر برین کدره شمدی ندر بود
درینا قدح آیتار اولدم عالمه رسولا
بکاسن و سکنایم اولد استیم لری جهانت مولای

غریب برلم آلور بولوغز بوخج حلدت

فتی و شکنتکم و ارقلتم حاکه مندلنت

قصیده کولی میر عالی پاشا

یوسف مصوی کیم لولدی یه اظهار کلمه
آچوبن حسینی کتابن کورمده ریدر کلمه

قاله اولدیر پوته عشق ایچره بیلدی برو
قرمز بی بضالین لالوندر کولدی یا کلمه

نور لشمه و نه لویار شنه در چراغ غمز آریسه
ایلدی بی بلجه با کولدی لوزار کلمه

باطل لریار کیم نوله کیمین بلده ساوکه
کشف ایلدیر معجز موسی کیم لوزار کلمه

باشلار و زره بیو بی و اره وقتیکه بنده اولد
لاله جامن لیکر و کیمه سرفه اولور خشار کلمه

تاک تان و لایه خوتیلار جسمن زین لیدر و
خارده پرو لاسی یوما و لایه کاکار وینار کلمه

بو ککوت لولدی بر غلمان و حور و بخت
دو حله و رضوان و نه ویر کیم نوله اخبار کلمه

کوز و در بولار یانی نوز کیم شوقنه
منتظره کور کلمه ریدر و کور لوزار کلمه

اوله علی پاشا وزیر پاشا بکجو و بر
سویله هر بر بوزنده آچیلور بیار کلمه

زلفقار تیغ قهری و کسوه اعدا قانی
سولدی لوستینه لور سوه خاروه مسمار کلمه

ملک مصلحتی حیو کیم عدله کلمستانه ایلدی
هر طرف ولدی یار یله لولوب سولور کلمه

پایله مسکن لغت یوز سورم و بیول نوک
کولوش صحیح فین لیکنه کلمه و لوزار کلمه

آچون جبهوده حسن بوباقی جورا برده
جان و ماخیزد تهوره نوله بوی لطفله
عدله و اوله کله بولور زینت و زور بکوه
مدکله کله زبانه اوله سون و سن لکوه
کیچرتا صبیحه که دستکله برده شایه
نغمه که بر بارجه تسلیم ایدر و بهر عین لیب

برکه عجم که با هم هرگز و نه در مسکن
دبلسونه اولم بولور کده کند و پیه لیتار کله

قصیدین بر باد

نیج صحیح ارسدی نه اوله بهار اولدی
هی عیسی کیی بال صبا ایزندی کلزات
کماه قدرت حق تماشا اینکله بر عجم
نه و بورور و رعنا کله آه حسن زیبا سی
بلورندی کند و پیه به نغمه جیه سینه شایه
کوزی بولاله قلده نرکس کوزلر کای و لیغ

رئی رنگین یاری کوریک کله اندرین جن لاله
متور اولدی عالموزی کلکلی اچلدی
بو باغده هرکه اوله کله حورین لزه مارک
طوندی صفا تسیله قدر تسیله عاکلر یاغین
و اوله لایق اولور سوغه صفا ایزدی و حورین
خضوصا عجم کله لری اوله کله اولور حور کیم
و کله یی یا ستمار لریم ایدر و پیه پایانه
صدایه باشدی و غمخون لوزانلر یا نینت
کمن زنجیره چکله بر و بستایه صولر جمله
له و ریای نیله سیه کمن یار داشتند کله
چیز اولور سر و قدر سیه بستایه ایلکله ایزدی
سور فوج لرتار نولاله شایه و لیغ
قویولدی کوز اولور ایلیم کونده کونده شمدیک
نغمه نغمه جیه ایاغله تور نغمه شایه
نه کله و ایدریم بن مین می ایزدی لرتار کوش

او میکیند یاغین بوی بشینه نای وار
نه اوله کله بیلملر عمامه زار و نزار اولدی
صناس ایزدی فوس اعلایم حور اولدی
چچکلر بیری برنگه کله و یی بال کله اولدی
کوز لایق اولور ایزدی بهار باغ عالم حور اولدی
لور و سوغه قامت ایلد صالون یاغده یار اولدی
ایاغین ایلکله ایلکجه اولورن خاکلر اولدی
بر و بان اچدی بیری عجم کوهسار اولدی
انکله برده لرتار نوله پایدار اولدی
غمخونده کله له معافه عجم کنار اولدی
کوز با شیلد اولور بخلنوب بهر حور اولدی
کوزله سولکله ایلکجه صیحه کلک باک اولدی
تو ایزدی کله لرتار عالم ایلکجه لرتار اولدی
قبوله ایلد بر ایکی بیتی بولور کله نثار اولدی
سوزی اولور عجم و صفا کله کجه ایلکجه ایلدی

دل عاشقانہ باشد ایروپ نوری عمید
ایرشدی جاہ ولانہ کلدی صبا ی عمید
فوق وصال ایتھنکریا میدر رو
چند لوب ایمل طار لیدر لصال ی عمید
هر کس طونندی لطف خدی ایشال اولی
در جہانغ بریلش مقضای عمید
بن طالعمہ از غار ایتکن بر کچر ماک
تا نقد لیری صعب بر جوش نری عمید
ویدیکر ساد و لند و اقبالک الوی ویا
طوغندی بن ستار کبریم لقای عمید
ند در لطنار ایلیہ اول کاه رحمت
اولد بر خج خد لبر سفای عمید
منت خداید ایلم لوشا بند انتساب
ویری قیوسی قولونن باکہ صفای عمید
شول شویہ افندی کمال ایل کالہ اوور
اولدی جو نظم نذیلد بر پاشای عمید
کوردم بقای عمیرین اولدم کشالہ
عالم ایکنج لولسولہ لولن دکشای عمید
بیرلمنی مبارکہ اولاو یوبون فقیر
جاہ عزیزم ایلم لکام فدرای عمید
وور بان کلدیم آیین توزیند ما حصد
لایتولہ قبول تکیدہ لطفند پای عمید
لیری توزینک صفا تاہ کی سمان
چشم علیہ لیلیمن توتیا ی عمید
حقا بودر کولت و اقبالند لولک
ایلم و نهار لوقیہ بر بن علی عمید
لطف ایلم یارب عمری بناسنی حکم ایست
کورسون نیراز عمید اولون اولتیا عمید

کلیتاً ایچینک لیر سویرید طهر لک کلدی
ایروپ الینی لیلہ و عاشقای عمید
کشتاقالہ اول کلش لک خطیبین کلش
ظاہر ایندی نور باکہ کلدی یلکر کنش
پرزہ بشارتہ نیکوتوی ظفر سر کنش
نور و ناسیجی چاکر فتح ایندی غریب لطنان
عالم کلن لور تدری شام بکچر و بر کنش
نلانہ شمس صید ایتکلہ کویاک اولدی شایبنا
ولدی بر منتقار تیزه ایلمشدر ز کنش
کورون ناماہ جو فو لوز غنقدر صفا کنش
قاه عاشقاہ کور کوروی لیری کنش
کچر لوزنا صحرہ کظلم ظلالی نعم ایچمن
ایلمدی قریبن افلاک کچرہ چند کنش
طاغیر حکمیدر بر صبح زنگی عکون
توسن جرض سور اولمشدر سر کنش
فکلیتہ جو میرین مالک اولمشدر مکر
کیروبن بازلر جرخد افتخار ایکنش
نور عمد نندہ جراد لدر غیجہ بر جافہ
طوتدی عالم یوزینی لولوی صبا کد کنش
مکر صفا حضرت لدر کد پاشا در بکوفہ
ایقین توزہ لولا ایلمشدر تباہ سر کنش
لولد و غیجہ جو بوج مقبول سلطان ہما
تخیر یوزف کلدلر ز لایہ و بر چاک کنش
ویر میوز بر کز لوس قولون غیبی عالمہ
کود کولت یکای طاشین توزہ سور کنش
دولہ مکر لولر ادا کندہ شرف بولدی دیو
ایلم او لولہ لطف نوریلم بازر کنش

صبح با تو ما که شمع می زند نه چراغ
 اوله سببه قدر عالم بودی بو انور کنش
 بجا جازت آستانه کلمه کند و کیچوه
 بر که کلمه کیبی دام قیزه رب و تر کنش
 بگاره رشن کند وی بی تا نادر اسبکی
 گده لو بکنش ممکن تا یا اخف کنش
 بر قلندر کیبی که چه عالمی کشته ایلدی
 بولدی صاحب جروت بر کجا باکر کنش
 کوا لاهیر پیلفه عالی نظر ای پاک دین
 شاهیدی پیمان قیزی اولور کنش
 سایه سنیق و لنگل بره کدر حور کچید
 ای همه امت غریبی خاک ایدر یا تر کنش
 بر فقیح قلند خاک من لنت لیل
 و سبکه اوله پرچاغ ایله اولان تر کنش
 بین قره و مکیله ایضا حضرت خلیل
 نیل ساد کنه خمد لایله بی سبیل
 هر کوه زیاده اولمغ لجر خمد لایله
 کوزم یا شینه ایله قیاس اولدره لیل
 لرض مسهر که نشد ایله بر ایچ حیوه
 باغ لرمده گده روزه لیمه بی سبیل
 زور و طوفندی هر کشتی سولانه جفتیله
 بولدی عدالتک شرف جو که کسوتیل
 لظراف بنده جی اولون بل خاص و عام
 طلمی ضیا و عشرت لونه ایلق بی سبیل
 و بر وی جهان اولور کجه لورده کی ضیا
 هر یکس زینت لورده نور قیامت

لطیفه کلامی غریب مصداق شدی صحرای کرم
 ۱
 نسل رسوله اوله شمس ای لایم
 ۲
 کلمه نوزع سور وید لیا غلم تو لاینه
 اغلتمه بن قولویک سوندر زمانیدر
 مگسور خا طرا یتمه بنی کسور نیدر
 لدر کور اوله شاهیدی به ناور آه کی
 خلقک و لنت خاطر لصفه قلله فایه و قیل
 پادشاهی عدله خلق حسن صورت بیل
 اقوال نه ایچن له المی ایلمه خجیل
 دستار منتقله کوزمک شیدی سید
 یارب کو کلمه سیکه باور اولور کله اوله
 ایام و کتکت بوله رفعت جیل
 اولسوه و عاب زلت شریفیکه خشره ده که
 بویضه و فیکه لصفه یکسوز لیل
 بیاک کور مکله لجر لته اولم لریز لیل
 کوز و بر خاکت کجه یوریا تونیا ایسج
 کلور بودم لجره یی ظلمت غمده خلاص لیتک
 لرحمه که حضورش بهر بی بی سینه لری جویله
 لوماع لور توجده حضرت حق لار سوز سیک
 کدی ریا قسوده غم لفتایله لهر عرفا بی
 دعا با و بر لیا اولور کم لولدی با جونه کج
 صفای خاطر لدر شاکام لوله لایله دیوانه
 قوبکار اثار اشنا کن خمد من ایله
 سوندره که کمال لظنیکه لهر لری لاینه

حبيب لكره اولادى برپاشى عاد كن
خطاه ن صفا سوزار به نما حفظ ابرو
بقال باكله و صفا ابرو صج و جوى و لرح
لكر بن خاكه نمت ايدار بكره نمت
او نو د لما سون لكره نوزد عمت بو پمان
اربا عكر نوزد سوزو بكره صم و كمال تا
برا يك كوه و و اعم و نكلك ناله سوزو كرم

و ف نام شريفكم ز محمد راي كرم كافى
سنى سده كى غزيرى ايتد و كچه اله عفا ن
سنى مده ليلك در ناقيا طبعك شاش
ايد شوز كوه ايد كوه كاره هر كوه قمر ايو ايد
ماگر ايد كم بر ايد كى بتياله بود ز ليد
خوض عرض و عا و صفا ن ايد يوسف ن
نثار ايسم يو ايد كه جانم نمت و له و جانم

اولور كره النفا نك كورده چشمه لى طاهر
زمانكده بو اور بوشا سدى ارفا ن عنوان

تقاربه و نكلك و نوزد با مال
شمسى و نبديل خورشيد فكره صج و شام
رسمه رفته كده ايد ار ما و و نبديل
از بن خستكده بدم طالع اولد كى حبيب
حق بو و ر حسنكده ايد خلقك لطفه ندي بدياد

صالحه سى بر تو عالم حسن ايد اول سوه
استانكده ايد بر نوزد مگر ماه و ساليه
صاه عزالده لوزج قونلش اولد بجه ن
ايد اولف قلمه بوزى بوزى بوزى بوزى
صاه ايد عالم بوزى بوزى بوزى بوزى

ما ترو بو لوز طوع نوز بكمده نجي صاحب نمت
لو سنج نمت ن بوز اطلعه كو ايام كوزم
بر سله جانده سنا كده سبت لكره دم اولد بوز سوه
قلم اولد نخت سنا كده لوزم هر صج و مسأ
قور بوز نمت نكده قونلش بوزى بوزى بوزى
و هي و لوز انا فتنه با ناله شمشير كده
عيا ر حقه ن مزيد اول سوه و ادم و نكلك
بوسكار ن نخل ن اضا كده ساكلى ن
سوزى بوزى بوزى بوزى بوزى بوزى بوزى

التنان ايتن قور بوجه قريه اولد جهان نكر
اول سوه و ر كده بر افنا هر كز با مال

بجز الله كده صفا آسا ايد كه ايد كرم كافى
دسيه ايد بو و ر آياله بجز اقليم عو با ن
عام بوزى بوزى بوزى بوزى بوزى بوزى

بخت علم ايتد لكره عالمه لى لهر كماله
بر نوز بوز و كورم ايد و فصح ملامت
سوز و سز خاكيله يكساند ندي به بر فعا له
بلكه بوز لكره اولد لوز بوزى بوزى نعاله
سرور ساكده خابله اولد بلكه ن ايتد
فصح اولد بوز بلكه بوزى بوزى بوزى
دله اولد بوزى بوزى بوزى بوزى بوزى
باغ لطفكده بوزى بوزى بوزى بوزى
ايد حوت صاحبى لطف ابله ايد لكره

بجز الله كده صفا آسا ايد كه ايد كرم كافى
دسيه ايد بو و ر آياله بجز اقليم عو با ن
عام بوزى بوزى بوزى بوزى بوزى بوزى

سخت بر علم و حکم لطف احسانگر عالم
تپوله پوز سوزید کلمه لور و لویوب
ایا غریط پرغینه پوز سرده افتال لوبکوه
لوکوسم نطخ و نثر یله جانین لیکماله اسلی
رسوله لاکو مک شریع شونینغ ایلدیور ایترا
لور خیزد مکم حضرت نوره و فی باربت
کماله پیلدیوریه صفله خطا و او ایچولیم
فدایه یارم لاله قلدیوریه نوره آره نیا
الهی انشا قولوغزیا که عیتر ایت
لور لورسه و نه مکلوالغایه باک لظیفه
هتوب آیشینه و امینی و زین فکرم
دعای و لقت ایلدانه لیک شهمی دلیم
نیا عیونیه الیه لاولدیور کلیسی و ملکه حقا لطف دیا یز
نیا عیونیه الیه لاولدیور کلیسی و ملکه حقا لطف دیا یز
اولدانه و لور لور و دست شریف لورم

ب بقا بوله آه و خجه و نوبی حرم فکرم
نعمت ایلدیم رح حضرت حقیقه و لایم
نوا بیز کوز و هریا پسه کو مکمل کعبینی
چ جاده لیکره لاله قائمینی نطخ لایم بین
ح صی بوکه فکرم لوله ملک رویه بدله
خ خورشید فکرم هر کوه لرشیکیندن لاکوه
د در لور کو بیز و صف ایلدیم نوره اوصافی
د کو ایلدیم اوله اهل کماله بین لاکوه
د کاشن بکوه لای و کنش لیکه قویا
د زیاده لور و غنی لسته اوله یار بار
د سلامت اوله لوله صاحبه لاجلاله کرم
د ش شوله کاه زوت حسابن پاش کرم
د صاحب مز و فتنه و عاقبت و لور
د ض ضه و رش کور کوز و لور لایم لایم
د دوا لایم حرم کوز و لور لایم لایم

برج راه اولدجه اذ لیکره خدر لونه لوم
برقور اولد سحابت ایلد اوله کاه کرم
له و لایم حقی لیکه لایم بولور ایلد لورم
باشله سنه لور و لور و لور و لور و لور و لور
خلقه عالمین کورغز کوز و لور بر اولم
وار ایلدیم هر یوزن عاشق اولوب و لور کرم
نطخ و نثر یله اده بر کرم سخن کرم
و لور عا جوق لور شریع اولدی لطفیله کرم
منظره شمس سعادت او و لور و لور
ایله و نیا بکوه عمر بنی ناسن فکرم
هر سوزی بره در یای کور کور بلورم
لایم هر صهر اولدی لور کور کور لایم حرم
تخت بولور لور و لور شهمی بیز و لور کرم
و لور کور لور و لور و لور و لور و لور
ایم زیم کرم کرم کرم کرم کرم کرم

۱ ظالم و بکاه و نیا کونم و رکس
 ۲ ع عینوم ایانکس توزیه سومه حکم
 ۳ ع غیون و میدر رحمت این همایون
 ۴ ف ظاکن و قدر بفرین خود ایلدی کم
 ۵ ق قال و لدی کوکله پوند و غریب تمام
 ۶ ل کلام تبوک که حامل اعطاح لیتدع
 ۷ ل لیکت بیورسه بکاه اوله حضرت
 ۸ م وچ اوریکور یور ملک یار سنده
 ۹ ن نارغم حنفت بنی باقدی قلم
 ۱۰ و واربه نوبه باغی آلوب کیدین
 ۱۱ ج هر اوله کسه که کون ایلدی پوزلی
 ۱۲ لا لایم یوب کلام ایانکس توزیه

ی یوری شامدیا ایله توکل حقه
 قدر الله که تمام اوله یوز که خبر ختم
تدقیق ایلمشده
 ۸ ص ۱۹۲۸

بوجت همیله اینک عجب خوبه آقرباشی
 هر اوله ربه اوله عینت جاکه لنگه ده باشی
 هر اوله روضه و حنفت جو آری اوله اوله کل
 هر اوله کله قیر و دستنکارا اینک طایفه
 شراب ایلمه ساقه کور کل نقلت عتله
 هر اوله کله بی عاذا الله لانه بنوع نایشی
 هر اوله نیری خرافنده جاکه فان یور زخم
 هر اوله نورو ایرو و شمشیر کور که اوله اوله اوله باشی
 هر اوله انا و نه بیل طوعتد رعیم شیونیلر هزار
 هر اوله نه لکن یار جانیدر تیر خود سوور بریزد ریشی
 هر اوله قوصو فی زهد و تقوی لبیلر خا بری سوله
 هر اوله بی و جوبیه مایلدر جمها کور دند و قلا شیشی

کمال لطف طبعکله سنخ نظمن کور نه ککاو
همان بو اختیار ایدر سکا کله و سلباشی

هر اوله کور یوسن لپی نماز کوزله نادر اولور
 هر اوله که عالمه نظیر که دی یوق سو زبر اولور
 هر اوله هو کوز لکم صانان کشتی طرافت این مز
 هر اوله هر کلستان او قی صاننه که هب لخر اولور
 هر اوله مطرب بودی عمل کامل اولور عود و رباب
 هر اوله هر کوشی ایلمه اسناد سوزی ماهر اولور
 هر اوله زلفله همی دی رخکله نیه سوکشلر لیدر
 هر اوله قبله دت یوز جورن کوز کور هر خود کافر اولور
 هر اوله شمدی دنیا ده حضور اوله کشتدر جانان
 هر اوله که لکن کله فابو کور و پی کوه خاطر اولور

یا لکوز جانلم جانان اوله لیر فراسحاق
دول اوله کشتد کسبع وزر قادر اولور

خوشبختی که بکند بسید به شتری باد
 بخره ای که بود بوزینه کجند بری باد
 کلیدی زمانه بوسخی مکتبه طرتم
 در آن خوری فی صافتر کن بگاری بیل
 لغزم که کدی بوسکه جاده لاله بود
 بویله لاله لور معاند لیده بری بیل
 صافی گنج لاجله لاجله سو و کوع
 بولور ساسی حسن به شتری بیل
 ناز صیقل حواسه سو و لیده صغ
 قلمزوی بویله صار لور بقه وری بیل
 نیلوریه لایسته کده و قبیله لاسم
 جغزوی که که چونکه سسی آخری بیل
 باز لرغزه کوز یا شوی صورت ویر سکا
 کج صتالی نجاتی قوشی او کوی بیل
 و لاله صافتر صم به هماه کاشنده و لدره
 بلا کول لول و خاشانه شنبه و قفاره
 غوی غنچه و کشتی لب در کای سبینه
 نشانه لاله کچر و صله خویله فرها و
 و رسم بر بوسه ویر جانامه احشاه ایستی لیل
 جمال باغیند شغلا سنده قیسی و نکشا و
 لایسته لخرته خود و کوز و ارغشی رتا
 نظیر او لوری صوبی می محبوب و نیا و
 سوز و کله معنی نغمه سیم کوشی لته ای با بی
 غرض سکا نصیحتی در قول و قول آوای

[65b]

جایی زلفی که با کزغ خطاس بلدی
 کی بر بشاه سو بلدی بو بوز قراس بلدی
 به قرآ طبراه ایدع جاده و بروی بو بکده صبا
 می بز جاده برو قیامه و لور باسی بلدی
 قد قیاس غن آفته زلف فتنه خط بلا
 ده کوی حسن کفر بویله بلا ساس بلدی
 در طایفه و روه لده بر سوله لته و روی
 غم بکده لوز که بود و کده حواس بلدی
 جانم بر خفا صوندی از لده چشم بار
 شو بده سسه لور لکه غیر که مر حیا بلدی
 ناسخ نامع میر کس جبره المش عقالی
 نیمه یازده رقه و مدح و ناسخ بلدی
 حومه جها نزه بکر بلور عشوه سبینه
 پس نده و کله رقیس لقراس بلدی
 قدیمی و لدره کده مو لدره و کوله زنجار
 هر قدیم بخود لوز بر فاک باسی بلدی
 چندی احمد خیم جیم لده و بی بر کسب
 سایه و لکنده او ز که الخاس بلدی
 حار
 قشاکده کور و بوش غم غزاله غنیه
 صیحا کده لدره ندر سنبه نظر لغنی
 و لاله ایست و نیا و بنیاد لاسک
 عالم کجده طوی بوز و لاله لغنی
 لیل و زلفک بنی زنجی بر وح جگه
 کور ستر بدع شوقیله کجده شید لغنی
 خوب مماندر خیالی یاره استقبالی آوونه
 نیز جگه ای جاده و لدره کوا آوای لغنی
 ممانده الی و ندر
 ممانده الی و ندر

[66a]

وصفي حنكده خديده او قشوه رنلين غزال

بلبل كويانوسوه كلشده شيد الفخمي

اعل ولا صبح جانان جانن يقد يار شمع ايجو بدوانه جان جهان باقد يار

صبريها صبري صافيل الله له ابيع اثن باه يلدغلك خانانن يا قد يار

خسودا شيرين لبلله اشيدنه فضه في له ايدوبه ليليه وخنون و آستان باقد يار

شمع چلسن كره دلوبه اديكند وكجه زلكه اصدبا بازاره صاكن زبانن يا قد يار

مدني بزده بجه ناه و نشاهه صورده غم كبع هو ايه اوديانك اولانن يا قد يار

ادوبونن اثن كد نسوب ايدوبه ايدبه لالا اسكيتك دونه ناصح و هانن يا قد يار

آس و هوي سحر قلغا انسان غوم

احمد كجركي كويينكلو جانن يا قد يار

احمد كجركي

اكر قول قراوش خراورسه باخاتون اوندن خراولسه اشيو ايجي يفته ائلكه تر ايدركي

لسم الله ابراهيم الم تر الى الذين خرجوا من ديارهم وهم الوف حذر الموت

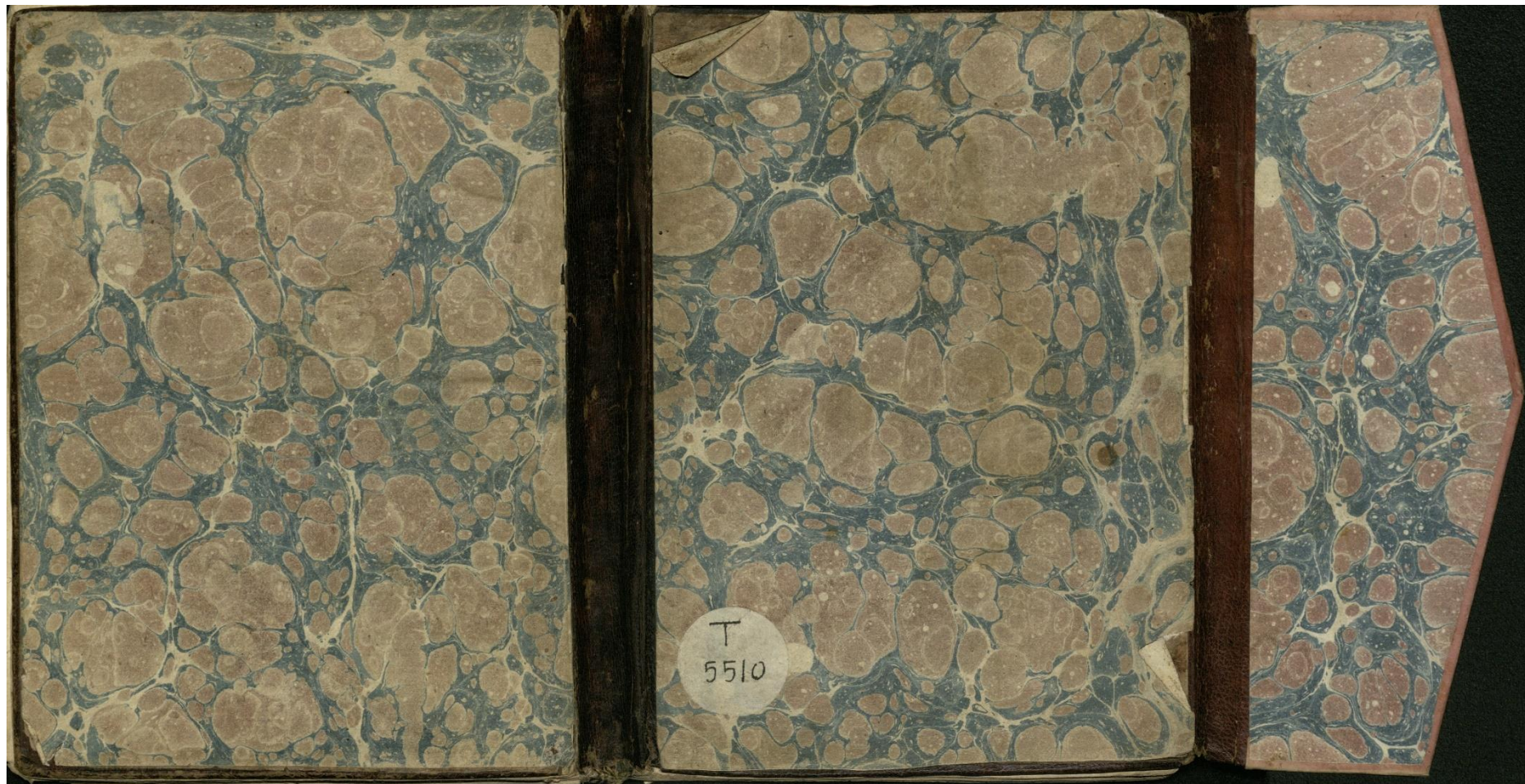
فقال لهم موتوا ثم اصابهم ابيها الذين امنوا صبروا وصابروا ورايطوا

والمقواته لعلكم تفلحون يا شو سوره و السماء و الطارق الى الخوه ضروريستان

وما تخلي بر ايشو سوره درت پاده كاغده يازد يا ديتجان دالنه بقلقل علم

عدا

6874

KAYNAKÇA

- Aksoyak, İ. H. (1999). Hafız Divanındaki ilk beytin Osmanlı edebiyatına etkisi. *Bilig*, (8), 99-104. 19 Haziran 2020 tarihinde <http://static.dergipark.org.tr/article-download/c20e/f5d9/5b1d/imp-JA82EU35UN-0.pdf?> adresinden erişildi.
- Aydemir, Y. (2007). *Ravzî Divanı*. Ankara: Birleşik Kitabevi.
- Aydın, Ş. (2011). Divan şiirinde ehl-i beyt. *Doğu Araştırmaları*, (8), 23-36. 19 Haziran 2020 tarihinde <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423875462.pdf> adresinden erişildi.
- Batıslam, H. D. (2011). Divan şairinin benzetme dünyasında Mısır ve Nil. *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6 (1), 203-210. 19 Haziran 2020 tarihinde <https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/79199/makaleler/6/1/arastirma-x-divan-sairinin-benzetme-dunyasinda-misir-nil.pdf> adresinden erişildi.
- Canım, R. (1995). *Başlangıçtan günümüze Edirne şâirleri*. Ankara: Akçağ.
- Canım, R. (1998). “Şâhidî İbrahim Çelebi (Edirneli-Cem şairi)”. *Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi*. Cilt 8. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Çıpan, M. (1985). *Muğlalı İbrahim Şâhidî hayâtı, edebî şahsiyeti, eserleri Divan ve Gülşen-i Vahdet (tenkidli metin)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Dilçin, C. (2019). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Egüz, E. (2009). İstanbul’a içeriden ve dışarıdan bakışlar: Veysî, Nedim, Râmî ve Süheylî’nin İstanbul’a dair birer manzumesi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 40, (1), 35-93.
- Erbay, N. (2012). *Edirneli Şâhidî’nin Leylâ vü Mecnûn (Gülşen-i uşşâk) mesnevisi (inceleme – tenkitli metin)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Erzurum.
- Erünsal, İ. E. (1983). *The life and works of Tâcî-zâde Ca’fer Çelebi, with a critical edition of his Dîvân*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Fuzûlî (1958). *Türkçe Divan* (Haz. Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedit Yüksel ve Müjgân Cunbur), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Gelibolulu Mustafa Âlî (1994). *Künhü'l-ahbâr’ın tezkire kısmı* (Haz. Mustafa İsen), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.

- Gültekin, H. (2013). Veysi'nin sosyal tenkit içerikli kasidesi. *Erdem*, (64), 31-47.
- Hayretî (1981). *Dîvan: tenkidli basım* (Haz. Mehmed Çavuşoğlu, M. Ali Tanyeri), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Hoca, F. (2002). *Veysî Divânı tahlili*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- İsen, M. (2011). *Şair tezkireleri*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kânûnî Sultan Süleyman (2016). *Muhibbî Dîvânı: bütün şiirleri, 2. Cilt* (Haz. Kemal Yavuz ve Orhan Yavuz), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- Kayabaşı, B. (1997). *Kâf-zâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-eş'âr'ı*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Malatya.
- Kesik, B. (2014). ŞÂHİDÎ, Şâhidî Çelebi. *Türk edebiyatı isimler sözlüğü* içinde. 19 Haziran 2020 tarihinde <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sahidi-sahidi-celebi> adresinden erişildi.
- Kınalı-zâde Hasan Çelebi (2014). *Tezkiretü'ş-şu'arâ, I. Cilt* (Haz. İbrahim Kutluk), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Köksal, M. F. (2013). ŞÂHİDÎ, İbrâhîm. *Türk edebiyatı isimler sözlüğü* içinde. 19 Haziran 2020 tarihinde <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sahidi-ibrahim> adresinden erişildi.
- Kufacı, O. (2019). Coğrafyanın Baki Divanı'na aksi: şehir adları. *EKEV Akademi Dergisi*, (78), 467-480. 19 Haziran 2020 tarihinde http://www.ekevakademi.org/Makaleler/1554733786_25%20Osman%20KUFACI.pdf adresinden erişildi.
- Kut, G. (1970). Veysi'nin divanında bulunmayan bir kasidesi üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 18, 169-178.
- Küçük, S. (2011). *Bâkî dîvânı: tenkitli basım*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Latîfî (2000). *Tezkiretü'ş-şu'arâ ve tabsıratü'n-nuzamâ: (inceleme-metin)* (Haz. Rıdvan Canım), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Mehmed Süreyya (1311). *Sicill-i °Osmâni yâhud Tezkire-i meşâhîr-i °Osmâniyye, üçüncü cild*. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Muallim Naci (2017). *Istulâhât-ı edebiyeye* (Haz. M. A. Yekta Saraç), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öztoprak, N. (2011). Elifname yazma geleneğine göre Fuzûlî'nin elifnamesi üzerine bazı değerlendirmeler. Hanife Koncu, Müjgân Çakır (Ed.), *"Bu alâmet ile*

bulur beni soran”: Fuzûlî kitabı: Fuzûlî hakkında seçme makaleler ve bibliyografya denemesi içinde (s. 319-333). İstanbul: Kesit Yayınları.

Öztürk, Y. (2006). *17.yy şairlerinden Dimetokalı Vahdeti'nin divanının tenkitli metni*, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Şemseddin Sami (1317). *Ḳāmūs-ı Türkî*. İstanbul: İkdâm Matbaası.

Şemseddin Sami (1316). *Ḳāmūs-ı A'elâm, altıncı cild*. İstanbul: Mihran Matbaası.

Tan, B. (2013). ŞÂHİDÎ, Muğlalı İbrahim Dede. *Türk edebiyatı isimler sözlüğü* içinde. 19 Haziran 2020 tarihinde <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sahidi-muglali-ibrahim-dede> adresinden erişildi.

Tarlan, A. N. (1963). *Necatî Beg Divanı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Tarlan, A. N. (1966). *Ahmed Paşa Divanı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Tekin, T. (1995). *Türk dillerinde birincil uzun ünlüler*. Ankara: Simurg.

Tok, Ö. (2013). Akdeniz dünyasında kuraklık ve kıtlık (XVII. yüzyılda Mısır örneği). Halit Eren (Ed.), *Proceedings of the International Conference on Islamic Civilisation in the Mediterranean Nicosia 1-4 December 2010 = Akdeniz'de İslâm Medeniyeti Milletlerarası Konferans Tebliğleri Lefkoşa 1-4 Aralık 2010* içinde (s. 197-210). İstanbul: IRCICA.

Tuman, M. N. (2001). *Tuhfe-i Nâilî: Divân şâirlerinin muhtasar biyografileri, II* (Haz. Cemâl Kurnaz, Mustafa Tatcı), Ankara: Bizim Büro Yayınları.

Ünlü, O. (2012). Eski Türk edebiyatı derslerinde kafiye öğretimine dair öneriler. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 326-336. 19 Haziran 2020 tarihinde <http://static.dergipark.org.tr/article-download/imported/5000056746/5000053957.pdf?> adresinden erişildi.

Üsküblü İshâk Çelebi (1989). *Dîvan: tenkidli basım* (Haz. Mehmed Çavuşoğlu, M. Ali Tanyeri), İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.

Yazır, H. (2009). *Kur'ân-ı Kerîm: renkli kelime meâli ve Türkçe okunuşu (kelime üçlüsü)*. (Sad. Mustafa Özer), İstanbul: Yolcu Yayınevi.

Yeşilbağ, S. (2019). Muhibbî Dîvânı'nda Değerli Taşlar. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (22), 689-712. 19 Haziran 2020 tarihinde http://www.devdergisi.com/Makaleler/844983761_18.pdf adresinden erişildi.

Yücelen, H. (1973). *Türk mali tarihine toplu bir bakış ve maliyecî şairler antolojisi*. İstanbul: Nilüfer Matbaası.